

VJESEN SLUŽBENI VOJNOG ORDINARIJATA

GODINA: XXIII • BROJ: 2 (85) • 2020.

KRIŽNI PUT HRVATSKE VOJSKE I POLICIJE
ZAGREB - KSAVER, 14. OŽUJKA 2021.

VJESNIK

SLUŽBENI
VOJNOG ORDINARIJATA

GODINA: XXIV • BROJ: 1 (87) • 2021.

SLUŽBENI VJESNIK VOJNOG ORDINARIJATA U REPUBLICI HRVATSKOJ
Izdavač: Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj, Ksaverska cesta 12, 10000 ZAGREB
tel: 01/4670-660; 01/4670-659; 01/3784-489 (MORH); faks: 01/4670-662
www.vojni-ordinarijat.hr; e-pošta: vojni.ordinarijat@mohr.hr
Odgovara: Msgr. Jure Bogdan, vojni ordinarij

MIR VAMA!

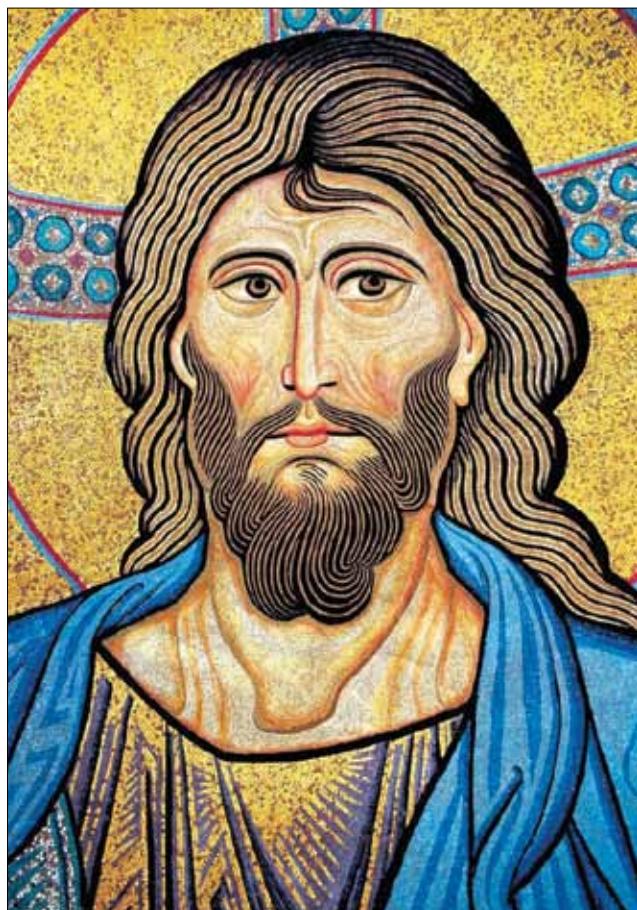
Čestitka vojnoga ordinarija msgr. Jure Bogdana za Uskrs 2021.

Draga braćo i sestre u vjeri u uskrsnuloga Gospodina!

1. Navještaj uskrsnoga jutra koji odjekuje u liturgijskim slavljiima posvuda širi miris života u svoj njegovo punini i ljepoti. Događaj praznoga groba i neusporedivo najradosnije vijesti iz Jeruzalema prije dva tisućljeća nezaustavljivo nastavlja zahvaćati i mijenjati svijet. Odvaljeni grobni kamen i prazan grob, svjedočanstvo pobožnih žena i učenikâ kojima se ukazao uskrsnuli Krist, živ i opipljiv, čvrst su temelj kršćanske vjere. Bog se po Isusovu uskrsnuću, snagom trostvene Ljubavi, objavljuje kao pobjednik nad silama zla i smrti. Pobjeda života nad smrti Isusovim uskrsnućem razlogom je neugasive radosti i hvale – uskrnsne Aleluje – koja se iz krotkih srdaca uzdiže u nebesa, pridružujući se korovima anđeoskim i svetačkim u zajedničkoj klicanju.

«Jer ništa nam ne bi vrijedilo rođenje da nismo dobili takvoga i tolikoga Otkupitelja...», usklik je u hvalospjevu svijeći u uskrsnome bdjenju kojim se izriče nadvremenska istina. Isus Krist – *Svetlost svijeta (Lux mundi)* koja prosvjetljuje svakoga čovjeka – svojim je uskrsnućem raspršio tamu grijeha, uništio korijen zla i obasjao svijet božanskim svjetлом.

Uskrs je potpuni prijelaz iz života podložna ropstvu grijeha u život posvemašnje slobode i ljubavi, preobrazba čovječanstva i svijeta, «obnova lica zemlje» izvanrednom Božjom snagom. Crkva ovo otajstvo slavi i stoljećima pronosi njegovu poruku do na kraj svijeta nudeći svima nadu i kada su snažno poljuljani temelji ljudskih nada. I do nas je doproglas spasenja koji nas mora prožeti, «da ne živimo više sebi, već Njemu koji je za nas

umro i uskrsnuo» (IV. euharistijska molitva) i bez nade, svim nevoljama koje proživljavamo unatoč i usprkos.

2. O posebnosti i neobičnosti vremena koje živimo nije potrebno govoriti. Zahvaćeni smo svjetskom krizom neslućenih razmjera koja se punu godinu nadvila nad čovječanstvom, ne ostavljajući prevelike razloge za optimizam. Posvuda su vidljivi tragovi neobičajenoga, nečega nepoznatog i neiskušenog, s mnoštvom izazova, nejasnoća i pitanja na koja nema pravih odgovora. Breme nesigurnosti, neizvjesnosti, straha i tjeskobe nastalo zbog pandemije koronavirusa snažno pritišće ionako slaba ramena naše ljudskosti.

Čini se da je pandemija uistinu razotkrila svu našu ranjivost i na vidjelo iznijela sve lažne sigurnosti na kojima smo gradili svoje planove i život. Sitni, oku nevidljivi, virus koji se proširio na svaki kutak gdje ljudi obitavaju raspršio je varavi osjećaj sigurnosti i učas srušio tanašna uporišta ljudske genijalnosti, neslućena tehnološkoga i tehničkoga napretka, znanosti i medicine. Pandemija uzrokovana koronavirusom pokazala je da zamisao o ljudskoj neograničenoj moći, koja prerasta u svemoć, ostaje pusta tlapnja, jedna u nizu utopija. Posljedice su itekako vidljive na svakome koraku, od narušena zdravlja, prisilno prekinutih životnih navika, međusobnoga udaljavanja gotovo do otuđenja, pojačanih i teško svladavajućih strahova koja vode u povlačenje u sebe.

3. Pandemiji koronavirusa, kada se barem nakratko činilo da je život zadobio obrise uobičajnosti, pridružio se još jedan apokaliptični jahač, također nevidljiv, ali itekako moćan i poguban. Snažni potres u Banovini, u Sisačkoj biskupiji, na izdisaju kalendarske godine (čijemu smo se svršetku više radovali negoli početku nove godine), kao i nekoliko mjeseci prije u Zagrebu, pokazao je razornu moć prirode i do kraja razgolito ljudsku nemoć. Sa svakim novim podrhtavanjem tla ova se svijest povećavala. Ljudske žrtve, porušeni i oštećeni domovi, crkve, bolnice, kuće, stanovi, zgrade izazvali su ponovno nelagodu, strah i tjeskobu. U nekoliko se sekundi snažnoga potresa poljuljao svijet koji se gradio naraštajima, a mnogi su na tome području nakon Domovinskoga rata svoje domove podizali iz pepela.

U tim iznimno teškim trenutcima i okolnostiima pokazalo se pravo lice ljudskosti i zasjalo u svome punom sjaju. Dobrota i solidarnost u tren oka razastiru mrežu, svjedočeći da je ljubav najsnažnija moć koja pobijeđuje svaku nevolju. Lanac dobrote načinjen od pripadnika Hrvatske vojske i policije, branitelja, Civilne zaštite, vatrogasaca, službi spašavanja, Crvenoga križa, karitasa, liječnika i medicinskoga osoblja, raznih udruga i svih

dobronamjernih koji su pritekli u pomoć, ne štedeći sebe u danonoćnome radu i služenju drugima, razlogom su nade i vjere u bolju sutrašnjicu. Svjedočanstvo je to o neuništivu duhu zajedništva i pripadnosti istomu, po božanskome nadahnuću, kada je najpotrebije. Spasonosne li nade koja snažno uzdiže ponad ponora besmisla i očaja u bezizlaznim tjeskobama! O, nezrecive li ljubavi Božje dane nama ljudima koja postaje lijekom ako je ljubomorno ne čuvamo za sebe!

4. Uskrsni usklik *Aleluja*, koji se ovih svetih dana razliježe kao raspoznajni znak putujuće Crkve, *viaticum* nade i utjehe, miješa se s vapajima i kricima zbog teških i bolnih trenutaka koje proživljavamo. Mislim na sve koji su nas napustili u ovoj pandemiji bez prijeko potrebne blizine najmilijih u smrtnome času i u obredu ukopa, kao i svih koji su izgubili život u potresima. Svemoćnoga Boga molim da im po svojemu milosrđu daruje oproštenje i vječni pokoj, a njihovim obiteljima snagu i mir. Upravo ondje gdje smo najteže pogodeni i ranjeni možemo naći utjehu i ohrabrenje i iskusiti Božju blizinu i zaštitu.

5. Duboko sam svjestan da nitko sâm ne može i ne smije nositi ovakve terete. Samo ujedinjeni s Isusom Kristom i jedni s drugima primamo izvanrednu snagu koja nam je itekako potrebna. Zahvalni smo zato Bogu na svima koji svojim nesebičnim djelima, kršćanskom ljubavi i humanim gestama iskazuju blizinu posebno onima kojima je sunce na izmaku: svećenicima, redovnicima i redovnicama, liječnicima, medicinskim sestrama i bolničkome osoblju, njegovateljima, hrvatskim vojnicima i policajcima... Uskrs je nada i svjetlo čovječanstvu. Svi smo tomu svjedoci i pozvani smo postati nositeljima njegova sjaja da bi se po nama, živoj Crkvi, Kristov lik pokazao svijetu.

6. Uskrs je dar koji se u vjeri prihvata i živi. Radost zbog Kristova uskrsnuća koju Crkva naviješta ne smijemo zadržati za sebe, nego širiti, probuditi je u srcima bližnjih, osobito gdje vlada malodušnost, neutješna tuga i

očaj. Uskrs nije godišnja proslava iz običaja i tradicije, nego spasenjski događaj na kojemu se učvršćuje vjera. U svakodnevnome hodu i susretu s Uskrsnulim srce se ispunja žarom i oduševljenim svjedočenjem svoje vjere. U vremenu naglašenih svjetskih kriza presudno je pronaći smisao i ne izgubiti iz vida konačni smisao našega postojanja. Više nego inače upućeni smo na druge, a osobito smo upućeni na Boga. Poput roja pčela u zajedničkoj košnici marljivo radimo i donosimo plodove ljubavi i dobra, mirisno i ljekovito saće kojim se čovječanstvo liječi.

7. Draga braćo svećenici koji djelujete u dušobrižništvu ove naše vojno-policijske biskupije! Zahvaljujem vam na svakome dobru, koje iz ljubavi i slobodnim opredjeljenjem za služenje činite u našim vojnim i policijskim kapelanicama. Nastojte vjerno vršiti povjerenu službu i u drugima primjerom raspirivati iskru milosnoga dara vjere i vjernosti svojemu poslanju. Svjetlo uskrsnoga jutra neka od vas otjera svaki mrak, a Uskrsnuli Krist neka vam ražari srce da ga uvijek na nov način možete slaviti i donositi onima kojima ste poslani.

Dragi djelatnici Vojnoga ordinarijata, hrvatski vojnici i policajci, osobito oni u mirovnim misijama, pripadnici Civilne zaštite, službenici i pripadnici Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova u Republici Hrvatskoj, svi koji ste povezani s našom biskupijom i pogodjeni strašnim tragedijama zbog pandemije koronavirusa i potresa! Neka vam Uskrsnuli pomogne u vašoj zauzetosti i brizi za opće dobro, u očuvanje mira, slobode i pravednoga poretku, zaštiti granice i sigurnosti drage nam Domovine, kao i u zaštiti od svih prirodnih nepogoda. Uskrs neka doneše svjetlo u vaše obitelji.

Sretan Uskrs! Mir vama!

+ Jure Bogdan

✠ Msgr. Jure Bogdan,
vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj

SVETA STOLICA

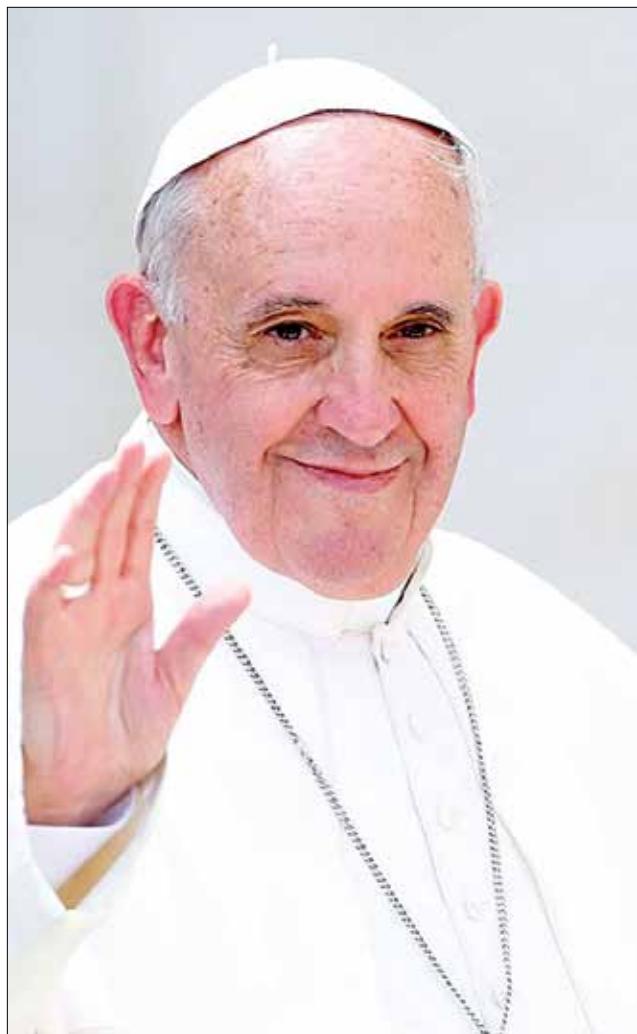
PORUKA PAPE FRANJE ZA 54. SVJETSKI DAN MIRA

1. siječnja 2021.

Kultura skrbi kao put do mira

1. Na pragu nove godine, srdačno pozdravljam šefove država i vlada, voditelje međunarodnih organizacija, duhovne *vode* i sljedbenike različitih religija te muškarce i žene dobre volje. Svima upućujem najbolje želje da ova godina omogući čovječanstvu napredovati na putu bratstva, pravde i mira između pojedinaca, zajednica, naroda i država.

Godinu 2020. obilježila je velika zdravstvena kriza Covid-19, koja je postala globalni fenomen kojim su zahvaćeni mnogi sektori dodatno pogoršavši duboko međusobno povezane krize kao što su klimatska, prehrabrena, ekonomski i migracijska i prouzročivši velike patnje i nevolje. U mislima su mi prije svega svi oni koji su izgubili članove obitelji ili drage osobe i sve koji su ostali bez posla. Posebno želim spomenuti liječnike i medicinske sestre i tehničare, farmaceute, znanstvenike, volontere, kapelane i osoblje bolnica i zdravstvenih centara. Oni su ulagali i nastavljaju ulagati silne napore i podnositi velike žrtve samo kako bi bili uz bolesnike, ublažili im patnje ili spasili im život, neke je od njih to čak stajalo života. Odajući počast tim osobama, ponavljam svoj apel političkim čelnicima i privatnom sektoru da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi se osigurao pristup cjepivima protiv Covid-19 i osnovnim tehnologijama potrebnim za zbrinjavanje bolesnih, siromašnih i onih koji su najugroženiji¹.

Žalosno je konstatirati da su, uz brojna svjedočanstva ljubavi i solidarnosti, ponovno uzeli maha različiti oblici nacionalizma, rassizma i ksenofobije, kao i ratovi i sukobi koji sa sobom nose smrt i razaranje.

Ti i drugi događaji koji su obilježili put čovječanstva u godini koja je za nama naučili

¹ Usp. Video poruka u prigodi 75. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih naroda, 25. rujna 2020.

su nas koliko je važno brinuti jedni za druge i za stvoreni svijet kako bismo izgradili društvo utemeljeno na bratskim odnosima. Zbog toga sam za ovogodišnju Poruku izabrao temu: *Kultura skrbi kao put do mira*. Kultura skrbi kao način borbe protiv kulture ravnodušnosti, odbacivanja i sukoba koja je danas tako dominantna.

2. Bog Stvoritelj – izvor ljudskog poziva na skrb

U mnogim religijskim tradicijama postoje priče koje se odnose na porijeklo čovjeka, na njegov odnos sa Stvoriteljem, prirodom i svojim bližnjima. U Svetome pismu Knjiga Postanka već od prvih stranica pokazuje važnost brige ili čuvanja u Božjem naumu za čovječanstvo, naglašavajući odnos između čovjeka ('adam) i zemlje ('adamah) te među braćom. U biblijskom izvješću o stvaranju, Bog povjerava Adamu vrt "zasađen u Edenu" (usp. *Post* 2, 8) sa zadatkom da ga "obrađuje i čuva" (usp. *Post* 2, 15). To, s jedne strane, znači učiniti zemlju plodnom, a, s druge, zaštititi je i očuvati njezinu sposobnost održavanja života². Glagoli "obrađivati" i "čuvati" opisuju Adamov odnos s njegovim domom – vrtom, ali i povjerenje koje mu je Bog ukazao učinivši ga gospodarom i čuvarom svega stvorenog.

Rođenjem Kajina i Abela započinje povijest braće i sestara čiji će odnos Kajin protumačiti – na negativan način – u smislu *zaštite* ili *čuvanja*. Nakon što je ubio svoga brata Abela, Kajin na Božje pitanje odgovara na sljedeći način: »Zar sam ja čuvar brata svoga?« (*Post* 4, 9)³. Dà, naravno! Kajin jest "čuvar" svog brata. »U tim tako starim pripovijestima, bogatima dubokim simbolizmom, već je prisutna svijest koja nam je danas zajednička: da je sve međusobno povezano i da je istinska briga za same naše živote i naše odnose s prirodom neodvojiva od bratstva, pravednosti i vjernosti u odnosu prema drugima«⁴.

2 Usp. Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 67.

3 Usp. "Bratstvo, temelj i put za mir", *Poruka za 47. Svjetski dan mira 1. siječnja 2014.* (8. prosinca 2013.), 2.

4 Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 70.

3. Bog Stvoritelj – uzor skrbi

U Svetome pismu Boga se ne predstavlja samo kao Stvoritelja, nego i kao Onoga koji se brine za svoja stvorenja, posebno za Adama, Eve i njihovu djecu. I sám Kajin, iako je udaren prokletstvom zbog zločina koji je počinio, prima od Stvoritelja na dar *znamak zaštite* kako bi njegov život ostao sačuvan (usp. *Post* 4, 15). Ova činjenica, istodobno dok potvrđuje *nepovredivo dostojanstvo* osobe, stvorene na Božju sliku i priliku, također otkriva Božji naum za očuvanje sklada stvaranja, jer »mir i nasilje ne mogu prebivati pod istim krovom«⁵.

Upravo je briga za stvoreni svijet u temelju ustanovljenja subote koja je, osim reguliranja bogoštovljia, imala za cilj obnavljanje društvenog reda i brigu za siromašne (usp. *Post* 1, 1-3; *Lev* 25, 4). Na jubilej koji se obilježavao svake sedme, subotne (šabatne) godine omogućavao se predah zemlji, robovima i dužnicima. U toj se godini milosti brinulo za najslabijima, dajući im novu životnu perspektivu, tako da u narodu ne bude nijednoga siromaha (usp. *Pnz* 15, 4).

Vrijedi spomenuti i proročku tradiciju u kojoj se vrhunac biblijskog shvaćanja pravde očituje u načinu na koji se zajednica odnosi prema najslabijima u svojoj sredini. To je razlog zašto Amos (2, 6-8; 8) i Izaija (58), napose, neprestano podižu svoj glas za pravdu prema siromašnima koje, zbog njihove ranjivosti i nemoći, čuje samo Bog koji brine o njima (usp. *Ps* 34, 7; 113, 7-8).

4. Skrb u Isusovoj službi

Isusov život i poslanje uosobljuju vrhunac Očeve ljubavi prema ljudskom rodu (usp. *Iv* 3, 16). U sinagogi u Nazaretu Isus se očitovao kao Onaj kojega Gospodin pomaza i »posla blagovjesnikom biti siromasima, proglašiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima,

5 Papinsko vijeće »Iustitia et Pax«, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 488.

na slobodu pustiti potlačene« (Lk 4, 18). Taka mesijanska djela, karakteristična za jubileje, najrječitije su svjedočanstvo poslanja koje mu je Otac povjerio. U svojoj samilosti, Krist se približava bolesnima u tijelu i duhu te ih ozdravlja; opršta grešnicima i daje im novi život. Isus je Dobri pastir koji se brine za ovce (usp. Iv 10, 11-18; Ez 34, 1-31); on je dobri Samarijanac koji se priginja nad ranjena čovjeka, vidi mu rane i brine se o njemu (usp. Lk 10, 30-37).

Na vrhuncu svojega poslanja Isus zapečaćuje svoju brigu za nas prinoseći samoga sebe na križ i oslobođajući nas tako ropstva grijeha i smrti. Tako nam je darom svojega života i svojom žrtvom otvorio put ljubavi i kaže svakom od nas: "Slijedi me. I ti čini tako!" (usp. Lk 10, 37).

5. Kultura skrbi u životu Isusovih sljedbenika

Duhovna i tjelesna djela milosrđa predstavljaju srž dobrovlastva Crkve iz prvih stoljeća. Prvi su kršćana dijelili ono što su imali kako nitko od njih ne bi bio u potrebi (usp. Dj 4, 34-35) i trudili su se zajednicu učiniti go-stoljubivim domom, otvorenim za sve ljudе u kojoj god da se situaciji nalazili, spremnim preuzeti na sebe brigu za najslabije. Tako se uvriježio običaj davanja dobrovoljnih priloga kako bi se nahranilo siromašne, pokopalo mrtve i hranilo siročad, starije osobe i žrtve nesreća, poput brodoloma. A kad je velikodušnost kršćana u kasnijim vremenima pomalo popustila, neki su crkveni oci inzistirali na tome da vlasništvo prema Božjem shvaćanju služi općem dobru. Sv. Ambrozije je tvrdio da »priroda je iz svoga krila izlila dobra svim ljudima da se njima zajedno služe [...] iznjedrila je zajedničko pravo za sve, ali pohlepa je to učinila pravom samo za nekolicinu«⁶. Nakon što je prebrodila progon iz prvih stoljeća, Crkva je iskoristila novostечenu slobodu da nadahnjuje društvo i njegovu kulturu. »Potrebe vremena budile su novu snagu u službi kršćanske ljubavi (*charitas*). U povijesti

su ostala zapisana mnoga dobrovorna djela. [...] Podizane su brojne ustanove za pružanje utjehe i okrjepe onima koji trpe: *bolnice, ubožnice, sirotišta i domovi za napuštenu djecu, gostinjci i dr.*«⁷.

6. Načela socijalnog nauka Crkve kao temelj kulture skrbi

Dijakonija iz vremena prve Crkve, obogaćena razmišljanjima otaca i oživljavana, tijekom mnogih stoljeća, djelotvornom ljubavlju mnogih svjetlih svjedoka vjere, postala je živo srce socijalnog nauka Crkve, nudeći se svim ljudima dobre volje kao dragocjena baština načelâ, kriterijâ i smjernicâ koji mogu poslužiti kao "gramatika" te skrbi: promicanje dostojanstva svake ljudske osobe, solidarnost sa siromašnima i bespomoćnima, briga za opće dobro, zaštita stvorenog svijeta.

* Skrb kao promicanje dostojanstva i prava osobe.

»Ideja osobe, koja je nastala i razvila se u kršćanstvu, pomaže postići potpuno ljudski razvoj zato što osoba uvijek znači odnos, a ne individualizam, ukazuje na uključivanje, a ne na isključivanje, na jedinstveno i nepovredivo dostojanstvo, a ne na izravljanje⁸. Svaka je osoba svrha u sebi samoj, a nikada puko oruđe koji treba cijeniti isključivo zbog njegove korisnosti, i stvorena je za zajednički život u obitelji, zajednici, društvu u kojem su svi članovi jednaki po dostojanstvu. Iz tog dostojanstva proizlaze čovjekova prava jednako kao i obaveze kao, na primjer, zadaća da se prihvati i pruži pomoći siromašnima, bolesnima, marginaliziranim, svim našim »bližnjima, bili oni bliski ili daleki u vremenu i prostoru⁹.

7 K. BIHLMAYER - H. TÜCHLE, *Storia della Chiesa*, vol. I *L'antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia 1994, 447.448.

8 *Poruka sudionicima 22. zasjedanje Konferencije država potpisnica Okvirne konvencije*

9 Izvanredna molitva u vremenu epidemije, 27. ožujka 2020.

6 *De officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67.

* Skrb za opće dobro.

Svaki vid društvenog, političkog i ekonomskog života pronalazi svoje ispunjenje kada služi općem dobru, to jest »skupu onih uvjetata društvenog života koji skupinama i pojedincima omogućuje potpunije i lakše postizanje vlastitog savršenstva«¹⁰. Stoga u svojim planovima i naporima koje činimo moramo uvijek voditi računa o tome koje će to imati učinke za čitavu ljudsku obitelj i uzeti u obzir moguće posljedice za sadašnji čas i za buduće naraštaje. Koliko je to istinito i aktualno zorno nam pokazuje pandemija Covid-19. U susretu s njom »shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorientirani, ali istodobno važni i potrebnii, svi pozvani veslati zajedno«¹¹, jer »nitko se ne spašava sâm«¹² i nijedna izolirana nacionalna država ne može zajamčiti opće dobro svojih stanovnika¹³.

* Skrb kroz solidarnost.

Solidarnost izražava ljubav prema drugoj osobi na konkretan način, ne kao nejasan osjećaj, nego kao »čvrstu i postojanu odlučnost zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni«¹⁴. Solidarnost nam pomaže promatrati drugoga – bilo kao osobu, bilo, u širem smislu, kao narod ili naciju – ne kao statistiku ili sredstvo koje treba iskoristiti, a zatim baciti kad više nije korisno, nego kao našeg bližnjega, suputnika, pozvana sudjelovati, baš kao i mi, na gozbi života na koju Bog sve jednakoz poziva.

* Skrb i očuvanje stvorenoga svijeta.

U enciklici *Laudato si'* itekako je prisutna svest o međusobnoj povezanosti cjelokupne stvorene stvarnosti te se ističe potreba da se sluša istodobno i vapaj potrebitih i vapaj stvorova. Iz tog pažljivog i stalnog osluškivanja može se roditi učinkovita briga za zemlju, naš zajednički dom, kao i za siromašne. U vezi s tim, želio bih potvrditi da »ne može biti istinskog osjećaja dubokog jedinstva s drugim bićima u prirodi ako istodobno u srcu nema nježnosti, suosjećanja i brige za ljudska bića«¹⁵. »Mir, pravda i očuvanje stvorenog svijeta tri su potpuno međusobno povezana pitanja, koja se ne mogu odvajati i obrađivati pojedinačno a da se ne padne u redukcionizam«¹⁶.

7. Kompas koji pokazuje pravac kojim nam je zajedno ići

U vremenima u kojima dominira kultura odbacivanja, suočeni sa sve dubljim nejednakostima unutar i između država¹⁷, želio bih, dakle, pozvati čelne ljudske međunarodnih organizacija i vlada, ekonomskog i znanstvenog svijeta, društvenih komunikacija i obrazovnih institucija da uzmu u svoje ruke „kompas“ gore spomenutih načela kako bi se procesu globalizacije dao zajednički pravac, »stvarno... ljudski put«¹⁸. To će nam omogućiti da cijenimo vrijednost i dostojanstvo sva-ke osobe, zajednički djelujemo solidarno za opće dobro i pružimo olakšanje onima koji pate od siromaštva, bolesti, ropstva, oružanih

15 Usp. *Poruka sudionicima UN-ove Konferencije usmjereni na pregovore o pravno obvezujućem instrumentu o zabrani nuklearnog oružja koji će dovesti do njegova potpunog uklanjanja*, 23. ožujka 2017.

16 Video poruka u prigodi Svjetskog dana prehrane 2020., 16. listopada 2020.

17 Usp. Benedikt XVI., „Odgajati mlade za pravdu i mir“, *Poruka za 45. svjetski dan mira*, 1. siječnja 2012. (8. prosinca 2011.), 2; „Pobijedi ravnodušnost i osvoji mir“, *Poruka za 49. svjetski dan mira*, 1. siječnja 2016. (8. prosinca 2015.), 6.

18 *Gовор застupnicima i senatorima Ugande*, Kampala, 1. kolovoza 1969.

10 Ibid.

11 Usp. enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020), 8; 153.

12 Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 91.

13 Usp. enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 125.

14 Usp. *Poruka sudionicima međunarodne konferencije "Ljudska prava u suvremenom svijetu: postignuća, propusti, poricanja"*, Rim, 10.-11. prosinca 2018.

sukoba i diskriminacije. Molim sve da uzmu ovaj kompas u ruke i postanu proročki svjedoci kulture skrbi, radeci na prevladavanju mnogih postojećih društvenih nejednakosti. To se može postići samo snažnim i značajnim isticanjem uloge ženâ, kako u obitelji tako i na svim socijalnim, političkim i institucionalnim područjima.

Kompas ovih socijalnih načela, prijeko potrebnih za promicanje kulture skrbi, također je pokazatelj za odnose među narodima koji bi trebali biti nadahnuti bratstvom, uzajamnim poštivanjem, solidarnošću i poštivanjem međunarodnog prava. U vezi s tim, moramo prepoznati potrebu za obranom i promicanjem temeljnih ljudskih prava koja su neotuđiva, sveopća i nedjeljiva¹⁹.

Također je važno spomenuti poštivanje humanitarnog prava, posebno u vrijeme kada se sukobi i ratovi stalno nižu jedan za drugim. Nažalost, mnoge se regije i zajednice više ni ne sjećaju vremena kada su živjele u miru i sigurnosti. Brojni su gradovi postali epicentri neizvjesnosti: njihovi stanovnici bore se ne bi li kako tako održali uobičajeni ritam života jer su neprestano metom napada i neselektivnog bombardiranja, topništva i lakog oružja. Djeca ne mogu učiti. Muškarci i žene ne mogu raditi na uzdržavanju obitelji. Glad pušta korijene tamo gdje je nekada bila nepoznata. Ljudi su prisiljeni bježati, ostavljajući za sobom ne samo svoje domove, već i obiteljsku povijest i kulturne korijene.

Uzroci sukoba su mnogi, ali rezultat je uvijek isti: uništenje i humanitarna kriza. Moramo se zaustaviti i zapitati se što je dovelo do toga da naš svijet na sukob gleda kao na nešto uobičajeno i, nadasve, kako se naša srca mogu obratiti i kako možemo promijeniti svoj način razmišljanja da bismo zaista tražili mir u solidarnosti i bratstvu.

19 Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 225.

Kolika se sredstva samo rasipa na oružje, posebno nuklearno oružje²⁰, a mogla bi se upotrijebiti za značajnije prioritete kao što su osiguranje sigurnosti pojedinaca, promicanje mira i cjelovitog ljudskog razvoja, borba protiv siromaštva i zadovoljavanje zdravstvenih potreba. Globalni problemi poput aktualne pandemije Covid-19 i klimatskih promjena samo su ove izazove učinili još očiglednijima. Kakva bi hrabra odluka bila »novcem koji se troši na oružje i druge vojne izdatke uspostaviti "Globalni fond", kako bi se trajno uklonilo glad i dao doprinos razvoju najsiromašnijih zemalja«!²¹

8. Odgoj i obrazovanje za kulturu skrbi

Promicanje kulture skrbi zahtijeva odgojno-obrazovni proces, a kompas socijalnih načelâ predstavlja, u tu svrhu, pouzdano oruđe u različitim međusobno povezanim kontekstima. Želio bih navesti nekoliko primjera.

- Odgoj za skrb rađa se u *obitelji*, koja je prirodna i temeljna stanica društva, u kojoj osoba uči živjeti u odnosu i u uzajamnom poštovanju. Obitelji treba omogućiti da ispunи tu vitalnu i nezaobilaznu zadaću.

- Za odgoj i obrazovanje odgovorni su također *škole i sveučilišta* - ali uvijek u suradnji s obitelji - i, u nekim aspektima, *sredstva društvene komunikacije*²². Oni su pozvani prenositi sustav vrijednosti utemeljen na priznavanju dostojanstva svake osobe, svake jezične, etničke i vjerske zajednice i svakog naroda, kao i temeljnih prava koja iz toga proizlaze. Obrazovanje je jedan od stupova pravednijeg i solidarnijeg društva.

20 Usp. *ibid.*, 64.

21 Video poruka u prigodi Svjetskog dana prehrane 2020., 16. listopada 2020.

22 Usp. Benedikt XVI., "Odgajati mlade za pravdu i mir", *Poruka za 45. svjetski dan mira*, 1. siječnja 2012. (8. prosinca 2011.), 2; "Pobjijedi ravnodušnost i osvoji mir", *Poruka za 49. svjetski dan mira*, 1. siječnja 2016. (8. prosinca 2015.), 6.

- Religije općenito, a posebno vjerski vođe, mogu imati nezamjenjivu ulogu u prenošenju vjernicima i društvu vrijednosti solidarnosti, poštivanja različitosti, prihvaćanja i brige o najranjivoj braći i sestrama. U vezi s tim podsjećam na riječi pape Pavla VI. izrečene u Uganskom parlamentu 1969. godine: »Ne bojte se Crkve; ona vas poštuje, obrazuje vam poštene i odane građane, ne potiče suparništva i podjele i pokušava promicati zdravu slobodu, socijalnu pravdu i mir. Ako i ima nešto čemu daje prednost onda su to siromašni, obrazovanje najmlađih i puka te briga za one koji trpe i koji su napušteni«²³.

- One koji obavljaju javne službe ili rade u međunarodnim, vladinim i nevladinim, organizacijama s obrazovnom misijom i sve one koji na razne načine djeluju na polju obrazovanja i istraživanja, još jednom potičem da se zalažu oko postizanja cilja obrazovanja »otvorenijeg i uključivijeg, sposobna za strpljivo slušanje, konstruktivan dijalog i međusobno razumijevanje«²⁴. Nadam se da će ovaj poticaj, upućen u sklopu *Globalnog pakta o obrazovanju*, naići na široko prihvaćanje.

9. Nema mira bez kulture skrbi

Kultura skrbi, kao zajednički, solidarni i sudionički predani rad na zaštiti i promicanju dostojanstva i dobrobiti sviju, kao spremnost

da se zanimamo, posvećujemo pažnju, spremnost na suošćeće, pomirenje i iscijeljenje, uzajamno poštivanje i uzajamno prihvaćanje, povlašteni je način izgradnje mira. »U mnogim dijelovima svijeta potrebni su putovi mira koji vode ozdravljenju, potrebni su mirotvorci koji su spremni kreativno i hrabro pokretati procese ozdravljenja i novih susreta«²⁵.

U ovom vremenu kad se o lađu čovječanstva bjesomučno razbijaju valovi krize dok se s teškom mukom probija kroz oluju tražeći mirniji i spokojniji horizont, kormilo ljudskog dostojanstva i "kompas" temeljnih socijalnih načela može nam omogućiti da slijedimo siguran i zajednički pravac. Kao kršćani upiremo svoj pogled u Djesticu Mariju, Zvijezdu mora i Majku nade. Svi zajedno radimo na tome da napredujemo prema novom obzoru ljubavi i mira, bratstva i solidarnosti, uzajamne podrške i prihvaćanja. Ne smijemo podleći napasti da zanemarimo druge, posebno najslabije, ne navikavajmo se okretati glavu na drugu stranu²⁶, nego se svakodnevno, na konkretne i praktične načine, zalažimo za »oblikovanje zajednice sastavljene od braće i sestara koji se uzajamno prihvataju i brinu jedni za druge«²⁷.

Iz Vatikana, 8. prosinca 2020.

FRANJO

23 Govor zastupnicima i senatorima Ugande, Kampala, 1. kolovoza 1969.

24 Poruka prigodom pokretanje Pakta o obrazovanju, 12. rujna 2019.: L'Osservatore Romano, 13. rujna 2019., str. 8.

25 Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 225.

26 Usp. *ibid.*, 64.

27 *Ibid.*, 96; usp. "Bratstvo, temelj i put ka miru". Poruka za 47. svjetski dan mira 1. siječnja 2014. (8. prosinca 2013.), 1.

PORUKA SVETOOGA OCA FRANJE ZA XXIX. SVJETSKI DAN BOLESNIKA

11. veljače 2021.

Jedan je učitelj vaš, a svi ste vi braća (Mt 23, 8) Odnos povjerenja u temelju skrbi za bolesne

Draga braćo i sestre!

XXIX. svjetski dan bolesnika, koji se slavi 11. veljače 2021., na spomen Blažene Djevice Marije Lurdske, milosna je prigoda da se posebna pažnja posveti bolesnicima i onima koji za njih skrbe bilo u zdravstvenim ustanovama bilo u obiteljima i zajednicama. Posebno mislimo na one koji, diljem cijelog svijeta, pate od posljedica pandemije koronavirusa. Svi-ma, a posebno najsiromašnjima i marginaliziranim, izražavam svoju duhovnu bliskost i jamčim im brigu i ljubav Crkve.

1. Tema ovog Dana nadahnuta je evanđeoskim odlomkom u kojem Isus kritizira lice-mjerje onih koji govore, a ne čine (usp. Mt 23, 1-12). Kad se vjera svede na praznu retoriku, bez uključivanja u život i potrebe drugih, tada stvarni život kojim živimo nije doslje-dan vjeri koju isповijedamo. To je teška opasnost. Zato Isus pribjegava snažnim riječima kako bi upozorio na opasnost pada u auto-idolatriju i kaže: »*jedan je učitelj vaš, a svi ste vi braća*« (r. 8).

Kritika koju Isus upućuje onima koji »govore, a ne čine« (r. 3) korisna je uvijek i za sve, jer nitko od nas nije imun na zlo licemjera, a to je veoma teško zlo, koje nas sprječava da rastemo kao djeca jednoga Oca, pozvana živjeti sveopće bratstvo.

U susretu s bratom i sestrom u potrebi, Isus nudi model ponašanja koji je u potpunoj opre-ci s licemjerjem. Traži od nas da se zaustavi-mo i slušamo, uspostavimo izravan i osoban odnos s drugim, da osjetimo empatiju i suo-sjećanje te dopustimo da nas njihova patnja

dirne do te mjere da preuzmemmo na sebe bri-gu za njih u duhu služenja (usp. Lk 10, 30-35).

2. Kad nas snađe bolest postajemo svjesni vlastite ranjivosti i, u isti mah, osjećamo po-trebu za drugim koja nam je urođena. Tada nekako jasnije osjećamo vlastitu krhkost stvorenog bića i dublje doživljavamo svoju ovisnost o Bogu. Naime, kad smo bolesni, duh i srce nam obuzmu nesigurnost, a kat-kad i strah pomiješan s nemirom; nalazimo se u stanju nemoći, jer naše zdravlje ne ovisi o našim sposobnostima ili našoj "zabrinuto-sti" (usp. Mt 6, 27).

Bolest nameće pitanje smisla, koje se u vjeri upućuje Bogu. Pitanje je to koje od nas traži da damo novo značenje i učinimo zaokret u životu i na njega možda nećemo odmah naći odgovor. Naši prijatelji i rođaci ne mogu nam uvijek pomoći u ovom mukotrpnom traženju.

Biblijski lik Joba u tom je pogledu vrlo zna-kovit. Jobovoj supruzi i prijateljima ne polazi za rukom pratiti ga u njegovoj nesreći, što-više, optužuju ga i samo još više povećava-ju njegovu samoću i izgubljenost. Job tone u duboko stanje napuštenosti i neshvaćenosti. Ali upravo zahvaljujući toj krajnjoj krhkosti, odbacujući od sebe svako licemjerje i opre-djeljujući se za put iskrenosti prema Bogu i drugima, njegov ustrajni vapaj dopire do Boga koji mu na kraju odgovara i daje mu vi-djeti novi horizont. Potvrđuje mu da njegova patnja nije niti kazna niti stanje odvojenosti od Boga ili znak Božje ravnodušnosti.

Tako su se iz ranjena i ozdravljenja Jobova srca vinule one žive i dirljive riječi upućene Gospodinu: »Po čuvenju tek poznavah te dosad, ali sada te oči moje vidješe« (42, 5).

3. Bolest uvijek ima lice, i to ne samo jedno: ona ima lice svakog bolesnika i bolesnice pa i onih koji se osjećaju zapostavljenima, isključenima i žrtvama društvenih nepravdi kojima im se uskraćuju njihova temeljna prava (usp. *Fratelli tutti*, 22). Trenutna pandemija razotkrila je koliko su naši zdravstveni sustavi neodgovarajući, a izašli su na vidjelo i nedostatci u skrbi za bolesnike. Starije, slabe i ranjive osobe nemaju uvijek pristup zdravstvenoj skrbi i ona nije uvijek osigurana na pravičan način. To ovisi o političkim odlukama, načinu upravljanja resursima i zalaganju onih koji su na odgovornim položajima. Ulaganje sredstava u liječenje i njegu bolesnika prioritet je povezan s temeljnim načelom da je zdravlje primarno opće dobro.

U pandemiji je, istodobno, došla do izražaja predanost i velikodušnost zdravstvenog obožavlja, volontera, radnika i radnicu, svećenikâ, redovnikâ i redovnicâ koji su profesionalno, požrtvovno i s osjećajem odgovornosti i ljubavi prema bližnjima pomagali, liječili, tješili i služili mnogim bolesnicima i članovima njihovih obitelji. To je tiho mnoštvo muškaraca i žena koji su odlučili ne okretati glavu na drugu stranu, nego pogledati u lice i vidati rane bolesnikâ koje su doživljavali bliskima zbog zajedničke pripadnosti ljudskoj obitelji.

Ta bliskost je, naime, dragocjeni melem koji pruža podršku i utjehu bolesnicima u njihovoj patnji. Kao kršćani, tu bliskost doživljavamo kao znak ljubavi Isusa Krista, *Dobrog Samarijanca*, koji je sa samilošću prilazio svakom čovjeku ranjenom grijehom. Sjedinjeni s njim djelovanjem Duha Svetoga, pozvani smo biti milosrdni poput Oca i ljubiti, na poseban način, svoju slabu, nemoćnu i trpeću braću i sestre (usp. *Iv* 13, 34-35). Tu bliskost doživljavamo ne samo kao pojedinci, nego i kao zajednica. Naime, bratska ljubav u Kristu rađa zajednicu koja može ozdravljati,

koja ne napušta nikoga, koja uključuje i prihvata prije svega najslabije.

U vezi s tim, želim podsjetiti na važnost bratske solidarnosti koja ima svoj konkretni izraz u služenju i može poprimiti veoma razne oblike, koji su svi odreda usmjereni na pružanje potpore našem bližnjemu. »Služiti znači brinuti se za slabe u našim obiteljima, našemu društvu, našem narodu« (*Homilija u Havani*, 20. rujna 2015.). U tome zalaganju svaki pojedinac je kadar »ostaviti po strani svoje zahtjeve i težnje, očekivanja i svoje želje za svemoćnošću pred konkretnim pogledom najslabijih. [...] U služenju se uvijek gleda bratovo lice, dodiruje njegovo tijelo, osjeća njegova blizina čak dотle da ga se u nekim slučajevima i "trpi", te traži promicanje brata. To je razlog zbog kojeg služenje nikad nije ideološko, jer se ne služi idejama nego osobama« (*ibid.*).

4. Za dobro liječenje presudan je relacijski vid, zahvaljujući kojem se može imati holistički pristup pacijentu. Prepoznati vrijednost toga vida pomaže također lijećnicima, medicinskim sestrama i tehničarima, profesionalcima i volonterima da preuzmu na sebe brigu za one koji trpe kako bi ih pratili na putu ozdravljenja, zahvaljujući međuljudskom odnosu koji se temelji na povjerenju (usp. *Nova povelja zdravstvenih radnika* [2016.], 4). Radi se, dakle, o tome da se "sklopi pakt" između onih kojima je potrebna skrb i onih koji ih njeguju; pakt zasnovan na uzajamnom povjerenju i poštivanju, iskrenosti, raspoloživosti tako da se nadiju sve obrambene barijere, u središte stavi bolesnikovo dostojanstvo, štiti profesionalnost zdravstvenih djelatnika i održi dobar odnosa s obiteljima bolesnikâ.

Upravo taj odnos s bolesnom osobom nalazi nepresušan izvor motivacije i snage u *Kristovoj ljubavi*, kao što pokazuje tisućljetno svjedočenje muškaraca i žena koji su postigli svetost u služenju bolesnicima. Iz otajstva Kristove smrti i uskrsnuća izvire ljubav koja može dati puni smisao i bolesnikovu i stanju

onih koji se za njega skrbe. Potvrdu toga načizmo više puta u evanđelju iz kojih se zorno vidi da ozdravljenja koja je učinio Isus nikada nisu magijski čini nego su uvijek plod susreta, međuljudskog odnosa u kojem je Božji dar, koji je ponudio Isus, odgovor na vjeru onoga koji ga prihvaca, što je sažeto u riječima koje Isus često ponavlja: "vjera te tvoja spasila".

5. Draga braćo i sestre, zapovijed ljubavi koju je Isus ostavio svojim učenicima nalazi konkretno ispunjenje također u odnosu s bolesnicima. Društvo je to čovjekoljubivije što više zna skrbiti za svoje slabe i članove koji pate i zna to činiti djelotvorno u duhu bratske ljubavi. Stremimo tome cilju i pobrinimo

se postići to da nitko ne ostane sam, da se nitko ne osjeća isključenim ili napuštenim!

Sve bolesnike, zdravstvene djelatnike i one koji se žrtvaju u pomaganju onima koji pate povjeravam Mariji, Majci milosrđa i Zdravlju bolesnih. Neka nas ona iz Lurdske pećine i svojih nebrojenih svetišta diljem svijeta podupre u našoj vjeri i našoj nadi i pomogne nam da skrbimo jedni za druge bratskom ljubavlju. Svima vama i svakom ponaosob od srca podjeljujem svoj blagoslov!

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 20. prosinca 2020., Četvrtu nedjelju došašća.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA KORIZMU 2021.

**“Evo, uzlazimo u Jeruzalem...” (Mt 20, 18).
Korizma: vrijeme obnove vjere, nade i ljubavi.**

Draga braćo i sestre,

najavljujući učenicima svoju muku, smrt i uskrsnuće, kako bi ispunio Očevu volju, Isus im otkriva duboki smisao svoga poslanja i poziva ih da se u to uključe, radi spasenja svijeta.

Na korizmenom putu koji nas vodi do vazmenih slavlja sjetimo se Onoga koji »ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu« (Fil 2, 8). U ovo vrijeme obraćenja obnovimo svoju vjeru, napajajmo se na vrelu „žive vode“ nade i otvorena srca prihvativi Božju ljubav po kojoj postajemo braća i sestre u Kristu. U uskrsnoj noći obnovit ćemo naša krsna obećanja kako bismo se, po Duhu Svetom, ponovno rodili kao novi muškarci i žene. No, kao i čio kršćanski život i sâm korizmeni hod sav je obasjan svjetлом uskrsnuća, koje ozivljuje osjećaje, stavove i odluke onih koji žele slijediti Krista.

Post, molitva i milostinja, kakvima ih je Isus predstavio u svojoj propovijedi (usp. Mt 6, 1-18), uvjeti su i izraz našega obraćenja. Put siromaštva i odricanja (*post*), pogled i geste ljubavi prema ranjenom čovjeku (*milostinja*) i sinovski dijalog s Ocem (*molitva*) omogućuju nam uosobiti iskrenu vjeru, živu nadu i dje latnu ljubav.

1. Vjera nas poziva prihvatići Istinu i postati njezinim svjedocima pred Bogom i pred svom našom braćom i sestrama.

U ovo korizmenom vremenu *prihvatići i živjeti Istину očitovanu u Kristu* ponajprije znači dopustiti Božjoj riječi, koju nam Crkva prenosi iz naraštaja u naraštaj, da nam progovori u srcu. Ta Istra nije umotvorina pridržana nekolicini izabranih, viših ili istaknutih umova, nego je to poruka koju primamo i možemo

razumjeti zahvaljujući mudrosti srca, otvorena veličini Boga koji nas ljubi prije nego što smo toga i svjesni. Ta je Istra sâm Krist koji je, u potpunosti prihvaćajući naše čovještvo, postao Put – zahtjevan, ali otvoren za sve – koji vodi punini Života.

Post, ako se živi kao iskustvo odricanja, dovo di one koji ga čine u jednostavnosti srca do ponovnog otkrivanja Božjega dara i spoznaje istine o našoj stvarnosti bića stvorenih na njegovu sliku i priliku, koja u njemu nalaze puninu. Iskustvom slobodno prihvaćenog siromaštva, onaj koji posti i sam postaje siromašan i „zgrće“ blago ljubavi primljene i dijeljene s drugima. Kad se tako shvaća i čini, post pomaže ljubiti Boga i bližnjega jer, kao što kaže sv. Toma Akvinski, ljubav je pokret koji usmjerava pažnju na drugoga, smatrajući ga jednim sa samim sobom (usp. enc. *Fratelli tutti*, 93).

Korizma je vrijeme vjere odnosno vrijeme u kojem se Boga prima u svoj život i omogućuje mu da se „nastani“ kod nas (usp. Iv 14,23). Postiti znači oslobođiti naš život od svega što ga opterećuje pa i od prezasićenosti- istinitim ili lažnim-informacijama i kupovine proizvoda kako bismo otvorili vrata svojega srca Onome koji nam dolazi u posvemašnjem siromaštvu, ali »pun milosti i istine« (Iv 1,14): Sinu Božjem, Spasitelju.

2. Nada kao „živa voda“ koja nam omogućuje nastaviti svoj put.

Žena Samarijanka, od koje Isus traži da mu daje piti na zdencu, ne razumije na što On to misli kad joj kaže da joj može dati „vode žive“ (Iv 4,10). Ona isprva, naravno, misli na običnu vodu, no Isus cilja na Duha Svetoga kojega će dati u obilju u vazmenom otajstvu i koji

ulijeva u nas nadu koja ne razočarava. Već u času u kojem najavljuje svoju muku i smrt, Isus naviješta nadu kad kaže: »treći dan [će] uskrsnuti« (Mt 20,19). Isus nam govori o budućnosti širom otvorenoj Očevim milosrđem. Nadati se s njim i zahvaljujući njemu znači vjerovati da povijest ne završava na našim pogreškama, na našim nasiljima i nepravdama i na grijehu koji Ljubav pribija na križ. To znači primiti iz njegova otvorenog Srca Očevo oproštenje.

U ovim tjeskobnim prilikama u kojima danas živimo i gdje se sve čini krhkim i nesigurnim, govoriti o nadi moglo bi djelovati kao provokacija. Ali korizmu upravo i imamo za to da se nadamo, da iznova svoj pogled upravimo na strpljivost Boga, koji se nastavlja brinuti za svijet koji je stvorio, dok smo se mi često loše odnosili prema njemu (usp. enc. *Laudato si'*, 32-33.43-44). To je nada u pomirenje na koju nas usrdno poziva sveti Pavao: »dajte, pomirite se s Bogom« (2 Kor 5,20). Primajući oproštenje u sakramentu pomirenja, koji je u središtu našeg puta obraćenja, mi sami širimo dalje oproštenje: budući da smo ga mi sami primili, možemo ga dati svojom spremnošću da stupimo u brižni dijalog i pružamo utjehu onima koji su ranjeni. Božje oproštenje, također po našim riječima i našim gestama, omogućuje nam doživjeti Uskrs bratstva.

U korizmi budimo pozorniji »govoriti riječi utjehe, koje tješe, daju snagu, hrabre i potiču, a ne riječi koje ponižavaju, rastužuju, rasrđuju, preziru« (enc. *Fratelli tutti* [FT], 223). Ponekad je, da bi se drugome dalo nadu, dovoljno biti »ljubazna osoba koja svoje strahove i sve ono što je tjera na žurbu ostavlja po strani kako bi drugome posvetila pažnju, na smiješila mu se, rekla riječ hrabrenja, omogućila prostor za slušanje usred tolike ravnodušnosti« (*ibid.* 224).

U sabranosti i tihoj molitvi, nuda nam se daje kao nadahnuc i unutarnje svjetlo koje svojim svjetлом obasjava izazove i izbole s kojima se suočavamo u svome poslanju:

eto zašto je od temeljne važnosti povući se na molitvu (usp. Mt 6,6) i susresti se, u skrovitosti, s Ocem koji je sama nježnost.

Živjeti korizmu s nadom znači osjetiti da smo, u Isusu Kristu, svjedoci novog vremena u kojem Bog »sve čini novo« (usp. Otk 21,1-6). To znači primiti Kristovu nadu koji polaze svoj život na križu i kojeg Bog uskrisuje treći dan, »uvijek spremni na odgovor svakomu koji od nas zatraži obrazloženje nade koja je u nama« (1 Pt 3,15).

3. Ljubav, koju se živi po uzoru na Krista, u pažnji i suošćenju prema svakoj osobi, najviši je izraz naše vjere i naše nade.

Ljubav se raduje dok gleda druge kako rastu. To je razlog zašto pati kad je drugi u nevolji: usamljen, bolestan, beskućnik, prezren, u potrebi... Ljubav je zanos srca koji nam omogućuje izići iz sebe samih i koji gradi vezu dijeljenja i zajedništva. »“Socijalna ljubav” omogućuje napredak prema civilizaciji ljubavi, na koju se svi možemo osjećati pozvanima. Ljubav, sa svojom univerzalnom dinamikom, može izgraditi novi svijet, jer to nije besplodni osjećaj, nego najbolji način za postizanje učinkovitih putova razvoja za sve« (FT,183).

Ljubav je dar koji našem životu daje smisao i zahvaljujući kojem onoga koji je u neimaštini smatramo članom svoje obitelji, prijateljem i bratom. Ono malo, ako se dijeli s ljubavlju, nikad se ne potroši, nego postaje zalihom života i sreće. Tako se dogodilo s brašnom i uljem udovice u Sarafti, koja je ponudila kolačić proroku Iliju (usp. 1 Kr 17, 7-16) i s kruhovima koje Isus blagoslovila, lomi i daje učenicima da ih razdiyele mnoštvu (usp. Mk 6,30-44). Isto je i s našom milostinjom, bila ona mala ili velika, kad se daje u radosti i jednostavnosti.

Živjeti korizmu ljubavi znači skrbiti za one koji pate, koji su napušteni ili su obuzeti tjeskobom zbog pandemije covida-19. U prilikama u kojima vlada velika neizvjesnost u pogledu budućnosti, spominjući se riječi koje je Bog

uputio svome Sluzi: »Ne boj se, jer sam te ot-kupio« (Iz 43,1), pružimo zajedno sa svojom ljubavlju riječ povjerenja i pomozimo drugome da osjeti da ga Bog ljubi kao svoje dijete.

»Samo pogledom čiji je horizont preobražen ljubavlju, koja vodi do toga da se spozna dostojanstvo drugoga, siromašne se može prepoznati i cijeniti u njihovu neizmjernom dostojanstvu i poštivati u njihovu vlastitom načinu života i kulturi, te ih tako stvarno integrirati u društvo« (FT,187).

Draga braćo i sestre, svaka etapa života vrijeme je vjere, nade i ljubavi. Neka nam ovaj poziv da živimo korizmu kao put obraćenja, molitve i dijeljenja svojih dobara s drugima pomogne obnoviti, kao zajednica i pojedinci,

živi spomen one vjere koja dolazi od živoga Krista, nade oživljene dahom Duha Svetoga i ljubavi čiji je nepresušan izvor Očevo milosrdno srce.

Neka nas Marija, Spasiteljeva majka, vjerno prisutna podno križa i u srcu Crkve, podupire svojom brižnom ljubavlju i neka nas blagoslov Škrsljova prati na našem putu prema vazmenome svjetlu.

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 11. studenoga 2020., spomen svetog Martina iz Toursa

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA 58. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA

25. travnja 2021.

Sveti Josip – san o pozivu

Draga braćo i sestre!

Dana 8. prosinca prošle godine, u prigodi sto pedesete obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve, započela je posebna godina posvećena tomu svecu (usp. Dekret Apostolske pokorničarne od 8. prosinca 2020.). Uz tu sam prigodu napisao apostolsko pismo *Patris corde*, čiji je cilj bio »povećati našu ljubav prema ovom velikom svecu«. Sveti Josip je izvanredna osoba, ali istodobno »toliko blizak našem vlastitom ljudskom iskustvu«. Nije činio zadivljujuće stvari, nije bio urešen nikakvim jedinstvenim karizma, niti se činio posebnim u očima onih koji su ga susretali. Nije bio slavan niti se ičim isticao da bi privlačio pažnju drugih: evanđelja ne prenose ni jednu jedinu njegovu riječ. A ipak je svojim uobičajenim životom postigao nešto izvanredno u Božjim očima.

Bog gleda što je u srcu (usp. 1. *Sam* 16, 7), a u svetom Josipu prepoznao je srce oca sposobna davati i rađati život u svakodnevici. Zvana imaju isti cilj: rađati i obnavljati živote svaki dan. Gospodin želi oblikovati srca očeva i majki: srca koja su otvorena, sposobna za velike inicijative, velikodušna u sebedarju, suošćajna u otklanjanju tjeskobâ i postojava u jačanju nade. To je ono što svećeništvu i posvećenom životu silno treba poglavito danas u vremenima obilježenim krhkošću, ali i patnjama zbog pandemije, koja je urodila neizvjesnostima i strahovima vezanima uz budućnost i sam smisao života. Sveti Josip dolazi nam u susret svojom krotkošću, kao jedan od svetaca iz susjedstva. Istodobno, njegovo nas snažno svjedočanstvo može voditi na našemu putu.

Sveti Josip nam sugerira *tri ključne riječi* za poziv svakog pojedinca. Prva je *san*. Svatko u životu sanja o vlastitom ostvarenju. Opravданo je gajiti velike nade, uzvišena očekivanja koje prolazni ciljevi, kao što su uspjeh, novac ili zabava, ne mogu ispuniti. Kad bismo, naime, od ljudi tražili da svoj životni san izraze jednom riječju, ne bi bilo teško zamisliti odgovor: »ljubav«. A ljubav je ta koja životu daje smisao jer otkriva njegovu tajnu. Život se *ima* jedino ako se *daje*, posjeduje se samo ako se potpuno daruje. Sveti Josip nam ima mnogo toga za reći u vezi s tim jer je, preko snova koje mu je Bog nadahnuo, vlastiti život učinio darom.

Evanđelja govore o četiri sna (usp. Mt 1, 20; 2, 13.19.22). Bili su to Božji pozivi, ali ih nije bilo lako prihvati. Nakon svakog sna, Josip je morao mijenjati svoje planove i prihvati izazov i rizik, žrtvujući vlastite planove kako bi slijedio Božje tajanstvene planove. Pouzдавao se do kraja u Boga. Možemo se, međutim, zapitati: »Što je bilo u tome noćnom snu da se moglo u njega toliko povjerovati?« Iako se u davnini snovima pridavalо dosta pažnje, ipak nisu imali neku važnost s obzirom na konkretnu životnu stvarnost. A ipak je sveti Josip bez oklijevanja pustio da ga snovi vode. Zašto? Zato što je njegovo srce bilo usredotočeno na Boga. I mali je znak njegovu budnom »unutarnjem uhu« bio dovoljan da prepozna Božji glas. To vrijedi i za naše pozive: Bog se ne voli objavljivati na spektakularan način, vršeći prisilu nad našom slobodom. Blago i krotko nam priopćava svoje planove, ne zasljepljuje nas blještavim ukazanjima, već se nježno obraća našoj najdubljoj nutrini, postaje prisan s nama i govori nam kroz naše misli i osjećaje.

I baš kao što je to učinio sa svetim Josipom, i nama nudi uzvišene i iznenađujuće ciljeve. Snovi su, naime, odveli Josipa do pustolovina koje nikada nije mogao ni zamisliti. Prvi je san doveo u krizu njegove zaruke, ali ga je učinio Mesijinim ocem; zbog drugoga se sna morao dati u bijeg u Egipat, ali je spasio život svoje obitelji. Nakon trećega, koji je najavio njegov povratak u domovinu, slijedi četvrti zbog kojeg je prisiljen ponovno promijeniti svoje planove i vratiti se natrag u Nazaret, upravo tamo gdje će Isus započeti naviještati Božje kraljevstvo. U svim tim preokretima pokazala se pobjedosnom hrabrost slijediti Božju volju. Tako je to u pozivu: Božji poziv uvijek tjera čovjeka izići, darivati se i ići dalje. Nema vjere bez rizika. Samo kad se pouzdano prepustimo milosti i ostavimo po strani svoje planove i lagodnosti može se Bogu reći istinski "da". A svako "da" donosi plodove, jer prianja uz veći plan, čije mi vidimo samo dijelove, ali kojega božanski Umjetnik poznaje i provodi kako bi svaki život postao remek-djelo. U tome smislu sveti je Josip uzor prihvaćanja Božjih planova. No, njegovo je *prihvaćanje aktivno*: on se nikad ne predaje i ne odustaje, Josip »nije pasivno rezigniran čovjek. On je hrabar i snažan protagonist« (Apostolsko pismo *Patris corde*, 4). Neka pomogne svima, posebno mladima u izboru zvanja, raspoznati i ostvariti Božje snove o njima; neka im ulije odvažnost da kažu "da" Gospodinu koji uvijek iznenađuje i nikad ne razočarava!

Drugi izraz koji označava put svetoga Josipa i njegova poziva jest *služiti*. Iz evanđeljâ se zorno vidi da je u svemu živio za druge, a nikada za sebe. Sveti Božji narod naziva ga *prečistim zaručnikom*, otkrivajući time njegovu sposobnost da ljubi ne zadržavajući ništa za sebe. Oslobađajući ljubav od svakog oblika posjedovanja otvorio se, naime, još plodonosnijoj službi: njegova skrb ispunjena ljubavlju proteže se od naraštaja do naraštaja, a kao brižni čuvar proglašen je zaštitnikom Crkve. Kao onaj u čijoj se osobi otjelovio smisao života kao žrtve, zaštitnik je također umirućih: mnogi mole njegov zagovor za sretnu smrt.

Njegovo služenje i žrtve bili su, međutim, mogući samo zato što ih je podupirala veća ljubav: »Svako istinsko zvanje rađa se iz sebedarja koje je zreli plod jednostavne žrtve. Ta vrsta zrelosti traži se također u svećeništvu i posvećenom životu. Neovisno o kojem je pozivu riječ: na brak, beženstvo ili djevičanstvo, dar samoga sebe neće se ostvariti ako se zaustavi na žrtvi; tada umjesto da bude znakom ljepote i radosti ljubavi, u opasnosti je da bude izrazom žalosti, tuge i frustracije« (*ibid.* 7).

Služenje, taj konkretni izraz sebedarja, nije bilo za svetoga Josip tek uzvišen ideal, njego je postalo pravilom svakodnevnog života. Potruđio se naći i urediti mjesto gdje će se Isus roditi; činio je sve što je bilo u njegovoj moći da ga zaštiti od Herodova gnjeva organiziravši pravovremeno putovanje u Egipat; spremno se vratio u Jeruzalem tražiti izgubljenog Isusa; uzdržavao je obitelj svojim radom, također u stranoj zemlji. Ukratko, prilagođavao se različitim okolnostima zahvaljujući svojoj sposobnosti da ne klone duhom kad stvari u životu ne idu onako kao što je zamislio: pokazao je *raspoloživost* karakterističnu za onoga koji živi da bi služio. U tome je duhu Josip poduzeo brojna i često nepredvidiva putovanja u svom životu: od Nazareta do Betlehema radi popisa stanovništva, zatim u Egipat i ponovno u Nazaret te svake godine u Jeruzalem, svaki put spremjan ići ususret novim okolnostima, ne jadikujući zbog onoga što ga je snašlo i spremjan priteći drugome u pomoć u svakoj situaciji. Može se reći da je bio *produžena ruka* nebeskoga Oca prema njegovu Sinu na zemlji. Josip je, dakle, uzor svim zvanjima koja su upravo pozvana biti *vrijedne Očeve ruke* za njegove sinove i kćeri.

Stoga volim zamišljati svetoga Josipa, čuvara Isusa i Crkve, kao *čuvara zvanjâ*. Njegova spremnost na služenje pokazuje, naime, da je bio *skrbni čuvar*. »On ustane, uzme noću djetete i majku njegovu te krene u Egipat« (*Mt* 2, 14), kaže se u Evanđelju i time pokazuje njegovu spremnost i posvećenost obitelji.

Nije gubio vrijeme uzrujavajući se zato što su stvari krenule nizbrdo kako ne bi zanemarivao one koji su mu povjereni. Ta budna i brižna skrb znak je plodonosnog poziva. To je svjedočanstvo života dotaknutog Božjom ljubavlju. Kako samo lijep primjer kršćanskoga života dajemo kada ne težimo uporno ostvarenju vlastitih ambicija i kada ne dopuštamo da nas paralizira žal za nekim prošlim vremenima, nego posvećujemo brigu onomu što nam Gospodin, po Crkvi, povjerava! Tada Bog izljeva na nas svojega Duha, njegovu stvaralačku snagu, te čini divne stvari, kao u Josipu.

Osim Božjeg poziva – po kojem se ostvaruju naši najveći *snovi* – i našega odgovora – koji se očituje u raspoloživom *služenju* i brižnoj skrbi – postoji i treći vid koji se provlači kroz život svetoga Josipa i kršćanski poziv te oblikuje njegovu svakodnevnicu, a to je *vjernost*. Josip je »pravedan« čovjek (*Mt 1, 19*) koji se u djelatnoj šutnji svaki dan ustrajno drži Boga i njegovih planova. U posebno teškom času počinje "o svemu razmišljati" (usp. r. 20). Meditira, razmišlja: ne dopušta da ga obuzme žurba, ne podliježe napasti donošenja ishitrenih odluka i ne slijedi svoje instinkte, ne živi u jednome trenutku. Svemu pristupa smireno i staloženo. Zna da se život gradi samo stalnom spremnošću za donošenje velikih odluka. To odgovara krotkom i stalnom naporu kojim je obavljao skromni zanat tesara (usp. *Mt 13, 55*) zbog čega nije bio zanimljiv kroničarima toga doba, ali je već stoljećima nadahnuće nebrojenim očevima, radnicima i, općenito, kršćanima u njihovu svakodnevnom životu. Jer poziv, kao i život, sazrijeva samo svakodnevnom vjernošću.

Kako se jača ta vjernost? U svjetlu Božje vjernosti. Prve riječi koje je sveti Josip začuo u snu bile su poziv da se ne plaši, jer Bog je

vjeran svojim obećanjima: »Josipe, sine Davidov, ne boj se« (*Mt 1, 20*). *Ne boj se*: riječi su to koje Gospodin upućuje i tebi, draga sestro, i tebi, dragi brate, kad, i usred neizvjesnosti i oklijevanja, u sebi osjetiš neodgodivu želju da njemu daruješ svoj život. To su riječi koje ti ponavlja kada se, tamo gdje se nalaziš, možda i usred kušnji i nerazumijevanja, boriš svakoga dana slijediti njegovu volju. To su riječi koje otkrivaš kada se, na putu svoga poziva, vraćaš prvoj ljubavi. Riječi su to koje, kao neki refren, prate one koji svojim životom kažu Bogu "da", kao sveti Josip, u svakodnevnoj vjernosti.

Ta je vjernost tajna radosti. U nazaretskom domu, kaže se u jednom liturgijskom himnu, vladala je "čista radost". Bila je to svakodnevna i iskrena radost u jednostavnosti, radost koju iskuse oni koji drže do onog najvažnijeg, a to je vjerna bliskost Bogu i bližnjemu. Kako bi bilo lijepo kad bi isto jednostavno i blistavo ozračje, koje odsijeva vedrinom i nadom, prožimalo naša sjemeništa, naše redovničke ustanove, naše župne dvorove! Želim vam ovu radost, draga braća i sestre, koji ste velikodušno učinili Boga svojim životnim *snom* da mu *služite* u braći i sestrama koji su vam povjereni, *vjernošću* koja je sama po sebi već svjedočanstvo, u vremenu obilježenom prolaznim odlukama i emocijama koje bijede ne ostavljajući u srcu nikakvu radost. Neka vas sveti Josip, čuvar zvanjâ, prati očinskim srcem!

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 19. ožujka 2021., svetkovina svetoga Josipa

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2021.

pretposljednje nedjelje listopada

Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo (Dj 4, 20)

Draga braćo i sestre,

kad iskusimo snagu Božje ljubavi, kad prepoznamo njegovu očinsku prisutnost u našem osobnom i zajedničkom životu ne možemo ne naviještati i dijeliti s drugima *ono što vidjesmo i čusmo*. Isusov odnos s njegovim učenicima, njegovo čovještvo koje se objavljuje u otajstvu utjelovljenja, u njegovu evanđelju i u njegovu vazmenom otajstvu pokazuju nam koliko Bog ljubi nas ljude i da su naše radosti i naše patnje, naše želje i naše tjeskobe ujedno i njegove (usp. Drugi vatikanski koncil, Past. konst. *Gaudium et spes*, 22). Sve nas u Kristu podsjeća da mu svijet u kojemu živimo i njegova potreba za otkupljenjem nisu tuđi i poziva nas da se osjećamo aktivnim dijelom toga poslanja: »Podite stoga na raskrižja i koga god nađete, pozovite« (Mt 22, 9). Iz te samilosne ljubavi nitko nije isključen, nitko je ne može doživljavati nečim tuđim ili dalekim.

Iskustvo apostola

Povijest evangelizacije započinje oduševljenim traženjem Gospodina koji poziva i želi uspostaviti sa svakom osobom, tamo gdje se ona nalazi, dijalog prijateljstva (usp. Iv 15, 12-17). Apostoli su prvi koji nam o tome govore, sjećajući se čak i dana i sata kad su ga susreli: »Bila je otprilike deseta ura« (Iv 1, 39). Prijateljstvo s Gospodinom, vidjeti ga kako liječi bolesne, blaguje s grešnicima, hrani gladne, pristupa isključenima iz društva, dotiče nečiste, poistovjećuje se s potrebitima, poziva na blaženstva, uči na nov način i s vlašću, sve to ostavlja neizbrisiv trag, koji može pobuditi divljenje i "zaraznu" radost i nesebičnost koje se ne može obuzdati. Kao što je govorio prorok Jeremija, to iskustvo je rasplamjeli

oganj njegove djelotvorne prisutnosti u našemu srcu koji nas tjera vršiti poslanje, premda ponekad za sobom povlači žrtve i nera-zumijevanja (usp. 20, 7-9). Ljubav je uvijek u pokretu i pokreće nas da s drugima dijelimo najljepši navještaj i izvor nade: »Našli smo Mesiju!« (Iv 1, 41).

S Isusom smo vidjeli, čuli i iskusili da sve može biti drugačije. On je, već sada, uveo u buduća vremena dozivajući nam u pamet bitnu značajku našega čovještva, koja je mnogo puta zaboravljena: »stvoreni smo za puninu koja se može postići samo u ljubavi« (enc. *Fratelli tutti*, 68). To su nova vremena koja pobuđuju vjeru koja može dati poticaj inicijativama i oblikovati zajednicu, polazeći od muškaraca i žena koji uče preuzimati na sebe teret vlastite i krhkosti drugih ljudi, promičući bratstvo i socijalno prijateljstvo (usp. *ibid.*, 67). Crkvena zajednica pokazuje svoju ljepotu svaki put kad se sa zahvalnošću spominje da je Gospodin prvi nas ljubio (usp. 1 Iv 4, 19). »Gospodinova posebna ljubav nas iznenađuje, a čuđenje, po svojoj naravi, ne može se s naše strane ni posjedovati ni nametati [...] Jedino tako može procvasti čudo besplatnosti, besplatnog sebedarja. I misijski se žar ne može nikada steći misaonim naprom ili promućurnošću. Staviti se "u stanje misije" odraz je zahvalnosti« (*Poruka Papinskim misijskim djelima*, 21. svibnja 2020.).

Ipak, vremena nisu bila laka; prvi su kršćani započinjali svoj vjerski život u neprijateljskom i teškom okruženju. Iskustva marginalizacije i zatočeništva isprepletala su se s unutarnjim i vanjskim otporima koji kao da su proturječili pa čak i negirali ono što su vidjeli i čuli. Ali sve to ne samo da nije predstavljalo teškoću ili prepreku koja bi ih

mogla dovesti do toga da se prignu ili zatvore u sebe same, nego ih je nagnalo da svaku nepriliku, protivštinu i teškoću pretvore u prigodu za poslanje. Same ograničenosti i prepreke postale su povlašteno mjesto za pomazati sve i svakoga Gospodinovim Duhom. Ništa i nitko nije mogao biti isključen iz oslobođajućega navještaja.

O svemu tome imamo živo svjedočanstvo u *Djelima apostolskim*, knjizi koju učenici misionari uvijek imaju pri ruci. To je knjiga u kojoj se opisuje kako je evanđelje, tamo gdje se pronosilo, uvijek ostavljalo iza sebe ugodan miris pobuđujući radost koju samo Duh može dati. Knjiga Djela apostolska uči nas uvijek se u kušnjama čvrsto držati Krista, kako bi u nama sazrelo »uvjerjenje da Bog može djelovati u svakoj situaciji, pa i usred prividnih neuspjeha« kao i sigurnost »da onaj koji se žrtvuje i daje Bogu iz ljubavi sigurno će biti plodan« (apost. pob. *Evangelii gaudium*, 279). Tako i mi: ni sadašnji povijesni trenutak nije lak. Ova situacija pandemije iznijela je na vijdjelo i još više povećala žalost, samoću, siromaštvo i nepravde od kojih su mnogi već i ranije trpjeli i razotkrila je naše lažne sigurnosti, podjele i polarizacije koje nas tiho unistavaju. Najslabiji i najranjiviji još su snažnije doživjeli svoju slabost i ranjivost. Iskusili smo obeshrabrenost, razočaranost, muku. Nije nam mogla promaći ni konformistička gorčina koja oduzima nadu. Mi, međutim, »ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom, a sebe slugama vašim poradi Isusa« (2 Kor 4, 5). Zato u našim zajednicama i našim obiteljima slušamo jeku riječi života koja se razliježe našim srcima i govori nam: »Nije ovdje, nego uskrsnu!« (Lk 24, 6). To je riječ nade koja zatire svaki determinizam i, onima koji dopuste da ih dotakne, daruje potrebnu slobodu i odvažnost ustati na noge i kreativno tražiti sve moguće načine živjeti samilost, "sakramental" Božje blizine nama ljudima koji ne ostavlja nikoga ležati kraj puta. U ovom vremenu pandemije, suočeni s napašću prikrivanja i opravdavanja ravnodušnosti i apatije u ime zdrave socijalne distance, prijeko je potrebno poslanje sami-

losti koje može pretvoriti nužnu distancu u mjesto susreta, skrbi i promicanja. »Što vidjemosmo i čusmo« (Dj 4, 20), milosrđe koje nam je iskazano, pretvara se u uporišnu točku i daje nam vjerodostojnost koji nam omogućuju povratiti zajedničku strast za stvaranje »zajednice pripadnosti i solidarnosti čemu se moraju posvetiti vrijeme, trud i dobra« (enc. *Fratelli tutti*, 36). Božja je riječ ta koja nas svakodnevno otkupljuje i spašava od izgovorâ koji nas vode tome da se zatvaramo u najkukavniji od svih skepticizama: "ionako će sve opet biti isto, ništa se neće promijeniti". A na pitanje: "zašto bih se trebao odricati svojih sigurnosti, lagodnosti i užitaka ako ne mogu vidjeti nikakav važan rezultat?", odgovor je uvijek isti: »Isus Krist je izvojevaо pobjedu nad grijehom i smrću i sada je svemogući. Isus Krist doista živi« (usp. apost. pob. *Evangelii gaudium*, 275) i želi da i mi budemo živi, da budemo braća i da znamo u sebe primiti i s drugima dijeliti tu nadu. U sadašnjim okolnostima prijeko su potrebni misionari nade, pomazani od Gospodina, koji su kadri na proročki način podsjećati da se nitko ne može sâm spasiti.

Neka se i iz našega grla, kao u apostolâ i prvih kršćana, iz sve snage zaori ono: »Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo« (Dj 4 20). Sve što smo primili, sve što nam je Gospodin postupno darivao, dao nam je da bismo se mogli time služiti i besplatno drugima davati. Kao što su apostoli svojim očima vidjeli, čuli i rukama opipali Isusovo spasanje (usp. 1 Iv 1, 1-4), tako mi danas možemo trpeće i slavno Kristovo tijelo doticati u svakodnevnom životu i smoći hrabrosti sa svima dijeliti sudbinu nade, taj nedvojbeni znak koji je plod spoznaje da je Gospodin uvijek uz nas. Kao kršćani ne možemo zadržati Gospodina samo za sebe: evangelizacijsko poslanje Crkve svoju punu i javnu vrijednost očituje u promjeni svijeta i očuvanju stvorenja.

Poziv svakome od nas

Tema ovogodišnjega Svjetskog dana misija, »Ne možemo ne govoriti što vidjesmo i

čusmo« (*Dj* 4,20), poziv je svakome od nas da "preuzmemo odgovornost" i upoznamo druge s onim što nosimo u srcu. Po tom je poslanju Crkva uvjek bila prepoznatljiva: »Ona je upravo radi naviještanja Evanđelja« (sveti Pavao VI., apost. pob. *Evangelii nuntiandi*, 14). Naš vjerski život, naime, kad se odvajamo od drugih ili se zatvaramo u male skupine, kopni, gubi proročki duh i sposobnost divljenja i zahvalnosti. Po samoj svojoj dinamici on zahtjeva veću otvorenost kojom možemo doći do sviju i zagrliti ih. Prvi kršćani ne samo da nisu podlegli napasti zatvaranja u neku elitu, nego su bili privučeni od Gospodina i novog života koji je On nudio poći među narode svjedočiti ono što su vidjeli i čuli: Božje kraljevstvo je blizu. Činili su to s velikodušnošću, zahvalnošću i plemenitošću onih koji siju svjesni da će drugi uživati plodove njihova truda, zalaganja i njihove žrtve. Zato volim podsjetiti da »čak i oni koji su najslabiji, ograničeni i koji nose rane na svojoj duši mogu biti misionari na svoj način, jer se uвijek treba omogućiti da se dobro prenosi, čak i ako koegzistira s mnogim slabostima« (posin. apost. pob. *Christus vivit*, 239).

Na Svjetski dan misija, koji se svake godine slavi pretposljednje nedjelje listopada, sjećamo se sa zahvalnošću svih onih koji nam, svojim svjedočanstvom života, pomažu obnoviti naš krsni zavjet da ćemo biti velikodušni i radosni apostoli evanđelja. Posebno se spominjemo onih koji su bili kadri krenuti na put, ostaviti zemlju i obitelj kako bi evanđelje, bez odlaganja i strahova, došlo do naroda i gradova u kojima je mnogo onih koji su žedni blagoslova.

Razmišljanje o njihovom misijskom svjedočenju potiče nas da budemo hrabri i ustrajno molimo »gospodara žetve da radnike pošalje u žetvu svoju« (*Lk* 10,2). Svjesni smo, naime, da poziv na poslanje nije nešto što pripada prošlosti ili romantična uspomena iz nekih drugih vremena. Isusu danas trebaju srca koja znaju živjeti poziv kao pravu ljubavnu priču koja će ih potaknuti ići na periferije svijeta i postati vjesnicima i oruđima samlosti. Poziv je to koji On upućuje svima, iako ne svakomu na isti način. Sjetimo se da ima periferijā koje se nalaze blizu nas, u središtu nekoga grada, ili u vlastitoj obitelji. Postoji također vid sveopće otvorenosti ljubavi koji nije zemljopisni nego egzistencijalni. Uvijek, ali napose u ovim vremenima pandemije, važno je svaki dan rasti u sposobnosti proširiti svoj vlastiti krug i doći do onih za koje ne doživljavamo spontano da pripadaju "našem interesnom svijetu" iako su tu blizu nas (usp. enc. *Fratelli tutti*, 97). Vršiti svoj poslanje u životu znači odvažiti se gajiti iste osjećaje kao Isus Krist i vjerovati s njim da je osoba uz mene moj brat i moja sestra. Neka njegova suosjećajna ljubav probudi i naše srce i sve nas učini učenicima misionarima.

Neka Marija, prva učenica misionarka, poveća u svim krštenicima želju da budu sol i svjetlo u našim zemljama (usp. *Mt* 5,13-14).

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 6. siječnja 2021., svetkovina Bogojavljenja.

FRANJO

MOTUPROPRIJ „SPIRITUS DOMINI“ O PRISTUPANJU ŽENA LEKTORATU I AKOLITATU¹

*Časnom bratu
Kardinalu Luisu F. Ladariji, S.I.,
prefektu Kongregacije za nauk vjere*

Duh Sveti, veza ljubavi između Oca i Sina, gradi i hrani zajedništvo cjelokupnog Božjeg naroda, pobudjujući u njemu brojne različite darove i karizme (usp. Franjo, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 117). Kroz sakramente krštenja, potvrde i euharistije članovi Tijela Kristova dobivaju od Duha Uskrslog Gospodina, u različitim oblicima, one darove koji im omogućuju da daju potreban doprinos izgradnji Crkve i navještaju Evandelja svakom stvorenju. U vezi s tim, apostol Pavao razlikuje *darove milosti - karizme* („charismata“) i *službe* („diakoniai“ – „ministeria“) [usp. Rim 12, 4 i Kor 12, 12 i dalje]. Prema tradiciji Crkve, službama se nazivaju različiti oblici koje karizme poprimaju kad su javno prepoznate i dostupne zajednici i njenim poslanju.

U nekim slučajevima služba potječe iz određenog sakramenta, svetog reda: to su „zaređeni“ službenici: biskup, prezbiter i đakon. U drugim slučajevima, nakon potrebne formacije, služba se povjerava osobi, koja je primila krštenje i krizmu i u kojoj se prepoznaju određene karizme, u liturgijskom činu kojeg predvodi biskup: tada govorimo o „uspostavljenim“ službama. Mnoge druge crkvene službe obavljaju mnogi članovi zajednice, za dobro Crkve, često na dulji vremenski period i s velikom učinkovitošću, bez ikakvog posebnog obreda predviđenog za dodjelu takve službe. Tijekom povijesti, s promjenom crkvenih, socijalnih i kulturnih okolnosti, obavljanje službi u Katoličkoj Crkvi porpimalo je različite oblike, iako je

razlika ne samo među službama, već i stupnjevima između uspostavljenih službenika (ili „laičkih“) i „zaređenih“ službenika ostala netaknuta.

Prvi su posebni izrazi svećeničkog i kraljevskog dostojanstva koje pripada svakoj krštenoj osobi (usp. 1 Pt 2,9); potonji su svojstveni nekim od članova Božjeg naroda koji kao biskupi i prezbiteri „primaju misiju i sposobnost da djeluju u osobi Krista Glave“ ili kao đakoni „koji mogu služiti narodu Božjem u posluživanju liturgije, riječi i milosrđa“ (Benedikt XVI., Apostolsko pismo u obliku motupropria *Omnium in mentem*, 26. listopada 2009.). Izrazi poput krsnog svećenstva i zaređenog (ili ministerijalnog) svećenstva također se koriste za ukazivanje na tu razliku. U svakom slučaju, vrijedi ponoviti da su oni, riječima Dogmatske konstitucije *Lumen gentium* Drugog vatikanskog koncila, „usmjereni jedno prema drugom; jedno i drugo, naime, imaju na svoj poseban način udjela u jednom Kristovu svećeništvu“ (LG, br. 10). Crkveni se život hrani ovim međusobnim odnosom, a hrani se i plodnom napetošću između ova dva pola svećeništva, ministerijalnog i krsnog, koji su, unatoč razlici, ukorijenjeni u jednom Kristovom svećeništvu.

U skladu s učenjem Drugog vatikanskog sabora, vrhovni svećenik sveti Pavao VI. želio je preispitati praksu s obzirom na nezaređene službenike u Latinskoj Crkvi – do tada zvane „manji redovi“ – prilagođavajući je potrebama vremena. Tu se prilagodbu, međutim, ne smije tumačiti kao zamjenu prethodne nauke, već kao provedbu dinamike koja karakterizira prirodu Crkve, koja je uvijek pozvana uz pomoć Duha Istine odgovoriti na izazove svakog doba, u poslušnosti Objavi. Apostolsko pismo u obliku motupropria *Ministeria quaedam* (15. kolovoza 1972.) oblikuje dvije službe (zadaće), službu lektora i službu akolite. Prva je blisko povezana sa

1 Apostolsko pismo u obliku motupropria „Spiritus Domini“ vrhovnog svećenika Franje o izmjeni kan. 230 § 1 Zakonika kanonskog prava o pristupanju žena službama lektorata i akolitata.

službom riječi, a druga sa službom oltara, ne isključujući mogućnost uspostave drugih „službi“ od strane Svetе Stolice, a na zahtjev biskupskih konferencija.

Nadalje, različiti oblici obavljanja službe nezaređenih službenika nisu samo sociološka posljedica želje za prilagodbom osjetljivosti ili kulturi vremena i mjesta, već su određeni potrebom da se u svakoj lokalnoj/partikularnoj Crkvi omogući, u zajedništvu sa svima ostalima i imajući Crkvu koja je u Rimu kao središte jedinstva, živjeti liturgijski čin, služiti siromašnima i naviještati Evandjele u vjernosti poslanju Gospodina Isusa Krista. Zadatak je pastira Crkve prepoznati darove svake krštene osobe, usmjeravati ih prema određenim službama, promicati ih i koordinirati, tako da doprinose dobru zajednicu i poslanju povjerenom svim učenicima.

Predanost vjernika laika, koji su „jednostavno velika većina Božjeg naroda“ (Franjo, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 102), zasigurno se ne može i ne smije ograničiti na vršenje „nezaređenih“ službi (usp. Franjo, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 102). Međutim, bolje definiranje tih službi i preciznije pozivanje na odgovornost koja se za svakog kršćanina rada u sakramenu krštenja i krizme, može pomoći Crkvi da ponovno otkrije osjećaj zajedništva koji joj je svojstven i pokrene obnovljenu predanost katehezi i slavlju vjere (usp. Franjo, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 102). I upravo u tom ponovnom otkriću međusobna plodna sinergija koja proizlazi iz ministerijalnog i krsnog svećeništva može doći do boljeg izražaja. Ta uzajamnost, od služenja sakramentu oltara, pozvana je teći, u razlikovanju zadatka, u toj službi, „čineći Krista srcem svijeta“, što je posebno poslanje cijele Crkve. Upravo ova jedinstvena služba, iako različita, u korist svijeta proširuje vidike poslanja Crkve, sprječavajući je da se povuče u neplodnu logiku usmjerenu prije svega na potraživanje prostora moći i pomažući joj da se doživi kao duhovna zajednica koja „hoda zajedno s čitavim čovječanstvom i sa svijetom proživljava istu zemaljsku sudbinu“

(GS, br. 40). U ovoj se dinamici uistinu može razumjeti značenje „izlaska Crkve“.

Na tragu zacrtane obnove Drugog vatikanskog sabora, danas se sve više osjeća hitnost da se ponovno otkrije suodgovornost svih krštenih u Crkvi, a posebno poslanje laika. Posebni sabor Biskupske sinode za regiju Panamazoniju (6. - 27. listopada 2019.), u petom je poglavju završnog dokumenta, nagovijestio potrebu razmišljanja o „novim putovima crkvene ministerijalnosti“. Ne samo za Crkvu u Amazoniji, već za cijelu Crkvu, u raznim situacijama, „hitno je da se službe unapređuju i dodjeljuju muškarcima i ženama... Crkvu krštenih muškaraca i žena moramo konsolidirati promicanjem službe i, prije svega, svijesti o dostojanstvu krštenja“ (*Završni dokument*, br. 95).

U vezi s tim poznato je da motuproprij *Ministeria quaedam* službu lektorata i akolitata zadržava samo za muškarce, a sukladno tome kan. 230 §1 ZKP-a to i utvrđuje. Međutim, u novije vrijeme i u mnogim crkvenim kontekstima primjećeno je da bi ukidanje takve zadrške moglo doprinijeti očitovanju zajedničkog krsnog dostojanstva članova Božjeg naroda. Već povodom XII. Redovite opće skupštine biskupske sinode o Riječi Božjoj u životu i poslanju Crkve (5. - 26. listopada 2008.) sinodski su oci izrazili želju „da služba lektorata bude dostupna i ženama“ (usp. *Prijedlog* br. 17); i u Postsinodalnoj apostolskoj pobudnici *Verbum Domini* (30. rujna 2010.), Benedikt XVI. precizirao je kako je *munus* lektora u liturgijskom slavlju, a na poseban način da je i služba lektorata kao takva, u latinskom obredu laička služba (usp. br. 58).

Stoljećima je „časna tradicija Crkve“ što se nazivalo „nižim redovima“ - uključujući lektorat i akolitat - smatrala koracima na putu koji je trebao voditi do „viših redova“ (subđakonat, đakonat, prezbiterat). Budući da je sakrament reda bio rezerviran samo za muškarce, to je vrijedilo i za niže redove.

Jasnija razlika između onoga što se danas naziva „nezaređenim (ili laičkim) službama“ i „zaređenim službama“ omogućava da se ova prva služba ne pridržava samo muškarcima. Ako s obzirom na zaređene službenike Crkva „nema nikakve ovlasti podijeliti svećenički red ženama“ (usp. Sv. Ivan Pavao II., Apostolsko pismo *Ordinatio sacerdotalis*, 22. svibnja 1994.), za nezaređene službe to je moguće, i danas se čini prikladnim prevladati ovaj pridržaj. On je imao svoje značenje u određenom kontekstu, ali se može preispitati u novim kontekstima, uvijek imajući ispred sebe kriterij vjernosti Kristovu nalogu i želju za življienjem i naviještanjem Evanđelja koje su apostoli prenijeli i povjerili Crkvi kako bi se ono moglo vjerno slušati, sveto čuvati, vjerno naviještati.

Ne bez razloga, sveti Pavao VI. upućuje na tradiciju *venerabilis*, a ne na tradiciju *veneranda*, u strogom smislu (to jest, koja se „mora“ poštivati): može se prepoznati kao valjana, i to već dugo vremena jest; međutim, ona nije obvezujuća, jer po naravi službe lektorata i akolitata ne proizlazi da su one pridržane samo za muškarce. Pružanje laicima oba spola mogućnost pristupa službi akolitata i lektorata, zahvaljujući njihovom sudjelovanju u krsnom svećeništvu, povećat će prepoznavanje, također kroz liturgijski čin (instituciju), dragocjenog doprinosa koji već neko vrijeme velik broj laika, uključujući žene, pruža životu i poslanju Crkve.

Iz tih razloga smatrao sam prikladnim ustaviti da kao čitači ili akoliti mogu biti postavljeni ne samo muškarci, nego i žene po kojima i u kojima Crkva, razlučivanjem pastira i nakon odgovarajuće formacije, prepoznaće „čvrstu volju da vjerno služe Bogu i kršćanskom narodu“, kako je napisano u motupropriju *Ministeria quaedam*, temeljem sakramenata krštenja i krizme. Izbor da se te službe dodijele i ženama, što podrazumijeva stabilnost, javno priznanje i biskupov mandat, čini sudjelovanje svih u djelu evangelizacije učinkovitim u Crkvi. „To također znači da bi žene imale stvaran i učinkovit utjecaj na organizaciju, glavne

odluke i vodstvo zajednice, ali i dalje bi to činile u stilu primjerom njihovom identitetu“ (Franjo, Apostolska pobudnica *Querida Amazonia*, br. 103). „Krsno svećenstvo“ i „služenje zajednici“ predstavljaju dva stupa na kojima se temelji institucija službi.

Na taj će način postati i sve očitijim - osim što će se odgovoriti na ono što je potrebno za poslanje u današnje vrijeme, i prihvati svjedočenje tolikog broja žena koje su se brinule i koje se brinu o službi Riječi i Olтарa, i za one koji se formiraju za zaređene službenike - da su službe čitača i akolita ukorijenjene u sakramentu krštenja i krizme. Tako će, na putu koji vodi do đakonskog i svećeničkog ređenja, oni koji su postavljeni - čitače i akolite bolje razumjeti da su sudionici zajedničke službe s drugim krštenim muškarcima i ženama. Tako će svećeništvo koje je vlastito svakom vjerniku (*communis sacerdotio*) i svećeništvo zaređenih službenika (*sacerdotium ministeriale seu hierニックum*) pokazivati još jasniju usmjerenošć jedno druge (usp. LG, br. 10), za izgradnju Crkve i svjedočenje Evanđelja.

Zadatak biskupskih konferencija bit će utvrditi odgovarajuće kriterije za razlučivanje i formaciju kandidata za službe čitača ili akolitata, ili drugih službi za koje smatraju da ih treba uspostaviti, u skladu s onim što je već predviđeno u motupropriju *Ministeria queedam*, uz odobrenje Svetе Stolice i prema potrebama evangelizacije na njihovom teritoriju. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata osigurat će provednu spomenute reformu izmjenom tipskog izdanja Rimskog pontifikala ili izmjenom obreda „Postavljanje čitača i akolita“.

Obećavajući svoje molitve, Vašoj Eminenciji srdačnopodjelujem svoj apostolski blagoslov, kojeg rado upućujem i svim članovima i suradnicima Kongregacije za nauk vjere.

Iz Vatikana, 10. siječnja 2021., blagdana Krštenja Gospodinova.

FRANJO

BILJEŠKA KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I STEGU SAKRAMENATA O NEDJELJI BOŽJE RIJEČI

Prot. br. 602/20

Nedjelja Božje riječi, određena od pape Franje da se slavi svake godine na treću nedjelju kroz godinu¹, podsjeća sve, pastire i vjernike, na važnost i vrijednost Svetog pisma za kršćanski život, kao i na odnos između Božje riječi i liturgije: „Kao kršćani jedan smo narod koji putuje kroz povijest, snažen prisutnošću Gospodina u našoj sredini koji nam govori i koji nas hrani. Dan posvećen Bibliji ne želi biti *jednom na godinu*, nego jednom za čitavu godinu, jer nam je prijeko potrebno rasti u dobrom poznavanju i ljubavi prema Svetom pismu i Uskrslome koji ne prestaje lomiti riječ i kruh u zajednici vjernikâ. Zato nam je potrebno ući u prisni odnos sa Svetim pismom; u suprotnom naša će srca ostati hladna, a oči zatvorene, pogodeni, kakvi već jesmo, bezbrojnim oblicima sljepoće”².

Stoga ova nedjelja predstavlja dobru priliku za ponovno čitanje nekih crkvenih dokumenata³, posebice *Uvodne napomene Reda misnih čitanja [Praenotande Ordo Lectionum Missae]*, koja predstavlja sintezu teoloških, liturgijskih i pastoralnih načela u vezi s Božjom riječi koja se naviješta u Misi, ali i sintezu koja se odnosi i na sva druga liturgijska slavlja (sakramenti, sakramentali, liturgija časova).

1. Kroz biblijska čitanja koja se naviještaju u liturgiji, Bog govori svome narodu, a sam Krist naviješta svoje Evandželje⁴; Krist je središte i punina čitavog Pisma, Starog i Novog zavjeta⁵. Slušanje Evandželja, vrhunca slavlja

Službe riječi⁶, obilježeno je posebnim iskazima časti⁷, koje se ne iskazuje samo gestama i poklicima, već se iskazuje i samoj knjizi Evandželja⁸. Jedan od obrednih načina koji se može prilagoditi za ovu priliku može biti ulazna procesija s Evanđelistarom⁹, ili ako nema procesije, njegovo postavljanje na oltar¹⁰.

2. Raspored biblijskih čitanja, postavljen od Crkve u Lekcionaru, pruža mogućnost upoznavanja cjelokupne riječi Božje¹. Stoga je potrebno poštivati naznačena čitanja, bez da ih se zamjenjuje ili ispušta, koristeći odobrena izdanja Biblije za liturgijsku uporabu². Na vještaj čitanja iz Lekcionara uspostavlja vezu jedinstva među svim vjernicima koji ga slušaju. Razumijevanje strukture i svrhe Službe riječi pomaže zajednici vjernika da prihvati spasiteljsku Božju riječ³.

3. Preporučeno je pjevanje pripjevnog psalma, odgovora molitve Crkve⁴; stoga je prikladno da u svakoj zajednici bude onih koji će obavljati službu psalmista⁵.

4. Homilija tijekom liturgijske godine, polazeći od biblijskih čitanja, vjernicima tumači otajstva vjere i pravila za kršćanski život⁶. „Pastiri u prvom redu imaju veliku odgovornost tumačenja i omogućavanja svima da shvate Svetu pismo. Budući da je to knjiga naroda, oni koji su pozvani biti služitelji riječi moraju osjetiti snažnu potrebu da je učine dostupnom svojoj zajednici”⁷. Biskupi, svećenici i đakoni moraju osjećati predanost pri

1 Usp. IGMR, br. 57; OLM, br. 60.

2 Usp. OLM, br. 12, 14, 37, 111.

3 Usp. OLM, br. 45.

4 Usp. IGMR, br. 61; OLM, br. 19-20.

5 Usp. OLM, br. 56.

6 Usp. OLM, br. 24; Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata, *Homiletski direktorij*, br. 16.

7 FRANJO, *Aperuit illis*, br. 5; *Homiletski direktorij*, br. 26.

izvršavanju ove službe posebnom posvećenošću, koristeći sredstva koja Crkva predlaže⁸.

5. Posebna važnost pridaje se šutnji koja pogoduje razmatranju, te tako omogućuje slušatelju da Božju Riječ prihvati srcem⁹.

6. Crkva je uvijek pokazivala posebnu pozornost onima koji u zajednici naviještaju Riječ Božju: svećenicima, đakonima i čitačima. Ova služba zahtijeva posebnu unutarnju i vanjsku pripremu, poznавanje teksta koji treba navijestiti i potrebnu pripremu za njegov navještaj, izbjegavajući bilo kakvu improvizaciju¹⁰. Postoji mogućnost uvođenja kratkih i prikladnih napomena u čitanja¹¹.

7. Zbog vrijednosti koju ima Božja Riječ, Crkva poziva da se pažnja posveti ambonu s kojeg se naviješta¹²; to nije funkcionalan namještaj, već dostoјanstveno mjesto pripravljeni za Božju riječ, a koje se nalazi u odnosu prema oltaru: govorimo o stolu Riječi Božje i Kristova Tijela, bilo da se odnosi na ambon ili nadasve, na oltar¹³. Ambon je rezerviran za čitanja, pripjevni psalam i vazmeni navještaj; s njega se može držati homilija i molitva vjernika, a manje je prikladno koristiti ga za tumačenja, obavijesti ili za ravnanje pjevanja¹⁴.

8. Knjige koje sadrže odlomke Svetog pisma kod slušatelja pobuđuju poštovanje prema misteriju Boga koji govori svome narodu¹⁵.

Zbog toga molimo da se vodi računa o njihovoj kvaliteti i pravilnom korištenju. Nije prikladno posezati za listićima, fotokopijama i ostalim pastoralnim pomagalima koja bi se koristila kao zamjena za liturgijske knjige¹⁶.

9. Uoči ili u danima nakon nedjelje Božje riječi, preporuča se organiziranje formacijskih susreta kako bi se naglasila vrijednost Svetog pisma u liturgijskim slavljima; to može biti prilika da se više nauči o: tome kako Crkva čita Sveti pismo u molitvi, kontinuirano, polukontinuirano i tipološki; koji su kriteriji za liturgijsku raspodjelu različitih biblijskih knjiga tijekom godine i u njezina različita vremena; strukturi nedjeljnih i dnevnih ciklusa misnih čitanja¹⁷.

10. Nedjelja Božje riječi ujedno je i prigoda da se produbi odnos između Svetog pisma i liturgije časova, molitve psalama i himana iz Časoslova, biblijskih čitanja, potičući zajednička slavlja Jutarnje i Večernje¹⁸.

Među brojnim svećima i sveticama, koji su svi svjedoci Evandjela Isusa Krista, sveti Jeronim može biti primjer velike ljubavi prema Božjoj riječi. Kao što se nedavno podsjetio papa Franjo, bio je „neumorni učenjak, prevoditelj, egzeget, duboki poznavatelj i strastveni širitelj Svetog pisma.

8 Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 135-144; *Homiletski direktorij*.

9 Usp. IGMR, br. 56; OLM, br. 28.

10 Usp. OLM, br. 14, 49.

11 Usp. OLM, br. 15, 42.

12 Usp. IGMR, br. 309; OLM, br. 16.

13 Usp. OLM, br. 32.

14 Usp. OLM, br. 33.

15 Usp. OLM, br. 35; *Caeremoniale Episcoporum*, br. 115.

16 Usp. OLM, br. 37.

17 Usp. OLM, br. 58-110; *Homiletski direktorij*, br. 37-156.

18 *Opća uredba Liturgije časova*, br. 140: „Čitanje Svetoga pisma, koje se po staroj tradiciji javno obavlja u liturgiji, i to ne samo u euharistijskom slavljenju nego i u božanskoj službi, treba da svi kršćani veoma cijene. Sama ga naime Crkva predlaže: ne po izboru pojedinača niti po sklonostima raspoloženja, nego u odnosu s otajstvom što ga Zaručnica Kristova razvija tijekom godine [...]. Osim toga, u liturgijskom slavljenju čitanje Svetoga pisma uvijek je popraćeno molitvom.

[...] Slušajući Svetu pismo, Jeronim pronalazi sebe, lice Boga i svoje braće i sestara, i produbljuje ljubav prema zajedničkom životu¹⁹.

Ova Bilješka ima nakanu probuditi, u svjetlu Nedjelje Božje riječi, svijest o važnosti Svetog pisma za naš vjernički život, počevši od njegovog odjeka u liturgiji koja nas stavlja u živi i trajni dijalog s Bogom.

„Božja riječ koja se sluša i slavi, poglavito u euharistiji, hrani i iznutra jača kršćanske vjernike i osposobljuje ih za vjerodostojno svjedočenje Evanđelja u svakodnevnom životu“²⁰.

Iz Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata, 17. prosinca 2020.

Robert kard. Sarah
prefekt
✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

19 FRANJO, Apostolsko pismo *Scripturae sacrae affectus*, prigodom 1600-te obljetnice smrti sv. Jeronima, 30. rujna 2020.

20 Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 174.

BILJEŠKA KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA O SRIJEDI PEPELNICI, O OBREDU PEPELJENJA U VRIJEME PANDEMIJE

Prot. N. 17/21

Svećenik izgovara molitvu za blagoslov pepela te ga škropi blagoslovljenom vodom, ne govoreći ništa. Zatim, obraćajući se svima prisutnima, samo jednom izgovara formulu kako je naznačena u Rimskom misalu: „Obratite se i vjerujte u Evanđelje“ ili „Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti“.

Zatim svećenik opere ruke, stavi masku na lice i posipa pepelom one koji mu prilaze ili, ako je potrebno, odlazi onima koji su ostali na svojim mjestima. Ništa ne govoreći, svećenik posipa pepeo po glavi svakog vjernika.

Iz Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 12. siječnja 2021.

Robert kardinal Sarah
prefekt
✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

BILJEŠKA KONGREGACIJE ZA NAUK VJERE O MORALNOSTI KORIŠTENJA NEKIH CJEPIVA PROTIV COVID-19

Pitanje korištenja cjepiva općenito je često u središtu kontroverzi u javnosti. Posljednjih je mjeseci ova Kongregacija primila nekoliko zahtjeva za smjernicama u vezi s korištenjem cjepiva protiv virusa SARS-CoV-2, koji uzrokuje *Covid-19*, a u tijeku čijeg su se procesa istraživanja i proizvodnje koristile stanične linije izdvojene iz tkiva dobivenoga iz dva pobačaja iz prošlog stoljeća. U isto vrijeme su različite, a nekada i proturječne izjave biskupa, katoličkih udruženja i stručnjaka u masovnim medijima pokrenule pitanja o moralnosti korištenja tih cjepiva.

O tom pitanju već postoji važna izjava Papinske akademije za život, naslovljena *Moralna pitanja o cjepivima pripremljenima od stanica izdvojenih iz pobačenih ljudskih fetusa*” (5. lipnja 2005.). Nadalje, ova se Kongregacija izrazila o toj temi Uputom *Dignitas Personae* (8. rujna 2008., usp. br. 34 i 35). Papinska akademija za život u 2017. godini vratila se na tu temu jednom *Bilješkom*. Ti dokumenti već nude neke općenite kriterije i smjernice.

Budući da su prva cjepiva protiv *Covid-19* u raznim zemljama već dostupna za distribuciju i primjenu, ova Kongregacija želi ponuditi neke naznake koje pojašnjavaju ovo pitanje. Iako etički bitno i nužno, nije nam namjera prosuđivati sigurnost i učinkovitost ovih cjepiva jer odgovornost za procjenu leži na biomedicinskim istraživačima i agencijama za lijekove. Naš je cilj promisliti o moralnom vidu upotrebe cjepiva protiv *Covid-19* razvijenih od staničnih linija iz tkiva izdvojenih od dva fetusa koja nisu spontano pobačena.

Kao što je navedeno u Uputi *Dignitas Personae*, u slučajevima korištenja stanica pobačenih fetusa kako bi se stvorile stanične linije u znanstvenom istraživanju, „postoje različiti-

stupnjevi odgovornosti”¹ u suradnji sa zlom. Na primjer, „u organizacijama koje koriste stanične linije nedopuštenoga podrijetla, nije jednaka odgovornost onih koji odlučuju o smjeru proizvodnje i onih koji nemaju moć odlučivanja”².

U tom smislu, kad etički nesporna cjepiva protiv *Covid-19* nisu dostupna (npr. u zemljama gdje etički nesporna cjepiva nisu dostupna liječnicima i pacijentima, ili gdje je njihova distribucija otežana zbog posebnih uvjeta skladištenja i prijevoza, ili kada se u istoj zemlji distribuiraju različiti tipovi cjepiva, a zdravstvene vlasti ne dozvoljavaju građanima da izaberu kojim će se cjepivom cijepiti), moralno je prihvatljivo primiti cjepiva protiv COVID-19 koja su tijekom istraživanja i proizvodnog procesa koristila stanične linije pobačenih fetusa.

Temeljni razlog zašto se uporaba ovih cjepiva smatra moralno prihvatljivom je u tome što je vrsta sudjelovanja u zlu (*pasivna materijalna suradnja*) pobačaja, iz kojega potječe te stanične linije, od strane onih koji koriste tako dobivena cjepiva, *daleka*. Moralna dužnost izbjegavanja takve pasivne materijalne suradnje nije obvezujuća postoji li ozbiljna opasnost, poput širenja opasnoga patogena koji se ne može suzbiti na drugi način³, u ovome slučaju virusa SARS-CoV-2, koji uzrokuje *Covid-19*. Stoga se u tom slučaju, mora smatrati da se sva cjepiva, koja su prepoznata kao klinički sigurna i učinkovita, mogu koristiti čiste savjesti, *sa sigurnim znanjem da upotreba*

1 Kongregacija za nauk vjere, Uputa *Dignitas Personae* (8. prosinca 2008.), br. 35, AAS (100), 884.

2 Isto, 885.

3 Usp. Papinska akademija za život, „Moralna promišljanja o cjepivima pripremljenima od stanica dobivenih iz pobačenih ljudskih fetusa”, 5. lipnja 2005.

takvih cjepiva ne predstavlja formalnu suradnju s pobačajem od kojega potječu stanice korištene za proizvodnju cjepiva. Međutim, treba nglasiti da moralno dopuštena uporaba ovih vrsta cjepiva, zbog određenih uvjeta koji ga takvim čine, sama po sebi ne daje legitimitet, pa čak ni neizravan, praksi pobačaja i nužno prepostavlja protivljenje praksi pobačaja od strane onih koji ova cjepiva koriste.

Zapravo, dopuštena uporaba takvih cjepiva ne podrazumijeva niti bi trebala na bilo koji način podrazumijevati moralno odobravanje uporabe staničnih linija pobačenih fetusa⁴. Stoga se farmaceutske tvrtke i vladine zdravstvene agencije potiče da *proizvode, odobravaju, distribuiraju i nude etički prihvatljiva cjepiva, koja ne stvaraju konflikt u savjeti ni kod zdravstvenih djelatnika ni kod onih koji će se cijepiti.*

Istodobno je iz praktičnog razloga jasno da cijepljenje u pravilu nije moralna obveza i stoga ono mora biti dobrovoljno. U svakome slučaju, s etičkoga gledišta, *moralnost cijepljenja ne ovisi samo o dužnosti zaštite vlastitog zdravlja, već i o dužnosti težnje k općem dobru*. U nedostatku drugih sredstava koji bi zaustavili ili čak sprječili epidemiju, cijepljenje se može preporučiti, osobito zbog zaštite najslabijih i najizloženijih. Međutim, oni koji zbog savjesti odbacuju cjepiva proizvedena od staničnih linija pobačenih fetusa, moraju

poduzeti mjere da drugim zaštitnim sredstvima i odgovornim ponašanjem izbjegnu postati nositeljima prijenosa zaraznog agensa. Osobito moraju izbjegavati svaki rizik opasan po zdravlje onih koji se iz medicinskih ili drugih razloga ne mogu cijepiti, a koji su najranjiviji.

Napokon, postoji i moralni imperativ za farmaceutsku industriju, vlade i međunarodne organizacije, da *osiguraju da cjepiva koja su s medicinskog gledišta učinkovita i sigurna, ali i etički prihvatljiva, budu dostupna i najsiročnjim zemljama, i to na način koji im neće biti preskup.*

Nedostatak pristupa cjepivima u protivnom bi postao još jedan oblik diskriminacije i nepravde koji osuđuje siromašne zemlje da nastave živjeti u zdravstvenom, ekonomskom i socijalnom siromaštvu⁵.

Veliki svećenik Franjo, na audijenciji održanoj 17. prosinca 2020. s potpisanim prefekt Kongregacije za nauk vjere, proučio je ovu Bilješku i одobrio objavu.

U Rimu, iz sjedišta Kongregacije za nauk vjere, 21. prosinca 2020., spomenan sv. Petra Kanizija.

Lusis F. Kard. Ladaria, DI
prefekt

✠ Mons. Giacomo Morandi
naslovni nadbiskup Cerveterija
tajnik

4 Kongregacija za nauk vjere, *Uputa Dignitas Personae*, br. 35: „Kada se nedopušten čin promiče zakonima koji reguliraju zdravstvo i znanstvena istraživanja, nužno se udaljiti od zlih vidova toga sustava kako se ne bi ostavio dojam jedne vrste toleriranja ili prešutnoga prihvaćanja činova koji su veoma nepravedni. Svaki privid prihvaćanja zapravo bi doprinio rastućoj ravnodušnosti, ako ne i odobravanju, takvih činova u određenim medicinskim i političkim krugovima.”

5 Usp. FRANJO, *Obraćanje članovima zaklade „Banco Farmaceutico“*, 19. rujna 2020.

BILJEŠKA BISKUPIMA I BISKUPSKIM KONFERENCIJAMA O SLAVLJIMA OBREDA VELIKOGA TJEDNA 2021. GODINE

Prot. br. 96/21

Namjera ove Bilješke je ponuditi neke jednostavne smjernice kako bi se pomoglo biskupima u njihovoj zadaći prosuđivanja konkretnih situacija i brizi za duhovna dobra pastira i vjernika u življenju ovog Velikoga tjedna liturgijske godine.

I dalje smo suočeni s dramom pandemije Covid-19 koja je donijela mnoge promjene, čak i u naš redoviti način slavljenja liturgije. Osmisljene za normalna vremena, norme i smjernice sadržane u liturgijskim knjigama nisu u potpunosti primjenjive u iznimnim trenucima kriza poput ove. Zbog toga je biskup, kao moderator liturgijskog života svoje Crkve, pozvan donositi razborite odluke kako bi se liturgija mogla plodno slaviti za Božji narod i za dobro duša koje su povjerene njegovoj briži, poštujući zaštitu zdravlja i ono što su propisale vlasti odgovorne za zajedničko dobro.

Podsjećamo ponovno biskupe na Dekret koji je ovaj Dikasterij izdao po nalogu Svetoga Oca 25. ožujka 2020. (Prot. br. 154/20) u kojem su donešene neke smjernice za proslavu Velikoga tjedna. Te odluke vrijede i ove godine. Stoga vas pozivamo da ponovno pročitate taj Dekret budući da će biskupi morati donijeti odluke o nadolazećim proslavama Uskrsa s obzirom na specifične okolnosti u svojim zemljama. U mnogim zemljama još uvijek su na snazi strogi uvjeti lockdown-a koji onemogućavaju prisutnost vjernika u crkvi, dok se u nekim drugim zemljama život polako vraća u svoj redoviti tijek.

- Upotreba društvenih medija uvelike je pomogla župnicima u pružanju podrške i bližine njima povjerenim zajednicama tijekom pandemije. Uz ove pozitivne vidike, uočeni su i određeni problematični aspekti. Za proslavu Velikog tjedna predlaže se olakšati i poticati medijske prijenose proslava kojima

predsjeda biskup, potičući vjernike koji nisu u mogućnosti pohoditi svoju crkvu da prate biskupijska slavlja kao znak jedinstva.

- U svim liturgijskim slavljima, dogovorno s biskupskom konferencijom, posebnu pozornost treba posvetiti nekim određenim trenucima i gestama, u skladu sa zdravstvenom situacijom (usp. Pismo kardinala prefekta predsjednicima biskupskih konferencija Vratimo se Euharistiji s radošću, 15. kolovoza 2020., Prot. br. 432/20).

- Misu posvete ulja može se po potrebi premjestiti na drugi prikladniji dan; preporučuje se da na njoj sudjeluje značajniji broj pastira, poslužitelja i vjernika.

- Za proslave Cvjetnice, Velikoga četvrtka, Velikoga petka i Vazmenog bdjenja primjenjuju se iste odredbe kao i prošle godine.

- Potiče se priprema prikladnih materijala za obiteljsku i osobnu molitvu, osnažujući također i molitvu Liturgije časova.

Kongregacija iskreno zahvaljuje biskupima i biskupskim konferencijama na njihovom pastoralnom radu u odgovoru na situaciju koja se brzo mijenjala tijekom cijele godine. Svjesni smo da donešene odluke nije uvijek bilo lako prihvatići ni pastirima ni vjernicima. Međutim, znamo da su one donešene kako bi se osiguralo da se Svetе Tajne što učinkovitije proslave u našim zajednicama, poštujući opće dobro i javno zdravlje.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoslovje i disciplinu sakramenata, 17. veljače 2021., Srijeda pepelnica.

Robert kardinal Sarah
prefekt

✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

ODLUKA KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVTLJE I STEGU SAKRAMENATA

U vremenu COVID-19

Ur. br. 153/20

U teškom vremenu u kojem živimo zbog pandemije Covid-19, a s obzirom na spriječenost zajedničarskog slavljenja bogoslužja u crkvi sukladno uputama biskupâ za područja pod njihovom nadležnošću, ovoj su Kongregaciji pristigli brojni upiti vezani uz nadolazeće uskrsne blagdane. U vezi s tim daju se sljedeće opće upute te neki prijedlozi biskupima.

1 – O datumu slavljenja Uskrsa. Uskrs, to središte liturgijske godine, nije blagdan poput ostalih: vazmeno trodnevљe, kojem pretodi korizma i kojem je kruna Pedesetnica, ne može se pomicati.

2 – Misa posvete ulja. Pošto razmotri konkretnе prilike u pojedinim zemljama, biskup je ima pravo odgoditi za neki kasniji datum.

3. – Upute za vazmeno trodnevљe.

Tamo gdje su građanske i crkvene vlasti dale ograničenja za slavljenje vazmenog trodnevљa valja se držati sljedećeg.

Biskupi će, u dogovoru s biskupskom konferencijom, dati upute kako bi u stolnoj crkvi i u župnim crkvama, iako bez fizičkog sudjelovanja vjernikâ, biskup i župnici slavili liturgijska otajstva vazmenog trodnevљa, obavijestivši vjernike o vremenu početka slavlja tako da se mogu pridružiti u molitvi u svojim domovima. U ovoj prilici su korisni izravni (ne snimljeni) prijenosi putem televizije ili interneta.

Neka biskupska konferencija i pojedine biskupije ne propuste pružiti sredstva koja će poslužiti kao pomoć obiteljskoj i osobnoj molitvi.

Na **Veliki četvrtak**, u stolnim i župnim crkvama, tamo gdje za to postoje stvarne mogućnosti, a što određuje onaj čija je to zadaća, svećenici iz župe mogu koncelebrirati Misu večere Gospodnje; svim se svećenicima, iznimno, daje odobrenje da na taj dan na prikladnom mjestu slave misu bez naroda. Pranje nogu, koje je već po sebi neobavezno, izostavlja se. Na kraju Mise večere Gospodnje izostavlja se procesija, a Svetotajstvo se pohranjuje u svetohranište. Svećenici koji nemaju mogućnost slaviti misu mole Večernju (usp. *Liturgija časova*).

Veliki petak. U stolnim i župnim crkvama, tamo gdje za to postoje stvarne mogućnosti, a što određuje onaj čija je to zadaća, biskup/župnik slavi Obrede Muke Gospodnje. Dioclezanski biskup će se pobrinuti da se u sveopću molitvu uvrsti posebnu nakanu za bolesne, umrle i one koje je obuzeo osjećaj beznađa (usp. *Rimski misal* str. 187, br. 12)

Nedjelja Uskrsnuća Gospodnjega. Vazmeno bdjenje: slavi se samo u stolnim i župnim crkvama, tamo gdje za to postoje stvarne mogućnosti, a što određuje onaj čija je to zadaća. Na "početku bdjenja ili u Službi svjetla" izostavlja se paljenje vatre, pali se svijeća i, uz izostavljanje procesije, izvodi se Hvalospjev uskrsnoj svijeći (*Exsultet*). Slijedi "Služba rijeći". U "Krsnoj službi" samo se obnavljaju krsna obećanja (usp. *Rimski misal*, str. 226, br. 46). Slijedi potom "Euharistijska služba".

Oni koji se ni na koji način ne mogu pridružiti vazmenom bdjenju koje se slavi u crkvi, neka mole Službu čitanja određenu za Nedjelju Uskrsnuća Gospodnjega (usp. *Liturgija časova*).

Odluku vezanu uz samostane, sjemeništa i bogoslovije te redovničke zajednice treba donijeti dijecezanski biskup.

Izrazi pučke pobožnosti i procesije koji obogaćuju dane Velikog tjedna i vazmenog trodnevlja mogu se, prema sudu dijecezanskog biskupa, prebaciti na neke druge pogodne dane, npr. 14. i 15. rujna.

Po nalogu Vrhovnoga svećenika dano samo za ovu 2020. godinu.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata, 19. ožujka 2020., svetkovina svetog Josipa, zaštitnika sveopće Crkve.

Robert kardinal Sarah
prefekt

✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

ODLUKA KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I STEGU SAKRAMENATA

U vremenu COVID-19 (II)

Ur. br. 154/20

Sobzirom na brzo širenje pandemije Covid-19 i uzimajući u obzir opažanja koja su pristigla od biskupske konferencije ova Kongregacija nudi s tim uskladene opće upute i prijedloge koji su već dani biskupima u prethodnoj odluci od 19. ožujka 2020. godine.

Budući da se datum Uskrsa ne može prenijeti na neki drugi datum u zemljama pogodjenim bolešću i u kojima su na snazi ograničenja vezana uz okupljanje i kretanje osoba, neka biskupi i svećenici slave obrede Velikog tjedna bez sudjelovanja naroda i na prikladnom mjestu, izbjegavajući koncelebraciju i izostavljući pružanje mira.

Neka vjernici budu obaviješteni o vremenu početka slavlјa tako da se mogu pridružiti u molitvi u svojim domovima. U tome su od pomoći prijenosi uživo (ne snimljeni) putem televizije ili interneta. U svakom slučaju ostaje važno posvetiti odgovarajuće vrijeme molitvi, pridajući prije svega važnost časoslovu (*Liturgija časova*).

Neka biskupske konferencije i pojedine biskupije ne propuste pružiti sredstva koja će poslužiti kao pomoć obiteljskoj i osobnoj molitvi.

1 – Cvjetnica. Spomen Gospodinova ulaska u Jeruzalem neka se slavi unutar crkvenog zdanja; u stolnim crkvama neka se primjenjuje drugi oblik predviđen Rimskim misalom, a u župnim crkvama i na drugim mjestima treći oblik.

2 – Misa posvete ulja. Pošto razmotri konkretne prilike u pojedinim zemljama, biskupske konferencije moći će dati upute o eventualnom prebacivanju na neki drugi datum.

3 – Veliki četvrtak. Pranje nogu, koje je već po sebi neobavezno, izostavlja se. Na kraju Mise večere Gospodnje izostavlja se također procesija, a Svetotajstvo se pohranjuje u svehtoranište. Na taj se dan prezbiterima iznimno dopušta slaviti misu na prikladnome mjestu bez sudjelovanja naroda.

4 – Veliki petak. Biskupi će se pobrinuti da se u sveopću molitvu uvrsti posebnu nakanu za bolesne, umrle i one koje je obuzeo osjećaj beznađa (usp. *Rimski misal*). Čin klanjanja križu poljupcem, pridržan je samo predsjedatelju.

5 – Vazmeno bdjenje. Neka se slavi isključivo u stolnim i župnim crkvama. U Krsnoj se službi zadržava samo obnova krsnih obećanja (usp. *Rimski misal*).

U sjemeništima i bogoslovijama, svećeničkim zavodima, samostanima te redovničkim zajednicama valja se pridržavati uputâ iz ove Odluke.

Izrazi pučke pobožnosti i procesije koji obogaćuju dane Velikog tjedna i vazmenog trodnevlja mogu se, prema sudu dijecezanskog biskupa, prebaciti na neki drugi prikidan dan, npr. 14. ili 15. rujna.

Po nalogu Vrhovnoga svećenika dano samo za ovu 2020. godinu.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata, 25. ožujka 2020., svetkovina Navještenja Gospodinova.

Robert kardinal Sarah
prefekt
✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

PISMO O SLAVLJENJU LITURGIJE ZA VRIJEME I NAKON PANDEMIJE COVID - 19 PREDSJEDNICIMA BISKUPSKIH KONFERENCIJA KATOLIČKE CRKVE

Vratimo se Euharistiji s radošću!

Pandemija prouzrokovana virusom COVID 19 narušila je redoviti tijek ne samo društvenih, ekonomskih, odgojno-obrazovnih i poslovnih zbivanja, nego i život kršćanske zajednice, uključujući njezino bogoslužje. Kako bi se onemogućilo razmnožavanje virusa nužno je bilo društveno distanciranje, što je ostavilo posljedice na temeljnu značajku kršćanskog života: «Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima.» (Mt 18, 20). «Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. Svi koji prigrliše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko» (Dj 2, 42.44).

Dimenzija zajedništva ima teološko značenje: Bog je odnos osobâ u Presvetom Trojstvu; stvara čovjeka u komplementarnosti

odnosa između muškarca i žene, jer «nije dobro da čovjek bude sam» (Post 2, 18), stavlja se u odnos sa čovjekom i ženom te ih poziva da i oni sa svoje strane uđu u odnos s njime, kako je dobro naslutio sv. Augustin: naše je srce nemirno dok se ne smiri u Bogu (usp. Is-povijesti, I, 1). Gospodin Isus započeo je svoje javno djelovanje pozivajući k sebi skupinu učenika da s njime dijele život i naviještanje Kraljevstva; iz toga malog stada rođena je Crkva. Da opiše vječni život, Sвето Pismo se služi slikom grada: nebeskog Jeruzalema (usp. Otk 21); grad je zajednica osobâ koje međusobno dijele vrijednosti, temeljne ljudske i duhovne stvarnosti, mjestâ, vremenâ i organizirana djelovanja, i koje se udružuju u izgradnji općeg dobra. Dok su pogani gradili hramove samo za svoje bogove, u koje ljudi nisu imali pristup, kršćani su odmah, čim

su dobili slobodu vršiti svoje bogoštovlje, izgradili mjesta da budu domus Dei et domus Ecclesiae, gdje su se vjernici mogli prepoznati kao Božja zajednica, narod sabran na bogoslužje i uspostavljen kao sveti zbor. Bog dakle može proglašiti: «Ja sam tvoj Bog, ti ćeš biti moj narod» (Izl 6, 7; Pnz 14, 2). Gospodin ostaje vjeran svome Savezu (usp. Pnz 7, 9), a Izrael samim time postaje Božje prebivalište, sveto mjesto njegove prisutnosti u svijetu (usp. Izl 29, 45; Lev 26, 11-12). Zbog toga dom Gospodnji prepostavlja nazočnost obitelji djece Božje. I danas, u molitvi posvete nove crkve, biskup moli da ona bude ono što po svojoj naravi treba biti:

«[...] Neka uvijek bude sveto ovo mjesto [...] Ovdje neka val tvoje milosti potopi grijehu ljudi,
da tvoji sinovi Oče, umru grijehu,
a na život se ozgor rode nanovo.
Ovdje nek tvoji vjernici oko žrtvenog stola
slave vazmeni spomen Kristov
i hrane se na gozbi njegove riječi i tijela.
Ovdje nek odzvanja radosni prinos hvale,
s anđeoskim pjevom nek ljudski glas se
stopi
i trajno se k tebi diže molitva za spasenje
svijeta.
Ovdje nek siromasi milosrđe nađu, potlačeni
pravu slobodu,
a svi ljudi nek obuku dostojanstvo tvojih
sinova,
dok s radosnim klicanjem ne prispiju u nebeski Jeruzalem.»

Kršćanska zajednica nikad nije pribjegla izoliranosti i nikad nije od crkve učinila grad zatvorenih vrata. Odgojeni za vrijednost zajedničkog života i za traženje općeg dobra, kršćani su se uvijek nastojali uključiti u društvo, svjesni svoje posebnosti: biti u svijetu a ne pripadati mu i ne biti svedeni na svijet (usp. Poslanica Diognetu, br. 5-6). I u ugrozi pandemijom očitovan je veliki smisao odgovornosti: u doslihu i suradnji s građanskim vlastima i sa stručnjacima, biskupi i njihove područne konferencije bili su spremni donositi teške i bolne odluke, sve do dužeg

obustavljanja sudjelovanja vjernika u slavlju Euharistije. Ova Kongregacija duboko je zahvalna biskupima za iskazanu predanost i učinjeni napor u nastojanju da se na najbolji mogući način odgovori na nepredvidljivost i složenost ove pandemije.

Međutim, čim to okolnosti dopuste, nužno je što prije vratiti se u normalni kršćanski život, kojemu je građevina crkve poput doma a slavljenje bogoslužja, osobito Euharistije, «vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga» (Sacrosanctum concilium, br. 10).

Svjesni činjenice da Bog nikada ne napušta čovječanstvo koje je stvorio, i da najteže kušnje mogu uroditи plodovima milosti, prihvatili smo udaljavanje od Gospodinova oltara kao vrijeme euharistijskog posta, korisnog da ponovno otkrijemo njegovu životnu važnost, ljepotu i neprocjenjivu vrijednost. No, čim to bude moguće, treba se vratiti k Euharistiji pročišćenim srcem, obnovljenim divljenjem, većom željom za susretom s Gospodinom, da budemo s njime, da ga primimo te ponesemo braći i sestrama svjedočanstvo života ispunjenog vjerom, ljubavlju i nadom.

To vrijeme uskraćivanja može nam dati milost da razumijemo srce naše braće mučenika iz Abitene (početak 4. st.), koji su, premda suočeni sa sigurnom osudom na smrt, s vedrom odlučnošću svojim sucima odgovorili: «Sine Dominico non possumus». Apsolut non possumus (ne možemo) i bogatstvo značenja imenice srednjeg roda Dominicum (ono što je Gospodnje) ne mogu se prevesti jednom jedinom riječju. Ova kratka rečenica sažima u sebi veliko bogatstvo nijansi i značenja koja se nama danas nude na razmatranje:

- Ne možemo živjeti, biti kršćani, u potpunosti ostvariti naše čovještvo i čežnje srca za dobrotom i srećom bez Riječi Gospodnje, koja u euharistijskom slavlju postaje tijelo i biva živa riječ, koju Bog izgovara onome koji danas otvara srce za njezino slušanje;

- Ne možemo živjeti kao kršćani bez sudjelovanja u žrtvi s križa, u kojoj se Gospodin Isus potpuno predaje, da svojom smrću spasi čovjeka koji bijaše mrtav zbog grijeha; Otkupitelj sebi pridružuje čovječanstvo i ponovno ga privodi k Ocu; u zagrljaju Raspetoga svakog ljudsko trpljenje nalazi svjetlo i utjehu;
- Ne možemo bez Euharističke gozbe, stola Gospodnjega za koji smo pozvani kao sinovi i braća, da primimo samog Krista Uskrsloga, koji je tijelom, krvlju, dušom i božanstvom prisutan u onom Kruhu s neba koji nas podupire u radostima i naporima zemaljskog hodočašća;
- Ne možemo bez kršćanske zajednice, obitelji Gospodnje: imamom potrebu susresti se s braćom i sestrama koji s nama dijele Božje posinstvo, Kristovo bratstvo, poziv, želju za svetošću i spasenjem njihovih duša u bogatstvu različitih životnih dobi, osobnih povijesti, karizmi i pozivâ;
- Ne možemo bez doma Gospodnjeg, koji je naš dom; ne možemo bez svetih mjesta gdje smo rođeni za vjeru, gdje smo otkrili providnosnu prisutnost Gospodina i njegov milosrdni zagrljaj koji podiže paloga, gdje smo posvetili naš poziv u duhovni stalež ili u brak, gdje smo molili i zahvaljivali, radovali se i plakali, gdje smo povjerili Ocu naše drage osobe koje su završile zemaljsko hodočašće;
- Ne možemo bez dana Gospodnjeg, bez nedjelje koja daje svjetlo i smisao izmjenjivanju radnih dana, te osobnih i društvenih odgovornosti.

Koliko god sredstva društvenog priopćavanja pružaju dragocjeno služenje bolesnicima i onima koji nisu u mogućnosti dolaziti u crkvu, i koliko god je bilo veliko njihovo služenje u prijenosu Svetе Mise u vrijeme kad nije bilo moguće okupljati se na liturgijska slavlja, nijedan prijenos ne može se izjednačiti s osobnim sudjelovanjem, niti ga može zamjeniti. Štoviše, ti prijenosi sami po sebi pred-

stavljaju opasnost da nas udalje od osobnog i bliskog susreta s utjelovljenim Bogom, koji nam se predao, ne na virtualni, nego stvarni način, kad je rekao: «Tko jede moje tijelo i piye moju krv, u meni ostaje i ja u njemu» (Iv 6, 56). Taj fizički kontakt s Gospodinom od životne je važnosti, apsolutno je nužan i nezamjenjiv. Kad su jednom naznačene i usvojene mjere predostrožnosti koje su se pokazale učinkovitim u suočenju opasnosti od zaraze na najmanju moguću mjeru, nužno je da svi ponovno zauzmu svoje mjesto u zajednici braće i sestara, iznova otkriju nezamjenjivu dragocjenost i ljepotu misnog slavlja, ponovno pozovu i zaraznim oduševljenjem privuku braću i sestre, koji su obeshrabreni, preplašeni ili izgubljeni preugodom odsutnošću.

Ovaj dikasterij želi utvrditi neka načela i predložiti neke smjernice za djelovanje u promicanju brzog i sigurnog povratka k slavljenju Euharistije.

Dužna pozornost na pridržavanje higijenskih i sigurnosnih mjera ne smije dovesti do sterilizacije gestâ i obredâ, te u vjernicima, pa i na nesvesni način, pobuđivati strah i nesigurnost.

Povjerava se razboritom ali odlučnom djelovanju biskupâ da sudjelovanje vjernika u slavljenju Euharistije od strane javnih vlasti ne bude označeno tek nekim «okupljanjem», i da ono ne bude izjednačeno ili čak smatrano manje važnim od okupljanja u rekreativne svrhe.

Liturgijski propisi nisu područje na kojem građanske vlasti mogu vršiti svoju zakonodavnu vlast, već samo nadležne crkvene vlasti (usp. *Sacrosanctum concilium*, br. 22)

Neka se olakša sudjelovanje vjernika u slavlјima, ali bez improviziranih obrednih eksperimentiranja i u punom pridržavanju propisa navedenih u liturgijskim knjigama, koji uređuju njihovo odvijanje. U liturgijskom iskustvu sakralnosti, svetosti i ljepote koja

preobražava, stječe se predokus sklada vječnog blaženstva: neka se, dakle, vodi briga za dostojanstvo sakralnog prostora i opreme, te načinâ slavljenja, prema važnoj uputi Drugoga vatikanskog sabora: «Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnošću» (*Sacrosanctum concilium*, br. 34).

Vjernicima neka se prizna pravo primiti Tijelo Kristovo i klanjati se Gospodinu prisutnom u Presvetom Oltarskom Sakramenu na predviđene načine, bez ograničavanja koja bi čak išla i iznad onoga što je predviđeno higijenskim mjerama koje su propisale javne vlasti ili biskupi.

U euharistijskom slavlju vjernici se klanjavu prisutnom Uskrsom Isusu. Primjećujemo pak da se olako gubi smisao klanjanja, molitva klanjanja. Tražimo od pastirâ da u svojoj službi naučavanja uporno naglašavaju potrebu klanjanja.

Sigurno načelo da se ne pogriješi jest poslušnost. Poslušnost propisima Crkve, poslušnost biskupima. U vremenima nevolja (kao što su, primjerice, ratovi i pandemije) biskupi i biskupske konferencije mogu donositi privremene propise kojih se mora pridržavati. Poslušnost čuva Crkvi povjereni blago. Mjere koje propisuju biskupi i biskupske konferencije prestaju važiti kad se situacija vrati u normalno stanje.

Crkva će nastaviti čuvati ljudsku osobu u njezinoj cjelovitosti. Ona svjedoči nadu, po-

ziva na pouzdanje u Boga, podsjeća da je zemaljski život važan, ali da je mnogo važniji život vječni: dijeliti isti život s Bogom za svu vječnost naš je cilj i naš poziv. To je vjera Crkve koju su tijekom stoljećâ posvjedočile cete mučenika i svetaca, radosni navještaj koji oslobađa od jednostranih redukcionizama i od ideologija: dužnoj zabrinutosti za javno zdravstvo Crkva pridodaje navještaj spasenja i praćenje duša na putu prema vječnom spasenju. Nastavimo se, dakle, s pouzdanjem povjeravati Božjem milosrđu, zazivati Blaženu Djevicu Mariju, salus infirmorum et auxilium christianorum, i moliti njezin zagovor za sve one koji su teško iskušavani pandemijom i svakom drugom nevoljom.

Ustrajmo u molitvi za one koji su napustili ovaj život, i ujedno obnovimo se u odluci da ćemo biti svjedoci Uskrsloga i navjestitelji sigurne nade koja nadilazi granice ovoga svijeta.

U Vatikanu, 15. kolovoza 2020., Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Vrhovni svećenik Franjo u audijenciji koju je udjelio potpisom kardinalu prefektu Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 3. rujna 2020. godine, odobrio je ovo pismo i odredio njezino objavljivanje.

Robert kardinal Sarah
prefekt

DEKRET KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA O UPISU LITURGIJSKIH SLAVLJA SVETE MARTE, MARIJE I LAZARA U OPĆI RIMSKI KALENDAR

Prot. N. 35/21

Budući da je u kućanstvu u Betaniji Gospodin Isus iskusio obiteljski duh i prijateljstvo Marte, Marije i Lazara, Evanđelje po Ivanu govori da ih je volio. Marta mu je velikodušno pružila gostoprимstvo, Marija je pažljivo slušala njegove riječi, a Lazar je odmah izšao iz groba na zapovijed Onoga koji je ponizio smrt.

Povijesna nesigurnost Latinske crkve oko identiteta Marije - Magdalene, kojoj se Krist ukazao nakon uskrsnuća, sestre Marte, grešnice kojoj je Gospodin oprostio grijeha - koja je rezultirala upisom samo Marte u Rimski kalendar na dan 29. srpnja, nedavno je riješena u novim studijima, kako je i potvrđeno u sadašnjem Rimskom martirologiju koji se istoga dana spominje i Marije i Lazara. Također, u nekim se određenim kalendarima ove dvije sestre i brat zajedno slave istoga dana. Stoga, uzimajući u obzir važnost evanđeoskog svjedočanstva koje su pružili u dočeku Gospodina Isusa u svoj dom, pažljivo ga slušajući, vjerujući da je on uskrsnuće i ži-

vot, prihvaćajući prijedlog ovog Dikasterija, Vrhovni svećenik Franjo naložio je da se 29. srpnja u Opći rimski kalendar upiše spomen-dan svetih Marte, Marije i Lazara.

S ovom odlukom, ovaj spomen-dan mora biti upisan u sve kalendare i liturgijske knjige za misna slavlja i slavlja liturgije časova; priloženi dopunjeni i izmijenjeni liturgijski tekstovi moraju se prevesti, odobriti i nakon potvrde ovog Dikasterija na biskupskim konferencijama je da ih i objave. Unatoč svemu što je suprotno.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 26. siječnja 2021., spomen-dan svetih Timoteja i Tita, biskupa.

Robert Kard. Sarah
prefekt

✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

HRVATSKI BISKUPI

PRIOPĆENJE SA 61. ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Zagreb, 18. i 19. siječnja 2021.

Članovi Hrvatske biskupske konferencije održali su 61. plenarno zasjedanje pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića u Zagrebu 18. i 19. siječnja 2021. Na zasjedanju su sudjelovali svi članovi HBK osim šibenskog biskupa Tomislava Rogića i apostolskog upravitelja Hvarske biskupije biskupa Petra Palića koji iz opravdanih razloga nisu mogli nazočiti zasjedanju. Na početku zasjedanja sudjelovao je i apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua. Drugog dana zasjedanju se pridružio izaslanik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vrhbosanski nadbiskup koadjutor Tomo Vukšić.

Pozdravljujući nazočne na početku zasjedanja nadbiskup Puljić posebno je pozdravio zagrebačkog nadbiskupa i sisackog biskupa čije je biskupije uz pandemiju pogodio i razoran potres, izrazivši im, u ime svih članova HBK, bratsku blizinu i solidarnost. Uvođeći u program zasjedanja predsjednik HBK istaknuo je poteškoće i iskušenja koje je na svjetskoj razini izazvao koronavirus poremetivši brojne planove i programe te je uzrokovalo otkazivanje brojnih susreta ili njihovo održavanje na daljinu. Podsjetio je na riječi pape Franje da je pandemija ostavila duboki trag u svima nama, te poremetila i značajno izmijenila razne sfere života te kako su pri nudne obustave i odgode vjerskih događanja mnoge svećenike nagnale na traženje novih načina pastoralnog djelovanja. Izrazivši suošćanje s brojnim žrtvama pandemije, nadbiskup Puljić je zahvalio svima koji su vodili i vode brigu o zdravlju ljudi u ovom izazovnom vremenu. Prenio je želju biskupa da budu blizu svima koji su pogođeni tom opakom bolešću kao i potresom koji je pro-

uzročio golemu patnju i stradanje. Uz izraze blizine i dobrote koje su pokazali ljudi u zemlji i inozemstvu, lijepo je bilo vidjeti, rekao je predsjednik HBK, predstavnike Katoličke i Pravoslavne Crkve zajedno na terenu s ugrozenim ljudima. Osvrnuo se i na neke događaje od proteklog redovitog zasjedanja koje je održano u lipnju 2020. podsjetivši kako je u međuvremenu između ostaloga izabran novi generalni tajnik vlč. dr. Krunoslav Novak te za biskupa zaređen mons. Ante Jozić koji je potom preuzeo delikatnu službu apostolskog nuncija u Bjelorusiji.

U radnom dijelu zasjedanja biskupi su razmotrili pitanje pandemije bolesti COVID-19 i njenog utjecaja na život i djelovanje Crkve i širi društveni kontekst. U tu ih je temu uveo doc. dr. sc. prim. Rok Čiviljak izlaganjem na temu „Vjernik pred izazovima COVIDA-19“. Uslijedio je prikaz stanja u našoj Crkvi uzrokovanih pandemijom koje je priredio bjelovarsko križevački biskup Vjekoslav Huzjak. Biskupi su potom upoznati s razmjerima šteta uzrokovanih velikim potresima u ožujku i prosincu prošle godine koji su pogodili ponajviše područje Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije. U Zagrebačkoj nadbiskupiji sveukupno je u potresima, uključujući objekte središnjih ustanova i župa, oštećeno 220 crkvenih objekata. Oštećena je 101 župna crkva od kojih je 33 izvan uporabe, a 47 župnih kuća i 64 kapele su djelomično ili potpuno izvan uporabe. U Sisačkoj biskupiji stradao je 71 crkveni objekt. Od toga je potpuno ili djelomično izvan uporabe 37 župnih crkava, 21 kapela te 20 župnih kuća. Nažlost, to nije konačna brojka jer s terena stalno pristižu nova izvješća o oštećenjima.

Istaknuto je da prioritet mora biti zbrinjavanje ljudi koji su ostali bez svojih domova te da im se trebaju osigurati uvjeti za dostojan život. U tom smislu posebna je pozornost posvećena aktivnostima koje je Hrvatski Caritas kao ustanova Hrvatske biskupske konferencije poduzeo s ciljem pomaganja stradalnicima na potresom pogodjenom području. Naime, Hrvatski Caritas je vrlo brzo reagirao i u suradnji s Caritasom Sisačke biskupije pomogao stradalnicima podjelom više tisuća vreća za spavanje, deka, kreveta, šatora i drugih potrepštinama. Nakon što je na terenu utvrđeno da će proces obnove gradova i sela biti dugotrajan Hrvatski Caritas odlučio je pomoći unesrećenim obiteljima osiguravanjem trajnijeg i kvalitetnijeg smještaja dok se ne obnove njihovi domovi. Nakon što su istražene različite mogućnosti odlučeno je da će se stradalim obiteljima pomoći stambeno-modularnim kontejnerima u kojima se mogu zbrinuti četveročlane obitelji. U taj projekt Hrvatski Caritas ušao je zajedno s Caritasom Internationalis i Suverenim malteškim redom te sredstvima prikupljenima kako u Hrvatskoj tako i u hrvatskim katoličkim misijama u inozemstvu. Za prvu ruku naručeno je 100 stambenih modula od kojih je već jedan dio predan na korištenje stradalim obiteljima. U planu je narudžba još dodatnih 100 smještajnih jedinica.

Osim toga biskupi su odlučili da će nakon već realizirane donacije od 7 milijuna kuna za neposrednu pomoć stradalima izdvojiti još 10 milijuna kuna za pomoć stradalim župama Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije. Uz materijalnu brigu oko ublažavanja posljedica potresa te suošjećajući sa svima koji su pogodjeni bolešću COVIDA-19, biskupi su usvojili zajedničku poruku pod naslovom „Vjernici pred izazovom pandemije i potresa“ želeći i na taj način izraziti pastirsку brigu i duhovnu blizinu kao i potaknuti na konkretno djelovanje. Dio zasjedanja posvećen je promišljanju o novoj instrukciji, naputku Kongregacije za kler *Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve* u koje je uveo pomoćni đakovačko-osječki biskup Ivan Ćurić. U

nastavku zasjedanja o djelovanju pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK izvješća su podnijeli njihovi predsjednici. Na zasjedanju su donesene i odluke o pojedinim mandatima u raznim tijelima HBK. Budući da je dosadašnjem potpredsjedniku i članovima Stalnoga vijeća istekao mandat na zasjedanju je kardinal Josip Bozanić izabran za potpredsjednika, a za članove Stalnoga vijeća HBK izabrani su đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić, splitsko-makarski nadbiskup koadjutor i apostolski administrator porečki i pulski Dražen Kutleša i gospicko-senjski biskup Zdenko Križić. Predsjedniku Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju đakovačko-osječkom nadbiskupu Đuri Hraniću povjeren je novi petogodišnji mandat. Uz ostale mandate u tijelima HBK na zasjedanju je osnovan poseban Odbor za migrante za čijeg je predsjednika izabran varaždinski biskup Bože Radoš. Za novog pročelnika Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji izabran je svećenik Varaždinske biskupije dr. Mario Kopjar. Svećenik Đakovačko-osječke nadbiskupije dr. Đurica Pardon potvrđen je za voditelja Hrvatskog katoličkog biblijskog djela.

Na zasjedanju je dogovoren kalendar događanja Hrvatske biskupske konferencije za 2021. godinu. Zajedničko zasjedanje dviju biskupskih konferencija HBK i BK BiH održat će se 23. veljače, redovita plenarna zasjedanja Sabora HBK održat će se od 13. do 15. travnja te od 20. do 22. listopada, a izvanredno zasjedanje HBK održat će se 8. lipnja 2021. Sva zasjedanja održat će se u Zagreb.

Na kraju zasjedanja, u utorak 19. siječnja, članovi HBK hodočastili su na grob bl. Alojzija Stepinca u potresom oštećenoj zagrebačkoj katedrali. Izmolivši litanije posvećene blaženiku preporučili su njegovom zagovoru Crkvu u Hrvatskoj i cijeli hrvatski narod. Nakon što su u obilasku katedrale upoznati s njezinim oštećenjima nastalim u potresu biskupi su obišli i teško stradali nadbiskupski dvor.

Tajništvo HBK

PORUKA BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE SA 61. PLENARNOG ZASJEDANJA ODRŽANOG 18. I 19. SIJEČNJA 2021. U ZAGREBU

Vjernici pred izazovom pandemije i potresa

1. Blagoslovjen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mogli tješiti onom utjehom kojom nas same tješi Bog. Jer kao što su obilate patnje Kristove u nama, tako je po Kristu obilata i utjeha naša (2 Kor 1,3-5).

Ovim riječima sv. Pavla sve vas, poštovana i draga braćo i sestre, napose one izravno pogodene bolešću COVID-19 i smrću najbližih, kao i one koji trpe od posljedica razornoga potresa u Zagrebu i okolici, a potom u Petrinji, Sisku, Glini i okolici, suojećajnim srcem, ispunjeni kršćanskom nadom na početku 2021. godine, od srca pozdravljamo.

U godini koja jeiza nas napustili su nas toliki mili i dragi ukućani, susjedi, prijatelji, svećenici, redovnici i redovnice, a među njima i drage nam uspomene mons. Mile Bogović, prvi gospičko-senjski biskup. Bolest COVID-19 znatno je izmijenila živote svih nas, ali je pokrenula i snažniju međuljudsku solidarnost, u čemu od početka njezine pojave posebno prednjače liječnici, medicinske sestre i ostali bolnički djelatnici koji se danomice izlažu opasnosti da bi pomogli oboljelim.

Svakodnevno svjedočimo da pandemija ostavlja teške posljedice na cijelokupan život, a osobito na bolesne, starije i nemoćne osobe koje su prepuštene samoći. Nisu pošteđene ni obitelji od kojih se neke, uz ekonomsku nestabilnost koja je pogodila sve, suočavaju i s povećanjem obiteljskih problema, pa i nasilja. Pogodena je i cijela društvena zajednica: odgojno-obrazovne ustanove, društveni i kulturni život, privreda, kao i sve drugo što znači život jednoga društva.

Želimo podsjetiti da je sve to imalo posljedice i na život Crkve. Uvelike je bio ograničen liturgijski i općenito pastoralni život. Neko vrijeme nismo mogli slaviti misu s narodom, a i danas to činimo u ograničenim uvjetima. Nije se moglo na redovit i uobičajen način provoditi župnu katehezu, slaviti prve pričestti i krizme, a ograničen je i uobičajen blagoslov obitelji, kao i mnoga vjernička okupljanja. Tako su se i mnoge naše župe susrele s novim pastoralnim izazovima i materijalnim poteškoćama. No, ima i pozitivnih pokazatelja. Mnogi su otkrili važnost obiteljske duhovnosti i zajedničke molitve. Nastojalo se putem društvenih medija prenijeti poruku evanđelja da dopre do svih koji su potrebni ohrabrenja i utjehe, solidarnosti i karitativne potpore, te se pružala psihološka i duhovna pomoć.

2. I kad smo se ponadali da će nam se s 2021. godinom vratiti toliko potrebna sigurnost, dogodio se niz potresa koji su pogodili prvo naš glavni grad Zagreb u ožujku, a onda Banovinu i Sisačku biskupiju u prosincu prošle godine. Uništeni su dijelovi gradova i sela. Nažalost, neki su u potresu izgubili i svoje najmilije. Mnoge su obitelji u trenutku ostale bez ičega. Oni koji su dotada živjeli u sigurnosti vlastita doma, pronalazili su utočište u kakvoj dvorani, kamp-kućici ili kontejneru. Razrušene su i oštećene mnoge crkve u Zagrebačkoj nadbiskupiji i Sisačkoj biskupiji, a katedrale u Zagrebu i Sisku pretrpjele su velika oštećenja pa su zatvorene za bogoslužje.

U toj tragičnoj situaciji naši su sugrađani odmah shvatili što im je činiti. Uz bolničke hitne službe i vatrogasce, policiju, vojsku, HGSS, Caritas, Crveni križ, brojne su i navijačke skupine kao i mnogi pojedinci osjetili

da ne mogu stajati ravnodušni, nego trebaju priteći u pomoć, sami se žrtvovati i izložiti brojnim izazovima i potrebama ugroženih ljudi. Tako se pokrenulo veliko djelo ljudske solidarnosti iz svih krajeva naše domovine i iz inozemstva. Podsjetilo nas je to na iskustvo Domovinskoga rata. Tako je i ova prirodna katastrofa učvrstila naše zajedništvo i oživjela u mnogima snažene osjećaje solidarnosti koja se dokazuje konkretnim djelima. Kao što smo prije trideset godina bili uvjereni da sloganom i solidarnošću možemo obraniti ugroženu slobodu, tako i danas vjerujemo i nadamo se zajedništvom i solidarnošću pobijediti ove trenutne nevolje i brojne izazove.

Razmatrajući Božje čovjekoljublje u životnim stradanjima, sv. Ivan Zlatousti je nakon razornoga potresa u Antiohiji izrekao ove riječi: »Veliki su plodovi potresa. Pogledajte Gospodinovo čovjekoljublje, koje potresa grad a utvrđuje dušu, koje drma temelje a ukrjepljuje misli, koje pokazuje slabost grada, a volju čini snažnom! Obrati pažnju na njegovo čovjekoljublje: On pokoleba za malo – a utvrdi za svagda. Potres za dva dana, da bi njegova darežljivost ostala za sva vremena, ožalostili ste se za kratko – a utvrdili zauvijek. (...) Gospodar svega koji u svojim rukama drži svemir, potresa ga ne zato da bi ga srušio, nego da bi nas obratio spasenju.«

Znamo, braće i sestre, da potrebe nadilaze naše mogućnosti pa nas često obuzima osjećaj nemoći pred tako zahtjevnim djelima. Stoga se uz našu dobru volju i spremnost obraćamo Svemučemu, jer »ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji« (Ps 127,1). To nas sve potiče da se ne oslanjamo samo na sebe i svoje moći, već da svoje pouzdanje stavimo u Gospodina, ma u kakvoj se situaciji našli. On će nam pomoći ako ga zamolimo i dopustimo mu da s nama gradi i obnavlja što je razrušeno.

3. Suočeni s iskustvom teškoga stradanja i bolesti, pozvani smo ugledati se u primjer biblijskoga Joba koji se, nakon što je odjednom izgubio sve što je imao, baca ničice na

zemlju, klanja se i govori: »Gospod dao, Gospod oduzeo! Blagoslovljeno ime Gospodnje!« (Job 1,2). Job nas svojim primjerom potiče da sve što nam se događa prihvativimo s pouzdanjem u Boga, jer on je nakon velikih gubitaka i patnje već u ovome životu primio utjehu, blagoslov i sretan život (usp. Job 42,10-17).

U razumijevanju bolesti i prirodnih katastrofa s velikim poštovanjem i otvorenošću posjetimo za vrijednom riznicom znanosti, misaonih sinteza i stručnih odgovora, pretočenih u sasvim konkretne sustave i korake pomoći. No u traženju smisla ljudske patnje, u traženju odgovora na pitanje zašto upravljamo svoj pogled prema Isusu Kristu. U njegovu patničkom kriku: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mt 27,46), izrečene su i zbijene sve patnje i boli čovječanstva. Krik s križa i uskrsnuće vrhunac su Kristova utjelovljenja i poistovjećenja sa svakim čovjekom u njegovim patnjama. U Kristovu uskrsnuću odgovor je i na sve naše sadašnje boli i tjeskobe, a po Duhu Branitelju i Tješitelju koji nam je darovan, tjesno smo sjedinjeni s Gospodinom te se i sav naš život, već sada na zemaljskom putu, krijepi i nadahnjuje snagom, smislom i bogatstvom Kristova križa i uskrsnuća. To je Božja spasiteljska ljubav u kojoj se svakome od nas, štoviše svakome čovjeku, otvara perspektiva uskrsne preobrazbe i punine besmrtnoga života.

4. Vrijeme koje je pred nama zahtjeva zajedničku i osobnu odgovornost i brigu u promicanju zaštite života, dobrobiti pojedinca i cijelog društva. Pritom valja imati u vidu kako dobrobit društva ovisi o dobrobiti svakoga pojedinca i obitelji. Što se tiče pitanja cijepljenja, koje je posljednjih tjedana u središtu javnosti, papa Franjo je nedavno izrazio svoje mišljenje o njegovu primanju cjepiva iz »etičkih razloga«, tj. da se ne dovede u pitanje »vlastito zdravlje i život, kao i život drugih ljudi«. S obzirom na određene moralne dvojbe Sveta je stolica nedavno izdala nekoliko razjašnjenja, čuvajući u svemu slobodu savjesti i osobnu odgovornost u odluci o primanju cjepiva.

Ovo će vrijeme i ubuduće zahtijevati razboritost djelovanja Crkve, uključujući i liturgijski život i pastoralne aktivnosti. Stoga uvijek vodimo računa da se sačuva vlastiti identitet našega vjerničkoga života. Zbog ograničenosti naših okupljanja, za koju se nadamo da će što prije prestati, razvijajmo različite oblike rada u manjim skupinama, koristimo se novim komunikacijskim sredstvima u evangelizaciji i katehezi, a napose još veću pozornost posvetimo promicanju obitelji kao kućne Crkve.

Osim toga pozivamo vas da i dalje pridonosite očitovanju lica dobrote i solidarnosti, osobito prema onima na područjima ugroženima potresom. Nastavimo se u skladu sa svojim mogućnostima uključivati u različite inicijative za pružanje pomoći, kako stradalom stanovništvu tako i izgradnji i obnovi razrušenih domova, škola, bolnica, crkava, kulturnih i drugih objekata neophodnih za život. Spremnost na pomaganje i mnogobrojna djela ljubavi svjedoče ono što jesmo i što bismo uvijek trebali biti: svjedoci nove nade, novoga života, svjedoci uskrsnuća.

Draga braćo i sestre, u nedjeljnim euharistijskim slavlјima, u svakodnevnoj i ustrajnoj molitvi, nastavimo pronalaziti najdublje nadahnuće i snagu za vlastito suočavanje s poteškoćama i za djelotvornu ljubav spram bližnjih.

Cijelu domovinu i sve njezine građane, a posebice potresom ranjenu Zagrebačku nadbiskupiju i Sisačku biskupiju, sve žrtve pandemije koronavirusa i razornih potresa, preporučujemo zagovoru Blažene Djevice Marije, naše Najvjernije odvjetnice, svetoga Josipa, zaštitnika Crkve i domovine, blaženog Alojzija Stepinca koji je bio duhovni pastir na područjima koja su danas pogodjena potresima, kao i svih naših svetih zaštitnika, a sve koji su dobro činili i dobro čine, neka Dobri Otac stostruko nagradi.

Zagreb, 19. siječnja 2021.

Vaši biskupi

PORUKA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE I HRVATSKE REDOVNIČKE KONFERENCIJE PRIGODOM DANA POSVEĆENOGL ŽIVOTA 2. VELJAČE 2021. GODINE

Zagreb, 28. siječnja 2021.

*Poštovane redovnice, redovnici
i laici posvećeni u svijetu,
drage sestre i draga braća u Kristu!*

1. Kad smo vam prošle godine upućivali Poruku za Dan posvećenog života, nismo mogli niti slutiti pred kakvim će kušnjama biti svijet, naša domovina, a s njome i Crkva. Još smo uvijek svjedoci pandemije koja je pogodila cijeli svijet i koja nam je bitno promijenila način života, način kako se susrećemo, pa i način kako slavimo Božja otajstva. Mnogi su se razboljeli, a velik je broj naših sugrađana i umro. Među njima bile su i Bogu posvećene osobe. Osim toga, našu su domovinu pogodili razorni potresi, najprije onaj u Zagrebu i okolicu, a onda i onaj u Petrinji, Sisku i Glini s okolicom. Mnogi su ostali bez krova nad glavom, a nekoliko je osoba i smrtno stradalo. U ovim okolnostima bili smo svjedoci solidarnosti koju su iskazali redovnice, redovnici i laici posvećeni u svijetu. Premda su često i njihove zajednice bile pogodjene ovim nevoljama, nisu prestajali gledati na druge te su nastojali pomoći i biti blizu. Potičemo vas da i dalje nastojite ohrabriti sve oko sebe, pružajući i duhovnu i materijalnu pomoć. Upravo se u ovim nevoljama vidi kako je važna nenevezanost na materijalno i sloboda za Boga i za brata čovjeka.

2. Prošle godine papa je objavio encikliku *Fratelli tutti*, pozivajući se već i naslovom na riječi *Opomena* svetog Franje Asiškog upućene njegovoj braći: »Svi, braćo (tal. *fratelli tutti*), gledajmo dobrog pastira, koji podnese muku križa da spasi ovce svoje. Za Gospodinom su išle ovce njegove u trudu i naporu, u sramoti i gladi, u slabosti i kušnji i u svemu ostalom, i za to su od Gospodina primile život vječni. Stoga je velika sramota za nas sluge Božje

što su sveci učinili djela, a mi želimo odatle primiti čast i slavu samo pripovijedajući ih i propovijedajući o njima« (*Opomene* 6). Sveti Franjo promatra svoju braću na evanđeoski način, kao ovce čiji je Pastir za njih podnio muku. Usapoređuje ih s prvim učenicima koji su, također poput ovaca, slijedili Pastira i u nevoljama. Bogu posvećene osobe uvijek su pozvane da budu zagledane u Gospodina, da njega nasljeđuju i u nasljedovanju njega da znadu prihvati i nevolje koje ih snalaže. To se ostvaruje u bratstvu i sestrinstvu, u međusobnim odnosima, a ne bježeći od njih. Još više, prema papinoj viziji, ova dimenzija bratske ljubavi ostvaruje se u otvorenosti prema drugima (usp. *Fratelli tutti*, 6).

Papa stoga poziva na svjetsko bratstvo (usp. *isto*, 8). Ni osobe posvećena života ne mogu prema tom pozivu ostati ravnodušne. Potrebno je najprije članove vlastite zajednice doista prepoznati kao braću, kao sestre, kao dionike istog duhovnog poziva i poslanja. Takvo življenje bratstva i sestrinstva sa svojom nesebičnom ljubavlju ima misijsku snagu svjedočenja evanđelja. Ljubav se po svojoj naravi ne može živjeti samo u jednom zatvorenom krugu, nego se nužno mora širiti prema van. Stoga je potrebno doživljavati i sve pripadnike Crkve i sve kršćane kao braću i sestre koji su krenuli na put nasljedovanja stopa Gospodina našega Isusa Krista, bilo da je riječ o članovima crkvene hijerarhije, bilo da je riječ o ostalim vjernicima. Bratska ljubav isključuje svako ogovaranje i ocrnjivanje, a podrazumijeva oprاشtanje i zauzetu molitvu za svakoga. Konačno, u papinoj viziji, svi su ljudi braća jer im je Bog svima Stvoritelj.

Ovo univerzalno bratstvo stoji kao poziv i pred Bogu posvećenim osobama. Upravo bi

one trebale svjedočiti takvu otvorenost, polazeći od uvjerenja kako Bog želi da se svi ljudi spase. Isus nam svojim primjerom pokazuje da vječno spasenje neke osobe započinje i tako što se prepoznaju njihove konkretnе potrebe, pa liječi bolesne, poučava, opršta grijeha. Prepoznati potrebe drugoga, bez razlike je li vjernik ili nije, znak je bratske ljubavi koju trebamo svjedočiti.

3. Već smo zašli u Godinu svetog Josipa. U svome apostolskom pismu *Patris corde* kojim je najavio ovu Godinu, papa predstavlja svetog Josipa kao voljenog oca i nježnog oca punog ljubavi, pa polazeći od njegova primjera kaže: »Zli nas tjera da svoju slabost gledamo negativno, dok je Duh nježnom ljubavlju iznosi na vidjelo. Nježnost je najbolji način da dodirnemo ono krhko u nama. Upiranje prstom i osuđivanja, što često koristimo u odnosu prema drugima, znak su nesposobnosti da u sebi prihvatimo vlastitu slabost, vlastitu krhkost« (*Patris corde*, 2). Prihvatići vlastitu krhkost bitan je korak na putu osobnog obraćenja i na putu prihvatanja drugih kao braće i sestara s njihovim slabostima i krhkostima.

Papa podsjeća i da se sveti Josip »zaziva kao zaštitnik nesretnika, potrebitih, prognanička, nevoljnika, siromaha i umirućih. Prema tomu, Crkva ne može ne pokazati posebnu ljubav prema našoj najmanjoj braći i sestrama, jer je Isus pokazivao osobitu brigu za njih i osobno se poistovjećivao s njima. Od svetog Josipa moramo naučiti tu istu brigu i odgovornost. Moramo naučiti voljeti dijete i

njegovu majku, voljeti sakramente i milosrđe, voljeti Crkvu i siromašne. Svaka od tih stvarnosti uvjek je dijete i njegova majka« (*Patris corde*, 5). Bogu posvećene osobe pozvane su živjeti svoj zavjet djevičanstva sa sviješću da su istovremeno pozvani biti očevi i majke svima koji su u potrebi i u njima prepoznati Isusa o kojem se sveti Josip brinuo.

4. Stoga vas potičemo, braćo i sestre, da u razdoblju koje je pred nama uzmete k srcu primjer svetog Josipa, da znadete, poput njega, u sjeni, ne težeći za slavom, u životu za druge, biti braća i sestre svim ljudima i sve ljude prepoznati kao braću i sestre. Osobito je to potrebno u odnosu prema onima koji su pogodjeni nedavnim nevoljama. Sveti Josip, koji nije mogao do kraja razumjeti tajnu Isusova utjelovljenja i Marijina poslanja, neka nam bude poticaj da s pouzdanjem prihvatićemo i tajnu vremena u kojem živimo i nevolja s kojima se susrećemo.

Želimo vam s takvim pouzdanjem proslavite i Dan posvećenog života!

U ime Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za ustavne posvećenoga života i družbe apostolskoga života,

✠ msgr. Zdenko Križić, predsjednik

*U ime Hrvatske redovničke konferencije,
fr. Slavko Slišković, predsjednik*

PRIOPĆENJE S XXIII. ZAJEDNIČKOG ZASJEDANJA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE I BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Zagreb, 23. veljače 2021.

U sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu u utorak, 23. veljače 2021., održano je XXIII. redovito godišnje zajedničko zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Predsjedali su zagrebački nadbiskup metropolit kardinal Josip Bozanić, potpredsjednik HBK i nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, predsjednik BK BiH. Sudjelovali su svi članovi obiju biskupske konferencije osim predsjednika HBK zadar-skog nadbiskupa Želimira Puljića koji je video porukom iz Varaždinskih Toplica, gdje se nalazi na liječenju, uputio pozdravnu riječ. Nakon radnog dijela zasjedanja biskupe je pozdravio apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua te je progovorio o svojem nedavnom susretu s papom Franjom.

Poslije zajedničke molitve časoslova i pozdravnih govora kardinala Josipa Bozanića i Vinka Puljića biskupi su saslušali izvješće predsjedatelja Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu o njegovom službenom pohodu Zavodu od 14. do 17. veljače 2021. Izrazili su zahvalnost Upravi Zavoda za predano vođenje te ustanove od posebne važnosti za Crkvu u Hrvata u osobito izazovnom vremenu pandemije. Također zahvaljuju sestrama Milosrdnicama sv. Vinka Paulskoga i svima koji daju svoj doprinos u životu i funkcioniranju Zavoda. Između ostalog informirani su da u toj ustanovi trenutno borave 22 svećenika iz različitih biskupija Crkve u Hrvata koji pohađaju poslijediplomski studij na deset crkvenih (sve) učilišta u Rimu. Biskupi posebno zahvaljuju dugogodišnjem duhovniku Zavoda p. Miháliju Szentmártoniju te žele blagoslovljeno djelovanje novom duhovniku p. Alanu Modriću.

Predsjednik Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu i ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu podnijeli su svoja godišnja izvješća te biskupe upoznali s radom hrvatskih katoličkih misija i župa širom svijeta. Spomenuto je da je u hrvatsku inozemnu pastvu prošle 2020. godine poslano 14 novih misionara. Zagrebačkom nadbiskupu i sisačkome biskupu pridružili su se i svi članovi obiju konferencija u izrazima zahvale brojnim hrvatskim katoličkim misijama i župama diljem svijeta koje su pokrenule razne načine pomoći osobama pogodenim nedavnim potresima na područjima Zagrebačke nadbiskupije i Sisačke biskupije. Raduje ih da su se i katolici Hrvati u iseljeništvu ujedinili s mnogima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i šire koji su odmah pritekli u pomoć brojnim ljudima pogodenim teškim posljedicama potresa.

Predsjednici Caritasa dviju biskupske konferencije izvijestili su o provedbi akcije Tjedna solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini u 2020. godini te o projektima koji se financiraju iz sredstava prikupljenih tom akcijom. I ovom prigodom biskupi su zahvalili svim dobrim ljudima koji su se svojim darom uključili u ovaj način potpore onima koji unatoč brojnim izazovima nastoje opstatи na prostorima Bosne i Hercegovine. Također zahvaljuju svima koji su aktivno uključeni u karitativne projekte pomoći egzistencijalno ugroženim osobama. Pozivaju na sudjelovanje u predstojećem Tjednu solidarnosti koji će započeti misnim slavlјem u samostanskoj i župnoj crkvi sv. Ante Padovanskog u naselju Petrićevac, u Banjoj Luci na Treću korizmenu nedjelju, 7. ožujka 2021. Na zasjedanju je bilo riječi i o liturgijskim pitanjima te su dane potrebne smjernice za

nastavak zajedničkog rada Biskupske komisije za liturgiju HBK i Vijeća za liturgiju BK BiH na novom prijevodu Misala. Članovi BK BiH i HBK informirani su i o djelovanju Biskupske komisije HBK za liturgiju te o suradnji spomenute Komisije s Vijećem za liturgiju BK BiH.

Tema zajedničkog zasjedanja bila je i buduća organizacija Hrvatske sekcije Vatikanskog radija u okviru aktualne reforme vatikanskih medija o čemu su predstavnici dviju konferencijskih razgovarali s vodstvom Dikasterija za komunikacije Svetе Stolice. Svjesni izvan-

redne važnosti Vatikanskog radija tijekom proteklih 90 godina njegovog postojanja biskupi zahvaljuju svim bivšim i sadašnjim djelatnicima Hrvatske sekcije što su svoj glas stavili u službu radosne vijesti. Raduje ih da će i u aktualnoj reformi Hrvatska sekcija Vatikanskog radija u skladu s novim tehnološkim dostignućima nastaviti biti glas Crkve u suvremenom svijetu.

Zagreb, 23. veljače 2021.

Tajništvo HBK Tajništvo BK BiH

PORUKA MSGR. MATE UZINIĆA, PREDSJEDNIKA VIJEĆA HBK ZA ŽIVOT I OBITELJ, RIJEČKOG NADBISKUPA KOADJUTORA I DUBROVAČKOG APOSTOLSKOG UPRAVITELJA ZA DAN ŽIVOTA 2021.

Udomljavanjem iskazati kršćansku ljubav dajući dom

Uz Dan života 2021. godine, Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj ovom porukom želi skrenuti pozornost vjerničke i svekolike javnosti na aktualnu problematiku udomiteljstva koja je, među ostalim, u Hrvatskoj obilježena nedostatnim brojem i ne-ravnomernom geografskom zastupljenosti udomiteljskih obitelji. Isto tako, želi se uputiti poticaj ponajprije vjerničkim obiteljima da se, putem instituta udomiteljstva, odluče dati dom djeci i odraslim osobama iskazujući tako na konkretan način vjerodostojnu kršćansku ljubav i solidarnost.

Iako je tema ovogodišnje poruke određena prije razornoga potresa na Banovini, njezin naslov odnosi se i na ljubav i solidarnost mnogih koji su se odlučili dati dom stradalnicima s potresom pogodjenih područja primajući ih u svoj dom, ustupajući im stanove i apartmane ili donirajući im kamp-kućice i stambene kontejnere. Tako su na neki način postali dio-nici udomiteljstva, iako taj oblik zbrinjavanja nije zapisan u pravnim aktima nego u srcu čovjeka koji uviđa nevolju bližnjega. Svima njima, kao i svima drugima koji su se na bilo koji način solidarizirali sa stradalnicima, Vijeće iskazuje iskrenu zahvalnost. Uviđajući kako se još jednom potvrdilo da Hrvatska ima veliko srce i da je velika nevolja ujedinjuje, Vijeće izražava nadu da će se to jedinstvo u dobroti nastaviti i nadalje u cilju izgrađivanja boljeg i pravednijeg društva.

Poput udomiteljstva, sva ta djela ljubavi i so-lidarnosti mogu se uvrstiti u Kristov odgo-vor na posljednjem суду onima koji su ga za života znali prepoznati u bližnjima u potrebi: »Zaista, kažem vam, što god učiniste jedno-

mu od ove moje najmanje braće, meni učini-ste!« (Mt 25,40)

Udomiteljstvo, kojim se djetetu ili odrasloj osobi osiguravaju smještaj i skrb u udomiteljskoj obitelji, u Republici Hrvatskoj regulira-no je Zakonom o udomiteljstvu (NN 115/18) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019. go-dine. Uz prateću kampanju, donošenjem za-kona nastojalo se povećati broj onih koji će se odlučiti za takav oblik skrbi izvan vlastite obitelji. U odnosu na smještaj u ustanovu, udomiteljstvo je prepoznato kao prirodniye i humanije, jer se temelji na načelima obiteljskog okruženja, održivosti socijalnih veza i uključenosti samih korisnika. Uz to, udomi-telska obitelj korisnika prihvata kao svojega člana, a korisnik dobiva osjećaj pripadnosti obitelji. Zato se u novije vrijeme upravo taj oblik skrbi preferira i zagovara.

U božićnom vremenu pred očima nam je bila Sveta nazaretska obitelj, o čijem blagdanu je papa Franjo poručio u nagovoru uz molitvu Andeoskog pozdravljenja 27. 12. 2020. godine: »Lijepo je razmišljati o tomu da je Sin Božji želio, kao i sva djeca, toplinu obiteljskoga gnijezda i imao potrebu za tim. Upravo zato što je to Isusova obitelj, obitelj iz Nazareta je uzorna obitelj u kojoj sve obitelji na svijetu mogu pronaći svoju sigurnu referentnu točku i sigurno nadahnuće.« Sveta obitelj nam može biti referentna točka i sigurno nadah-nuće i za udomljavanje i posvajanje. Prisjetimo se kako je Marija svojim »Neka mi bude« (Lk 1,38) pružila dom Isusu u svojoj utrobi, a sveti Josip ga je s Marijom primio u svoj dom i time posvojio. Odluka o posvojenju ni za Josipa nije bila jednostavna. Dvojbe mu je

razriješio sâm Bog potvrdivši putem anđela da je Isus Njegov sin. Isus je bio svjestan tko mu je Otac i održavao je vezu s njim. Pa ipak, do svoje 30. godine boravio je u skrovitom obiteljskom gnijezdu u Nazaretu proživljavajući sve radosti i teškoće svojstvene ljudskim obiteljima. Valja podsjetiti i da je Isus umirući na križu svetom Ivanu predao svoju majku. To bi se moglo shvatiti i kao svojevrsno udomljavanje odrasle osobe, jer »od toga časa uze je učenik k sebi« (Iv 19,27).

Neki sveci i svetice poput svetoga Andrije Bessettea bili su posvojeni. Drugi su poput svetoga Tome Mora bili udomitelji, odnosno posvojitelji. Njihovi primjeri vrijedni su naslijedovanja. Ipak, u Godini svetoga Josipa, Isusova poočima, usmjerimo svoj pogled i misli prema njemu moleći ga za pomoć i vodstvo. Udomiteljstvo je poseban poziv koji treba prepoznati i razlučiti u svom srcu, baš kao što je to sveti Josip učinio, jer nisu svi pozvani biti udomitelji. No po sakramenu krštenja, poslanje svakoga kršćanina jest ljubiti svoga bližnjega i velikodušno mu služiti. Stoga svaki kršćanin, ako i nema poziv na udomiteljstvo, pozvan je pružati potporu udomiteljima i stvarati takve uvjete kako bi se što veći broj kršćanskih supružnika odlučio postati udomiteljima, a osobito u krajevima gdje udomiteljstvo nije zaživjelo. Veliku ulogu u tome mogle bi odigrati župne zajednice.

Pri tome se uvijek valja držati načela koja su definirana i Zakonom o udomiteljstvu, prije svega načelom najboljeg interesa korisnika, a odmah zatim načelima ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, održivosti socijalnih veza, uključenosti korisnika i zabrane diskriminacije. Na tome tragu, kao što je već bilo navedeno u priopćenju Vijeća HBK za život i obitelj iz listopada 2020. godine, od presudne je važnosti da odluke koje se donose u vezi s udomljavanjem budu isključivo u najboljem interesu djece i starijih osoba. Nipošto se ne smije dogoditi da te odluke budu uvjetovane nekim drugim interesima ili ideologijama koje korisnike mogu dovesti u situaciju druš-

tvene izolacije i potencijalne diskriminacije. Djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi potrebno je toplo i ljubavlju prožeto obiteljsko gnijezdo koje svoju najzdraviju jezgru ima u skladnom braku muškarca i žene. Jednako tako toplina doma potrebna je osobama s invaliditetom i starijim osobama bez odgovarajuće skrbi koje su često usamljene, marginalizirane i prepustene samima sebi, a nerijetko postaju i žrtvama različitih oblika nasilja.

Vijeće pozdravlja i podupire postojeća nastojanja usmjereni promidžbi udomiteljstva djece i odraslih u Crkvi i društvu, kao i ona usmjereni prikladnoj pripremi potencijalnih udomitelja kako bi što bolje ispunjavali taj poziv. Pritom, svakako, valja uzeti u obzir i duhovnu dimenziju pripreme koja je u većini slučajeva zanemarena. Na jednak način pozdravljaju se i podupiru nastojanja koja se odnose na praćenje i osnaživanje udomitelja kako ne bi posustali i odustali, kao i buduća nastojanja koja će, po nadahnuću Duha Svetoga, iznjedriti crkvene, ali i druge zajednice diljem Hrvatske.

U prigodi Dana života, koji obilježavamo u nedjelju 7. veljače, neka se na sve udomitelje i udomljene, kao i na sve ljude dobre volje, spusti Božji blagoslov po zagovoru svetoga Josipa.

Sveti Josipe pomozi nam, nasljeđujući tebe koji su bio »čuvar Otkupiteljev«, biti boljim čuvarima i zaštitnicima ranjivih skupina, a napose djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom koje će Bog staviti na naš životni put da im iskažemo ljubav i osiguramo optimalnu skrb, svjesni da je Isus u svakome od njih.

U Zagrebu, 6. siječnja 2021. na svetkovinu Bogojavljenja i spomendan sv. Andrije Bessettea, velikoga štovatelja svetoga Josipa i zaštitnika obitelji srodičkih udomitelja

✠ msgr. Mate Uzinić
predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj

PORUKA MSGR. IVICE PETANJKA, KRČKOG BISKUPA I PREDSJEDNIKA ODBORA HBK ZA PASTORAL DJELATNIKA U ZDRAVSTVU, POVODOM SVJETSKOG DANA BOLESNIKA

11. veljače 2021.

Draga braćo i sestre!

Od kad je papa Ivan Pavao II., prije dvadeset i devet godina, na blagdan Gospe Lurdske, uveo Svjetski dan bolesnika, nikada se nije obilježavao ni slavio kao ove godine.

Na ovaj su dan mnoge naše crkve, a osobito one posvećene Blaženoj Djevici Mariji, bile ispunjene bolesnima, starima, nemoćnima, kao i mnogim volonterima i zdravstvenim radnicima koji su svoju nesebičnu ljubav pretvarali u čin služenja najpotrebnijima i tako su i dugogodišnji bolesnici i hendikepirani bili ispunjeni posebnom radošću, jer su na djelu osjetili blizinu i toplinu kršćanskog zajedništva.

Uz ovu ljudskost do izražaja je dolazilo i samo euharistijsko slavlje i posebni doživljaj primanja sakramenta bolesničkog pomazanja za vrijeme svete mise i u zajedništvu s tolikima koji boluju na tijelu i u duši. Uistinu je to poseban dan jer ushit zajedništva s braćom i sestrama koji su okupljeni oko stola Gospodnjeg, nadilazi naše pojedinačne boli i patnje, i pretvara se u liturgiju slavljenja i hvaljenja Gospodina.

Radi ovog nesretnog virusa, ove će godine puno toga biti drugačije. I to toliko drugačije da sve naše dosadašnje ponašanje, pa čak i stoljećima izgrađivani običaji, danas dolaze u pitanje.

Bolesti su kroz povijest često izmirivale zavađene i posvađane. Kad se u nekoj obitelji pojavila teška bolest zavađene strane su prelazile preko međusobnih razmirica i posjećivali bi i obilazili bolesnike i umiruće.

Bolest i smrt je ljudi povezivala i činila ih humanijima i osjetljivijima za tuđu nevolju. Suvremeniji svijet ide u jedan veliki rizik da čovjeka današnjice, koji je ionako za života u mnogo čemu otuđen i prepusten sam sebi, liši i te posljednje ljudske geste, da bolesnik u svojoj bolesti ostane sam i da mnogi odlaze s ovog svijeta u posvemašnjoj izolaciji i bez ikakve ljudske blizine i utjehe.

Dragi bolesnici, dragi stari roditelji, bake i djedovi u domovima umirovljenika, podržavajte u sebi veliku nadu i živu svijest da vas vaši najbliži nisu zaboravili i da bi rado bili uz vas, stisnuli vam bolesnu i staračku ruku i pružili riječ utjehe, samo kad bi im to bilo moguće.

Sad se nalazite u sličnom stanju u kojem se našao sam Sin Božji Isus Krist kad je u Getsemanskom vrtu iskusio što znači biti sam u patnji. Neka vam on u ovom vremenu kušnje bude najveći i najjači oslonac, jer će vas samo on u potpunosti razumjeti. Neka vam bude blizu njegova i naša majka Marija koja je u svojoj boli i patnji pod križem stajala. Stajala i s Božjom pomoću nije dopustila da ju bol i patnja slome, nego ih je svojom čvrstom vjerom pobijedila.

Draga braćo i sestre liječnici, medicinske sestre i bolničko osoblje! Uz zahvalnost koju vam dugujemo, na vas je pao ogroman teret da uz stručnu njegu i ljubav koju gajite prema svome zvanju, u ovo izvanredno stanje u kojem se nalazimo, pokušate prema svojim mogućnostima bar donekle nadomjestiti i ublažiti onu blizinu koju su bolesnici primali od svoje rodbine i prijatelja, a koja je sada izostala, ni njihovom ni vašom krivnjom.

Draga braćo bolnički kapelani! Neka vaš posjet bolesnima koji su povjereni vašoj skrbi, njima donese i duhovnu i ljudsku okrepnu, za koju ćete vi crpsti snagu i nadahnute u euharistiji i molitvi.

Neka ovo vrijeme koje je postavilo i dovelo u pitanje sve naše odnose prema Bogu, čovjeku i svemu stvorenom, bude poziv i poticaj na

radikalnu promjenu najprije nas kršćana, a onda i cijelog svijeta, u duhu Gospinih ukazanja u Lurdu i pozivu na molitvu, pokoru i obraćenje.

✠ Ivica Petanjak,
krčki biskup i predsjednik Odbora HBK
za pastoral djelatnika u zdravstvu

PORUKA MSGR. BOŽE RADOŠA VARAŽDINSKOG BISKUPA I PREDSJEDNIKA HRVATSKOGA CARITASA ZA 15. TJEDAN SOLIDARNOSTI I ZAJEDNIŠTVA S CRKVOM I LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

1. – 7. ožujka 2021.

Post Bogu mio: Podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi. Tad će sinut' poput zore tvoja svjetlost, i zdravlje će tvoje brzo procvasti (Iz 58, 7 – 8a).

Draga braćo i sestre!

Postom započinjemo korizmeni hod, vrijeme u kojem Crkva, svaki kršćanin, obnavlja svoje krsno opredjeljenje za Isusa Krista kako bi svoj život i pripadnost Njemu učvrstio molitvom, postom i bratskom ljubavlju. Korizma je vrijeme u kojem smo pozvani na obraćenje – vraćanje u okrilje Božje ljubavi i dijeljenje te ljubavi s braćom i sestrama. Ovogodišnji Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini, koji petnaestu godinu zaredom provodi Hrvatski Caritas, poziv je svim vjernicima u Hrvatskoj da primljene darove Božje ljubavi podijele s braćom i sestrama u Bosni i Hercegovini.

Pokorničko djelo korizmene pobožnosti čin je naše poniznosti pred Bogom. Odricanje od hrane i suzbijanje loših navika nalaze svoj smisao u otvaranju Bogu i čovjeku. Kršćanski post poduprt je molitvom, produbljuje odnos s Bogom i pretače se u iskreno suošćeće i solidarnu ljubav, kako bi drugi doživjeli ljepotu života s Njime. Post donosi ozdravljenje čitava čovjeka – i njegove tjelesne zbilje i njegove duše i duha. Plod posta je ozdravljanje pojedinca i društva.

Društvo se postom lijeći, poručuje prorok Izaija. „Podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onoga koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je

tvoje krvi” (Iz 58, 7). Poziva na dijeljenje istoga kruha. Dijeleći kruh s gladnim, postajemo dio njegovog svijeta. Beskućnik je potreban primjerena smještaja, no vrjednije je primiti ga kao brata – lijepom riječju, gestom ohra-brenja i dušom koja prihvaca i ljubi. Odijeva-jući gola, vraćamo mu dostojanstvo, dajemo sigurnost, pokazujemo ljudsko lice, poruču-jemo da je vrijedan i uključujemo ga u svoj život i život zajednice.

Plod posta je autentična ljubav prema onome koji je „iste krvi“. Ista krv čini obitelj, nosi zajedničku povijest i baštinu, dijeli radosti i trpljenja. S našom kršćanskim braćom i se-strama u Bosni i Hercegovini povezuje nas krv – Krv Krista, nevina i ne okaljana Jaganjca (usp. 1 Pt 1, 19) koji je, prolivši Krv, ot-kupio čovječanstvo i pokrenuo krvotok nove Božje obitelji – Crkve. Pijući na Vrelu besmrtnosti, hraneći se na Gozbi ljubavi, učvršćuje-mo svoju povezanost s Kristom, a po Njemu s braćom i sestrama. Ista nas je Krv oprala i međusobno veže jedne s drugima. Krv, koja se razlila s križa, ozdravlja nas i pokreće krvotok solidarnosti prema darovanoj braći i sestrama, štoviše, prema svakom čovjeku.

Braćo i sestre u Kristu! Tjednom solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini želimo se podsjetiti na duhovnu povezanost s braćom i sestrama u zajedništvu Kristove Krvi (usp. 1 Kor 10, 16). Tijekom povijesti mnogo se svježe krvi prelilo preko granica naših domovina Hrvatske i Bosne i Hercego-vine. Mnoge su obitelji izgradile svoje ognji-

šte u Hrvatskoj; brojni su svećenici, redovni-ci i redovnice iznikli u Bosni i Hercegovini poslani služiti u Hrvatskoj. I sada s druge strane granice teče svježa krv izražavaju-ći kršćansko zajedništvo i svjedočeći vjeru, djelotvornu ljubavlju (usp. Gal 5, 6). S divlje-njem i zahvalnošću promatramo kako Saraje-vo, Mostar i Banja Luka sa svojim biskupijama povijaju rane obiteljima u Petrinji, Sisku, Gli-ni i drugim mjestima pogodenima potresom.

Svježa krv, dok ulazi u krvotok, lijeći; kako one koji je primaju, tako i one koji je daruju. Kršćanska ljubav prepoznaje se u otkidanju od sebe i darivanju drugome. Kristov učenik, otkupljen predragocjenom cijenom, u drugo-me vidi potrebnjega i ne usteže se podijeliti s drugim kruh, krov, odjeću – srce.

Draga braćo i sestre! Pripadnici smo jednoga hrvatskog naroda, no još nas snažnije pove-zuje pripadnost Crkvi – Božjem narodu. Kri-stova Krv nije uzalud prolivena – odricanje u korist drugoga uvijek je plodno. Pozivam vas da u svojemu korizmenom hodu moli-tvom, postom i konkretnim djelima ljubavi obnovimo vezu s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini; tada će poput zore sinuti naša svjetlost i zdravlje Crkve i društva će cvasti (usp. Iz 58, 8a).

✠ Bože Radoš
varaždinski biskup
predsjednik Hrvatskog Caritasa

DOKUMENT - POBUDNICA VIJEĆA ZA NAUK VJERE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

"PANDEMIJA KORONAVIRUSA I POTRES - POZIV NA OBRAĆENJE"

18. ožujka 2021.

Uvod

Gdje je Bog u pandemiji koronavirusa i onda kad nas pogađaju prirodne katastrofe kao što su nedavni potresi zemlje u Zagrebu, Sisku i Petrinji? Kako Bog može mirno promatrati kako se Zemlja trese, a njegova djeca drhte od straha bespomoćna i izručena nepoznatoj sudbini?

Na ova pitanja ne želimo ovdje prvenstveno donositi odgovore dogmatske teologije, nego ove nevolje koje proživljavamo promatrati u svjetlu vjere koja nas poziva na istinsko obraćenje te izaziva da sve više rastemo kao ljudi i kao vjernici koji stavljam Boga na prvo mjesto u svome životu i koji vjeruju da će, onima koji ljube Boga, sam Bog sve okrenuti na dobro. Ovaj dokument je zamišljen kao bratski pokušaj da ovu pandemiju koronavirusa i potrese koji su uzdrmali našu zemlju, doživimo kao poticaj na istinsko obraćenje Bogu. Mi vjerujemo u Boga koji ne razmišlja o kažnjavanju svoje djece, nego sve čini da nas spasi. Zato šalje svoga Sina Isusa Krista da bude naš Spasitelj i Otkupitelj. Sam Isus će reći da nije došao na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu.

1. Slike o Bogu

„Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje.“ (1 Iv 4, 4)

Pitanje zla oduvijek je mučilo i vjernike i nevjernike. Nevjernicima je jedan od razloga zašto ne vjeruju. Njihov se prigovor uglavnom svodi na nespojivost dobrog Boga i ljudske patnje, posebno patnje djece. Kako Bog, ako je dobar i pun ljubavi prema čovjeku, može dopustiti patnju jednog malenog

djeteta? Ako je Bog svemogući Otac može li ukloniti patnju? Budući da dijete pati onda očito Bog ili nije dobar ili nije svemoguć. U jednom i drugom slučaju mnogi su prihvatali da Bog uopće ne postoji.

Slična pitanja muče i vjernike, posebno kad se suoče s teškim patnjama njima bliskih osoba. Tada im se neminovno nameće pitanje: Zašto Bog to dopušta? Nije čudno da im se u mislima jave različiti odgovori, koji nisu uvijek u suglasju s onim što kao kršćani trebaju vjerovati i isповijedati. Naime, jedni zlo koje ih je pogodilo tumače kao Božju kaznu za počinjene grijeha; drugi kao posljedicu grijeha koje su počinili njihovi pretci; treći pak patnju prihvaćaju kao usud? (sudbinu) od kojega se ne može pobjeći, odnosno kao sudbinu s kojom Bog nema puno veze, jer je daleki i odsutni Bog.

No, što o tome kaže božanska objava, odnosno što kršćani doista trebaju vjerovati i kakav odgovor držati ispravnim pred pitanjem: Gdje je Bog u patnji koja pogađa čovjeka, bilo da je riječ o pandemiji ili o potresu ili o smrtonosnoj bolesti?

1.1. Izvan Boga nema istinske sreće i spasenja

„Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni.“ (Iv 14, 6b)

Božanska objava nas uči kako je grijeh (zlo), a po grijehu patnja i smrt, ušao u svijet zavođenjem „Sotone, zavodnika svega svijeta“ (Otk 12, 9) koji je „čovjekoubojica od početka“ (Iv 8, 44) i čovjekovim slobodnim pristankom na zavođenje i neposluh prema Stvoritelju (usp. Post 3). „Čovjek, od Boga sazdan u pravednosti, ipak je, na poticaj Zloga, već od početka povijesti zlorabio svoju slobodu uzdižući

se protiv Boga i želeći postići svoj cilj izvan Boga. Premda su ljudi Boga upoznali, nisu ga kao Boga slavili, nego se njihovo nerazumno srce pomračilo te su služili stvorenju radije negoli Stvoritelju” (*Gaudium et spes*, 13). Kako je Bog u sebi apsolutna i neizmjerna dobrota ne može ni stvoriti, ni željeti, ni učiniti nikakvo zlo. Zlo koje u svim svojim oblicima kroz sva stoljeća pogađa čovjeka svoj uzrok ima u čovjekovoj oholosti da bude kao Bog. Oholost je na početku čovjeka zaslijepila te je izvornu ljubav prema Stvoritelju preokrenula u neposluh i pobunu protiv njega.

„Bog je ljubav“ (1 Iv 4, 16) i zbog toga je božanska objava očitovanje i posredovanje nedokučive i neshvatljive tajne Božje ljubavi prema čovjeku. „Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet da živimo po njemu. U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego – on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijeha naše“ (1 Iv 4, 9-10). Štoviše, „ta Bog ni svog Sina ne poštedje, nego ga za sve nas pred!“ (Rim 8, 32). Božja riječ nam zorno potvrđuje da se Bog ne odriče čovjeka kojega je stvorio na svoju sliku i priliku i za čije otkupljenje je predao svoga Jedino-rođenoga Sina Isusa Krista. Bog se u svome Sinu, koji je u Isusu iz Nazareta rođenom od Djevice Marije postao pravi čovjek, dakle s nama u svemu jednak osim u grijehu (usp. Heb 4, 15), neopozivo povezao s čovjekom i zauvijek se stavio na njegovu stranu. Bog na pitanje o krajnjoj istini i smislu ljudske patnje nije dao neki apstraktni i teorijski, nego najkonkretniji i za čovjeka najnepojmljiviji mogući odgovor: „Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio, ne ubrajajući im opačina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja. (...).

Njega, koji ne okusi grijeha, Bog za nas grijehom učini, da mi budemo pravednost Božja u njemu“ (2 Kor 5, 19.21). Vjerom u Isusa Krista svatko može s pouzdanjem reći: „A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene“ (Gal 2, 20).

1.2. Isus nam je pokazao put u Život

„Ja sam put, istina i život.“ (Iv 14, 6a)

Crkva naviješta da Isus Krist „time što je za nas trpio, nije nam dao samo primjer da idemo njegovim stopama (usp. 1 Pt 2, 21, Mt 16, 24; Lk 14, 27) nego je i put utro. Dok njime stupamo, život se i smrt posvećuju i dobivaju novi smisao“ (*Gaudium et spes*, 22). Kršćanin po božanskoj objavi upoznaje istinu i smisao ljudske patnje i smrti, jer se jedino „po Kristu i u Kristu rasvjetljuje zagonetka boli i smrti, koja nas izvan njegova evanđelja zastire“ (*Isto*). Isus Krist je jedino snagom božanske milosrdne ljubavi izvojevao pobjedu nad uzročnikom grijeha, smrti i patnje, ispunivši dragovoljno iz ljubavi volju nebeskog Oca „koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“ (1Tim 2, 4). Zbog toga na opravданo ljudsko pitanje: gdje je Bog u ljudskoj patnji koja dramatično pogađa i razara čovjeka, kršćanstvo ima samo jedan odgovor, i to božanski: Bog je u čovjeku patniku i zajedno s njime su-pati, ali ne da ga još jače pritisne, nego da mu dade utjehu i pogled mu usmjeri prema izvoru konačne utjehe: „Blagoslovjen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog sva-ke utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mogli tješiti onom istom utjehom kojom nas same tješi Bog. Jer, kao što su obilate patnje Kristove u nama, tako je po Kristu obilata i utjeha naša“ (2 Kor 1, 3-5). Bog je u Kristu sjedinjen s čovjekom patnikom i s njime se poistovjećuje te mu izljevanjem milosrdne ljubavi u njegovo srce pruža svoju spasonosnu pomoć koja patnju preobražava u dragocjeno sredstvo suočavanja Kristu patniku. „A hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našemu Isusu Kristu! (1 Kor 15, 57).

Bog želi samo dobro čovjeka, štoviše, želi samo ono što je najbolje za čovjeka i njegovo vječno određenje. Stoga kad se čovjek u darovanoj slobodi i okrene od Boga i kad izravno radi protiv Božjih zakona koji pokazuju istinu i dobro, Bog i tada ostaje vjeran slici

Božjoj u čovjeku i ispunjenim obećanjima u Isusu Kristu te dosljedno poštije u njegovoj slobodi. Loše posljedice koje uzrok imaju u zlom ljudskom djelovanju nisu Božja kazna, nego upravo posljedica pogrešno življene slobode. Međutim, Bog nikada pa ni tada ne zaboravlja čovjeka, već ga na samo njemu znane načine nutarnjim i vanjskim poticajima poziva na obraćenje, to jest na potpuni zaokret od staroga načina života u grijehu prema novome životu u milosti Isusa Krista. „A budući da je Krist umro za sve (usp. Rim 8, 32) i jer je konačni čovjekov poziv zaista samo jedan, i to božanski, moramo čvrsto držati to da Duh Sveti svima pruža mogućnost da na Bogu znan način budu pridruženi tome vazmenom otajstvu“ (*Gaudium et spes*, 22). Nije pretjerano tvrditi da je jedan od snažnijih poticaja na obraćenje upravo patnja koja se nerijetko javlja i kao posljedica pogrešnih životnih odluka odnosno ustrajavanja u stilovima života koji neminovno skončavaju u patnji. Stvorivši čovjeka na svoju sliku Bog se na neki način učinio nemoćnim pred čovjekovom slobodom, poštujući je i onda kad čovjek srlja u zlo i grijeh, ostavljajući nam pritom mogućnost da tu činjenicu shvatimo kao Božje pripuštanje zla i patnje kako bi u čovjeku „nadmoćno izobilovala milost“ (Rim 5, 20). Grijeh i patnja ostaju tako trajni podsjetnik čovjeku na stanje njegove stvorenosti i radikalne ovisnosti o Bogu. Pomažu mu sačuvati živom svijest da je potreban Boga i njegove milosti te da stalno ima na umu svoju krhkost te svoje slabosti i ograničenja. Čim se ljudsko srce u obraćenju okreće Bogu čekaju ga raširene ruke milosrdnoga Oca nebeskoga koje ga primaju u očinski zagrljav i nude mu milost oproštenja i novoga života u Kristu.

Poznato je da je uzrok pandemije COVID-19 novi koronavirus, a da još uvijek nisu dovoljno istražene okolnosti njegova prijelaza sa životinje na čovjeka u Kini. Pored svega toga imamo kršćansku sigurnost da je Bog uvijek bio i ostao s nama, da nas nikada nije napustio i ostavio same, jer upravo Sin Božji garantira da milosrdni Bog Otac nikada neće

i ni pod nikakvim uvjetima ne želi napustiti svoju ljubljenu djecu.

2. Vjernik pred pandemijom

„Neka se ne uznemiruje vaše srce! U Boga vjerujte i u me vjerujte!“ (Iv 14, 1)

Pandemija koronavirusa (SARS-CoV-2), uzrokuje nerijetko također smrtonosnu bolest COVID-19. Koronavirus se pojavio već u prosincu 2019., a pandemija je eskalirala u ožujku 2020. godine i duboko je promijenila živote svih ljudi. Posljedice koronavirusa su zastrašujuće: milijuni zaraženih, milijuni pogodjenih teškim simptomima bolesti, milijuni umrlih, ali i milijuni izgubljenih radnih mjeseta, s огромним ekonomskim štetama i još uvijek teško sagledivim socijalno-psihološkim posljedicama. Jednom riječju, pandemija koronavirusa je drastično utjecala na promjenu životnih stilova i navika koje smo imali prije pandemije. Pred pandemijom koronavirusa, kako je izjavio papa Franjo, našli smo se prestrašeni i izgubljeni. Pandemija je otkrila našu ranjivost i naše lažne sigurnosti na kojima smo gradili vlastite projekte, navike i prioritete. U strahu smo čak zaboravili gdje se nalazi sigurnost i sigurno utočište (*Nagovor* od 27. ožujka 2020.). Naš strah od koronavirusa je tim veći što su brojni mehanizmi njegova djelovanja u čovjeku još uvijek nepoznati, još uvijek nema vlastitoga liječnika za liječenje bolesti COVID-19. Sa zebnjom smo isčekivali cjepivo protiv koronavirusa, a kad je konačno stiglo ostali smo zbumjeni, jer u javnome prostoru često čujemo proturječne izjave liječnika specijalista epidemiologije i infektologije te znanstvenih stručnjaka za molekularnu biologiju i virologiju.

Svemu tome usprkos kršćani svaku životnu situaciju proživljavaju s vjerom u Isusa Krista. Pozvani su prepoznavati „znakove vremena“ i tumačiti ih u svjetlu evanđelja, a to podrazumijeva proživljavati ih i razumijevati u svjetlu same Božje riječi.

2.1. Prepoznavati znakove vremena

Kršćani bi trebali čitati znakove vremena u svjetlu Božje riječi (Drugi vatikanski sabor)

U tumačenju „znakova vremena“ kršćani polaze od istine po kojoj „otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim jedino u otajstvu utjelovljene Riječi – Krista Gospodina koji je – potpuno otkrio čovjeka njemu samom i objavio mu njegov uzvišeni poziv“ (*Gaudium et spes*, 22). U svjetlu te istine ljudski je život od neprocjenjive vrijednosti u Božjim očima. Vrijednost i dostojanstvo ljudskog života izviru iz i temelje se na Božjem stvarateljskom naumu o čovjeku koji je jedino biće stvoreno na sliku Božju (usp. Post 1, 27) i jedino živo biće koje u sebi ima dah besmrtnoga – božanskog – života (usp. Post 2, 7). Ova kršćanska istina o svetosti ljudskoga života i nepovredivosti ljudskoga dostojanstva poziva sve ljude dobre volje na poštivanje i zaštitu ljudskoga života te na brigu o ljudskome životu. To znači da je ljudski i kršćanski razborito voditi računa o mjerama koje kompetentni stručnjaci i mjerodavni autoriteti preporučuju u pogledu zaštite ljudskoga zdravlja i života, odnosno u borbi protiv smrtonosnoga koronavirusa. Ispravno moralno živjeti nije moguće bez krepести razboritosti, dok ispravno služenje razboritošću izvire iz kreposnoga života.

Vjernik zna da su u Božjoj „ruci i svemirska prostranstva i srca ljudi“ (Zborna molitva). Svjetлом vjere vjernik zna da se bez Božjeg dopuštenja ništa ne događa, ne samo u ljudskome životu nego i u prirodnim procesima koliko god se činili zastrašujući i pogibeljni za život ljudi. Starozavjetni je prorok izjavio „kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo?“ (Job 2, 10), ne tvrdeći time da Bog na bilo koji način uzrokuje zlo, nego da se pod kapom nebeskom ništa ne događa bez Boga, jer „stvorenje je, uistinu, podvrgnuto ispraznosti – ne po svojoj volji, nego zbog onoga koji ga podvrgnu – ali u nadi“ (Rim 8, 20). Prirodnom ne upravljuju slike slučajnosti, nego prirodni zakoni koje je u samu prirodu upisao njezin dobri i mudri

Stvoritelj. Možda u nekom trenutku ne možemo prepoznati dublje razloge zastrašujućih prirodnih pojava, poput potresa ili pojave smrtonosnog virusa i njegove uloge u prirodnom ciklusu, ali su u očima vjernika i oni očitovanje Božje slave te se ništa ne događa bez Božjega mudrog promisla i vodstva. Božja se stvarateljska mudrost i skrb prema stvorenjima na jedinstven i neusporediv način očituje u Božjoj skrbi za čovjeka. Sviest o dobrohotnoj Božjoj brizi i ljubavi prema čovjeku, a koja svoj konačni i savršeni izraz ima u Isusu Kristu, trebala bi iz našega života otjerati svaki strah koji nam iskriviljuje pogled na stvarnost u kojoj živimo. Strah je jedan od najvećih neprijatelja ljudskog života. Božja riječ upućena čovjeku je „Ne boj se“, „Ja sam s tobom“. Doista, božanska objava nam potvrđuje kako se u životu onih koji Boga ljube sve okreće na dobro (usp. Rim 8, 28). Drugim riječima, vjera nas uči da se u prirodi i našim životima ne može dogoditi ništa što Bog ne želi ili ne dopusti. To je elementarni zahtjev Božje svemoći. Posrijedi nije Božje uplitanje da bi ljudima pomrsio račune i zagorčao život, nego Božja vjernost svome stvarateljskom djelu koje je dobro i veoma dobro (usp. Post 1, 4.10.12.18.21.25.31). U svakom pa i najdramatičnijem slučaju ako ostanemo Bogu vjerni i imamo povjerenja u njega uvidjet ćemo da Bog sve okreće na naše dobro, jer to je elementarni zahtjev Božje dobrote. Samo svjetлом vjere vidimo da Božja svemoć i Božja dobrota nisu u proturječju, nego su lice i naličje Božje mudrosti koja svoju autentičnu logiku objavljuje u raspetome Sinu Božjemu koji je „Židovima sablazan, poganim ludost, pozvanima pak, i Židovima i Grcima – Krista, Božju silu i Božju mudrost“ (1 Kor 2, 23-24).

2.2. Bog je sve stvorio radi čovjeka, a čovjeka je stvorio za sebe

„Pogledaj, ne idem li putem pogubnim, i povedi me putem vječnim.“ (Ps 139, 24)

Vjera nas također uči da je Bog sve stvorio radi čovjeka, a čovjeka radi njega samoga. „Prema gotovo jednodušnom uvjerenju vjernika

i nevjernika, sve na zemlji treba biti usmjereni prema čovjeku kao svojem središtu i vrhuncu” (*Gaudium et spes*, 12). To znači da ljudski život nema objašnjenja ni konačnog ostvarenja unutar stvorenoga svijeta, nego u samome Bogu. Ljudski život započinje u vremenu, ali se nastavlja u vječnosti, „jer je Bog, naime, pozvao i poziva čovjeka da svim svojim bićem prione uza nj u trajnom zajedništvu nepropadljivoga božanskog života” (*Gaudium et spes*, 18). Stoga za vjernika smrt, bez obzira kada i u kojem obliku dođe, nema posljednju riječ u ljudskome životu. Posljednju riječ ima živi Bog koji „nije Bog mrtvih, nego živih” (Mk 12, 27). Bog koji je u Kristu čovjeku omogućio sudjelovanje u samome svom božanskom životu. Život vječni je najveća i konačna nada za čovjeka koja kršćane već nosi u zemaljskom životu i služi kao provokacija ljudima koji nemaju takve nade. Božja riječ o čovjekovu konačnom pozivu na život vječni u Bogu donosi nam oslobođenje od straha i grčevitog pristajanja uz isključivo zemaljski život. Krist uskrsli, prvorodenac od mrtvih, otvorio nam je riznice Božje milosrdne ljubavi te nam pripravio stan u kući Oca svojega (usp. Iv 14, 2). Svojim uskrsnućem od mrtvih Krist je pobijedio smrt koja za vjernike više nije najveće zlo i izvor strepnje, nego neizbjegjan prijelaz iz prolaznoga u neprolazni – vječni život. Kristovom pobjedom nad smrću po uskrsnuću ljudska smrt je stvarno postala vrata u život vječni. I to je velika nada koja tješi i motivira vjernike da se mirno i hrabro suočavaju sa svim životnim poteškoćama, uključujući potrese i pandemiju, dok s nadom idu ususret neizbjegnoj smrti koja nije kraj, nego početak novoga neprolaznog života.

3. Pandemija i potres - poziv na obraćenje

„Obratite se i vjerujte evanđelju!” (Mk 1, 15)

Evandelist Marko u prvom poglavljju svoga evanđelja prenosi nam Isusove riječi: „Ispunilo se vrijeme, blizu je kraljevstvo Božje. Obratite se i vjerujte evanđelju!” (Mk 1,15). Kraljevstvo Božje nastupilo je u osobi Isu-

sa Krista, Sina Božjega. Da bi ga ljudi mogli prepoznati i prihvati kao svoga Spasitelja, trebaju se obratiti. Obraćenje je preduvjet za istinsku radost. Obraćenje je put na kojem susrećemo ono što je jedino potrebno našoj duši. Tek obraćeno srce je slobodno i spremano za nesebičnu Božju ljubav, radost i mir, što su plodovi Duha Svetoga u duši vjernika.

3.1. Obratiti se znači doći k sebi i vratiti se Bogu

„Ustat ću i poći Ocu svome...“ (Lk 15, 18)

Nevolje s kojima se suočava čitav svijet, kao i razorni potresi u Zagrebu i na Banovini, za nas su izvanredne prilike i poziv na obraćenje. Obratiti se znači: doći k sebi i vratiti se svome Bogu. Doći k sebi znači postati svjestan smisla svoje egzistencije na ovome svijetu, otkriti pravi put koji vodi u život vječni. U izvanrednom obraćanju čitavom svijetu 27. ožujka 2020. papa Franjo u svojoj poruci je izjavio: „U ovoj korizmi odjekuje Božji hitni poziv: ‘Obratite se’ i ‘Vratite se k meni svim srcem svojim’, kako nam poručuje sam Bog preko proroka Joel-a (Joel 2, 12). Papa je imao pravo kad je rekao da je to hitni poziv. A kad je nešto hitno, onda sve drugo odlazi u drugi plan. Kad kola hitne pomoći krenu sa sirenama, onda se sva druga vozila miču u stranu kako bi se spasio nečiji život. Sada je u pitanju spas čovječanstva. Pandemija koronavirusa već je odnijela mnogo ljudskih života, smanjila broj vjernika u crkvama, veoma ograničila dijeljenje svetih sakramenata. Također i razorni potresi oštetili su mnoge domove, razorili puno crkava i drugih sakralnih objekata, unijeli silno puno straha i tjeskobe u srca nemoćnih osoba da se suprotstave prirodnoj katastrofi. Nalazimo se pred velikim izazovom za čovjekovu dušu i tijelo. U takvoj neprilici trebamo hitno poduzeti sve što možemo na naravnoj i nadnaravnoj razini. Moramo upotrijebiti zdrav razum i slušati mudre savjete medicinske struke da koliko nam je moguće sačuvamo svoje zdravlje i zdravlje bližnjih. Ali ne smijemo zaboraviti na svoju dušu, na svoje srce,

na vjeru i život vječni za koji smo stvorenici. Uz nužnu brigu za tjelesno zdravlje, treba ozbiljno shvatiti hitni poziv pape Franje na obraćenje srca kako bismo zadobili i sačuvali duhovno zdravlje.

3.2. Bog spašava, a čovjek sam sebe kažnjava

„Ne dodoh suditi svijetu, nego da spasim svijet.“
(Iv 12, 47)

Obraćenje srca Bogu događa se, prije svega, uz milost Božju. Pandemija COVID-19 koja je zahvatila čitav svijet i razorni potresi u Hrvatskoj nisu Božja kazna. Iako Bog ima puno razloga da kazni zloču onih koji uzrokuju patnju nevinih ljudi, koji su neposlušni Bogu, svome Stvoritelju, ipak moramo naglasiti istinu kako je Bog primarno naš nebeski Otac koji spašava, a ne kažnjava, koji ljubi, a ne prijeti, koji po svome Sinu Isusu Kristu sam spašava ljudski rod i pomiruje ga sa sobom. Prema tome, i ove nevolje ne trebamo prvenstveno doživljavati kao kaznu, nego kao hitni poziv da se obratimo svome Bogu i da povjerujemo u njegovu ljubav. A istinsko obraćenje uključuje u sebi dva koraka: prvi je doći k sebi; i drugi, vratiti se svome Bogu. Prekrasan primjer za takvo shvaćanje obraćenja pokazao nam je sam Isus u poznatoj prisopodobi o Izgubljenom sinu. Otišavši od oca i potrošivši sve očevu imanje, živeći grešno i rastrošno, počeo je oskudijevati u nužnom, skoro umirati od gladi. I tada, u velikoj nevolji, dolazi k sebi i počne shvaćati i doživljavati posljedice svoga krivog izbora i grešnog života, daleko od Očevog doma. Isus za ovog izgubljenog sina kaže: „Tada dođe k sebi i reče: ‘Koliko najamnika u mog oca obiluje kruhom, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat će, poći će ocu svome pa mu reći: Oče, sagriješih Bogu i tebi’“ (Lk 15, 17-18). Na primjeru ovog izgubljenog sina ostvarila se ona narodna mudrost koja kaže: „Nevolja gola, najbolja škola“. Mladić je došao k sebi tek onda kad je upao u veliku nevolju. Nije li i čitavom našem svijetu, upravo to trebalo: da ga zahvati velika nevolja, kako bi čitav svijet uvidio svoje pravo stanje? Svijet je zabora-

vio Boga. Život i sve što imamo, poput izgubljenog sina, dobili smo od svoga Nebeskog Oca, od koga smo se srcem udaljili.

3.3. Ovaj svijet se udaljio od Boga

„Ovaj me narod štuje usnama, a srce mu je daleko od mene.“ (Mk 7, 6)

U modernom svijetu Bog je uglavnom protjeran iz javnog života. Među one koji su se udaljili od Boga, trebamo i moramo na prvom mjestu staviti same sebe. „Kome je mnogo dano, od njega će se mnogo tražiti“ (Lk 12, 48). To su Isusove riječi. Bog s pravom očekuje od svojih vjernika, a napose od biskupa, svećenika i Bogu posvećenih osoba da žive kao njegova djeca, da se pokoravaju njegovim zapovijedima, da idu Isusovim putem, a to je uski i trnoviti put, to je put umiranja sebi, to je put istinskog služenja Bogu i bližnjemu i to nesebičnom ljubavlju i predanju. Čini se da su mnogi od nas vjernika krenuli drugim putem. Previše nas je zarobio duh ovoga svijeta i potrošačkog mentaliteta. Svjedoci smo činjenice kako su nedjeljom daleko posjećeniji trgovački centri nego naše crkve gdje nas sam Isus čeka. U javnom medijskom prostoru nema puno mjesta za Boga i neprolazne vrijednosti. Uklanjaju se ili su već davno maknute svetinje iz javnih ustanova našega društva. To je prije svega križ, kojim bismo se trebali ponositi. U najnovijoj poruci svijetu, papa Franjo kaže da je križ naše sidro, da smo po Kristovu križu spašeni i u njemu otkupljeni, izlijеčeni i zagrljeni tako da nas ništa ne bi moglo odijeliti od Isusove otkupiteljske ljubavi. Bog je uvijek uz nas, ali, smo se mi odijelili od njega.

I zato ovu pandemiju trebamo doživjeti kao snažni poziv Boga da mu se svim srcem vratimo. To je taj drugi korak u procesu obraćenja. Prvi je bio doći k sebi, a drugi je vratiti se Bogu. Njemu se vraćamo tako da se istinski, skrušeno i od srca pokajemo za svoje grijehe, priznamo istinu o sebi: da nismo svemoćni bogovi koji mogu odlučivati što je dobro, a što je zlo, što se smije, a što se ne smije, nego

smo stvorenja Božja, grešna, ali u isto vrijeme ljubljena djeca Božja koja su spašena i otkupljena žrtvom na križu Isusa Krista, nevinog Jaganjca koji je prolio svoju krv za spasenje svega svijeta. Vratiti se Bogu, dakle, znači staviti Boga na prvo mjesto u svome životu, povjerovati u njegovu ljubav u Kristu Isusu i potpuno se otvoriti Duhu Svetome da nas On, a ne duh ovoga svijeta, vodi kroz život. A Duh Sveti nam doziva u pamet sve što nas je Isus naučio u evanđelju i daje nam snage da tako živimo. Nadalje, Duh Sveti po sebi je ljubav koju je nebeski Otac izlio u naša srca. To nam je najpotrebnije. Božja ljubav, pokazana i dokazana u Isusu Kristu i razlivena u naša srca po Duhu Svetome, jest naš najbolji i najsnažniji lijek, jest naša snaga, naša zaštita i obrana od svakoga zla i svake nevolje. Duh Sveti je naš Branitelj i Tješitelj, on unosi Božji mir u naša srca prestrašena razornim potresima. Kako je lijepo znati da ima sila koja je moćnija od svakog zla, od demonskih sila i od prirodnih nepogoda. Međutim, kako bismo primili snagu i zaštitu Duha Svetoga i osjetili svemoćnu Božju ljubav u sebi, trebamo se obratiti. S pravom možemo reći ovu istinu: Tko sebe istinski poštuje i voli, taj se obraća, taj se vraća Bogu. Tko želi biti vječno sretan, taj odbacuje privremeni grešni užitak, taj odbacuje ponudu Sotone da zadobijemo sva blaga ovoga svijeta. Tko sebe istinski voli, taj je spremjan umrijeti sebi, a to znači svojim požudama, kako bi mogao živjeti u Bogu i već na ovom svijetu imati mir i radost. To su naime darovi Duha Svetoga, a On se daje onima koji su otvorena i ponizna srca. To se, uz milost Božju, postiže u trajnom procesu autentičnog obraćenja.

3.4. Punina zakona je ljubav

„Sada ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali je najveća među njima ljubav.“ (1 Kor 13, 13)

Želimo također naglasiti kako u obraćenje spada i djelotvorna kršćanska ljubav. Ona će biti glavni kriterij na Božjem sudu. Što god smo dobra učinili čovjeku u nevolji, samo me Isusu to smo učinili. Odnosno kad god

nismo pomogli ljudima koji trpe razne nevolje, ni Kristu to nismo učinili. Na temelju biblijske poruke Starog i Novog zavjeta, možemo s pravom reći kako Bog dopušta razne nevolje da probudi u nama dobrotu i ljubav kojom nas je obdario kad nas je stvorio na svoju sliku. Bog nam daje priliku da činimo dobro onima koji su u nevolji.

Pandemija virusa kao i razorni potresi mogu se doživjeti i kao poziv svima, napose vjernicima da budu osjetljivi na patnju drugih, da im pomažu u izdržavanju i prevladavanju patnje, da se bore protiv zla i patnje u svijetu, da je ne prihvate kao samorazumljivu činjenicu, nego da je svojim zalaganjem iskorijene ili barem ublaže. To je pravi odgovor kršćanina na patnju u svijetu. Na taj način nasljeđujemo svoga Otkupitelja koji je bio osjetljiv za patnike svoga vremena, i za sve ljude kao duhovne patnike zbog grijeha. Zalaganje za ljude u nevolji bitni je vid obraćenja na koje nas Bog neprestano poziva. Zahvaljujemo dragom Bogu što se ovaj vid obraćenja već dobrano aktivirao, što se moglo vidjeti u velikom broju volontera koji su iz raznih krajeva Hrvatske kao i iz drugih zemalja svijeta, odmah pohrili na Banovinu i velikodušno pomagali žrtvama potresa.

Da bismo postigli ljubav koja služi drugima, trebamo imati obraćeno srce u koje će Duh Sveti razlijevati ljubav Božju. Treba jasno reći da proces obraćenja nije lagan put. Na putu istinskog obraćenja treba voditi borbu na tri bojišta: protiv demonskih sila, protiv duha ovoga svijeta i protiv požuda vlastitog srca.

Novi svijet počinje s novim čovjekom. A novi čovjek se stvara obraćenjem vlastitog srca. „Razderite srca, a ne halje svoje! Vratite se Gospodinu, Bogu svome, jer on je nježnost sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat dobrotom“, poručuje nam Bog preko proroka Joela (Jl 2, 13).

4. Ojačajte svoj duhovni imunitet

„Obucite se u bojnu opremu Božju da se mognete suprotstaviti đavolskim napadima.“ (Ef 6, 11)

U naše vrijeme pandemije korona-virusa, puno se govori o imunitetu koji treba ojačati da nas zaštiti od teških posljedica infekcije. Dobro je prisjetiti se da osim tjelesnog, postoji i duhovni imunitet, snaga duhovne naravi koja je čovjeku najpotrebnija. Duhovni imunitet je snaga osobne vjere kojom se opiremo zlu i čuvamo slobodu djece Božje. Milost Božja stvara i posreduje duhovni imunitet u nama.

Duhovni imunitet jačamo onda kad autentično živimo u vjeri, nadi i ljubavi. Jaki i djeilotvorni duhovni imunitet imamo onda kad smo u milosti Božjoj; kad ljubimo Boga iznad svega, a bližnjega svoga kao samoga sebe; duhovni imunitet jačamo kad iz čiste ljubavi služimo Bogu i ljudima. Nadalje, iskrenom poniznošću, svakodnevnom molitvom, životom u istini, vršenjem volje Božje, čitanjem i razmišljanjem o Božjoj riječi Svetoga pisma jačamo svoj duhovni imunitet. Sakramentalnim životom stvara se duhovni imunitet i štiti nas od zla i od Zloga. Prije sv. pričesti svećenik moli da mu blagovanje tijela i krvi Kristove ne bude na sud i osudu, nego da mu, po Isusovoj dobroti, bude duši i tijelu zaštita i lijek. Euharistija je dakle i najbolja prevencija, zaštita, najbolji čimbenik duhovnog imuniteta. Ona je također i najbolji lijek od svih bolesti, napose onih duhovnih koje nas udaljavaju od Boga i vode nas u propast. Euharistija je snaga za vjeru, nadu i ljubav, to je hrana vječnoga života.

Zaključak

Biti kršćanin je nešto uzvišeno i lijepo, ali također i zahtjevno i odgovorno. Bog nam nudi vječni život u svome kraljevstvu. O ljetopama tog života u zajedništvu s Bogom ovdje ne možemo ni sanjati. Sv. Pavao kaže da ono što je Bog pripravio onima koji mu vjeruju i koji ga ljube, nadilazi svaku našu

želju i zamisao. Na tako veličanstvenu Božju ponudu možemo odgovoriti samo vjerom koja prihvaca tajnu koja nadilazi mogućnosti našeg ljudskog razumijevanja. Da bismo primili nezasluženi dar vjere trebamo se slobodno i ponizno odazvati na Isusov evandeoski poziv na obraćenje. Jedino iz osobnoga obraćenja može izrasti nepokolebljiva vjera (usp. Rim 4, 19). Nevolje s koronavirusom i potresima koji su zadesili Hrvatsku, kršćanski vjernik može i smije prepoznati i prihvati kao jedinstvenu priliku i poziv na evandeosko obraćenje, jer se upravo u nevoljama prokušava i učvršćuju vjera prožeta nadom (usp. Heb 11, 1) i nada nošena slavom baštine vjere (usp. Ef 1, 18). „Mi se dičimo i u nevoljama jer znamo: nevolja rađa postojanošću, postojanost prokušanošću, prokušanost nadom“ (Rim 5, 3-4).

Dobro je ovdje prisjetiti se našeg hrvatskog mučenika, blaženog Alojzija Stepinca koji je u svoje vrijeme, također pogodjeno teškim nevoljama i još većim stradanjima ljudi, izjavio: „Kad dakle gledamo, kako je teško pogodila ruka Božja naš hrvatski narod, nemojmo se čuditi, nego se ponizimo pod silnom rukom Božjom. Ta za Gospodina Boga stoji pisano: »Ljubiš sve, što postoji, i ne mrziš ništa od onoga, što si stvorio. Jer da si bio što mrzio, ne bi onda to stvorio.« Stoga vjerujemo, da dragi Bog po ovim nevoljama, koje je poslao na našu domovinu, želi najbolje našemu narodu. Kao što stabla u voćnjaku nakon zime opet procvatu, prolistaju i donose obilati plod, tako vjerujemo, da će po beskrajnoj dobroti Božjoj sve ove nevolje biti podloga procvatu, sreći i blagostanju naše domovine“. (Blaženi Alojzije STEPINAC, *Propovijedi, govor, poruke 1941.-1946.*, prir. Juraj Batelja, izd. Postulatura Blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb, 2012., str. 394-406).

Pozivamo sve vjernike da ove nevolje koje su nas zadesile prihvativimo kao priliku i poziv na obraćenje. Neka se to obraćenje dogodi, uz milost Božju, po slušanju Božje riječi, molitvi, duhovnom odricanju i slobodnom poslugu vjere ljubavlju djelotvornom.

Završavamo ovo razmišljanje o obraćenju riječima svetog oca Pape Franje, koji nam, navodeći Isusove riječi: „Što ste bojažljivi? Kako nemate vjere?“ poručuje: „Početak vjere je svijest o tome da nam je potrebno spasenje. Nismo sami sebi dovoljni, sami tonemo: trebamo Gospodina kao drevni moreplovci zvijezde. Pozovimo Isusa u lađe našega života. Predajmo mu svoje strahove da ih On pobijedi. Poput učenikâ iskusit ćemo da s njim na lađi nećemo doživjeti brodolom. Jer to je

snaga Božja: okrenuti na dobro sve što nam se događa, pa i loše stvari. On donosi spokoj u naše oluje, jer s Bogom život nikada ne umire“. (*Nagovor od 27. ožujka 2020.*).

U Zagrebu, 18. ožujka 2021.

✠ Vlado Košić
sisački biskup
predsjednik Vijeća HBK za nauk vjere

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA BLAGDAN BL. ALOJZIJA STEPINCA

Krašić, 10. veljače 2021.

Mudr. 3, 1-9 ; 2 Tim 2, 8-13; 3,10-112; Mt 10, 28-33;

**„Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, ali duše ne mogu ubiti.
Bojte se više onoga koji može i dušu i tijelo pogubiti u paklu“ (Mt 10, 28-33).**

*Draga braćo i sestre,
cijenjeni štovatelji bl. Alojzija Stepinca,*

1. Zvijezda koja ne zalazi

Otkako je na današnji dan prije 61. godinu 10. veljače 1960. na glasu svetosti preminuo u župnome dvoru u Krašiću zasužnjeni zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac, njegova osobnost, njegov duhovni profil nezaustavljivo privlače pažnju, divljenje i poštovanje diljem svijeta.

Zagrebačka prvostolnica, Hrvatska crkva svetog Jeronima u Rimu i župna crkva Presvetog Trojstva u Krašiću povlaštena su sveta mjesta iz kojih se nezaustavljivo promiče glas o svetosti ovog Božjeg čovjeka. Njegovo štovanje davno je nadišlo granice njegove rodne župe, nadbiskupije i hrvatske domovine. Njegov smrtni dan postao je naš zajednički blagdan.

2. Izabranje i identitet dvanaestorice

Evangelist Matej u desetom poglavju svog evanđelja izvješćuje nas o Isusovome odabiru apostola. Izabrao je dvanaestoricu i njih šalje u konkretni svijet, u složene društvene prilike. Svojim naručnim suradnicima Isus vrlo konkretno i s velikom jasnoćom određuje duhovni profil, identitet.

Koji su kriteriji vodili Isusa kad je izabrao baš ovu dvanaestoricu!? Teško nam je dokumenti. Sigurno je da oni nisu bili homogena i

savršena skupina, ni najbolji ni najsavršeniji. Sama činjenica da ih je Isus izabrao ne mijenja njihovu ljudsku narav, ne čini ih automatski svetima i savršenima, ne oduzima im grješne sklonosti i ne umanjuje ljudske slabosti. To će kasnije pokazati više puta u svojim postupcima. Nadmetat će se u prvenstvu u traženju boljih mesta. Petar će ga zatajiti, Juda će ga za novac izdati. Na vrhuncu progona svi će se razbježati, osim Ivana! Onaj koji proniće srca i bubrege, koji poznaje tajne i dubine ljudske osobnosti i njihove savjesti ima kod odabira svoje kriterije koji su nama često nepoznati. I tako je u svim razdobljima povijesti Crkve do danas! Apostoli su imali svoje uspone i padove. Ipak, svi osim jednoga, su ustrajali do kraja i postigli neuveli vrijenac slave.

Biti izabran od Isusa ulijeva u učenicima ponos, samopuzdanje. Ali biti pozvan, odabran od Isusa nije dovoljno! Proces nije završen! Tek je započeo. Treba čvrsto ostati povezan s Isusom do posljednjeg daha života. Biti vjeran! Svi jest da su njegovi, da u njih ima povjerenje, obvezuje ih da se još više identificiraju s njim, da žive kako on živi, da govore kako on govori, da ga naslijeduju, da ga jednostavno ne razočaraju. Slušati njegov glas, tražiti i vršiti njegovu, a ne svoju volju, slijediti njegove upute da se ne izgube u olujama života. Broditi im je kroz Scile i Haribde, biti čvrsto privezan uz njega kako bi se izbjegli brodolomi o hridine i zamamni glasovi zavodljivih sirena i tako stići do cilja.

3. Pozvan slijediti Isusa

Poziv u svećeništvo bl. Alojzija Stepinca nije se dogodio u jednome hipu. Rođen i odgojen u tradicionalnoj poštenoj radničkoj kršćanskoj obitelji, kroz osobnu molitvu, redovito primanje sakramenata sv. isповijedi i svete pričesti, on je rastao, pohađao školu, radio na imanju, ozbiljno se pripremao za život, sazrijevao kao osoba. Isus je od ranog djetinjstva, obiteljskog odgoja ušao u njegov život. Ništa posebnoga, senzacionalnoga nije se dogodilo u njegovu životu, u njegovoj obitelji što se nije događalo i u drugim čestitim katoličkim obiteljima u ovome kraju i ovome narodu. Alojzije je bio svjestan da je pozvan biti kršćanin kao i svi drugi u njegovoj obitelji i kraju. Ipak Božje oko palo je na njega. Božji pogled zaustavio se na njemu. Tu je niknulo i razvilo se njegovo zvanje, svijest da je pozvan od Isusa, biti njegov svećenik, slijediti Isusa. Njemu se posvetiti potpuno.

U arhivu Zavoda sv. Jeronima u Rimu čuva se dragocjeno svjedočanstvo o mladome Stepincu napisano 1924. godine kad je Alojzije došao u Rim na studij. Imao je tada 26. godina. Đakovački svećenik germaničar Matija Petlić zapisao je 16. studenoga 1924. o Stepincu proročku misao: "Veoma je zreo i energičan. Stoga se nadam da je on to stablo iz kojeg će izrasti svetac kojega svi očekujemo i kojeg ćemo ponizno nasljedovati, ispunjujući poslanje koje nam je Gospodin odredio." Petlić ovo piše nakon otprilike dva mjeseca kako je Stepinac došao u Rim i Petlić tek što je upoznao novog kolegu u bogosloviji.

A na kraju studija filozofije i teologije, na završetku svećeničke formacije, 1931. godine, Stepinčev rektor piše sveukupnu ocjenu njegova karaktera, ponašanja, ljudskog, kršćanskog i svećeničkog profila (na latinskom jeziku)¹: *Posve plemenite naravi, u svemu vrlo postojan, istinski pobožan, i u disciplini vjeran*

¹ *Discessit aestate 1931. Sacerdos optimae omnino indolis, in omnibus solidissimus, vere pius et in disciplina fidelis, valde diligens.* U Ratko Perić, Nada koja ne postiđuje, Crkva na kamenu, Mostar 2018., str. 53.

(točan), vrlo marljiv. Postići ovakovu ocjenu može samo onaj koji puno radi na sebi.

4. Program apostolskog djelovanja

Isus svojim izabranicima daje i jasne upute, *daje im program*, određuje kome ih šalje i što im je govoriti. „Približilo se kraljevstvo Božje“ (Mt 10, 7). Zadatak je jasan: „Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite!“ (Mt 10, 8). „Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite“ – to je dobro. To uvijek prolazi! Ali ovo posljednje „*Zloduhe izgonite!*“ Uhvatit se koštač u ime Božje sa zlodusima i njegovim satelitima, njegovim slugama i njihovim projektima i djelima u svijetu, to je posao, to je najteže. Kako li su ove riječi odzvanjale u ušima dvanaestorice. Kako li je o njima ozbiljno razmišljao i za život se pripremao na svećeničku službu mlađi germaničar student na Gregorijanskome sveučilištu u Rimu Alojzije Stepinac!

I pri tome budite posve slobodni od bilo koga i od bilo čega. Na nikoga i ni na što se ne nazvezujte! Ovo što činite, činite sa sviješću da to nije vaše niti od vas. Vi ste samo poslužitelji. Vi ste u službi, niste gospodari! „Besplatno primite besplatno dajte! Ne stječite zlata, ni srebra, ni mjedi sebi u pojase, ni putne torbe, ni dviju haljinu, ni obuće, ni štapa. Ta vrijedan je radnik svoje plaće“ (MT 10, 8-10). Tamo gdje budete djelovali, ako li ste autentični, ispravni, slobodni, ako li ste „stasali“ po Isusovu modelu, ako li ste „drugi Isus“ kojeg zastupate i u čije ime naviještate primit ćete ono što vam je i koliko vam je potrebno. „Ta vrijedan je radnik svoje plaće“. Koliko li će se crnila potrošiti, koliko li će se manuala napisati, koliko li će se vremena u prazno izgubiti, sjednica i raznih skupova održati da bi se izradio i opisao identitet Isusova apostola u novom vremenu, u novim prilikama, u novim društvenim okolnostima! A Isus je u evanđelju jasan, konkretan....

5. Mudri kao zmije a bezazleni kao golubovi

Isus je realist. U svakom vremenu, Adamov rod se izopačio, samodostatan je, ne dopušta tek tako da ga netko poučava, da mu mrsi planove, mijenja vrijednosni sustav, utječe na njegove odabire, uzima duše... On jasno kaže svojim učenicima: „Evo ja vas šaljem kao janjce među vukove. Budite dakle mudri kao zmije, a bezazleni kao golubovi. Budite oprezni, razboriti! Čuvajte se ljudi, jer će vas predavati vijećima i po svojim će vas sinagogama bičevati (Mt 10,16-17). Još i više Isus tvrdi: „Brat će brata predavati na smrt i otac dijete. Djeca će ustajati na roditelje i ubijati ih. Svi će vas zamrziti zbog imena moga. Ali tko ustraje do svršetka bit će spašen“ (Mt 10, 21-22).

Još je jedno svojstvo Isusova učenika, *Neustrašivost*. „Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, ali duše ne mogu ubiti. ... Ne bojte se!“ (Mt 1028, 31).

Tirani guše slobodu mišljenja, izražavanja, djelovanja... Ali ne mogu uništiti čovjekovu nutarnju slobodu. Jedini strah kojeg kršćanin osjeća i ne smije ga nikada izgubiti je strah Božji“. To je nutarnje stanje duha čovjeka pred Bogom pred kojim osjeća duboko poštovanje kao pred svojim ocem koji voli svoje dijete, a dijete mu užvraća ljubavlju i poštovanjem.

6. Branitelj božanskih prava na zemlji

Alojzije Stepinac odabran i poslan u Isusovu misiju svjestan je svoga poslanja. Neumorno propovijeda evanđelje, neustrašivo brani Božja prava na zemlji. Na Uskrs 1942. govorio je u Zagrebačkoj prvostolnici: „A koliko god se oni upirali, da unište spomen na Tebe, Gospodine Isuse Kriste, na zemlji, konačna pobjeda mora biti i bit će Tvoja! Jer zemaljski vladari i zemaljske veličine, kad umiru, gube ne samo život nego i svaku vlast i svaku moć. Ti si, Gospodine Isuse Kriste, video već mnogo Julijana apostata, kako se trude da Tvoje sveto ime izbrišu sa zemlje. Ali si

vidio i žalosni njihov svršetak. I svaki od nas, koji je imalo učio povijest, moći će se o tome osvjetiti. Kad se Julijan Apostata spremao na perzijsku vojnu, Libanius, učitelj govorništva, koji je kao izobražen pogani imao veliki upliv na nesretnog cara, pitao je jednog kršćanina u Antiohiji: ‘No što radi Sin drvodjelje?’ Mislio se time narugati Isusu Kristu. A kršćanin mu mirno odgovori: ‘On pravi sada jedan lijes!’ Bio je to lijes za cara Julijana, koji je malo iza toga zaglavio u bitci uz povik: ‘Pobijedio si Galilejče!’”².

A na suđenju 3. listopada 1946., svjestan da se sudi ne građanin, pojedinac, čovjek Alojzije Stepinac nego zagrebački nadbiskup, prvak Katoličke Crkve u ondašnjoj državi, hrabro govorio: „U školskim udžbenicima tvrdite, protivno od svih dokaza povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte, Isus Krist je Bog! Za Njega smo spremni umirati...“³.

7. Branitelj ljudskih prava na zemlji

U ime Boga i evanđelja neumorno se zalagao za prava i jednakost svakog čovjeka. U jeku najžešćeg nacizma on 14. ožujka 1943. u svojoj prvostolnici izgovara riječi koje su odjeknule po svijetu: „Svaki čovjek, bez obzira kojoj rasi ili naciji pripadao, bez obzira, da li je svršio sveučilište u kojem kulturnom središtu Europe ili ide u lov za hranom po pršumama Afrike, svaki od njih jednako nosi u sebi pečat Boga Stvoritelja i imade svoja neotuđiva prava, kojih mu se ne smije oteti ili ograničiti samovoljno nijedna ljudska vlast. Svaki od njih ima pravo na tjelesni život, ima pravo na duševni život, ima pravo na brak, ima pravo na religiozni odgoj, ima pravo na upotrebu materijalnih dobara, u koliko se

2 “Ovo je dan, koji učini Gospod, radujmo se I veslimo u njemu” (Ps 118,24), Propovijed u katedrali, na Uskrs 1942., u Alojzije Stepinac, *Propovijedi, govor, poruke (1941-1946)*, Pripremili i uvod napisali J. Batelja i C. Tomić, Zagreb, 1996., str. 107.

3 Za Krista smo spremni umirati, (Govor na sudu, 3. listopada 1946.), u Alojzije Stepinac, *Propovijedi, govor, poruke (1941-1946)*, Pripremili i uvod napisali J. Batelja i C. Tomić, Zagreb, 1996., str. 286.

to ne kosi s pravednim zakonima, koji štite interese čitave zajednice, ima toliko drugih prava.“ ... „Bilo bi svakako promašeno misliti, da će Katolička Crkva ikada odobriti mјere, koje diraju u osnovna prava čovjeka“⁴.

Pročelnik Kongregacije za nauk vjere, kardinal Joseph Ratzinger, kasnije Benedikt XVI., ocijenio je život i djelo Alojzija Stepinca 15. veljače 1998. u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima: „Kardinal Stepinac bijaše čovjek savjesti, koji se u ime savjesti suprotstavio moćnom mnoštvu. Bio je čovjek savjesti prosvijetljene Kristovom riječju, čovjek savjesti oblikovane Njegovom istinom, i preko savjesti je njegov hod dostigao istinu, a to je put pravoga života“. ... „Postao je nadasve odvjetnikom Božjim na ovoj zemlji, jer je branio pravo čovjeka da živi s Bogom, branio je Božji prostor na ovoj Zemlji“. „Branio je Božje stvari protiv grješne i lažne svemoći čovjekove, branio je Božja prava, a tako i istinska prava čov-

4 „I ti obratioši se, utvrdi svoju braću“ (Lk 22,32), (Propovijed u katedrali prigodom obljetnice krunidbe Pape Pija XII., 14. ožujka 1943., u Alojzije Stepinac, *Propovijedi, govori, poruke (1941-1946)*, Pripremili i uvod napisali J. Batelja i C. Tomić, Zagreb, 1996., str. 147.-148.

je kova, iskonsku sliku čovjekovu protiv totalitarizma koji ne priznaje Božju moć, koji ne priznaje prisutnost Božju, Božja prava u svijetu“⁵.

8. Jedino je svetost autentična

Draga braćo i sestre! Snaga, jakost i budućnost Crkve je u svetcima. Ne onima iz kalendara ili sa svetih sličica, nego od krvi i od mesa, kojima je danas životno pravilo i mјerilo Isus Krist u svim fazama njegova života, počev od Betlehema, preko Golgoti, do Duhova. Slaveći svece, danas bl. Alojzija, mi ne slavimo ideje i mitove, nego događaje koji su dio povijesti prije dvije tisuće godina na posve konkretnom prostoru. Između Betlehema - Božića i Jeruzalema - Uskrsa i Duhova, uzdiže se križ na Golgoti koji bitno spada u Isusov život. Na svetost života svakog kršćnika spada i životni križ kao udio u Kristovoj patnji. Blaženi Alojzije moli za nas da ustražemo na tome putu.

5 Propovijed kardinala Josepha Ratzingera u Hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu, 15. veljače 1988., pedeset osma obljetnica smrti kardinala Alojzija Stepinca i stota obljetnica rođenja.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA MISI ZA ŽRTVE PANDEMIJE COVIDa-19

Zagreb, HBK, 24. veljače 2021.

Jon 3, 1 – 10; Ps 51, 3 – 4. 12 – 13. 18 – 19; Lk 11, 29 – 32

Draga braćo i sestre,

Po naputku predsjednika Vijeća europskih biskupskih konferencija i u skladu s pokrenutom «molitvenom mrežom» da se u korizmi svakodnevno u nekoj od biskupskih konferencija moli za preminule od pandemije COVIDa-19, današnji je dan dodijeljen Hrvatskoj biskupskoj konferenciji.

U ovoj svetoj misnoj žrtvi molimo za sve preminule od posljedica širenja koronavirusa pandemijskih razmjera, koji je u svijetu dosegnuo gotovo dva i pol milijuna, na europskom kontinentu više od 770.000 a u Hrvatskoj gotovo pet i pol tisuća. Posljedice koje svakodnevno ostavlja ova pandemija vidljive su na svakome koraku, od narušena zdravlja, nesigurnosti i strahova, prisilno prekinutih životnih navika, međusobnoga udaljavanja, gotovo do otuđenja, i povlačenja u sebe pred neizvjesnostima. Kao da se svijet uhvatio u stupicu iz koje ne zna kako izići. Nitko ne dvoji da je riječ o nečemu dosada neiskušenom i neviđenom. I upravo to nepoznato, neiskušeno i neviđeno ostavlja mnoštvo nejasnoća, upitnika na koja nitko nema pravih odgovora.

Kriza svjetskih razmjera već skoro cijelu godinu sve obavija i steže, gušći i ono što je bilo razlogom nade i planova za budućnost pojedincima i čovječanstvu općenito. Međutim, krize nisu pogodno vrijeme samo za jadikovke, sažaljevanje, malodušnost ili očajavanje, nego kudikamo više prigoda za preispitivanje, propitivanje, prosuđivanje i vrjednovanje. Potrebno je pronaći siguran oslonac, čvrsto uporište, ono što je stalno i nije podložno trenutnomu.

Korizmeno vrijeme koje smo u duhu vjere započeli, milosni je dar za ponovno vrjednovanje. U svjetlu Božje riječi bistriti poglede i čistiti dušu i srce od svih natruha i naplavina kojima smo izloženi. Riječ Gospodnja upućena Joni proroku i danas snažno odjekuje i ne gubi na snazi. Poslušati poziv na obraćenje jedini je spas svim gradovima i mjestima, koliko god bili veliki i raskošni. Niniva – «grad božanski velik – tri dana hoda» – slika je našega svijeta koji je tri dana leta; cijeli se naime svijet može obuhvatiti u tri dana leta, s kraja na kraj.

Razorenje koje je prijetilo Ninivi zbog udaljavanja od Boga i vlastite pokvarenosti univerzalna je opasnost i danas. Razorenje prijeti gdje god je narušen sklad između stvorenja i Stvoritelja, kao i između stvorenja i prirode. Potreban je zaokret, povratak izvoru. Potrebno je istinsko obraćenje, ali ne samo pojedinačno nego kolektivno, kao u Ninivi, post i pokora od najvećega do najmanjega. Svijet vapije za obnovom, obraćenjem koje može sačuvati od uništenja. Jona je bio dovoljan znak Ninivljanim. U svakome se vremenu nudi znak, koji treba raspoznati, odgonetnuti. Božja je riječ najsnažnije progovorila u Isusu Kristu, jedinorođenome Sinu, koji je znak neizmjerne ljubavi prema svakome čovjeku, naklonosti i milosrđa. Isus ostaje trajni i postojani znak, doduše «znak osporavan», ali u kojem je jedino spas. Ni mi ne smijemo tražiti druge znakove, da ne bismo postali naraštaj opak.

Zahvaćeni nevoljama koje pogađaju cijeli svijet, dok se brinemo kako sačuvati zdravlje i posao, potrebno je također zadržati vedrinu

duha, učvrstiti vjeru i pouzdanje u Božju providnost i zaštitu.

Nismo prepušteni samima sebi ukoliko se svjesno i prkosno ne otrgnemo iz Božjega zagrljaja. Korizma je vrijeme obnavljanja ove važne istine i povratka u sigurnost Božjega krila. Gospodin je naša utvrda i spasenje, pa i kada su poljuljani svi temelji zemlje. O, kada bi svi čeznuli za Božjom blizinom i shvatili

vlastitu malenost, krhkost pred svim što nas nadilazi i u Bogu tražili spas – kada bi cijeli svijet bio zahvaćen obraćenjem. Obraćenjem Bogu koji je bogat milosrđem i pere od svake krivice, čisti od svakoga grijeha. Bog je naš pun sućuti, obnavlja i stvara čisto srce, duh postojan i ne prezire srce raskajano, ponizno.

Takav je naš Bog, čija smo ikona, slika i odsjaj, otisak.

PROMIŠLJANJA

LEPANTSKA BITKA 1571. GODINE O 450. obljetnici

Josip VRANDEČIĆ¹

Borba za Sredozemlje, središte svijeta

Najveća pomorska bitka brodova na vesla odigrala se 7. listopada 1571., u Jonskom moru na ulazu u Patraški zaljev. Predstav-

1 Prof. dr. sc. Josip Vrandečić, redoviti je profesor u trajnom zvanju moderne i suvremene povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu. Rođen 2. kolovoza 1964. godine; potječe iz Pučišća na otoku Braču. Godine 1984. upisan na Odsjeku za povijest i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zadru, na kojem je diplomirao 1988. Sljedeće godine primljen kao znanstveni novak na Odsjeku za povijest navedenog fakulteta. Dana 10. studenog 1993. magistrirao na poslijediplomskom studiju u Dubrovniku u Centru za postdiplomske studije Sveučilišta u Zagrebu s temom *"Dvije Dalmacije" za vrijeme osmanlijskih ratova u XVI. stoljeću*. U razdoblju od 1994. do 2000. godine pohađao doktorski studij na Sveučilištu Yale, u Sjedinjenim Američkim Državama. Doktorirao na Yale-u 4. prosinca 2000. na temi iz hrvatske povijesti, *The Autonomous Movement in Austrian Province Dalmatia 1814-1914*, koja je objavljena u hrvatskom prijevodu 2002. godine i na engleskom originalu u Köelnu 2009. Sudjelovao na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima te pozivnim predavanjima u zemlji i inozemstvu: u Splitu, Zagrebu, Pescari, na Krfu, u Rimu, Veneciji, Parizu, Fribourgu/Freiburgu i Beču. Na matičnom Filozofskom Fakultetu u Splitu održava nastavu na dodiplomskom i diplomskom studiju Povijesti. Kao voditelj modula povijesti pridonio je izradi plana i programa doktorskog studija humanističkih znanosti Filozofskog fakulteta. Autor i urednik osam knjiga te brojnih znanstvenih i stručnih radova. Osim nastave na doktorskom studiju svojeg matičnog Fakulteta angažiran i na doktorskim studijima Katoličko bogoslovnog fakulteta u Splitu i Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

ljala je kulminaciju borbe za Sredozemlje, središte svijeta. U to vrijeme Turci Osmanlije još su uvijek u naletu u srednjoj Europi. Za njihovoga najvećeg sultana Sulejmana II. (1520.-1566.) doprli su do Beča. Na Mediteranu, drugom kraku bojišnice, 1522. osvojili su Rodos te zagospodarili obalom Sjeverne Afrike. Brodovlje njihovoga admirala Hajreddina Barbarosse, porijeklom Grka s otočka Mitilene, iz svojih je afričkih uporišta puštošilo mediteranske gradove i sela. Deseci tisuća kršćana pobijeni su ili su završili na afričkim i azijskim trgovima roblja. Dana 27. rujna 1538. u Jonskom moru ispred gradića Preze na ulazu u Ambrakijski zaljev, Barbarossa je svojom flotom od 120 galija porazio španjolsko-mletačku armadu od 140 galija čime je potvrdio dominaciju na Mediteranu. Vrhunac pomorske sile Osmanlija dostignut je 1560. kada su Barbarossini nasljednici Piali-paša i Turgut porazili španjolski flotu kod otoka Čerbe pred obalom Tunisa.

Ipak, zahvaljujući španjolskom zlatu i srebru iz Novog svijeta postupno je jačala kršćanska obrana na kopnu i moru. Španjolski i austrijski Habsburgovci modernizirali su postojeće, i gradili nove utvrde zvjezdolika tlocrta, šiljastih bastiona isturenih u prostor, neprobojne za topništvo, po modernim načelima *alla moderna*. Nicanje bastionskog sustava od Zadra preko Karlovca i mađarskih gradova u Panoniji tražilo je od Osmanlija zahtjevni je napore; više novca i ljudi, te nadasve više vremena kako bi slomili sve složeniju kršćansku obranu.

Junačka obrana Malte 1565. i Sigeta 1566. predstavljali su znamene preokreta. Tijekom ljeta 1565. godine Osmanlije su s 55.000 ljudi bezuspješno nastojali osvojiti navedeni otok u centru Mediterana na koji su se premjestili ivanovci nakon što su izgubili Rodos. Slijedeće godine Turci su slomili obranu Sigeta, ali su izgubili dragocjeno vrijeme pa su odustali od Beča. Nakon smrti Sulejmana pod Sigetom, na prijestolje je stupio Selim II. (1566.-1574.), najmanje sposoban od njegovih sinova, ali jedini koji je preživio smrtnu selekciju. Lijen i poročan nije uživao ugled među podanicima i vojskom. Samo je glasovito osvajanje moglo podići njegov ugled. Rat mu je nalagala uloga islamskog ratnika i kalife – vjerskog poglavara muslimanskog svijeta. Cjelokupni državni ustroj zahtjevao je osvajanje jer Carstvo nije posjedovalo dovoljno metala pa se vojska plaćala zemljom i pljačkom otetom od kršćana.

Za svoj cilj Selim je odabrao Cipar, otok pod mletačkom vlašću, bogat žitom, vinom, šećerom i pamukom. Smješten nadomak Anatolije predstavlja je anomaliju u muslimanskom moru, otok u ustima vuka. Iz zraka nalik dinosaurusu, Osmanlijama je smetao jer je presijecao njihov plovni put prema Egiptu i Palestini. Turski obavještajci, prorušeni u arheologe, moleći antičke stupove za Selimove gradnje u Carigradu, 1566. godine detaljno su osmotrili otok i njegove utvrde. Nakon što su 1569. godine kršćanski gusari oteli osmanski brod s trgovcima i hadžijama za Mekku, Selim je dobio *casus belli*. Do kraja srpnja Turci su iskrcali na Cipru 80.000 ljudi te su započeli opsadu Nikozije, jednog od najbogatijih i najutvrđenijih gradova u kršćanskom svijetu.

Odmah po izbijanju rata počeli su pregovori među kršćanskim silama o zajedničkom otporu. Španjolsku, najjaču svjetsku silu i zaštitnicu katoličkog svijeta, i Veneciju dijelilo je more nepovjerenja. Bili su trgovački rivali na Mediteranu te suparnici na talijanskom poluotoku na kojem su španjolski i austrijski Habsburgovci okružili Veneciju posjedima u

Akvileji i Lombardiji. Mlečani su se otvoreno radovali svakom neuspjehu vitezova s Malte, vazala španjolskog kralja Filipa II. Držali su ih morskim razbojnicima koji paradiraju s križevima i ugrožavaju njihove mirovne i trgovačke sporazume s Osmanlijama. Na Francusku se nije moglo računati jer je ona u prošlosti surađivala s Turcima protiv Beča i Madrida kako bi umanjila habsburški stisak na Alpama, Pirinejima i na Rajni. Osim toga, od 1562. godine bila je uronjena u dugotrajni krvavi vjerski rat između katolika i protestanata.

Nitko nije mogao predvidjeti odlučujući žar novoga pape Pia V. koji je zasjeo na Petrovu stolicu 6. siječnja 1566. godine. Porijeklom siromašan pastir iz Pijemonta, sve je dugovao Crkvi koju je služio zapanjujućom snagom. Nije bio prelat koji bi sjedio s plemstvom Rima i Firence, poput prethodnika Pia IV., nego isposnik nalik starozavjetnom proroku sa snažnim osjećajem protuturske misije. Španjolski poslanik u Vatikanu opisao ga je kralju Filipu II. kao papu kojega trebamo u ovom času.

August Kraus (1849.-1926.): Sveti Papa Pio V.
u molitvi časti Raspetoga

Njegov je cilj bio stvoriti Svetu ligu jer se osmanskoj mornarici pojedinačno nitko nije mogao suprotstaviti. Filip II. bio je sumnjičav oko stvaranja Lige jer se ona prva iz 1537., kod Preveze nije pokazala uspješnom. No, Španjolska je u to vrijeme gorjela vjerskim žarom usred pobune Moriska, pokrštenih muslimana, koji su se podigli u Andaluziji kako bi se vratili staroj vjeri. Budući da su ih Turci iz svojih afričkih glijezda otvoreno pomagali, Filip II. prihvatio je sklapanje Svetе lige. Mletački admiral Gerolamo Zane otplovio je s flotom već 30. ožujka 1570. na Istok, ali mu je galije pokosio tifus. Na čelu španjolske flote nalazio se Giovanni Andrea Doria iz Genove, nećak Andree Dorie koji je vodio kršćansku flotu kod Preveze. Na čelu papinskog brodovlja nalazio se pak, Marc' Antonio Colonna, popularan i karizmatičan vođa, no, više diplomat i general, nego pomorski vuk.

Krajem kolovoza mletačka se eskadra na Kreti sastala sa španjolskim i papinskim brodovljem te su zaplovili prema Cipru s 200 galija. Za spas otoka bilo je prekasno. Nikozija, pripravna za dvogodišnju opsadu, pala je nakon samo četrdeset pet dana, 9. rujna, zaslugom nesposobnog zapovjednika Nikole Dandola. Nakon pada grada, osvajači su pobili 20.000 stanovnika, a 36.000 žena i djece odveli u roblje. Navedena kršćanska flota nakon vijesti o padu grada vratila se na Kretu. Nakon Nikozije, Turci su se odmah okomili na Famagustu – „grad na pijesku“, smješten na krajnjem istoku otoka. Grad je, gotovo godinu dana junački branila posada od 8.000 ljudi na čelu s Markom Antonijem Bragadinom. Nakon serije neuspješnih juriša na bedeme, u turskim je redovima nastala predaja da je „brane divovi“.

Dok je Famagusta brojila svoje posljednje dane, 25. svibnja 1571. u Rimu je službeno potpisano stvaranje Svetе lige kojoj su osim navedenih Španjolske, Venecije i Papinske Države pristupili Savoja, Genova i Malta. Zapovjedništvo nad flotom povjereno je dvadesetpetogodišnjem don Juanu od Austrije (1547.-1578.), izvanbračnom sinu bivšeg

cara Karla V. i građanke Barbare Blomberg, te polubratu Filipa II., koji se već istaknuo u slamanju spomenutog ustanka u Andaluziji. Dogovoreno je da će Španjolska snositi polovicu, Venecija trećinu, a Papa šestinu troškova.

Umjesto neuspješnoga Zanea, za novog admirala mletačke flote imenovan je u veljači 1571. sedamdesetpetogodišnji Sebastian Venier. Da bi se zaštitio od osmanskog udara, 23. srpnja Venier se s Krfa sklonio u sigurniju Messinu na Siciliji. Za pomoć Famagusti bilo je prekasno. Dana 1. kolovoza grad je pao, a njen junački zapovjednik Bragadin stavljen na muke. Preminuo je kada su mu živom oderali kožu do pojasa. Zatim su je napunili slamom, odjenuli u njegovu grimiznu odoru, posadili na kravu i njome paridrali Famagustom. Potom su je izlagali diljem obala Levanta te je konačno poslali Selimu u Carigrad. Papa Pio V. i nesretna Bragadinova sudbina čvrsto su vezali Ligu. Nakon osvajanja Famaguste, turska je flota ušla u Jadransko more, osvojila Ulcinj i Bar, čijeg je nadbiskupa Ivana Bruna zakovala na galiju. Potom je opljačkala Vis, Korčulu i Hvar. Dalmatinska je obala ostala bez obrane jer su navedene Venierove galije čekale u Messini.

Krajem kolovoza u Messinu je stigao don Juan, ali bez jasnog taktičkog cilja. Madrid je želio da se okupljanje flote završi nekim beznačajnim osvajanjem na grčkoj obali kako bi se Papi pružila barem mala zadovoljština. Iskustvo bolnih poraza kod Preveze i Čerbe te strah od gubitka brodovlja koje je branilo španjolsku i talijansku obalu, trajno je opsjedalo Filipa II. Dana 10. rujna održano je na admiralskom brodu - *realu* završno savjetovanje. Papinski zapovjednici i Mlečani bili su za borbu, Španjolci su nalagali oprez, ali se nisu usudili otvoreno ustuknuti. Sakupili su ogromnu flotu pa je povlačenje na zimsko sidrište bio pitanje časti. Dana 16. rujna don Juan je izdao zapovijed da se krene u potragu za neprijateljem. Tako mu je, po vlastitim riječima, nalagala vjera u ljude, brodove i Svevišnjega Boga. Njegova osobna hrabrost

i inicijativa, ali i papina prijetnja općim prijezirom flote u kršćanskom svijetu u slučaju njene neaktivnosti, dovele su do bitke kod Lepanta.

Nakon deset dana krstarenja doplovili su do Krfa, strateškog „ključa“ za ulazak u Jadran i glavnog mletačkog uporišta u Jonskom moru. U sastavu Lige plovilo je 207 galija, šest velikih mletačkih galeaca i 28 transportnih brodova. Pod mletačkom zastavom sakupilo se 105 galija, španjolskom 80, papinskom 12 te po tri galije pod savojskim, đenoveškim i malteškim stijegom. Na kršćanskim galijama plovilo je 80.000 ljudi, od kojih 30.000 vojnika te 50.000 mornara i veslača. Venecija je pod zastavu Lige poslala sveukupno 40.000, Španjolci 30.000, a Papa, Savoja, Genova i Malta preostalih 10.000 ljudi.

U mletačkom sastavu nalazilo se sedam galija koje su popunili dalmatinski gradovi: *Sveti Nikola* s Cresa pod zapovjedništvom Kolana Dražića, *Uskrslji Krist* s Krka na čelu s Ludovikom Čikutom, *Sveti Ivan Krstitelj* s Raba s kapetanom Ivanom Dominisom, *Sveti Jerolim* s Hvara s Ivanom Balčićem, *Žena iz Trogira* sa soprakomitom Alvizom Cipikom, *Sveti Juraj* iz Šibenika sa zapovjednikom Kristoforom Lučićem te *Sveti Trifun* iz Kotora pod Jeronimom Bizantijem. Brojni Dalmatinci bili su raspoređeni i po drugim mletačkim galijama. Na galiji mletačkog zapovjednika Nikole de Canala izvori spominju 69 galijota iz Šibenika. Na galiji providura Celsija spominje se 52 veslača iz Splita, a na onoj Antonija da Canala 24 galijota iz istoga grada. Dalmacija je u to vrijeme mogla dati 20.000 ljudi za rat, odnosno trećinu sveukupnog stanovništva. Svaka je dalmatinska komuna pridonijela. Sveukupni se broj dalmatinskih Hrvata na Lepantu procjenjuje na 6.000 ljudi.

Obavještajna služba malteških vitezova izvjestila je don Juana na Krfu da se nakon pustošenja Jadrana turska flota povukla na zimovanje u dobro utvrđeni grad Lepant (grčki Nafpaktos), na dnu Patraškog, a na ulazu u još dublji Korintski zaljev. Tamo su

čekali naredbe iz Carigrada. Turski admiral Ali-paša naložio je odmor za vojsku te čišćenje brodova. Njegovi su pak vojnici tražili povratak kućama jer se držalo da ratno brodovlje u jesen nema što tražiti na moru te da će se zbog toga kršćanska mornarica sama od sebe raspršiti.

Dana 2. listopada u Igumenici, na grčkom kopnu nasuprot Krfa, došlo je do krvavog sukoba između Mlečana i Španjolaca, koji je dugo trazio. Zapovjednik mletačke flote Venier nerado je primao španjolske vojnike na svoje galije na kojima je nedostajalo naoružanja, mornara, veslača, a ponajviše iskusnih vojnika arkebuzira. Svaka je galija prema standardu morala brojiti 361 člana posade od čega 200 veslača, 100 vojnika, 30 mornara te 31 ostala člana posade, od brijača do kapelana. Iz stradanja trogirske galije znamo da je brojila tek 163 ljudi. Oslonjen na vlastite ljude i na njihovo junaštvo teško se mogao suprostaviti osmanskim brodovima krcatim janjičarima, drugom vojskom i okorjelim gusarima. Rečeno vojnim rječnikom 19. stoljeća, oslanjao se više na srce - *élan* svojih vojnika, nego na tehniku, odnosno suvremeno naoružanje.

Nakon što su Mlečani na jednoj od svojih galija s Krete prekinuli san jednog od Španjolaca raspoređenih na njihovom brodu, izbio je sukob s mrtvima i ranjenima na obje strane. Venier je nakon kratkog suđenja objesio četvoricu Španjolaca. Nakon toga don Juan je prekinuo kontakt s njime te je komunicirao s njegovim zamjenikom Agostinom Barbarigom. Nakon incidenta cijela se ekspedicija našla na rubu sloma, o čemu su Turci znali. U tom prijelomnom trenutku kršćani su saznali za Bragadinovu sudbinu, što ih je otrijezenilo. Don Juan je naložio da ujutro otplove prema Patraškom zaljevu kako bi Turke namamili u bitku. Vselajući cijelu noć, 3. listopada došpjeli su do otoka Cefalonije. Glavni don Juanov navigator, Peraštanin Petar Stjepković-Marković iskrcao se na otočić Curzolari i sa visoka brijega osmotrio tursku armadu u zaljevu. Kršćani su stoga uoči bitke raspolagali

točnim podacima o snazi turske mornarice. Po Petrovom odlasku iz Španjolske, nakon što je preživio bitku, Filip II. ga je poželio osobno upoznati, te mu je prigodom susreta uručio španjolski grub.

„Nije vrijeme za vijećanje nego za borbu“

Navečer, u subotu 6. listopada, 40 milja istočnije u Lepantu, Osmanlije su održale završno ratno vijeće. Njemu su nazočili svi iskusni zapovjednici na čelu s admiralom Ali-pašom Muezzin-zadeom. Porijeklom sin siromašnog mujezina koji je s minareta vjernike pozivao na molitvu, uzdignuo se visoko u osmanskoj hijerarhiji. Bio je hrabar i velikodušan, ljubitelj znanja i umjetnosti, ali bez velikog iskustva u pomorskom ratovanju u kojem se htio dokazati. Uz njega su vijeću nazočili Pertev-paša, zapovjednik kopnene vojske te prekaljeni gusari, kršćanski otpadnici Uluč Ali i Caracosa te dva Barbarossina sina: Mehmet i Hasan te guverner Aleksandrije Mehmed Šilok. Pertev-paša i Uluč-Ali upozorili su da floti nedostaje veslača. Hrabišili ih je pak, procjena Caracose, koji se sa svojom galijom početkom rujna noću provukao u Messinu te je kršćansku flotu procijenio na samo 140 galija. Nije uočio dodatnih 60 mletačkih galija privezanih dublje u luci. Većina je na vijeću zagovarala čekanje koje je jamčilo sigurnu pobjedu. Kršćani se, držali su, neće usuditi doploviti pod udar njihovih topova nego će se u strahu od jesenskog nevremena raspršiti podvijena repa. Ali-paša je prigovorio da je bitka pitanje časti te da je za njen ishod nebitan nedostatak desetak veslača po brodu; ishod je ležao u Božjim rukama. Još tijekom rujna, prilikom povratka iz Jadrana, primio je Sultanovu naredbu da se upusti u borbu ako sretne kršćane. Imao se ravnati po naredbi ili strepititi za vlastiti život i položaj. Te su riječi presudile.

U nedjelju 7. listopada 1571. u zoru uklonili su lance s vrha luke i počeli veslati prema kršćanskoj floti na ulazu u zaljev. Posjedovali su brojnije brodovlje: 221 galiju, 38 galija i 18 fusti - brzoplovki te brojnije ljudstvo:

41.000 veslača, 13.000 mornara i 34.000 vojnika. Privukli su kršćane u svoje vode. Vjetar im je puhalo u leđa.

Šuma kršćanskog brodovlja neugodno ih je iznenadila. Caracosina procjena pala je u vodu. Na izlazu iz Lepanta nadvilo se veliko jato vrana nad osmanskim flotom što su tumačili kao loš znamen. Toga se jutra Selim II. uputio s pratnjom iz Carigrada u Jedrenje. Tijekom puta dva mu je puta pao turban s glave te jednom posruuo konj. Čovjek koji mu je priskočio u pomoć bio je obješen jer je dodirnuo Sultana.

Na moru su se sučelice širile dvije flote četiri milje široko. Golim se okom vidjelo da Osmanlije posjeduju više galija. Don Juan je u kabini na *realu* zapitao malteškog zapovjednika Romegasa za njegovo mišljenje; ovaj mu je uzvratio da je car Karlo, don Juanov otac, posjedovao ovoliku flotu da se ne bi zaustavio do Carigrada. Mladi je admiral potom izgovorio onu glasovitu: da nije vrijeme za vijećanje nego za borbu. Kršćanska se flota pri ulazu u zaljev počela raspoređivati u tri borbena tijela. Na takav je borbeni poređak don Juana naputio bivši španjolski admiral don Garcia de Toledo, iskusni pomorski vuk koji je pritekao u pomoć Malti 1565. godine. Don Juan na *realu*, blisko podržan od Veniera s lijeve i Colonne s desne strane, zapovijedao je centrom od 62 galije. Lijevo krilo kršćana u snazi od 57 galija držao je Agostino Barbarigo. Južno pak, desno od centra, Dorija s 53 galije. Četvrti odred od 30 galija pod iskusnim španjolskim zapovjednikom i napuljskim potkraljem Álvarom Bazánom, činio je pričuvu koja je imala priskoći gdje se ukaže potreba.

Don Juan je prihvatio i drugi don Garcijin savjet. Poučen iskustvom iz Preveze, kada su se Španjolci povukli i ostavili Mlečane na cjedilu, presložio je flotu u miješane skupine. Na spomenutom lijevom krilu nadomak kopna, 41 od 57 galija činile su laganije, krhkije ali brže mletačke galije - *levantine* dok su u centru i na desnom boku dominirale teže i

Anonimni autor oko 1575. : Pobjednici sa Lepanta: don Juan Austrijski, Marcantonio Colonna i Sebastiano Venier (Kunsthistorisches Museum, Beč)

čvršće španjolske galije - *ponentine*. Istočnjak u pramac remetio je raspored kršćanskih galija pa se Dorijino brodovlje povuklo istočnije kako bi se moglo poredati. Ali-paša se također odlučio za raspored u tri tijela pri čemu je uzeo centar sa svojom admiralskom *sultanom*, sučelice *realu*. Sjevernijim, desnim krilom nasuprot Barbarigu zapovijedao je Šilok Mehmed, a južnim nasuprot Doriji, Uluč-Ali. Denoveškom admiralu jasna je bila nadmoć osmanskog gusara; brojao je 54 galije a njegov suparnik 94 poredane u dvije brazde.

Don Juan se pri rasporedu držao linije kako bi izbjegao proboj i opkoljavanje. Biti izložen neprijateljevom pramcu bočno ili po krmi značilo je smrt na moru. Borbena taktika nalagala je da se neprijateljeva paluba najprije zaspe brišućim udarom pramčanih topova

te potom kišom strijela i puščanih zrna; zatim da se zahvati kukama te izvrši navalni abordaž, odnosno da se njena palubu prelije svojim ljudima. Svaka je kršćanska galija trebala ostati tjesno poredana jedna uz drugu, dovoljno daleko da se spriječi sudar veslima te blizu da se spriječi okruživanje. Linija flote s *realom* u središtu imala se širiti i suzivati poput harmonike.

Pri rasporedu brodovlja Osmanlije su izabrale polumjesec iz praktičnih i simboličkih razloga. Imali su obuhvatiti malobrojnije kršćane, razbiti im poredak te se rojevima galija obrušiti na izolirane nesretnike. Budući da su pri rasporedu rogovi osmanske flote odveslali predaleko, Ali-paša je odustao od polumjeseca i vratio se u liniju, zaprijetivši smrću svakome tko je naruši.

Kršćani su posjedovali manje galija, ali veću vatrenu moć. U prosjeku svaka je brojila dvostruko više artiljerije od one turske. Na svojim su palubama ukrcali španjolske *terciosse*, najbolje pješake na svijetu. Don Juan je naložio zapovjednicima da odrežu dugačka, ukrasna rila s vrha pramca kako bi pramčane topove postavili niže za brišući udar iz blizine. Turska je galija mogla preveslati stotinu koraka prije nego što ponovno napune top što je značilo da će imati pravo na samo jedan plotun. Mlečani su bili još inovativniji. Tijekom Bitke kod Preveze uvjerili su se u vrijednost svojih teško naoružanih galeaca, velikih brodova na jedra i vesla, s niskim nadgrađem te s tri jarbola i teškim veslima s po sedam veslača na svakom. Barbarossi su tada nanijeli značajne gubitke. U svom *Arse-nalu* u raspremi je godinama čekalo njih šest, koji su nekoć trgovali s Istokom. Nakon izbijanja rata, oklopili su ih drvenom oplatom do vrha lanterne i opremili topovima. Uoči bitke oteglili su po dva galeaca ispred svake od tri borbene eskadre.

Neposredno prije boja zagrmjeli su bubenjevi. Iz tisuća se kršćanskih grla prołomio poklići „Pobjeda“ i „Živio Isus Krist!“ Don Juan je u sjajnom oklopu i s raspelom u ruci sišao u laku fragatu i odveslao uzduž cijele kršćanske linije. Kada je prošao pored Venierove galije mletački mu je zapovjednik salutirao. Viši cilj zatomio je taštine. Po povratku na *real* razvio je veliku svilenu, grimiznu zastavu, Papin dar, s raspetim Kristom u središtu. Lijevo krilo, pod Barbarigom, razvilo je na jarbolima žute, središte plave, a ono desno pod Dorijom zelene trokutastog zastave u znak raspoznavanja. Pričuva pod Bazánom vijorila je bijele barjake. Creška i krčka galija raspoređene su na sjeveru, hvarska galija u središte, a rapska, trogirska i kotorska na desno, Dorijino krilo. Šibenska je galija čekala u pričuvi.

Sredinom jutra zamro je istočnjak, a zapuhao povjetarac sa zapada. Osmanska flota odmah je spustila jedra. Kršćanski su veslači odah-nuli. Promjenu vjetra uzeli su kao Božji zna-

men. Moral je bio presudan za uspjeh pot-hvata. Pio V. naložio je kršćansko ponašanje na galijama: zabranio je kartanje, psovanje i ukrcavanje prostitutki. Malteški vitez Requ-sens obećao je Papi da će učiniti što može. Don Juan je pred očima Papina legata u Me-ssini objesio nekoliko psovača da bi upozorio flotu. Na svakom se brodu nalazio svećenik, svakodnevno se služila misa, podijeljeno je na tisuće krunica. Don Juan je obećao slobodu kršćanskim kažnjenicima na galijama, premda nad onima izvan španjolskog sa-stava nije imao vlast. Kršćanskim veslačima skinuo je lance, a muslimanskim pritegnuo kako u jeku bitke ne bi udarili s leđa.

Sastav turske flote bio je šareniji od kršćanske. Činili su je carski odredi sa svih strana, janji-čari iz Carigrada i Galipolja, alžirski, libijski i berberski gusari te mnoge gusarske bande na manjim brodovima željne slave i plijena. Vladalo je nepovjerenje između „pravih“ muslimana i preobraćenika te između vještih gusarskih kapetana i onih sa sultanovih dvo-ra. Po pozivu imama obavili su molitvu. Na *sultani* je podignut veliki zeleni barjak isla-ma pristigao iz Mekke s izvezenim imenom Boga 29.000 puta. Namazali su palube ma-slacem i uljem kako bi onemogućili abordaž teških španjolskih oklopnika. Oni su se, pak, pripravili boriti bosi. Namočili su strjelice u otrov. Ali-paša je na španjolskom kršćan-skim galijotima velikodušno obećao slobodu ako pobedi. Smrtnom se kaznom priprejito pak onima, koji bi preko ramena gledali na nadolazeće kršćanske galije. Tijekom sudara imali su se sklupčati pod klupe.

Ali-paša je glavnu nadu polagao u proboj Ši-lok Mehmeta uzduž pličine na sjeveru koju je ovaj dobro poznavao. Iskusnom Uluč-Aliji plan je sličio na kocku; on je pak težio bitci na otvorenom moru. Osmanlije su imali ma-nje topova i arkebuza, ali mnogo više lukova s kojima su mogli djelovati 30 puta brže od pušaka. Nisu nosili oklope, niti su dodatno pojačali brodovlje. Njihov je cilj bilo biti brz i pokretljiv.

Doplovivši četiri milje od *reala*, *sultana* premažana crvenom bojom, ispalila je topovski hitac kao poziv na borbu. Don Juan je uzvratio. Na kršćanskoj floti po don Juanovoj zapovjedi podignut je križ na svakom brodu. Potom je prvi kleknuo u blještavom oklopu, te se pomolio Bogu za zaštitu svojih mornara, galija i flote te za kršćansku pobjedu. Tisuće oklopljenih boraca palo je na koljena. Svećenici, uglavnom redovnici: kapucini, dominikanci, franjevci i isusovci poškropili su ih svetom vodom i podijelili im odrješenja. Zatim su ustali i iz svega glasa počeli zazivati imena svojih svetih zaštitnika, na španjolskom i talijanskom jeziku. Na kršćanskim su brodovima udarali bubenjevi. Na osmanskim su ječali egipatski i bliskoistočni rogoviti i trublje. Navodili su citate iz Kurana, zazivajući Boga i masakar kršćana. Tisuće je šljemova, oklopa i mačeva blještalo na nedjeljnju, jutarnjem suncu.

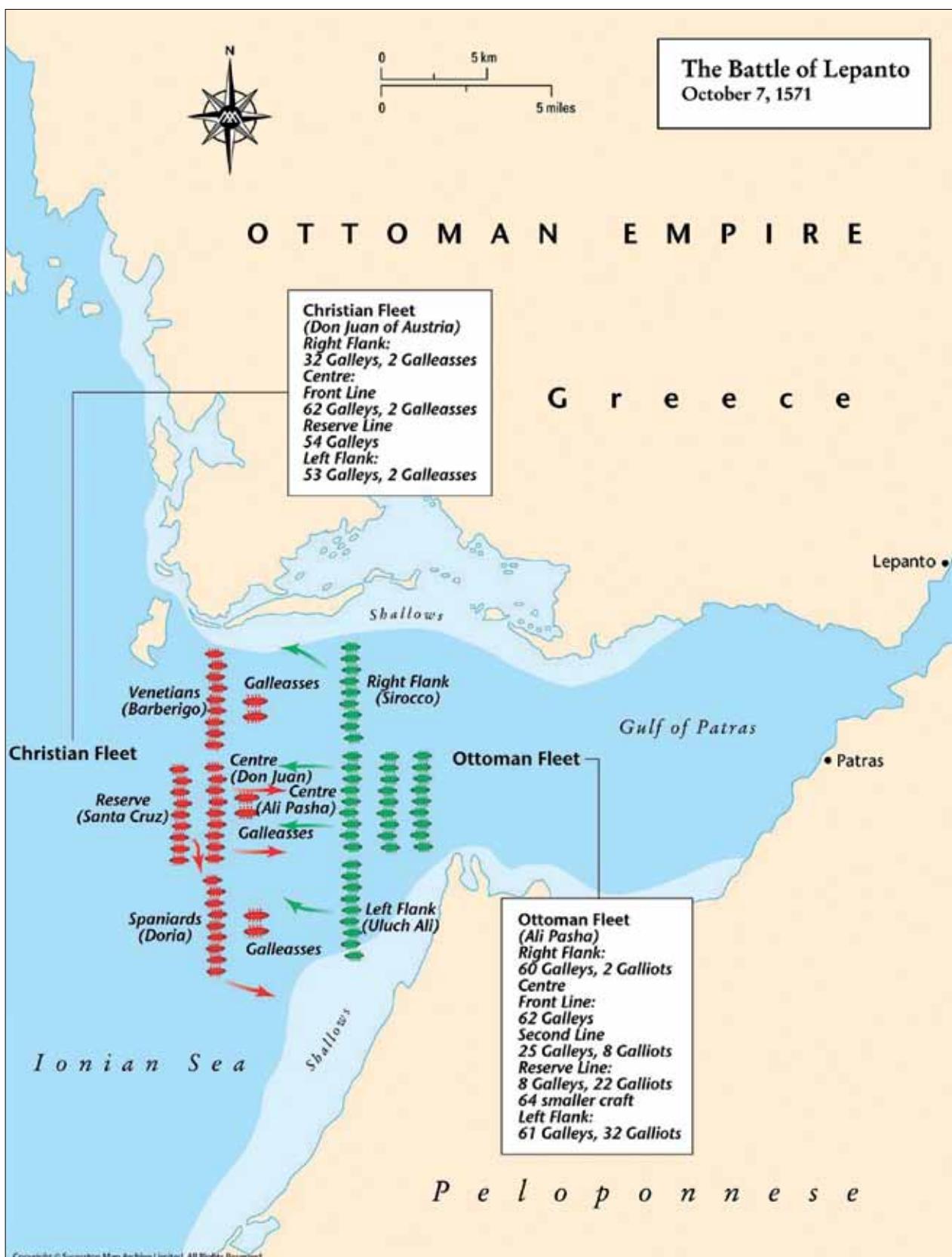
Točno u podne Ali-paša naredio je napad. Zapadnjak mu je puhao u prsa. Unatoč tome silovito su veslali. Viša njihovih ratnih pokliča postala je zastrašujuća. Kršćani su promatrali brzo približavanje osmanskih galija. Fitilji na šest izdvojenih galeaca bili su spremni. Jakim su topovima s pramca iz blizine udarili po turskom brodovlju. Tri su galije odmah planule a nekoliko ih se oštećeno nagnulo. Zatim su se galeace okrenule bočno za 90 stupnjeva i ispalile plotun s boka. Ali-paša je naredio da ih zaobiđu bez borbe, najbrže što je moguće. Otvorio je liniju kako bi izbjegao njihove kugle. No ipak nije spriječio nepredviđenu destrukciju. Prije dodira s kršćanskim linijom, trećina je njegova brodovlja bila oštećena ili potopljena. Pomutnja ih je kratko omela, ali su nastavili još jače veslati. Otvorili su vatru na kršćansku brazdu, ali su ciljali previsoko. Don Juan je čekao kako bi njegovi topovi mogli kositi izbliza i nisko.

Kada se osmansko brodovlje posve približilo, kršćanski su pramčani topovi zagrmjeli. Svaki je zapovjednik slobodno birao kada će odobriti prvi plotun. Uslijedila je topovska grmljavina, svjetlosni bljeskovi i dim koji je

prekrio zaljev i galije. Željezne kugle probijale su galije pristigle na nekoliko metara. Na toj se distanci nije moglo promašiti. Uslijedili su međusobni sudari koji su razbili liniju s obje strane. More se brzo punilo ljudima, ranjenicima i utopljenicima, beživotnim tjelesima, bačvama, veslima i drugom opremom.

Lijevo kršćansko krilo pod Barbarigom prvo se sukobilo s neprijateljem. Mehmed Šilok, skrenuvši sjevernije kako bi izbjegao mletačke galeace, sa sedam je galija prodro u pličak i opkolio Barbariga. Mletačka se galija našla pod kišom vatre i strijela. Tom je prigodom na krmenoj lanterni Barbariga pogodila strijela u oko pa je odnesen u potpalublje da tamo umre. Uslijedila je borba za zapovjednu galiju kojoj je u pomoć priskočio Barbarigov nećak Giovanni Contarini pri čemu je i sam poginuo. Priskočile su u pomoć i ostale kršćanske galije sjeverne eskadre te one iz Bazáneve pričuve prebacujući borce na ugrožene palube. Cijelo kršćansko lijevo krilo zaokrenulo se prema sjeveru te je ukliještilo Šilokovu glavninu. Sa 30 brodova nasukao se u pličini. Na jednoj su se osmanskoj galiji oslobodili kršćanski robovi te su napali gospodare vitlajući lancima. Jedna se od galeaca približila obali te je i ona pri pomogla.

Šilokova galija, probijena i otkinuta kormila, počela je tonuti zajedno sa zapovjednikom. Prepoznali su ga po blistavoj odjeći te ga više mrtva nego živa izvukli iz mora. Pogubili su ga da mu olakšaju smrtnje rane. Preživjeli su pokušali izbjegći masakar nastojeći se domoći kopna preko plutajućih leševa. Tursko desno krilo nije više postojalo. Krčka i creška galija dale su svoj doprinos. Zapovjednik creške galije Kolan Dražić najprije je s još dvije galije oteglio jednu od galeaca ispred armade te se nakon toga vratio u poredak. Tijekom bitke priskakao je u pomoć drugim galijama. Bio je triput ranjen, ali po kasnijem Venierovu svjedočenju, nije izgubio prisutnost duha. Zarobio je neprijateljsku galiju. Krčka je galija, pak, potopljena za vrijeme borbe.

Raspored bojnog brodovlja u bitci kod Lepanta 1571.

Unatoč kršćanskoj pobjedi na sjeveru, za ishod bitke bio je presudan sudar u centru. Vjerovalo se da će presuditi sukob admiralskih brodova. U središtu su boravili najistaknutiji zapovjednici: Ali-paša na *sultani*, s galijom Pertev-paše na desnoj, te onoj Mehmed-bega, guvernera Negroponta sa dvojicom Alijinih sinova na lijevoj strani. Sućelice su im stajali don Juan na *realu* s Colonnom i Romegasom s jedne, i Venierom s druge strane. Don Juan je stajao izložen na krmi podno zastave raspetog Krista u svjetlom oklopu i dvorukim mačem u ruci. Odbio se skloniti u kabinu. Ali-paša je također boravio na krmi u svjetloj odjeći i s lukom u ruci. Obojica nisu marila za smrt premda je odlazak jednog od vođa vjerojatno značio poraz čitave armade.

U silovitom naletu *sultane* jedna je kugla probila *realov* pramac. Nakon mnogo jačeg plotuna s *realom*, *sultana* se zanjihala te se silovito zabila u španjolsku admiralsku galiju nasjevši na nju do trećih veslačkih klupa. Dva su se spojena zapovjedna broda pretvorila u borbenu platformu. Na *realu* se borilo 400 sardinijskih arkebuzira, 800 boraca ukupno. Ali-paša je imao 450 boraca od kojih polovicu s arkebuzama. Njegovi janjičari nasrnuli su prema zapovjednom mostu *realu* ali su ih podno glavnog jarbola zaustavili plotuni španjolskih *terciosa*. U pomoć je priskočila papina *capitana* s Colonnom na čelu ali je ona Pertev-paše silovito udarila, pa se Colonna galija okrenula i udarila u bok *sultane*. Druga joj se osmanska galija zabila u krmu. S linijskog udara prešlo se na miješani sukob *melée*. Venerijeva je *capitana* također priskočila u pomoć don Juanu. Pramcem je pogodila *Sultanu* ali se našla uklještena s obje strane. Venier je bosonog zapovijedao svojim streličarima. Dvije mletačke galije iz pričuve spasile su mu život, pri čemu su obojica kapetana poginula. Na Venerievoj su se galiji posebno istaknuli Peraštani, kojima je od davnine bila dodijeljena posebna čast da budu tzv. gonfalonieri, odnosno čuvari zastave sv. Marka na mletačkom admiralskom brodu. Od njih 15, sedmorica su poginula tijekom bitke čuvajući ratni stijeg.

Palube zakačenih brodova obnavljale su se svježim snagama. Pertev-paša napustio je okršaj s Colonnom i snažno napao Veniera, ali je odbijen s velikim gubicima pa se morao spašavati u čamcu. Nakon što su potisnuli janjičare s admiralskog broda, Španjolci su prodrli do glavnog jarbola na *sultani* pred kojim su branitelji podignuli barikade. Prevagnula je vatrena moć španjolskih arkebuzira i jačina njihovog oklopa. Janjičari i unočeni sultanovi vojnici padali su pokošeni kao snoplje jer su u rojevima pristizali s drugih galija. Dim je sve prekrio, vladali su buka i metež, more je gorjelo. Preživjeli su najviše pamtili buku: grmljavnu topova, lom vesa, sudare brodovlja, plotune arkebuza i jake ranjenih i umirućih.

Bitka na *realu* i *sultani* trajala je više od sat vremena. Osmanska vatrena moć postupno je slabila. Bazánova pričuva i ovdje je udarila završni pečat. Mletačke galeace djelovale su s leđa. Kršćani koji su priskočili u pomoć *realu*, zatvorili su *sultanu* i izolirali je od pojačanja. Treći je kršćanski navalni val slomio osmansku barikadu na krmi. Ali-paša pogoden je arkebuzom, španjolski mu je vojnik odsjekao glavu te je nabio na koplje. Uz pokliče pobjede, zastava Lige je podignuta na glavni jarbol osmanskog admiralskog broda. Alijevi su sinovi zarobljeni na galiji Mehmed-bega. Hvarska galija *Sveti Jerolim*, s krilatim zmajem na pramcu, dala je istaknuti doprinos u centru. Njen soprakomit Ivan Balčić nasruuo je na jednu galiju, zakvačio se željeznim kukama te izvršio abordaž na čelu svoje posade. Sućelio mu se turski zapovjednik kojega je posjekao po licu i dokrajčio. Ostatak turske posade izginuo je u sukobu s Hvaranima.

Na jugu su se Doria i Uluč-Ali još uvijek „igrali mačke i miša“. Njihovo manevriranje trajalo je sat nakon početka bitke. Doria se izmicao prema otvorenom moru jer se bojao da će ga brojnije Ulučeve brodovlje opkolidi. Uluč-Ali veslao je južnije, vukući Doriju u klopku, jer se širio razmak između juga i centra kršćanske flote.

Martin Rota (grafika, Venecija, 1572.): Bitka kod Lepanta

Don Juan je uočio ugrozu te je poslao upozorenje Doriji da prekine udaljavanje. No bilo je prekasno. U procjep širok pola milje silovito je nahrupilo devet osmanskih galija te je udarilo u desni bok kršćanskog centra gdje se nalazila malteška *capitana*. Na kršćanskom se desnom krilu pak, izdvojilo 17 galija i zaveslalo na desno kako bi zatvorilo jaz. Među njima su bile rapska i trogirska te još devet mletačkih, dvije papinske, dvije sicilske, jedna savojska i jedna malteška galija. Ova je grupa kršćanskih galija najteže stradala jer su je okružili rojevi Uluč-Alijevih gusara. Na *capitani* Savoje izginuli su svi, do posljednjeg veslača. Dominis i Cipiko, kao i ostali, napadnuti su s boka i s krme, a potom su se morali nositi s navalnim iskrcavanjem gusara na njihove brodove. U žestokom sukobu rapska je galija izgubila velik dio posade i vojnika. Na trogirsku galiju Žena, u sastavu 163 mornara i ratnika, navalilo je istodobno šest galija. U nemilosrdnoj borbi izginulo je 150 Trogirana i Kaštela, a Cipiko je preživio sa sedam rana, zajedno s dvanaestoricom ljudi.

Njegovu galiju Turci su počeli tegliti kao plijen ali je i ovdje priskočio Bazán i spasio već tegljene brodove s malobrojnim preživjelima. Kotorska galija nalazila se bliže Doriji, ali joj to nije pomoglo. I na taj su dio oslabljene i dezorganizirane eskadre navalili Uluč-Alijevi gusari. Na Svetoga Trifuna obrušile su se tri protivničke veslarice. U takvom odnosu snaga Kotorani su svi izginuli, uključujući i soprakomit Bizantija. Na jednog Kotoranina otpalo je sedam do osam poginulih Turača.

U četiri sata poslije podne čuli su se snažni i radosni povici iz sredine i lijevog kršćanskog krila. Nakon četirisatne bitke bilo je razvidno da su postigli spasonosnu pobjedu. Vidjevši rasulo, Uluč-Alija se s ostatkom od trideset i pet galija dao u bijeg, ali mu je Bazán presjekao put. Uspio je izmaći sa samo dvanaest galija. Sa sobom je pak oteglio maltešku *capitanu* s mrtvim vitezovima kao trofej za Sultana. S ostatkom njegove flote kršćani su se obračunali bez milosti.

Epilog

Konačan ishod bitke bio je 40.000 pогinulih Turaka i 8.000 kršćana. Zarobljeno je 8.000 Osmanlija, oslobođeno 10.000 kršćanskih robova. Osmanlije su izgubile 107 potopljenih ili izgorjelih galija te 130 zarobljenih, a kršćani njih 15. Četrdeset pet osmanskih galija uspjelo je pobjeći. Španjolci su izgubili 2.000 ljudi te su imali 2220 ranjenika. Među ranjenicima nalazio se i književnik Miguel Cervantes, kasnije pisac djela *Don Quijote*. Papinske su postrojbe brojile 800 mrtvih i tisuću ranjenih.

Najgore su prošle Venierove postrojbe među kojima je bilo 5.000 mrtvih i 4.600 ranjenih. Teško stradanje mletačkih posada pripisuje se nedostatku vatrene moći španjolskih *terciosa*. Među 8.000 pогinulih kršćana, svaki četvrti bio je iz Dalmacije. Dalmacija je u to vrijeme brojila 60.000 stanovnika što znači da je svaki deseti sudjelovao u bitci na Lepantu, a svaki 30 pогinuo na Lepantu. Pomorske sile Savoja, Genova i Malta dale su po tri galije a Dalmacija njih sedam. U povijesnoj memoriji Hrvata, Lepant je ostavio tragičan, ali junački pečat.

U kršćanskom je sastavu sudjelovalo i 28 trgovacačkih brodova među kojima preko 20 dubrovačkih nava. Dubrovnik se po izbijanju rata strogo držao neutralnosti i zabranio svojim brodovima sudjelovanje u armadi. Venecija, koja je i prije nastojala uvući Dubrovnik u ratni sukob, tražila je da se Dubrovčani svojim brodovljem priključe Svetom savezu. Papa je to odlučno spriječio stavši u obranu zastave Svetoga Vlaha. No ipak, budući da su se veliki dubrovački brodovi trgujući zatekli u španjolskim lukama, španjolska ih je vlada prisilno unajmila kao prijevozno brodovlje. Budući da nije bilo dovoljno vjetra, a nisu imali vesla, zaostali su za ratnim brodovljem te nisu sudjelovali u bitci.

Po završetku bitke izgubljena je šibenska galija. Pokušaj da se Turcima oduzme otok Santa Maura u Jonskom moru nije uspio te je Venier morao podignuti opsadu grada. Kad je nije mogao izvući na sigurno, dao je nalog da se spali. Zadarska galija pod zapovjedništvom Petra Grisogona otplovila je iz grada s ciljem da se združi s Venierom na Krfu, ali je ovaj već otplovio prema Messini. Na plovu prema Krfu naišla je na turske galije i bila zarobljena.

Pobjedom kod Lepanta uspostavljena je pomorska ravnoteža na Mediteranu. Sveta se liga nakon bitke raspala jer su Mlečani njen brodovlje nastojali iskoristiti za oslobođenje svojih izgubljenih područja, a Španjolci onih u Sjevernoj Africi. Filip II. nakon što je osigurao mir na zapadnom Mediteranu posvetio se svojim ratovima na sjeveru Europe protiv Engleske i Nizozemske. U Osmanskom carstvu Uluč-Alija postao je novi admiral mora. Već je 5. siječnja 1572. isplovio na čelo flote od 238 galija i nastavio ratovati protiv Mlečana sve do sklapanja mira 1573. godine.

Kršćanska se pobjeda slavila diljem Europe, uključujući i protestantske zemlje. Dalmacija je mogla privremeno odahnuti sve do slijedećeg rata s Osmanlijama, ovaj put za mletačku Kretu, od 1645. do 1699. godine. U dnevniku o opsadi Zadra 1571. godine, uz dan 16. listopada zabilježena je u gradu velika radost zbog vijesti o pobjedi kod Lepanta. To iznenadno slavlje koje se odvijalo u Zadru, Turci nisu znali protumačiti budući da nije bio nikakav blagdan. Zadarski kanonik Šime Budinić, suvremenik Lepantske bitke, najbolje je sumirao njene posljedice po hrvatski Jadran imajući na umu pogubni pad Bara i Ulcinja i pljačku Hvara što je zorno pokazalo kako bi prošli hrvatski gradovi da je ishod bio drugačiji. Po njemu, pobjeda kršćana je omogućila „...da nas bude bil na kopnu i vodi...“.

LITERATURA:

Roger Crowley, *Empires of the Sea. The Siege of Malta, the Battle of Lepanto, and the Contest for the Center of the World*, Random House, New York, 2009.

Krešimir Kužić, „Tog sretnog dana...“ – uz 440. obljetnicu Lepantske bitke”, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 53, Zadar, 2011, 101-134.

Zbornik *Lepantska bitka. Udio hrvatskih pomoraca u Lepantskoj bitki 1571. godine* (ur. Grga Novak, Vjekoslav Maštrović), Institut JAZU, Zadar, 1974.

Tea Mayhew, *Krčka komuna u doba Lepantske bitke 1571. godine*, Krk: Povijesno društvo Krk i Centar za kulturu grada Krka, Krk, 2008.

Nikša Varezić, *Dosta je reći u Rimu da bi se reklo čitavom svijetu. Dubrovačka Republika i Sveta Stolica tijekom 16. i 17. stoljeća*, HAZU, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, Zagreb-Dubrovnik, 2018.

KRUNICA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Nastanak i povijest molitve

Hrvoje RELJA¹

Na počecima: Ave Maria - Zdravo Marijo

Zaziv *Ave Maria – Zdravo Marijo* стоји у најуžој вези с развојем молитве sv. krunice, стога му одmah на почетку valja posvetiti dužnu pozornost te prikazati njegov razvoj u najbitnijim crtama. Prvi dio молитве *Zdravo Marijo* сastavljen je iz dva dijela - od kojih су оба uzeta iz Evанđelja: prvi dio sačinjava pozdrav koji je Andeo Gabrijel uputio Blaženoj Djevici Mariji u trenutku navještenja, kako ga donosi Evanđelje po Luki (Lk 1, 28); drugi dio je pozdrav Marijine rođakinje Elizabete kojeg ona upućuje Gospi u trenutku njihova susreta. Srce pak молитве jest име Isus: On je onaj koji стоји u središtu, u kojega upiremo svoj pogled i svoju pažnju, onaj koji je svrha i smisao svega. Sveti papa Ivan Pavao II. u svom Apostolskom pismu *Krunica Djevice Marije (Rosarium Virginis Mariae)* reći će o tomu slijedeće:

„Težište u Zdravomariji – takorekuć spoj između prvog i drugog dijela – jest Isusovo име. Pokatkad, pri brzome moljenju, to se težište previdi, a s njim i povezanost s Kristovim otajstvom koje se razmatra. Ali upravo je naglasak koji se stavlja na Isusovo име i na njegovo otajstvo znak pravog i plodonosnog moljenja krunice. Već je Pavao VI. u apostolskoj побудници *Marialis cultus* podsjetio на обичај u nekim krajevima da se Kristovu imenu dadne istaknuto mjesto tako da seiza

imena Isus nadoda spomen otajstva koje se razmatra. Taj hvalevrijedan običaj, osobito prilikom javnog moljenja, snažno izražava našu vjeru u Krista u različitim trenucima Otkupiteljeva života. To je istodobno ispo- vijest vjere i pomoć u održavanju budnom naše meditacije, jer olakšava proces dubokog sjedinjenja s Kristovim otajstvom u koje uvo- di ponavljanje Zdravomarije. Kada ponav- ljamо ime Isus – jedino име u kojem nam je dana nada spasenja (usp. Dj 4, 12) – u tje- snoj povezanosti s imenom njegove presvete Majke, čineći to gotovo na njezinu preporu- ku, krećemo na put dubokog sjedinjenja, koje ima za cilj uvesti nas sve dublje u Kristov život. Iz jedinstvenog i povlaštenog odnosa s Kristom, koji Mariju čini Majkom Božjom, Theotòkos, izvire snaga prošnje koju joj upu- ĉujemo u drugom dijelu молитве, dok njezi- nu majčinskom zagovoru povjeravamo svoj život i čas svoje smrti.“²

Na ovaj se dio *Zdravomarije* nastavlja drugi dio, a taj je zapravo naš zaziv којом Bogoro- dicu molimo за нас, данас и сада, али i, осо- бito, u onom najpresudnijem času našega ži- vota – на času наše smrti: *Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grješnike sada i na času smrti naše, Amen.*

Spomenuti prvi dio *Zdravomarije* kao моли- тва javlja se na kršćanskom Zapadu već u IV. stoljeću. Napose je то povezano sa jačanjem slavljenja светковине Rođenja Гospodnjega – Božića која je uvijek bila prigodom да se istakne Marijina uloga u povijesti spasenja. To je osobito prisutno u propovijedima sv. Augustina († 430) i sv. Lava Velikoga пape (†461), teologa Isusova Utjelovljenja.

1 Prof. dr. sc. Hrvoje Relja, svećenik Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj, policijski kapelan u kapelaniјi sv. Mihovil arkandeo u Policijskoj Upravi splitsko-dalmatinskoj, profesor metafizike i srednjo- vjekovne filozofije na Odsjeku za filozofiju Filozof- skog fakulteta u Splitu.

2 *Krunica Djevice Marije*, br. 33.

Njegove propovijedi i liturgijski obrasci su ishodište za cijelu jednu znanost o Mariji – *Mariologiju* uklopljenu u liturgijsku godinu. Od VII. stoljeća nalazimo zaziv *Zdravo Marijo* u liturgijskim molitvama izvan svete mise, npr. u zazivima molitve Časoslova u Božićnim bdijenjima i za svetkovinu Svih Svetih. Tek od XI. stoljeća nalazimo tragove molitve *Zdravo Marijo* kao samostalne molitve, i to među molitvama *Očenaša* i *Vjerovanja* kojima se poučavalo vjernike. To je prvi put zabilježeno u Parizu. Od XIII. pak stoljeća pa nadalje, ova je molitva među najomiljenijim molitvama kršćanskog puka, odmah uz *Očenaš* i *Vjerovanje*. U XIV. stoljeću joj se pridodaje i ime *Isus* i *Amen* tako da ona tada glasi: *Zdravo Marijo, milosti puna! Gospodin s Tobom! Blagoslovljena Ti među ženama i blagoslovjen plod utrobe Tvoje Isus (Krist). Amen.* Što se pak tiče navođenja otajstava, a koje mi danas spominjemo prije početka molitve svake nove desetice, valja istaknuti da ona imaju svoj korijen u različitim srednjovjekovnim načinima štovanja Marijinih radosti i Marijinih žalosti. Drugi dio *Zdravomarije* – naša molitva upućena Gospu – posvjedočena je već počevši od XIV. i XV. stoljeća u Italiji. U to doba struktura ove molitve nije, naravno, jednaka njezinoj današnjoj formi. No, već stoljećima postoje marijanske molitve koje sadržavaju zazive kojima se Gospu moli da se smiluje grešnim ljudima. U taj se okvir uklapaju molitve *Slavna Majka Spasitelja, Zdravo Kraljice* i *Zdravo Zvijezdo mora*. Koncil u Efezu je 431. godine proglašio da se Mariju časti zazivom „*Sveta Majka Božja*”, pa od tada nadalje u uporabu ulaze riječi *Sveta Marija, Majko Božja*. Pod konac VII. stoljeća, a pod utjecajem pape sv. Sergija III. (687.-701.) koji je bio podrijetlom iz Sirije, pojavljuje se nova vrsta molitve - *Litanije svetih* u kojima nipošto nije mogao uzmanjkati zaziv i Mariji kao Majci Božjoj a koji je glasio: *Sveta Marija, moli za nas* („*Sancta Maria, ora pro nobis*“). I upravo će taj zaziv uz naknadna proširenja postati zazivom koji će počevši od XVI. stoljeća sačinjavati drugi dio molitve *Zdravomarijo*. Njega će na poseban način razvijati kartuzijanski red na kršćanskom Zapadu. U jednom časoslovu

ovog Reda iz XIII. stoljeća nalazimo zazive *Sveta Marija, moli za nas* (lat. *Sancta Marija, ora pro nobis*), zatim *Moli za nas grješnike* (lat. *Ora pro nobis peccatoribus*), te *Sveta Marija Majko Božja* (lat. *Sancta Maria Mater Dei*) kao i *Sada i na času smrti naše. Amen* (lat. *Nunc et in hora mortis nostrae. Amen*). Dominikanac Peter Schwarz (†1483), preveo je na hebrejski molitvu *Zdravomarijo* sastavljenu upravo od oba navedena dijela što nam svjedoči da se ona tada već bila ustalila među vjernicima, jer nije izvjesno da bi on na svoju ruku nadodavao nešto što se već nije ustalilo u pastoralnoj praksi i vjerničkom životu. *Katekizam Tridentinskog koncila* (1545. - 1563.) u svom broju 365. kaže da je taj dio zaziva sastavljen od same Crkve, potvrđen konačno od pape Pija V. (1566. – 1572.) njegovom bulom³ *Salvatoris Domini* iz godine 1572. kao spomen na pobjedu kršćanske vojske, izvojevane kod Lepanta 7. listopada 1571. Ovaj ju je papa uveo i kao pripjev (antifon) u Rimski Časoslov i to za svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije 1568., kada je u novom izdanju Rimskog Časoslova odredio da je svi svećenici upravo u njezinom današnjem obliku mole u molitvi časova odmah nakon *Očenaša*. Tako, dakle, oblikovana *Zdravomarija* proširit će se među puk Božji, te u molitvi krunice, u svoja dva dijela, postat će molitvom koja se može recitirati i zajednički, naizmjenično, „u dva kora“.

Molitva krunice između III. i XIII. stoljeća

Tradicija molitve krunice ima svoj korijen već između III. i IV. stoljeća, u jednostavnom ponavljanju određenog broja molitvenih zaziva. To svakako ima veze s molitvom 150 psalama koje donosi Biblija i koji se nazivaju Psaltirom. Budući pak da je u tim davnim stoljećima pismenost ljudi bila na vrlo niskom stupnju, a poznavanje latinskog na još nižem, naziv *Psaltir* s protokom vremena zadržao je prošireno značenje u tolikoj mjeri da

³ Bula (od latinskog: *Bulla*) je svećana, javna, u posebnom obliku pisana papina okružnica. Najvažnije papinske bule nazivaju se po početnim riječima njihova teksta.

je počeo označavati svaku seriju izgovorenih molitvi koja se sastojala od 150 zaziva – onoliko, dakle, koliki je broj psalama – njih 150. Ovo nipošto ne znači da je molitva psalama izgubila na vrijednosti. Upravo suprotno! Ona je zadržala svoju trajnu vrijednost i privlačnost i svoje izvrsno mjesto u molitvama Crkve. Djelila se počesto u tri pedesetice, tj. tri puta po pedeset psalama, što se napose ustalilo u Irskoj, a zatim, zahvaljujući irskim misionarima sv. Kolumbanu (525.-615.) i sv. Galenu (†630), prešlo i na europski kontinent.

No, oko monaških zajednica i središta, uvek tako željnih trajne sjedinjenosti s Bogom u kontinuiranoj molitvi, čemu je svakako izvrsno služila molitva cijelog Psaltira, okupljale su se uvek i skupine pobožnih vjernika među kojima je vrlo malo njih znalo čitati i pisati na latinskom, a 150 psalama bili su predugi da bi ih se sve moglo naučiti napamet. Valjalo je, dakle, pronaći drugi način, više prilagođen njihovu ritmu i načinu života. Taj je s vremenom i pronađen u molitvi 150 *Očenaša* umjesto 150 psalama, tj. jedan *Očenaš* za svaki psalam. Kako bi mogli pratiti koliko su *Očenaša* izmolili, pobožni su vjernici sobom nosili 150 kamenića u malim kožnim vrećicama, no vrlo brzo su prešli na konopčice sa 150 ili 50 čvorova, a uskoro i na neku vrstu tanjeg konopčića – špaga s nанизanih 50 komadića drveta. Tko dakle nije mogao moliti psalme, mogao je moliti *Očenaše*. Ta se praksa osobito proširila zahvaljujući novom redu cistercita koje je osnovao sv. Bernard iz Clairvauxa (1090. – 20. kolovoza 1153.). On je svima onima iz svojega reda koji nisu znali čitati naložio da slijede naputak sv. Benedikta: „*Tko ne može čitati Psalme, neka moli Očenaše*“ (lat. „*Qui non potest psallem, debet patere*“), i to njih 150 – upravo onoliko koliko u Bibliji ima psalama.

Tako je na svoj način ova „krunica“ ušla u latinsku Crkvu. Ubrzo će, počevši već od XII. stoljeća, napose kod spomenutih cistercita u uporabu ući i običaj da se molitvi 150 psalama nadoda i jedan marijanski prepjev (anti-

fona), pa će se slijedom toga na onih 150 *Očenaša* nadovezati i 150 *Zdravomarija*. Uz ovo, u Srednjem vijeku će se razviti molitva od 150 pohvala Isusu, najprije koristeći izraze iz pojedinih psalama, a kasnije i mimo njih: pohvala Isusovu životu, od Utjelovljenja do Uzašašća, čemu će se – jer je Marija tako usko združena sa svojim Sinom u otajstvima njegova života – uskoro nadodati i 150 pohvala Mariji, Spasiteljevoj majci. Vrlo brzo će se pak dogoditi i neka vrsta sinteze pohvala Majci Božjoj na broj od 50 strofa te će se ovoj seriji strofa nadjenuti ime *rosarium*, na hrvatskom: *ružarij*⁴. To je bila ona metoda moljenja koju je usvojio jedan drugi Red u Katoličkoj Crkvi - kartuzijanski, te će to biti začetkom tzv. kartuzijanske krunice.

Kartuzijanski doprinos

Kartuzijancima dakle – tom strogom redu u Katoličkoj crkvi kojeg je osnovao sv. Bruno iz Kölna (Köln, oko 1030. – Serra San Bruno, 6. listopada 1101.) – zahvaljujemo upravo fuziju obaju dijelova ružarija u jedinstvenu cjelinu: molitvu 150 *Očenaša* i isto toliko *Zdravomarija*.

Prvi koji je s tim načinom moljenja započeo bio je kartuzijanski monah iz Kölna Henrik Eger iz Kalkara (†1408.), u XIV. stoljeću. On je cjelinu od 150 *Zdravomarija* podijelio u 15 desetica kojoj je svakoj prethodio po jedan *Očenaš*. Taj se način iz kölnske kartuzije proširio na onu u Londonu, a zatim i po cijeloj Engleskoj i po cijeloj Europi. Drugi pak kartuzijanski monah Dominik Helian iz Pruske (1384.-1460.) osmislio je ružarij od 50 *Zdravomarija* bez *Očenaša*, no zato je na njihovo

⁴ Naziv „krunica“ potječe iz drevne predaje koja vuče svoj korjen još iz 13. stoljeća, a po kojoj je jedan vjerni štovatelj Blažene Djevice Marije imao običaj plesti vjenac ili krunu od ruža i njome kruniti Gospinu glavu. Jednog dana u viđenju mu je bilo objavljeno da ima jedna „kruna od ruža“ – *ružarij* koji još više raduje Blaženu Djesticu a to je: ponavljanje molitve *Zdravomarija* 50 puta. Te molitve se onda u njezinim rukama pretvaraju u ruže od kojih onda ona plete najljepšu krunu – *ružarij*.

mjesto umetnuo razmatranje otajstava koji se odnose na Isusov život, podijelivši ih na 50 trenutaka nazvanih „klauzulama“ ili zaključima kojima je zaključivao svaku *Zdravomariju*. Toj inovaciji ovog monaha dugujemo naš današnji način moljenja krunice u kojemu se, na svaki spomen imena Isus nadodaje ono „*koji ...*“. Na primjer: „... i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus, *koji se krvavim znojem znojio*“. Tako je oblikovao novi način moljenja ružarija kojim je postigao izvanredan suodnos između nadahnute molitve određenog broja molitvi – u ovom slučaju 50 *Zdravomarija* – s razmatranjima otajstava iz Kristova života. Otvorio je tako mjesto onomu što može dodatno pojačati pobožnost u molitvi formiravši 14 „klauzula“- zaključaka o Isusovu djetinjstvu, odnosno o *Radosnim otajstvima*, nadalje, 23 „klauzule“ o Isusovoj muci – dakle o *Žalosnim otajstvima*, njih 7 o Isusovoj slavi – to jest o *Slavnim otajstvima*; ostatak je ostavio otvorenim za druga Otajstva života Kristova sa 6 zaključaka i to onih o njegovom javnom životu. Tako je 50 „klauzula“ Dominika iz Prusije, kartuzijanca, obuhvatilo sve aspekte Isusova života. Molitvu pak *Slava Ocu* kojom mi danas, moleći krunici, zaključujemo svaku desetku on je ostavio za konac - kao zaključnu molitvu na koncu molitve cijelog ovog kartuzijanskog ružarija. Ovaj način moljenja bio je proširen u XV. i XVI. stoljeću gotovo po cijelom zapadnom kršćanskom svijetu da bi ga u XVI. stoljeću zamijenio „dominikanski ružarij“, zahvaljujući dominikanskom redovniku Alanu de la Roche. No on nije nestao, nego se i danas nalazi u mnogim zemljama, u kojima se nakon spomena imena Isusova u svakoj *Zdravomariji* izgovara zaključak s pripadajućim otajstvom, pa tako i u našoj Domovini, napose na hrvatskom sjeveru. Uz spomenuti način postojale su i neke druge forme moljenja krunice poput onih od 33 *Očenaša* na spomen 33 Kristove godine života ili pak krunica sv. Brigitte Švedske od 60 *Zdravomarija* plus tri na početku moljenja, na spomen 63 godine života koje je, prema mističnim nadahnucima sv. Brigitte, Presveta Djevica proživjela na ovoj zemlji.

Dominikanski doprinos

Osobit doprinos razvoju molitve svete krunice, pa i njezinom konačnom uobičajenju, dao je Red propovjednika – dominikanci. Sveti Dominik (oko 1171. - 6. kolovoza 1221.), njihov utemeljitelj, bio je izvanredni štovatelj Blažene Djevice Marije. Staro je uvjerenje otaca ovog reda da je upravo Gospa imala snažan utjecaj na njegovo utemeljenje, po molitvama i zauzimanju kod svojeg Sina za ljudski rod i za njegovo spasenje. A kako bi posvjedočio svoju vlastitu privrženost Gospu, naložio je sv. Dominik svojim fratrima da svaki svoj dan započnu spomenom na Mariju, mišlu na nju molitvom njezinog Časoslova i da ga završe pohvalama njoj u čast moleći *Zdravo kraljice*. Sv. Dominik je, po predaji, imao uzdignuće u ekstazu u kojem mu je sam Gospodin Isus objavio: „Tvoj Red sam povjerio mojoj majci.“

Blaženi Alan de la Roche (Beatus Alanus de Rupe)

Dominikanac, teolog i profesor, blaženi Alan de la Roche (*Beatus Alanus de Rupe*, 1428. – 1475.), član bretonske kongregacije otaca dominikanaca može se smatrati utemeljiteljem molitve krunice na naš sadašnji način.

On je poznavao oba prethodno spomenuta načina molitve krunice: i onaj od 15 desetica kojeg je osmislio Henrik Eger iz Kalkara, kao i onaj kojeg je osmislio Dominik iz Prusije, a koji je svakoj od 50 *Zdravomarija* pridodao vlastiti zaključak. Način moljenja krunice kojeg je osmislio i promicao o. Alan de la Roche sastojao se od moljenja 150 *Zdravomarija* razdijeljenih na skupine od 10 između kojih se molio jedan *Očenaš*. Svakoj *Zdravomariji* on je pridodao kratku misao o temeljnim otajstvima naše vjere kojeg bi komentirao kratkom propovjeđu. Takav način moljenja krunice nazvao je *novim*, za razliku od onog *starog* koji se sastojao samo od moljenja *Zdravomarija*, bez nadodane misli ili razmatranja otajstava vjere. Za ovog dominikanca 150 *Zdravomarija* odgovara broju od 150 psalama Davidova

psaltira; razdioba na tri puta po 50 *Zdravomarija* odgovara trima dijelovima dana u kojima se moli Časoslov: noć, podne i večer; podjela na deset *Zdravomarija* odgovarala bi po njemu psalmistovo „harfi od deset žica“ kako to stoji u Psalmu 33, 2: „Slavite Gospodina na harfi, na liri od deset žica veličajte njega“. Podjelom pak na tri dijela od kojih svaki broji pet otajstava časti se pet Isusovih rana. Otac Alan de la Roche je bio uvjeren da će molitva Gospo koja započinje sa *Zdravo Marijo Njoj* biti draža ako se istodobno u molitvi razmatraju i otajstva Isusova života. „Misaona molitva sjedinjena s onom usmenom je zasluznija jer tako cijeli čovjek – tijelo i duša – sudjeluju u činu kojim se štuje Boga“, naglasit će u svom djelu *Apologia* (cap 19., br. 1). On ipak nije konačno definirao kojih bi to 15 otajstava točno bilo, odnosno 150 zaključaka na koncu svake *Zdravomarije*, ostavivši tako otvorenom mogućnost slobodnog odbira. Tako se razvila dominikanska krunica koja se brzo proširila i tako predvladala prethodna dva modela. Ovom redovniku, uza sve navedeno, dugujemo još i zasluge za širenje i promociju Bratovština Svetog Ružarija po cijeloj Europi, a razumljivo je da su bile osobito vezane uz dominikanske crkve i samostane. Svakako, važan doprinos širenju molitve krunice dat će, u njezinom franjevačkom izričaju, i veliki sveci Franjevačkog reda sv. Bernardin Sijenski (1380.-1444.) i sv. Ivan Kapistran (1386.-1456.).

„Papa krunice“ sveti Pio V.

Knjižica njemačkog dominikanca *Psaltir Blažene Djevice Marije i tri ružarija*, po redu po kojem trebaju biti poredani i moljeni, tiskana prvi put u Baselu u Švicarskoj 1475. godine, kasnije objavljivana na više mjesta i u više izdanja, u velikoj je mjeri doprinijela širenju molitve krunice. Ta knjiga po prvi put donosi grafiku s prikazom Bogorodice s djetetom, ali i ilustracije 15 otajstava u boji koje služe za razmatranje za vrijeme molitve krunice. Središnji dio donosi 3 ilustracije od kojih prva prikazuje pet radosnih otajstava, druga prikazuje pet žalosnih otajstava i tre-

ća prikazuje četiri otajstva koji se poklapaju s našim današnjim slavnim otajstvima. Peto slavno otajstvo tu ne govori o Marijinoj krunidbi za kraljicu neba i zemlje, nego o Božjoj slavi i slavi njegovih svetaca na Posljednjem sudu. Svakako, ovo smanjenje broja otajstava sa 150 na 15 pojednostavilo je i olakšalo razmatranje otajstava života Isusova i života Marijina napose kod običnog puka koji ga je s oduševljenjem prihvatio. I baš zbog toga ova se brzo širila kao i način molitve krunice koju je ona preporučivala.

U promicanju molitve Gospine krunice istaknuli su se i redovnici Družbe Isusove - isusovci, koje je osnovao sv. Ignacije Lojolski (1491. - 1556.). Isusovac sv. Petar Kanizije (1521.- 1797.), prozvan i apostolom Njemačke, napisati će da je Marijina krunidba u Nebu ono otajstvo koje se treba smatrati petim u nizu slavnih otajstava krunice. Dominikanski red je proširio moljenje krunice i u novi svijet, u novotkrivene Amerike, kao i na Daleki Istok otkrivši u njemu uspješno sredstvo evangelizacije tamošnjih naroda. S tom su molitvom pape Inocent VIII., Aleksandar VI. i Siksto IV. povezali mnoge oproste koji su također doprinijeli njezinu snažnom širenju. U drugoj pak polovici XVI. stoljeća pod utjecajem reformi Tridentskog koncila konačno se oblikovao sadržaj i slijed 15 otajstava krunice. Oblik koji mu je, u biti, dao bl. Alan de la Roche i koju je širio dominikanski red i službeno je potvrdio 17. rujna 1569. papa dominikanac Pio V. bulom *Consueverunt Romani Pontifices*. Taj papa je općenito smatran i nazivan „Papom krunice“.

Ova bula je, kodificirala način i formu molitve krunice koji su ostali isti i nepromijenjeni do naših dana: 150 *Zdravomarija* razdijeljenih u tri „krunice“ s 15 *Očenaša*, po jedan između svake desetke. Papa u ovoj buli ističe kako je „Ružarij ili Psaltir Blažene Djevice vrlo pobožan način molitve i utjecanja Bogu; jednostavan način dostupan svima a koji se sastoji u čašćenju Presvete Djevice, ponavljajući Anđelov pozdrav 150 puta, onoliko, dakle, koliko je Davidovih psalama, zaustavljući se

između svake desetice u *Gospodnjoj molitvi*, s određenim razmatranjima koja osvjetljuju čitav život našega Gospodina Isusa Krista⁵. Papina je odluka, također i dodatno doprinijela širenju već ustaljenoga načina razmišljanja o *Otajstvima za vrijeme molitve krunice*. Ova Papina odluka povezana je s glasovitom pobjedom kršćanske vojske nad Osmanlijama u bitci kod Lepanta 7. listopada 1571.

Ustanovljenje liturgijskog blagdana Svetе krunice može se nazvati konačnim i svečanim korakom u promociji ove molitve. Prvi korak u tom pravcu učinio je papa Pio V., 17. ožujka 1572. godine, ustanovivši liturgijski spomen Gospe od pobjede uvjeren da pobjedu izvođenju kod Lepanta 7. listopada 1571. treba zahvaliti snažnom zagovoru i pomoći Blažene Djevice Marije od krunice. On je također odredio da se, kao znak zahvale Blaženoj Djevici za njezinu pomoć, u Gospine Litanijske uvrsti i zaziv „Pomoćnice kršćana“. Njegov nasljednik na Petrovoj stolici papa Grgur XIII. (1572.-1585.) je 1. travnja 1573. svečano ustanovio blagdan Svetе Krunice, i odredio da se on slavi 7. listopada. Dodatašnji naslov – naziv blagdana Svetе Marije od Pobjede promijenio je u „Blažena Djevica Marija od krunice“. Papa Siksto V. (1585.-1590.) službeno će godine 1587. odobriti Lauretske litanijske koje slijede nakon molitve krunice a koje su nadahnute biblijskim tekstovima i tekstovima Crkvenih otaca.

Razmatranja *otajstava* konačno će se učvrstiti 1716. godine u povezanosti s posebnim oprostom podijeljenim od pape Klementa XI. (1700. - 1721.) koji će blagdan Kraljice sv. krunice proširiti na opću Crkvu u spomen na još jednu kršćansku pobjedu nad Osmanlijama, bitka pod Bećom potkraj 1683. godine. Uvođenje *završne pohvale* u molitvu krunice, odnosno molitve *Slava Ocu*, prvi put je zabilježeno u djelu španjolca Fernándeza iz 1613. godine, čime je proces rasta i postupnog oblikovanja molitve krunice u potpunosti završen.

„Ne ispuštajte krunicu iz svojih ruku nikada“

Od početka 18. stoljeća pa sve do naših dana krunica je postala najraširenijom molitvom za ljude svih uzrasta i društvenih položaja. Sveti Vinko Paulski (1581.-1660.) poručiti će svojim duhovnim kćerima sestrama milosrdnicama „Krunica je vaš Časoslov“. Milanski nadbiskup sv. Karlo Boromejski (1538.-1584.) obnavljajući vjerski život nakon Tridentskog koncila uvodi molitvu krunice u sve župe prostrane Milanske nadbiskupije. Golemi doprinos širenju krunice, kao i pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji dao je i sveti Ljudevit Marija Grignion Montfortski (1673.-1716.), osnivač Misionara Marijine Družbe (Montfortanci). U *Raspravi o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici Mariji* on je ustvudio: „Ako, dakle, promičemo ozbiljnu pobožnost prema Presvetoj Djevici, to je jedino zato da promičemo pobožnost prema Isus Kristu; to je jedino zato da iznesemo lako i sigurno sredstvo kako naći Isusa Krista“. (br. 52). I još: „(...) da doznam da li je netko Božji, ja boljeg sredstva nemam nego li ispitati da li mu je drago moliti *Zdravomariju* i Krunicu. Ovaj svetac krunici će posvetiti i još jedno svoje djelo pod nazivom *Čudesna tajna svete Krunice za obratiti se i spasiti se*.

Bezbrojna su svjedočanstva papa kojima oni promiču, preporučuju i potiču na molitvu krunice. Nakon pape Pia V., papa Lav XIII. (1878.-1903.) bio je drugi papa nazvan „papa krunice“. On je 1. rujna 1883. objavio encikliku *Supremi apostolatus officio*, kojim potiče na pobožnost prema BDM i na molitvu Gospine krunice. U Gospine litanijske je uvrstio zaziv „Kraljice svete krunice“. Za njega je „krunica najizvrsnija molitva i najefikasniji način za postizanje vječnoga života. Ona je lijek za sva zla i korijen svih naših blagoslova. Ne postoji izvrsniji način molitve.“ Obraćenik blaženi Bartol Longo (1841.-1926.) će upravo za vrijeme pontifikata ovog pape i uz njegovu potporu dobiti nadahnuće za podizanje velebnog Svetišta Kraljice sv. krunice u Pompejima kod Napulja, te za sastavljanje poznate Molitve (*Supplica*) Kraljici sv. krunice koja

⁵ *Consueverunt Romani Pontifices*, br. 1.

se moli 8. svibnja - na dan posvete Bazilike u Pompejima, te na prvu nedjelju listopada točno u podne.

Leonov nasljednik Pio X. (1903.-1914.) će kazati: „Krunica je najljepša i najbogatija milostima od svih molitvi; to je molitva koja najviše dira Srce Majke Božje ... i ako želite da mir prevlada u vašim domovima onda molite obiteljsku krunicu.“ Na istom tragu su bili pape Benedikt XV. (1914.-1922.), Pio XI. (1922.-1939.) te Pio XII. (1939.-1958.). I oni će snažno poticati na molitvu krunice. Trojica papa naših suvremenika to će također činiti na izvrstan način: Papa Ivan XXIII. (1958.-1963.) u svojoj će enciklici *Grata recordatio* te u apostolskom pismu *Il Religioso convegno* preporučiti ovu molitvu. Glasovita je njegova rečenica: „Ne ispuštajte krunicu iz svojih ruku nikada!“ Papa Pavao VI. (1897.-1978.) u apostolskoj pobudnici *Marialis cultus* molitvi krunice posvećuje veliku pažnju (br. 42 do 55). Krunicu naziva „sažetkom cijelog Evanđelja“ (br. 42). U broju 54. će istaknuti da je nakon *Molitve Časova* nedvojbeno krunica najizvrsnija i najdjelotvornija zajednička molitva koju treba moliti svaka kršćanska obitelj. Papa Ivan Pavao II. (1978.-2005.) u Apostolskom Pismu *Krunica Djevice Marije* o ovoj će molitvi kazati: „Blagoslovljena Marijina krunica, slatki okov koji nas veže uz Boga. Dosada rečeno opsežno prikazuje bogatstva te tradicionalne molitve, koju resi jednostavnost pučke molitve, ali i teološka dubina molitve prikladne za onoga koji osjeća potrebu za dubljim razmatranjem. Crkva je toj molitvi oduvijek priznavala posebnu djelotvornost, povjeravajući njezinu zajedničkom i ustajnom moljenju najteže potrebe. U trenutcima u kojima je samo kršćanstvo bilo izloženo pogibelji, tražilo se spas u snazi te molitve i zazivalo Djevicu od krunice da svojim zagovorom izmoli spasenje. Djelotvornosti te molitve danas rado povjeravam - kao što sam spomenuo na početku - molitvu za mir u svijetu i obitelji“ (br. 39). Ovaj doista „marijanski papa“, sav posvećen Mariji za svoje je papinsko geslo uzeo riječi „Sav Tvoj“ - *Totus Tuus*. Reći će za sebe u navedenom Apostol-

skom pismu objavljenom 16. listopada 2002., na početku dvadeset i pete obljetnice njegove papinske službe:

„I ja sam osobno u mnogim prigodama pozivao na često moljenje krunice. Već od mojih mладенаčkih dana ta je molitva imala važno mjesto u mojoj duhovnom životu. Snažno sam se toga prisjetio za vrijeme nedavnog putovanja u Poljsku, ponajprije pri posjetu svetištu Kalvariji. Krunica me pratila u trenucima radosti i u trenucima kušnje. Njoj sam povjeravao tolike brige i u njoj sam uvijek nalazio utjehu. Prije dvadeset i četiri godine, 29. listopada 1978., svega dva tjedna nakon izbora za Petrova nasljednika, iskrene sam duše priznao: »Krunica je moja najdraža molitva. Divna je to molitva! Divna u svojoj jednostavnosti i u svojoj dubini. [...] Može se reći da je krunica, u određenom smislu, molitva-komentar posljednje glave konstitucije *Lumen gentium* Drugoga vatikanskog koncila, koja govori o čudesnoj prisutnosti Majke Božje u otajstvu Krista i Crkve. U pozadini riječi Zdravomarije pred očima se duše nižu glavni događaji iz života Isusa Krista. Složeni u cjelokupan niz radosnih, žalosnih i slavnih otajstava, oni nas uvode u živo zajedništvo s Isusom po - mogli bismo reći - srcu njegove Majke. Istodobno, naše srce u tim deseticama krunice može obuhvatiti sve događaje od kojih je satkan život pojedinca, obitelji, naroda, Crkve i čovječanstva, naše osobne događaje i događaje iz života naših bližnjih, posebno onih koji su nam najbliži, koji su nam više prirasli srcu. Na taj način jednostavna molitva krunice označava ritam ljudskog života.«. S tim sam riječima, draga braćo i sestre, svoju prvu godinu papinske službe uveo u dnevni ritam krunice. Danas, dok započinjem dvadeset i petu godinu svoje službe kao Petrov nasljednik, želim učiniti to isto. Kolike sam milosti u ovim godinama primio od Blažene Djevice po krunici: Magnificat anima mea Dominum! Želim izraziti svoju zahvalnost Gospodinu riječima njegove presvete Majke, pod zaštitu koje sam stavio svoju papinsku službu: Totus tuus!“

Krunica na ramenima Hrvatske vojske i policije

Razdoblje od listopada 2002. do listopada 2003. ovaj je papa proglašio "Godinom krunice", a u ovu najrašireniju marijansku molitvu na svijetu, uveo je pet novih otajstava koja je nazvao *Otajstvima svjetla*, vezanima uz najistaknutije trenutke Isusova javnog života. „Prelazeći potom s Isusova djetinstva i skrovitog života u Nazaretu na njegov javni život, naše nas razmatranje vodi do onih otajstava koja se na poseban način mogu nazvati »otajstvima svjetla«. Sigurno je cjelokupno Kristovo otajstvo svjetlo. On je »svjetlost svijeta« (Iv 8, 12). No to osobito dolazi do izražaja u godinama javnog života, kada naviješta evanđelje Kraljevstva. Želeći kršćanskoj zajednici predložiti pet važnih trenutaka – »svjetlih« otajstava – toga razdoblja Kristova života, mislim da tome odgovaraju: 1. njegovo krštenje na Jordanu, 2. njegovo samoobjavljenje na svadbi u Kani, 3. njegovo navještanje kraljevstva Božjega s pozivom na obraćenje, 4. njegovo preobraženje i, konačno, 5. njegovo ustanovljenje euharistije, kao sakramentalnog izraza pashalnog otajstva“, istaknut će ovaj veliki i sveti Papa⁶. Papa Benedikt XVI. (2005.-2013.) će nas pozvati: „Duhovno se sjedinite s raspetim Isušom i pustite se u Marijine ruke, zazivajući je molitvom krunice.“ A papa Franjo kaže: „Ima nešto što mi daje snagu svakoga dana – to je molitva krunice. Želim podsjetiti na važnost i ljepotu molitve svete krunice. Molite ju zajedno u obitelji, s prijateljima, u župi. Molitva krunice je dragocjeni trenutak da se obiteljski život, prijateljstva učine još čvršćima. Naučimo moliti više u obitelji i kao obitelj.“

6 Krunica Djevice Marije, br. 21.

Daleko bi nas ovdje odvelo prikazivanje svega onoga što su pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji te molitva krunice bile i jesu u životu našeg Hrvatskog naroda. Našem mučeniku blaženom kardinalu Alojziju Stepincu bilo je jasno: „Neprijatelj hoće da nas Hrvate biološki iskorijeni, ali ja se ne bojam za budućnost svojega naroda dok bude štovao Majku Božju“.⁷ „Zato vas vruće molim, iz ljubavi koju imam prema vama u Isusu i Mariji, da molite i krunicu, a također, imate li vremena i čitav ružarij, svakoga dana, paćete na času smrti blagoslivljati dan i sat kad ste mi povjerovali.“

Brojna Gospina svetišta diljem naše Domovine svjedoče o Gospinim velikim dobročinstvima i uslišanjima. U teškim trenutcima Domovinskog rata hrvatski je vojnik, redarstvenik, branitelj nosio krunicu kao znak vjere, povjerenja, predanja i pouzdanja u Presvetu Bogorodicu. Hrvatske obitelji, hrvatski narod je žarko molio Gospinu krunicu da se obrani i spasi Domovina i narod. Stoga je s pravom krunica našla svoje mjesto i u službenom grbu Vojnog Ordinarijata u Republici Hrvatskoj. Gospa je bila i ostala „Fidelissima Advocata Croatiae“ Najvjernija odvjetnica Hrvatske. Vojna kapelacija u Vinkovcima posvećena je Kraljici svete Krunice i svetom Ivanu Kapistranu. Na blagdan Kraljice sav. Krunice 7. listopada 2020., vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan blagoslovio je novoizgrađenu kapelicu u vinkovačkoj vojarni u čast BDM Kraljice svete Krunice i sv. Ivana Kapistrana.

7 Ante Katalinić, *Marija - Velika nada Hrvata*, Pokret krunice za obraćenje i mir, Zagreb 1998., str. 9-10.

Kapela vojne kapelaniјe "Kraljica Svetе Krunice i svetog Ivan Kapistrana" u Vinkovcima

LITERATURA:

Emanuelle Giulietti, *Storia del Rosario*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 2013.

Ante Katalinić, *Marija - Velika nada Hrvata, Pokret krunice za obraćenje i mir*, Zagreb 1998.

Ljudevit Marija Grignion Montfortski, *Raspovrava o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici Mariji* ("Priprava na kraljevstvo Isusa Krista"), Samostan Misionara montfortanaca – Apostolatski centar „SAV TVOJ“, Zagreb , 2007.

Ivan Pavao II., Apostolsko pismo *Rosarium Virginis Mariae*; dostupno na: https://hr.wikisource.org/wiki/Rosarium_Virginis_Mariae;

hr.wikisource.org/wiki/Rosarium_Virginis_Mariae;

Sveci o krunici; dostupno na: <https://ruzarij.com>

Pavao VI, Apostolska pobudnica *Marialis Cultus*, br. 42-55; dostupno na: http://www.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19740202_marialis-cultus.html;

Praktisches Lexikon der Spiritualität (uredio: Christian Schütz), Herder, Freiburg - Basel - Wien, 1992.

SVETI IVAN KAPISTRAN

Zaštitnik vojnih kapelana

Marko TROGRLIĆ¹

Životni put do stupanja u Franjevački red

Ivan Kapistran (Capistranus, Kapistran; latinski: Iohannes de Capistrano, na talijanskom: Giovanni da Capestrano) rođio se 24. lipnja 1386. u Capestranu u blizini Aquile u talijanskoj pokrajini Abruzzo. Podrijetlom je iz plemenitaške obitelji. Njegov otac Antonio bio je podrijetlom stranac koji je, kako se čini, doselio u taj kraj jer je bio u nekoj službi s članovima južnoitalske dinastije Anžuvinaca. Kanonsko i civilno pravo studirao je u Perugi gdje je, po završetku studija, postao i gradskim sucem, poznat po svojoj moralnosti i nepristranosti. Studiji provedeni u Perugi snažno će obilježiti njegovu osobu i

ostaviti jakog traga u njegovim djelima. U sukobu između Perugie i Riminija pao je u zarobljeništvo. U tom zarobljeništvu, iz kojeg je pokušao dva puta pobjeći, proživio je i mistično iskustvo, slično onomu sv. Ignaciju Lojolskog, doživjevši dubinsko obraćenje.

Po nekim hagiografskim izvorima za tamnovanja mu se dva puta ukazao sveti Franjo Asiški koji ga je pozvao na potpunu i temeljitu promjenu života. Oslobođen uz otkup, povratio se u Perugiju gdje biva prihvaćen od zajednice franjevaca opservanata² iz Monteripida koji je u to doba zračio bogatim duhovnim iskustvom pokrenutim od njihova franjevca fra Paoluccia Trinci koje desetljeće prije. Potpuna promjena načina života potakla ga je da službeno zatraži ništavnost bračka koji je u prethodnom razdoblju bio sklopio, no ne i konzumirao, s nekom djevojkom iz Capestrana o čemu će i sam Ivan posvjedočiti u svojim propovjedničkim nastupima. Obukavši franjevački habit, tijekom 1417. zaređen je za svećenika. Tada je, po svemu sudeći, i započeo svoje propovijedanje. Ono je na samim njegovim počecima bilo posvećeno borbi protiv tzv. *fraticella*³, heretičkih sljedbi franjevačke inspiracije koji su se pozivali na "izvorno" Pravilo i na Oporuku sv. Franje, a koji su se pod utjecajem jednako tako heretičkih sljedbi tzv. *spiritualaca* potkraj 13. stoljeća bili odvojili od matice Reda optužujući ga da je izdao izvorno Franjino Pravilo i franjevačko siromaštvo. *Fraticelli* su i službeno proglašeni heretičkom sljedbom 1323. te su zauzeli

1 Prof. dr. sc. Marko Trogrlić je rođen 1972. Svećenik Vojnog Ordinarijata u Republici Hrvatskoj - policijski kapelan u kapelaniji sv. Mihovil arkandeo u Policijskoj Upravi splitsko-dalmatinskoj. Studij povijesti završio na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beču, gdje je i doktorirao 2001. Studij filozofije završio na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, a teologije na Papinskom Sveučilištu Svetog Križa u Rimu. U registar znanstvenika pri MZOŠ RH upisan pod matičnim brojem 252 851. Vrela za povijest novovjekovne povijesti Dalmacije istraživao u arhivima i bibliotekama u Hrvatskoj (Split, Zadar, Trogir, Zagreb), Austriji (Austrijski državni arhiv u Beču, Austrijska nacionalna biblioteka te Sveučilišna biblioteka u Beču) te u Italiji (Tajni vatikanski arhiv i Arhiv De Propaganda fide u Rimu). Bio glavni voditelj znanstveno-istraživačkog projekta MZOS-a Dalmacija i bečke središnje institucije u 19. stoljeću. Od 1. listopada 2009. do 30. rujna 2013. obnašao, u dva mandata, dužnost dekana Filozofskog fakulteta u Splitu, bio član Senata Sveučilišta u Splitu te predsjednik dekanske konferencije Filozofskih fakulteta u Republici Hrvatskoj. U zvanju je redovitog profesora na katedri za novovjekovnu i suvremenu povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu. Autor i urednik nekoliko knjiga i znanstvenih i stručnih radova.

2 Opervanti (prema lat. *observans*, genitiv *observantis*: koji se pridržava), nekadašnji naziv za franjevce koji su se strogo pridržavali *Pravila* iz 1223; danas *manja braća* franjevci, što znači kratica OFM

3 Umanjenica od talijanskog *frate* (hr. *brat*).

otvoreno pobunjenički stav protiv Crkve i sve do polovice 15. stoljeća nastavljali živjeti u manjim raspršenim zajednicama slijedeći rigorozno siromaštvo.

Franjevac - propovjednik

Kapistranovo propovijedanje protiv spomenutih *Fraticella* službeno je potvrđeno kad se on u Mantovi, u svibnju 1418. susreo s papom Martinom V. (1417. – 1431.) koji se vraćao s Koncila u Konstanzu (1414. – 1418.). On ga je imenovao papinskim istražiteljem. Tim je na neki način formalizirano i ono što će obilježiti njegovu bogatu propovjedničku djelatnost, zdrženu sada s onom istražiteljskom, a to je: njegova temeljita pravnička izobrazba. Ona će mu biti od velike pomoći u raznim zadacima koji su mu povjeravani tijekom godina u raznim predmetima Napuljske kraljevske kuće.

Tako se Kapistranov životni put i njegovo djelovanje mogu podijeliti na dvije faze: prva je ona *talijanska* i obuhvaća razdoblje aktivnosti u Italiji sve do 1451. godine. Druga pak obuhvaća razdoblje koje slijedi nakon 1451. i seže sve do njegove smrti 1456. Prvo razdoblje prožeto je prvotnim Kapistranovim interesom, a to je propovijedanje, obrana istina katoličke vjere i reforma Franjevačkog reda. Propovjedati pak u to doba značilo je provoditi život pun odricanja, bez stalnog boravišta, u mnogim opasnostima za čestih i napornih putovanja, u pomanjkanju sna, u trpljenju gladi i žeđi, studeni i vrućine, u raznim pogibeljima svakog dana i uvijek iznova, s raznim nepogodama i izloženostima neuvijek sretnog ishoda.

Godine 1422. započinje propovjedati u talijanskom gradu Aquila pred golemlim mnoštvima vjerničkog puka koji ostaje oduševljen njegovom snažnom riječju, zanosom i gestama. To isto vrijedi i za njegove propovjedničke nastupe u Rimu, Sieni, Perugi, Milanu, Padovi, Vicenzi, Veneciji i drugdje. Neko vrijeme je boravio i u Španjolskoj i u Svetoj zemlji. Njegovo propovijedanje, napose u

Došašcu i Korizmi, uvelike je doprinisalo duhovnoj obnovi vjerničkog puka, kao i njegovu učvršćenju u ispravnom katoličkom nauku. On, već poznati propovjednik upoznao je i još jednoga drugog glasovitog propovjednika franjevca sv. Bernardina Sijenskog (1380.-1444.) s kojim ga je povezivalo veliko prijateljstvo. On će Kapistrana višekratno braniti od optužbi za idolatriju koje će doprijeti čak i do Svetе Stolice u Rimu. Sv. Bernardin Sijenski će ga uputiti i u pobožnost Imenu Isusovu koju će on sažeti u tri slova *IHS*, a koja znače *Jesus Hominum Salvator* - Isus Spasitelj ljudi. Zbog njegovih izvrsnih pravničkih sposobnosti, Kapistrana su Pape višekratno imenovali i svojim poslanikom i povjeravali mu vrlo osjetljive misije. Zbog zasluga koje je imao kao reformator Franjevačkog reda, dobio je naziv *Colonna dell'Osservanza* - Stup Opservancije⁴. Ne manje žara ulagao je i u borbu protiv kamatarenja i lihve, no u tomu bez nekih značajnijih uspjeha.

Drugo razdoblje Kapistranova života, nakon 1451. pa sve do njegove smrti, obilježeno je njegovim propovijedanjem s druge strane Alpa, u Srednjoj Europi, dosegnuvši svoj vrhunac u epizodi obrane Beograda od osmanske najezdne. To se razdoblje može nazvati njegovim *europskim* životnim razdobljem. Na zahtjev pape Nikole V. odvažio se na put u zemlje Habsburške krune zajedno s dvanaestoricom drugova franjevaca. Sam car Fridrik III. iz dinastije Habsburg (1415. - 1493.), tada car Svetog Rimskog Carstva (1452.-1493.), zatražio je da dođe i započne propovijedanje s druge strane Alpa (propovijedajući na latinskom jeziku, uz prevoditelja koji je preudio njegove propovjedni na jezik puka). Tako je obišao Bavarsku, Tiringiju, Sasku, Šlesku i Poljsku. Osobite napore je ulagao u obraćenje Hustita - sljedbenika češkog reformatora Jana Husa - u samoj Češkoj, ali i šire. No to se njegovo bogato djelovanje sve više okretalo prema jednoj akciji koja će zapravo najviše

⁴ Opservancija se odnosi na *Opservante* što je nekadašnji naziv za franjevce koji su se, kako smo već istaknuli, strogo pridržavali *Pravila* iz 1223; danas *Manja braća* (OFM).

obilježiti njegov život i po čemu ga najviše i pamtimo, a to je vojna protiv Osmanlija koji su sve jače i agresivnije prodirali u Europu.

Osmanlije pred vratima

Godine 1453. pao je Carigrad u osmanske ruke, a njime je palo i cijelo Istočno Rimsko Carstvo. Odjek toga tragičnog događaja po svoj Europi bio je golem. Miješali su se osjećaji straha, tjeskobe, neizvjesnosti ... Činilo se da je nadolazeća sila nezaustavljiva, da je golema i nepredvidiva i da je samo pitanje trenutka kad će se u svoj svojoj silini pojaviti u samom srcu Europe. Nakon smrti pape Nikole V. (1397.-1455.) za papu je izabran 77.- godišnji katalonski kardinal Alfonso Borgia koji će uzeti ime Kalisto III. (1455.-1458.). Taj papa koji će na Petrovoj stolici sjediti samo tri godine na poseban će način biti posvećen organiziranju vojne protiv Osmanlija. Poznata je njegova izjava prilikom preuzimanja papinske službe kako neće mirovati dok Carigrad ne preotme neprijatelju kršćanske vjere, ne oslobodi tamo zarobljene kršćane i ne uzvisi vjeru. Tu svoju misao i zadaću neuromorno je promicao šaljući pisma i pozive na akciju brojnim europskim vladarima. U najvažnije zemlje i u najugroženija područja slao je svoje poslanike, objavljajući oproste za sve one koji će sudjelovati u križarskoj vojni protiv Turaka. I sam se Rim počeo naoružavati, a velike sume novca slao je u ugrožene Ugarsku i Albaniju. Taj borbeni i odvažni duh ovoga Pape na poseban je način u svojim nastupima prinosio upravo franjevac Ivan Kapistran. U svojim je vatrenim propovijedima pozivao na odziv Papi i na poduzimanje akcija. No često je učinak bio slab, nedostatan, bez konkretnih odjeka ...

Južne granice Hrvatsko-ugarskog kraljevstva našle su se prve na udaru snažne Osmanske sile. Uz ovu nevolju, Kraljevstvo je zadesila i kriza nasljedstva te je došlo, kako ćemo to još vidjeti, do sukobljavanja prohabsburške ili tzv. „dvorske“ stranke i „narodne“ stranke – zapravo županijskog plemstva. Albert II. Habsburški (1437.-1439.) bio je, naime,

prvi Habsburgovac na hrvatsko-ugarskom prijestolju. On se 1422. oženio Elizabetom Češkom, kćeri Žigmunda Luksemburškog (1368. - 1437.), hrvatsko-ugarskog kralja od 1387., rimsko-njemačkog cara od 1411. te češkog kralja od 1419. Budući da Žigmund nije imao muškog nasljednika po njegovu sporazumu s Albertom Habsburškim iz 1402. trebao ga je naslijediti njegov sin, upravo spomenuti Albert II. koji mu je ujedno bio i zet. Nakon dakle Žigmundove smrti 1437., Albert II. okrunio se za hrvatsko-ugarskog kralja, postavši time, kako rekosmo, prvi pripadnik dinastije Habsburg na hrvatsko-ugarskom prijestolju. Umro je 1439. godine. Upravo je, dakle, kralju Žigmundu osmanska prijetnja koja je sa sultanom Muratom II. (1421.-1451.) započela novi val svoje ekspanzije u dvadesetim godina XV. stoljeća predstavljala golemi izazov. Žigmund je prema Osmanlijama nastojao stvoriti tampon-zonu od država Bosne, Srbije i Vlaške. Nakon osmanskog poraza kod Ankare 1402. srpski je despot Stefan Lazarević (1377.- 1427.) prihvatio vrhovnu Žigmundovu vlast postavši jednim od najvećih ugarskih zemljoposjednika. Kao vjerni vazal štitio je od turskih upada ugarske južne županije koje su graničile sa Srbijom sve do svoje smrti. Žigmundova ja zasluga bila i to što je obrambenu mrežu protegnuo daleko na jug sve do Jajca u Bosni. U posljednjoj trećini svoje vladavine uspostavio je obrambeni sustav - kombinaciju dvaju linija graničnih utvrda od donjeg Dunava pa do Jadrana te mobilnih postrojbi uvijek spremnih za ofenzivnu akciju - koji je štitio Hrvatsko-ugarsko kraljevstvo gotovo cijelo stoljeće te omogućavao pogranično ratovanje desetljećima nakon njegova eventualnog pada.

No, Albertova je vladavina bila kratkog vijeka. Ubijen je 27. listopada 1439. Ugarsku je zadesila kriza nasljedstva. Žigmundova kćerka Albertova supruga kraljica Elizabeta nekoliko mjeseci nakon Albertove smrti rodila je sina Ladislava V. Postuma („Posmrće“) koji će u svibnju 1440. biti okrunjen krunom sv. Stjepana. No, ugarski staleži koje su

predvodili Žigmundovi „velikaški vojnici“ odbili su prihvatići taj čin i na prijestolje su pozvali mladog poljskog kralja Vladislava I. Jagelovića (1424. – 1444.) očekujući od njega da nastavi voditi borbe protiv Osmanlija. On je također, u srpnju 1440., bio okrunjen za kralja. Dok je Ladislav V. Postum uživao potporu svoga rođaka i zaštitnika Friedrika III. koji će uskoro postati njemačkim carem te dominirati sjeverom Ugarske, Vladislav je uspio ojačati svoju vlast nad ostatkom zemlje dugujući to u velikoj mjeri dvojici istaknutih velikaša: Nikoli Iločkomu (1410.-1477.), jednom od najistaknutijih velikaša - pristaša „narodne“ stranke te Jánosu (Ivanu, Janku) Hunyadiju (1407.-1456.) koji je iza sebe imao nevjerljivu karijeru u smirivanju istočnog djela Ugarskog kraljevstva te u ratovanju s Osmanlijama. Njemu će u svoje doba Albrecht II. povjeriti obranu granice na Dunavu, a kralj Vladislav imenovat će ga 1441. erdeljskim vojvodom i beogradskim kapetanom. U godinama 1440.-1444. Hunyadi je stekao europsku slavu protuosmanskoga vojskovođe: u pobjedi kraj Beograda 1441., u Erdelju i Vlaškoj 1442. te kraj Niša i Sofije u »dugoj vojni« 1443-44. To mu je osiguralo premoćan utjecaj u Ugarskoj. U bitki kraj Varne 1444. bio je poražen. Od Osmanlija će biti poražen i 1448. na Kosovu, ali će ih 1454. pobijediti kraj Smedereva i Kruševca. No, Hunyadi će se posebno istaknuti u borbama za Beograd, koji je u lipnju 1456. opsjedala vojska Muratova Sina sultana Mehmeda II. zvanog *el-Fatih - Osvajač* (osmanski sultan 1444.-1446. i opet 1451.-1481.). Hunyadi je bio jedina osoba od koje se mogao očekivati uspešan otpor Turcima. Upravo će s njime Kapistran naručiti surađivati u važnom poduhvatu borbe za Beograd.

Borba za Beograd

Padom Carigrada 1453. godine bilo je jasno da osmanlijskim ekspanzionističkim namjera nema kraja. U dva pohoda 1454. i 1455. Mehmed II. Osvajač pokorio je cijelu Srbiju, a 1456. povest će moćnu vojsku od 100 000 vojnika na Beograd, tada ključnu utvrdu

ugarskog južnog obrambenog sustava. Pad Carigrada je doduše djelovao šokantno na europske vladare, no njihove jače i složnije mјere su izostale. Ugarski je sabor proglašio opći ustanak, no kršćanski se europski vladari nisu odazvali Papinom pozivu na vojnu. Kapistran se dao na snažno propovijedanje. U Beču se kod katedrale sv. Stjepana okupilo veliko mnoštvo da čuju i vide ovog revnog franjevačkog propovjednika. Mehmedova vojska dobro poučena i opremljena, mahom profesionalni vojnici, započela je, s kopna i s Dunava, opsadu beogradske tvrđe u srpnju 1456. Njezini branitelji mogli su se nadati samo Hunyadijevoj pomoći – pomoći vojnika koje je on mobilizirao na svojim posjedima i od svojih prihoda. Uz njih, u pomoć su im pohitali i dragovoljci iz stanovništva Južne Ugarske koje je na taj čin svojim propovijedanjem potaknuto upravo Ivan Kapistran.

Po svjedoku i autoru opisa obrane Beograda, Kapistranovom frajevačkom subratu fra Giovanniju da Tagliacozzo, on se skupa s vojskom od nekih 5.000 vojnika 2. srpnja uputio prema Beogradu, opkoljenom Mehmedovom vojnicom i flotom na Dunavu. Uskoro će mu se pridružiti i drugi „križari“ okupljeni u Petrovaradinu. Kršćanska je vojska bila neusporedivo manja od one koja je opsjedala beogradsku tvrđavu. Sljedećeg 3. srpnja Kapistran će prijeći Dunav i osigurati vezu sa Petrovaradinom i Slankamenom. Susretuvši se s Hunyadijem, unatoč nedostatnim sredstvima i malobrojnjem ljudstvu, ovoga će osokoliti za protunapad i to opsadom brodovlja i udarom na tursku flotu kojim će 14. srpnja razbiti turski front i oslobođiti prolaz na Savi i Dunavu. Tjedan dana poslije uslijedila je i pobjeda na kopnu, pobjeda koja je u osobi Ivana Kapistrana imala apsolutnog protagonistu. Taj se ponizni franjevac preobrazio u pobjedničkog zapovjednika: nastavljujući s intenzivnom aktivnošću poticanja i ohrabrenja vojske za napad te osiguravši vezu između tvrđave i ostatka trupa na kopnu, on sam je predvodio napad.

Ilok s crkvom i samostanom sv. Ivana Kapistrana

Dana 22. srpnja 1456. beogradska je tvrđava bila oslobođena. Osmanlije su doživjele tako ozbiljan poraz da se Sultan odlučio povući i ne krenuti u protunapad. O izvojenoj pobjedi Kapistran će osobno obavijestiti papu Kalista III. Zahvaljujući Hunyadiju i Kapistranu spašen je i osiguran ugarski južni obrambeni sustav, Žigmundovo najvažnije nasljeđe. Nakon ovog poraza pod Beogradom Turci, za šezdeset i pet godina, nisu poduzimali ratne pohode sličnih razmjera.

Ta trijumfalna vojna akcija za obranu Kršćanskog zapada Kapistranu je osigurala naziv „Apostol ujedinjene Europe“. Već one moćao, iscrpljen od silnih napora smjestio se u franjevačkom samostanu u nedalekom Ilok-u, gdje je, zaražen kugom, umro 23. listopada 1456. godine. Tamo je i pokopan. Njegovo mrtvo tijelo postat će mjestom intenzivne pobožnosti i čudesnih Božjih zahvata sve do 18. kolovoza 1526. kad će Ilok pasti u Turske ruke, a franjevački samostan biti uništen. I sam Hunyadi je također podlegao kugi koja je nakon pobjede harala u vojnim taborima. Preminuo je u Zemunu, 11. kolovoza te iste 1456. Pokopan je u katedrali u Erdeljskom

Biogradu (Alba Iulia). U usmenoj predaji ostat će poznat kao *Sibinjanin Janko*.

Duhovna poruka

Vijest o Kapistranovoj smrti ubrzo se proširila kršćanskim svijetom. Njegova subraća fra Giovanni da Tagliacozzo, kojemu je Kapistran povjerio svoje knjige da mu ih vratiti natrag u zavičaj te fra Jakov Markijski, na osobit će se način zauzimati za njegovo proglašenje svetim. Tomu je nesumnjivo dooprinio i prijevod na talijanski jezik njegova latinskog Životopisa *Vita s. Iohannis a Capistrano* u kojem je snažno zagovarano njegovo uzdignuće na čast oltara. Za pontifikata pape Lave X. (1513.- 1521.) taj je proces već bio dobro uznapredovao. U XVII. stoljeću njegov će lik ponovno izroniti kao svjetla figura, i to ne samo franjevačke povijesti, koja će na sebe privlačiti sve više pažnje i to kao *Capistranus triumphans* - Kapistran Pobjednik osobito s obzirom na daljnji osmanlijski ekspanzionizam u samo srce Srednje Europe. Svetim ga je progglasio papa Aleksandar VIII. (1689.-1691.) 16. listopada 1690. Bula o kanonizaciji izdana je 4. lipnja 1724. za pontifikata

pape Benedikta XIII. (1724.-1730). Papa Pio XII. (1939.- 1958.) počastio ga je naslovom "Apostol Europe" 1956. godine, u onom teškom povijesnom času kad su se narodi europskog istoka nalazili u okovima komunističkog režima i burnih početaka "hladnog rata".

Djelo i osoba sv. Ivana Kapistrana i danas nam svjedoče o njegovoј potpunoј posvećenosti Evanđelju, navještaju Božje Riječi, pozivu na obraćenje te pobijanju raznih moralnih i doktrinarnih zastranjenja preko svoje propovjedničke djelatnosti kako u Italiji tako i diljem Europe, napose one Srednje. Njegove su propovijedi trajale između dva i tri sata, nekad i duže. Bio je čovjek apostolskih uspjeha, protagonist spektakularnih obraćenja i posrednik brojnih Božjih čudesnih zahvata koji su potvrđivali njegove riječi i njegovu svetost. Sveti Ivan Kapistran „i dalje može biti primjer čovjeka koji je u sutor srednjovjekovlja znao razumjeti probleme i potrebe svoga doba, tegobe i iščekivanja svojeg slu-

šateljstva, tražeći načina kako posadašnjiti Evanđelje upravo u tim okolnostima. Poruka je to koja ostaje za sve propovjednike svih vremena: učiniti se tražiteljima i navjestiteljima onog aktualnog smisla koje Božja poruka ima za svaku generaciju i za svaku kulturu“ (A. Pompei).

Sv. Ivan Kapistran slijedio je Krista svim svojim bićem, bio je ljubitelj mira i pravednosti u životu proživljenom u odricanju i u gorljivoj ljubavi prema bližnjemu. Svetac koji je poput svetaca svih vremena uvijek aktualan i koji uvijek, svakom naraštaju i svakom čovjeku, nose snažnu i važnu poruku - poruku bezuvjetne Božje ljubavi koja jedina usrećuje i spašava čovjeka.

Papa Ivan Pavao II. proglašio ga je 1984. godine zaštitnikom vojnih kapelana. Zaštitnik je i grada Iloka, tamošnje župe, crkve i samostana. Kraljici svete krunice i sv. Ivanu Kapistranu posvećena je i vojna kapelacija u Vinkovcima.

LITERATURA:

Hélène Angiolini - Dizionario Biografico degli Italiani - Volume 55 (2001), dostupno na: [https://www.treccani.it/encyclopedia/giovanni-da-capestrano-santo_\(Dizionario-Biografico\)](https://www.treccani.it/encyclopedia/giovanni-da-capestrano-santo_(Dizionario-Biografico))

Mato Batorović, "Kroz prošlost i sadašnjost Iloka", *Croatica Christiana periodica*, vol. 11, No. 19, 1987., str 165-186.

August Fink, "Pape rane Renesanse" u: Hubert Hedin (ur.), *Velika Povijest Crkve*, sv. III/II, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993., str. 596.-598.

Fra Giovanni da Tagliacozzo, *Bataglia di Belgrado 1456*, dostupno na: <https://centrostudicapestrano.com/biografie-giovannee>

Giovanni Hoffer, *Biografia di Giovanni da Capestrano*, dostupno na: <https://centrostudicapestrano.com/biografie-giovannee>

László Kontler, *Povijest Mađarske. Tisuću godina u Srednjoj Europi*, Srednja Europa, Zagreb 2007.

Don Mario Scudu, SDB, *San Giovanni da Capestrano*, dostupno na: <http://www.santiebeati.it/dettaglio/29800>

DEKRETI I IMENOVANJA

don Željko Savić imenovan je vojnim kapelanom za 7. HRVCON eFPBG-USA u Republici Poljskoj s danom 10. prosinca 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-36, od 10. prosinca 2020.).

o. Danijel Čolo, OCD imenovan je za v.d. kapelana Vojne kapelaniće Svetog Ivana od Križa u Velikoj Buni, za vrijeme trajanja misije 7. HRVCON eFPBG-USA u Republici

Poljskoj na koju je poslan vojni kapelan don Željko Savić, s danom 8. siječnja 2021. godine (KLASA: 805-03/21-06/01, URBROJ: 512-07-21-1, od 8. siječnja 2021.).

fra Matej Ećimović, OFM imenovan je pri-vremenim kapelanom Vojne kapelaniće Blaženog Ivana Merza u Slunju s danom 12. veljače 2021. godine (KLASA: 805-03/21-06/01, URBROJ: 512-07-21-2, od 12. veljače 2021.).

IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI

BLAGOSLOV PROSTORIJA MINISTARSTVA OBRANE I GLAVNOG STOŽERA ORUŽANIH SNAGA

MORH, 17. prosinca 2020.

Vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj msgr. Jure Bogdan predvodio je, u četvrtak 17. prosinca 2020. godine, obred blagoslova prostorija Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Glavnog stožera Oružanih snaga RH, koji se tradicionalno održava svake godine u božićno vrijeme. S njime je bio generalni vikar vojnog ordinarijata don Marko Medo. Blagoslovu su prisustvovali ministar obrane RH Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admirал Robert Hranj sa suradnicima te djelatnici Ministarstva obrane i Glavnog stožera OS RH.

Msgr. Jure Bogdan zazvao je Božji blagoslov i predvodio molitvu za sve pripadnike Mini-

starstva obrane i Oružanih snaga RH te članove njihovih obitelji i prijatelje. U molitvi se prisjetio i poginulih branitelja koji su dali živote za slobodu te preminulih djelatnika Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH.

„Neka Bog svima da zdravlja i svega onoga što je potrebno svima nama za dušu i za tijelo. Neka nam udijeli snagu i optimizam da možemo ići naprijed. Bog ne sumnja u nas, nemojmo ni mi u sami sebe. Zajedno idemo naprijed, na dobro naših obitelji, naših duša i našeg naroda. Neka vam je sretan i blagoslovljen Božić!“ rekao je biskup Bogdan.

MORH, 17. prosinca 2020.

HRVATSKI VOJNICI U POLJSKOJ PROSLAVILI BOŽIĆ

Na vojnom poligonu Bemowo Piskie u Republici Poljskoj, gdje su smješteni pripadnici 7. hrvatskog kontingenta (HRVCON) u sastavu Borbene grupe Poljska (BG-P – Battle Group Poland) u sklopu NATO aktivnosti ojačane prednje prisutnosti (eFP – enhanced Forward Presence), pripadnici 7. hrvatskog kontingenta svečanom misom polnoćkom dočekali su blagdan Božića.

Iako odvojeni od svojih obitelji, pripadnici 7. HRVCON-a u Republici Poljskoj obilježili su i proslavili blagdan Božića u božićnom ugodaju i duhu zajedništva. Polnoćka je održana u prigodno uređenim prostorima unutar vojnog poligona uz poštivanje svih propisanih epidemioloških mjera kako bi se spriječio rizik mogućeg širenja Covida-19.

Polnoćku je predvodio vojni kapelan Željko Savić. Tom prigodom pročitana je Božićna poruka vojnoga ordinarija msgr. Jure Bogdana u kojoj je istaknuto da u ovim našim, ljudski gledajući, teškim, neizvjesnim, pa i tragičnim okolnostima, Božić za sve nas jest i on to jedino i može biti: blagdan duboke i neizmjerno velike radosti, blagdan mira i blagdan sigurnosti utemeljene u Bogu i njegovoj neizrecivoj ljubavi prema čovjeku.

Kapelan Željko Savić čestitajući Božić, prenio je čestitku i pozdrav oca biskupa kao i pozdrav generalnog vikara Vojnog ordinarijata don Marka Mede.

BISKUP MSGR. JURE BOGDAN POHODIO POTRESOM POGOĐENA PODRUČJA

Vojarna u Petrinji, 31. prosinca 2020.

U četvrtak 31. prosinca 2020., vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, zajedno s generalnim vikarom Vojnog ordinarijata don Markom Medom, pohodio je potresom pogođene stanovnike Sisačko-moslavačke županije. Razorni potres magnitude 6,2 po Richterovoj ljestvici, s epicentrom 3 km jugozapadno od grada Petrinje, pogodio je u utorak 29. prosinca, područje Banovine. Ovom su događaju prethodila tri jaka potresa, od kojih je najjači bio magnitude 5,2 po Richteru. U potresu je poginulo sedam osoba, zabilježena je golema materijalna šteta, razrušeni su mnogi stambeni objekti, zgrade, ustanove, crkve i kapele. Mnogi su ostali bez svoga doma, bez krova nad glavom. Radi se o jednoj od najvećih tragedija koja je zadesila Lijepu Našu od Domovinskog rata.

Biskup Bogdan pohodio je razrušena sela i gradove kako bi se susreo s vjernicima i stanovnicima u potrebi, suošćeao s njima, podijelio žalost i tjeskobu s onima koji trpe. Biskup je zajedno s generalnim vikarom najprije obišao Glinu, gdje se susreo s policijskim kapelanom PU sisačko-moslavačke don Ivom Borićem, mjesnim župnikom vlč. Ivicom Mađerom i zamjenikom načelnika Policijske postaje Glina.

U petrinjskoj vojarni „Pukovnik Predrag Matanović“, susreli su se sa zapovjednikom Hrvatske kopnene vojske generalom pukovnikom Borisom Šerićem i zamjenikom zapovjednika Hrvatske kopnene vojske generalom bojnikom Tihomirom Kundidom koji su ih upoznali sa svime što je Hrvatska

vojska učinila za stradale u potresu. Zajedno sa zapovjednicima obišli su urede u vojarni iz kojih se koordinira rad vojske na terenu. S vojnim kapelanom don Brankom Čageljom i njegovim pomoćnikom satnikom Mariom Barišićem na službi u Petrinji, biskup Bogdan pregledao je kapelu sv. Ilike proroka na kojoj nisu ostala značajna oštećenja. U kapelici su se stoga nakon potresa redovito organizirala misna slavlja i duhovne obnove. Biskup je potom posjetio štićenike Doma za starije i nemoćne osobe i ostale stanovnike

koji su bili privremeno smješteni u vojarni u Petrinji. Na kraju pohoda biskup je posjetio Policijsku postaju Petrinja.

Biskup je također pohodio dvojicu djelatnika Vojnog ordinarijata čiji su domovi nastradali u potresu - osobnog tajnika generalnog vikara Vladimira Krpana i pomoćnika kapelana satnika Maria Barišića. Iskazao im je svoju podršku i izrazio želju da što prije obnove svoje domove.

Vojna kapela u Petrinji, 31. prosinca 2020.

DAN VOJNE KAPELANIJE SVETE OBITELJI

U srijedu 20. siječnja, u vojarni „1. gardijske brigade Tigrovi - Croatia“ u Zagrebu svećano je obilježen Dan vojne kapelanije Svetе Obitelji. Tijekom svečanosti upriličen je blagoslov djelatnika Zapovjedništva ZzP-a. Blagoslov je vodio vojni kapelan don Antonio Mikulić.

Nakon blagoslova slijedila je sveta misa na kojoj su prisustvovali načelnik Stožera i zamjenik zapovjednika Zapovjedništva za potporu brigadni general Ivan Raos, načelnici odjela Stožera Zapovjedništva ZzP-a te ostali čelnici i pripadnici ustrojstvenih jedinica Glavnog stožera OS RH smještenih u vojarni „1. gardijske brigade Tigrovi - Croatia“.

Govoreći o blagdanu posvećenom Svetoj Obitelji, Isusu, Mariji i Josipu, don Antonio Mikulić u homiliji je naglasio kako slavljem ovog blagdana „mi sebi stavljamo pred oči kako Bog svoj plan spasenja započinje s jednim ocem i jednom majkom i njihovim nerođenim djetetom. Oni su slika Crkve i saveza s Bogom. Put ovozemaljskog života Isus započinje u obitelji. Naš narod bit će spašen zdravim i autentičnim očevima i majkama koji odgajaju svoju djecu. Božja Riječ koju slušate pokazuje nam kako Bog pokreće ljude snagom vjere. Na pozornicu grešnog čovječanstva stupa Sveta Obitelj, Josipa samozatajnog tesara i Marije pobožne Židovke. Neka nam oni budu svjetlo i putokaz u nemirnim morima ovoga našega vremena.“

POSLJEDNJI ISPRAĆAJ SABORSKOG ZASTUPNIKA MIROSLAVA TUĐMANA NA GROBLJU MIROGOJ

Posljednji ispraćaj saborskog zastupnika Miroslava Tuđmana na groblju Mirogoj Foto: Luka Stanzl / PIXSELL

Političar, profesor, publicist, javni djelatnik, obiteljski čovjek prof. dr. Miroslav Tuđman (Beograd, 25. svibnja 1946. - Zagreb, 31. siječnja 2021.), sin prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana, preminuo je 31. siječnja 2021. godine od posljedice zaraze korona virusom. U četvrtak, 4. veljače poslijepodne, sahranjen je uz najviše vojne počasti u obiteljsku grobnicu na Mirogoju. Oproštaj kod obiteljske grobnice Tuđmanovih odvijao se uz pridržavanje epidemioloških mjera s propisanim razmakom među prisutnima.

Uz ožalošćenu obitelj i rodbinu, od pokojnog Miroslava Tuđmana oprostili su se: predsjednik Hrvatskog sabora Gordana Jandroković, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković, ministri saborski zastupnici, načelnik GS OS RH admirал Robert Hranj, više političkih i javnih djelatnika,

predstavnici Hrvatske vojske, generalskoga zbora, hrvatskih branitelja te kulturnih i javnih ustanova. Oproštajne govore održali su prof. Ivo Lučić, predsjednik Hrvatskog generalskog zbora umirovljeni general zbora Pavao Miljavac i predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković.

Nakon oproštajnih govora, uslijedili su sprovodni obredi koje je predvodio vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj msgr. Jure Bogdan u zajedništvu sa sisačkim biskupom msgr. Vladom Košićem, generalnim vikarom Vojnog ordinarijata don Markom Medom i fra Svetozarom Kraljevićem, gvardijanom franjevačkog samostana Bezgrješnog začeća BDM u zagrebačkoj Dubravi. Uz molitvu za dušu pokojnika, biskup je izrekao i kratku homiliju.

Na početku je izrazio sućut obitelji i prenio izraze sućuti nadbiskupa zagrebačkog kardinala Josipa Bozanića i umirovljenog vojnog ordinarija msgr. Juraja Jezerinca. „Ljubav, poštovanje, zahvalnost za život i djelo okupili su nas danas na oproštaj od obiteljskog čovjeka, profesora, političara, saborskog zastupnika Miroslava Tuđmana. Nije tako dugo kako smo zajedno s njim molili, upalili svijeće i položili cvijeće ovdje na Mirogoju na grob njegova oca Franje, našeg prvog predsjednika, ujutro 10. prosinca prošle godine. Istoga dana, bili smo na Jarunu, u crkvi Sveta Mati Slobode, na večernjoj svetoj misi na 21. obljetnicu preminuća prvog hrvatskog predsjednika. Nismo slutili da će nas Miroslav tako brzo napustiti“, rekao je biskup Bogdan. Zatim je istaknuo da je čovjekova smrt, kao i čovjek uopće, velik misterij. „Čovjek je tajna sa svojim opredjeljenjima i odlukama kad se nađe pred izborom dobra ili zla, ljubavi ili mržnje, istine ili zablude. Drugi vatikanski sabor kaže: „Misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u otajstvu Utjelovljene Riječi“ (GS 22). Odgovor o čovjekovoj egzistenciji i

njegovoj projekciji u vječnu budućnost daje nam Isus Krist. (...) On-istobitan s Ocem, koji je u svome čovještvu i sam iskusio tjeskobu patnje, napuštenosti, ostavljenosti, prošao je kroz tamu groba, svojim uskrsnućem otvorio je perspektivu, ulio je nadu u život poslije života, u uskrsnuće tijela i život vječni.“ U toj vjeri da ništa od životnog djela, napora i žrtve nije izgubljeno i u nadi u ponovni susret u vječnosti, okupljeni su se oprostili od poštovanog Miroslava Tuđmana. Tijekom obreda prigodne pjesme izvela je Klapa Hrvatske ratne mornarice „Sveti Juraj“.

Istoga dana vojni ordinarij msgr. Bogdan služio je svetu misu zadušnicu za pokojnog dr. Miroslava Tuđmana u crkvi Sveta Mati Slobode na zagrebačkom Jarunu. U koncelebraciji su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata u RH don Marko Medo i župnik Župe Duha Svetoga don Damir Stojić. Na misi je sudjelovala obitelj, najuža rodbina i još nekoliko osoba iz javnog i društvenog života Republike Hrvatske.

Foto: Goran Mehkek / CROPIX

PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE "SVETI VLAHO"

Misnim slavlјem u klastru župne crkve sv. Vlaha u Pridvorju, u petak 5. veljače, proslavljen je Dan Policijske kapelaniјe „Sveti Vlaho“.

Svetu misu, predvodio je policijski kapelan vlč. Ozren Bizek u koncelebraciji sa kapelanim župe fra Ivom Kramarom OFM. Pridržavajući se propisanih epidemioloških mјera, na svečanoj svetoj misi sudjelovali su policijski službenici i djelatnici Policijske uprave dubrovačko-neretvanske predvođeni načel-

nikom Ivanom Pavličevićem i njegovim zamjenikom Mirom Bajom.

U propovijedi je vlč. Ozren govorio o teškim životima svetaca, pa i svetog Vlaha, koji nas uče da kada se u svakodnevnom životu susretnemo s nedaćama, moramo zadržati vjeru u Boga i voditi se činjenicom da dobro uvijek pobjeđuje zlo. Važno je nastojati činiti i misliti dobro sebi i drugima, kako nas i sama vjera i Isus Krist uče, koliko god to nekad bilo teško, jer dobro se dobrim vraća.

PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE „BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC“ U VIROVITICI

U srijedu, 10. veljače 2021. godine, proslavljen je Dan policijske kapelaniјe „Blaženi Alojzije Stepinac“ u Virovitici. Tom prigodom, policijski kapelan PU bjelovarsko - biogradorske preč. Damir Vrabec predslavio je svetu misu u župnoj crkvi blaženoga Alojzija Stepinca u Milanovcu. Koncelebrirali su policijski kapelan vlč. Ozren Bizek i župnik vlč. Josip Homjak.

Obilježavanju Dana kapelaniјe i misnom slavlju nazočili su djelatnici PU virovitičko-podravske s načelnikom Sinišom Kneževićem.

Preč. Vrabec u homiliji je rekao kako Crkva u Hrvata bl. Alojzija Stepinca ubraja među najveće velikane prošlog stoljeća. Istaknuo je da je bl. Alojzije u teškim vremenima primio utjehu i nadu od Boga i dijelio je drugim ljudima. Sve okupljene preporučio je zagovoru blaženoga Alojzija kako bi ostali vjerni Bogu i svom narodu; vjerni istini i svojoj savjesti.

Na kraju svete mise, preč. Bizek čestitao je svima Dan kapelaniјe u ime vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana, a župniku je zahvalio na gostoprivrstvu.

VOJNI ORDINARIJ MSGR. JURE BOGDAN PREDVODIO MISNO SLAVLJE STEPINČEVA U KRAŠIĆU

Svečano večernje misno slavlje Stepinčeva u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva u Krašiću predvodio je 10. veljače vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan. U koncelebraciji su biskupom bili su župnik u Krašiću vlč. Ivan Vučak, svećenici vlč. Andjelo Maly i vlč. Ivan Bingula.

Biskup je u propovijedi istaknuo da od smrti bl. Alojzija Stepinca 10. veljače 1960. u župnom dvoru u Krašiću, „njegova osobnost, njegov duhovni profil“ nezaustavljivo privlače pažnju, divljenje i poštovanje diljem svijeta. Zagrebačka prvostolnica, Hrvatska crkva sv. Jeronima u Rimu i župna crkva Presvetoga Trojstva u Krašiću povlaštena su i sveta mjesta iz kojih se nezaustavljivo promiče glas o svetosti toga Božjega čovjeka. Njegovo štovanje davno je nadišlo granice njegove rodne župe, nadbiskupije i hrvatske domovine. Njegov smrtni dan postao je naš zajednički blagdan, svetkovina.

Tumačeći riječi evanđelista Mateja o Isusovu odabiru apostola, biskup Bogdan pitao

se po kojim se kriterijima Isus odlučio za baš tu dvanaestoricu apostola, istaknuvši da oni nisu bili savršeni, to se vidjelo u njihovim kasnijim postupcima. To što su izabrani od Isusa ne čini ih automatski svetima i savršenima, ne oduzima im grješne sklonosti i ne umanjuje ljudske slabosti.. Biti izabran od Isusa nije dovoljno, time proces nije završen, tek je počeo. Treba čvrsto ostati povezan s Isusom, do posljednjega daha života; biti vjeren. Treba slušati njegov glas, vršiti njegovu, a ne svoju volju, slijediti njegove upute da se ne izgube u olujama života.

Biskup je pritom napomenuo da se poziv na svećeništvo bl. Alojzija Stepinca nije dogodio „u jednome hipu“. Ukratko predstavivši Stepinčev raniji život, napomenuo je da je Alojzije postao svjestan da je pozvan od Isusa, biti njegov svećenik, slijediti ga i potpuno mu se posvetiti, nepodijeljena srca njemu služiti. Biskup Bogdan govorio je o dragocjenom svjedočanstvu o mladom Stepincu koje se čuva u arhivu Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu, napisanog 1924.

Krašić, 10. veljače 2021.

godine kad je Stepinac došao u Rim na studij. Imao je tada 26. godina. Đakovački svećenik germaničar Matija Petlić zapisao je 16. studenoga 1924. o Stepincu proročku misao: "Veoma je zreo i energičan. Stoga se nadam da je on to stablo iz kojeg će izrasti svetac kojega svi očekujemo i kojeg ćemo ponizno naslijedovati, ispunjujući poslanje koje nam je Gospodin odredio." Petlić ovo piše nakon otprilike dva mjeseca kako je Stepinac došao u Rim. U ukupnoj ocjeni na završetku svećeničke formacije 1931. Stepinčev rektor opisuje ga kao „posve plemenite naravi, u svemu vrlo postojan, istinski pobožan, i u disciplini vjeran (točan), vrlo marljiv.“. Biskup Bogdan zaključio je da postići takvu ocjenu može samo onaj koji puno radi na sebi.

Isus svojim izabranicima daje i jasne upute, *daje im program*, određuje kome ih šalje i što im je govoriti. „Približilo se kraljevstvo Božje“ (Mt 10, 7). Zadatak je jasan: „Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite!“ (Mt 10, 8). „Bolesne lije-

čite, mrtve uskrisujte, gubave čistite“ – to je dobro. To uvijek prolazi! Ali ovo posljednje „Zloduhe izgonite!“ Uhvatit se koštac u ime Božje sa zlodusima i njegovim satelitima, njegovim slugama i njihovim projektima i djelima u svijetu, to je posao, to je najteže. O tome je razmišljao pripravljajući se na svećeničku službu mladi Stepinac. Svjestan je svoga poslanja, poziva i odabranja. Neustrašivo brani Božja prava na zemlji. Na Uskrs 1942. u zagrebačkoj prvostolnici govorio je: „A koliko god se oni upirali, da unište i spomen na Tebe, Gospodine Isuse Kristu, na zemlji, konačna pobjeda mora i bit će Tvoja! Jer zemaljski vladari i zemaljske veličine, kad umiru, gube ne samo život nego i svaku vlast i svaku moć. Ti si, Gospodine Isuse Kristu, video već mnogo Julijana Apostata, kako se trude da Tvoje sveto ime izbrišu sa zemlje. Ali si video i žalosni njihov svršetak. I svaki od nas, koji je imalo učio povijest, moći će se o tome osvjedočiti. Kad se Julijan Apostata spremao na perzijsku vojnu, Libamus, učitelj govorništva, koji je kao izobražen paganin

imao veliki upliv na nesretnog cara, pitao je jednoga kršćanina u Antiohiji: 'No što radi Sin Drvodjelje?' Mislio se time narugati Isusu Kristu. A kršćanin mu mirno odgovori: 'On pravi sada jedan lijes!' Bio je to lijes za cara Julijana, koji je malo iza toga zaglavio u bitci uz povik: Pobijedio si, Galilejče!"

Na suđenju 3. listopada 1946., svjestan da se sudi ne čovjek, pojedinac, građanin Alojzije Stepinac, nego zagrebački nadbiskup, prvak Katoličke Crkve u ondašnjoj državi, hrabro je govorio: „U školskim udžbenicima tvrdite, protivno od svih dokaza povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte, Isus Krist je Bog! Za njega smo spremni umrijeti“, podsjetio je biskup Bogdan. U ime Boga i evanđelja Stepinac se neumorno zalagao za prava svakoga čovjeka. U jeku najžešćih sukoba u II. svjetskom ratu, nacizma na vrhuncu, izgovara riječi koje su odjeknule po svijetu: Svaki čovjek, bez obzira kojoj rasi ili naciji pripadao, bez obzira, je li završio sveučilište u kojem kulturnom središtu Europe ili ide u lov za hranom u prašumama Afrike, svaki od njih jednako nosi u sebi pečat Boga Stvoritelja i imade svoja neotuđiva prava, kojih mu ne smije oteti ili ograničiti samovoljno nijedna ljudska vlast..."

Biskup Bogdan podsjetio je i na riječi kardinala Josepha Ratzingera, budućega pape Benedikta XVI., na Stepinčevo u Rimu 15. veljače 1998., godine Stepinčeve beatifikacije, u

hrvatskoj crkvi sv. Jeronima: „Kardinal Stepinac bijaše čovjek savjesti koji se u ime savjesti suprotstavio moćnom mnoštvu. Bio je čovjek savjesti prosvijetljene Kristovom riječju, čovjek savjesti oblikovane Njegovom istinom, i preko savjesti je njegov hod dostigao istinu, a to je put pravoga života... Postao je nadasve odvjetnikom Božjim na ovoj zemlji, jer je branio pravo čovjeka da živi s Bogom, branio je Božji prostor na ovoj Zemlji. (...) Branio je Božje stvari protiv grešne i lažne svemoći čovjekove, branio je Božja prava, a tako i istinska prava čovjekova, iskonsku sliku čovjekovu protiv totalitarizma koji ne priznaće Božju moć, koji ne priznaje prisutnost Božju, Božja prava u svijetu“.

Biskup Bogdan je zaključio propovijed s mislu: „Snaga, jakost i budućnost Crkve je u svecima. Ne onima iz kalendara ili sa svetih sličica, nego od krvi i od mesa, kojima je danas životno pravilo i mjerilo Isus Krist u svim fazama njegova života, počev od Betlehema, preko Golgotе, do Duhova. Slaveći svece, danas bl. Alojzija, mi ne slavimo ideje i mitove, nego događaje koji su dio povijesti prije dvije tisuće godina na posve konkretnom prostoru. Između Betlehema - Božića i Jeruzalema - Uskrsa i Duhova, uzdiže se križ na Golgoti koji bitno spada u Isusov život. Na svetost života svakog krštenika spada i životni križ kao udio u Kristovoj patnji. Blaženi Alojzije moli za nas da ustrajemo na tome putu.“

SVETOM MISOM ZA MEDICINSKE SESTRE OBILJEŽEN DAN BOLESNIKA U VOJNOM ORDINARIJATU

Dana 11. veljače Crkva slavi spomendan Blažene Djevice Marije – Gospe lurdske. Toga dana u svijetu se tradicionalno obilježava Dan bolesnika. U svjetlu tog događaja, u Vojnom ordinarijatu u Republici Hrvatskoj, slavljena je sveta Misa za medicinsko osoblje koje brine o ovoj ranjivoj skupini društva često „izlažući opasnosti vlastiti život kako bi spasili život drugih“ kako ističe i papa Franjo u molitvi Blaženoj Djevici Mariji objavljenoj u vremenu pandemije koronavirusa.

Sveta Misa je slavljena u kapelici Vojnog ordinarijata, a predvodio ju je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan uz koncelebraciju generalnog vikara don Marka Mede. Prisustvovale su joj medicinske sestre i tehničari predstavnici medicinskog osoblja iz različitih

dijelova Lijepe naše, na čelu s predsjednikom Hrvatske udruge medicinskih sestara gđom. Tanjom Lupieri. Nažalost, zbog pandemije koronavirusa i epidemioloških mjera koje su na snazi nije bilo moguće da se okupe u većem broju usprkos želji mnogih.

Msgr. Jure Bogdan, prije svega je zahvalio na daru medicinskog osoblja i na njihovom požrtvovnom radu za dobro bolesnika koji su im povjereni te ih ohrabrio i potakao na daljnje služenje u službi u koju su pozvani. Imajući pred očima lik malene Bernardice i događaj koji se zbio na današnji dan u Lurdu, Biskup je s prisutnima promišljao i o riječima pape Franje upućenim za ovogodišnji svjetski Dan bolesnika istaknuvši dijelove papine poruke. Naime, papa Franjo u poruci

Medicinski djelatnici u kapelici Vojnog ordinarijata, 11. veljače 2021.

posebnu pažnju posvećuje bolesnicima i onima koji skrbe za njih posvješćujući kako je bolest ona koja često nameće pitanje smisla, koje se u vjeri upućuje Bogu, a od nas traži da damo novo značenje i učinimo zaokret u životu svjesni da na njega možda nećemo odmah naći odgovor, kao ni pomoći u tom mukotrpnom traženju.

„Bolest uvijek ima lice, i to ne samo jedno: ona ima lice svakog bolesnika i bolesnice pa i onih koji se osjećaju zapostavljenima, isključenima i žrtvama društvenih nepravdi kojima im se uskraćuju njihova temeljna prava (usp. Fratelli tutti, 22).“ U ovoj pandemiji koronavirusa koja nas je zahvatila je „došla do izražaja predanost i velikodušnost zdravstvenog osoblja, volontera, radnika i radnika, svećenika, redovnika i redovnica koji su profesionalno, požrtvovno i s osjećajem od-

govornosti i ljubavi prema bližnjima pomagali, liječili, tješili i služili mnogim bolesnicima i članovima njihovih obitelji. To je tih mnoštvo muškaraca i žena koji su odlučili ne okretati glavu na drugu stranu, nego pogledati u lice i vidati rane bolesnika koje su doživljavali bliskima zbog zajedničke pripadnosti ljudskoj obitelji. Ta bliskost je, naime, dragocjeni melem koji pruža podršku i utjehu bolesnicima u njihovoј patnji,“ istaknuo je biskup citirajući riječi pisma pape Franje.

Prije završnog blagoslova koji je zazvao na prisutne kao i na ostale njihove kolege i kolegice, njihove obitelji i povjerene im bolesnike, msgr. Jure Bogdan je prisutne pozvao na zajedničku molitvu Blaženoj Djevici Mariji Svetoga Oca Franje u vremenu koronavirusa koja se u Vojnoj biskupiji u Republici Hrvatskoj svakodnevno moli.

PEPELNICA U VOJARNI 123. BRIGADE HV POŽEGA

U srijedu 17. veljače na Čistu srijedu ili Pepelnici slavljenja je sveta misa u požeškoj vojarни 123. brigade HV u kapelici sv. Ivana Krstitelja te je svećano obilježen početak korizme. U prigodnoj homiliji kapelan vojne kapelanie „Sveti Ivan Krstitelj“ vlč. Željko Volarić govorio je o milosrđu, molitvi i postu.

Vojni kapelan najprije blagoslovi pepeo, a zatim ga stavlja vjernicima na čelo i pritom izgovara riječi: „Obratite se i vjerujte evan-

đelju!“ ili: „Spomeni se čovječe da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti!“. Pepeo se uzima iz spaljenih palmi i maslinovih grančica od prethodne Cvjetnice. Pepeo u kršćanskoj simbolici znak je pokore i obraćenja, prolaznosti života. Obred pepeljanja poziva na iskrenost sa samim sobom i s drugima i tako dušu čisti od oholosti. Pepeo podsjeća na prolaznost života. To je ujedno i poziv na obraćenje k pravim i istinskim vrijednostima.

PEPELNICA U VOJNOM ORDINARIJATU

Na Pepelnici – Čistu srijedu ujutro, msgr. Jure Bogdan vojni ordinarij u RH predslavio je sv. misu u kapelici Vojnog ordinarijata u zajedništvu s msgr. Jurjem Jezerincem umirovljenim biskupom. Na svetoj misi su sudjelovali djelatnici Vojnog ordinarijata i Samostalnog odjela.

Dok je blagoslovljao pepeo od grančica maslina blagoslovljenih na Cvjetnicu prošle godine biskup je molio: „Bože, ti si na poniženje sažaljiv, na obraćenje milostiv. Prikloni se dobrostivo našim molitvama i izlij svoj bla-

goslov na sve koji danas primaju pepeo. Daj da po korizmenoj obnovi kršćanskog života čiste duše proslave vazmeno otajstvo tvoga Sina“. Biskup je okupljene podsjetio na važnost i ozbiljnost vremena koje je pred nama te pozvao da uđemo u njega skrušena srca i svjesno.

Dok su prisutni pristupali obredu pepeljanja biskup je nad svakim molio: „Spomeni se čovječe da si prah i da ćeš se u prah povratiti“ (usp. Post 3,19).

U ZGRADI HBK BISKUP MSGR. JURE BOGDAN PREDSLAVIO MISU ZA ŽRTVE KORONAVIRUSA

S lijeva: msgr. Tomo Vukšić, msgr. Jure Bogdan, msgr. Petar Palić i vlc. Krunoslav Novak

U srijedu, 24. veljače, u zgradi Hrvatske biskupske konferencije vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predslavio je euharistiju s načalom za žrtve koronavirusa u Europi. Naine, u skladu s dogovorom Vijeća biskupskih konferencija Europe (CCEE), svaki se dan korizme u jednoj od biskupskih konferencija europskog kontinenta moli za žrtve pandemije COVID-19. Prema utvrđenom rasporedu Vijeća europskih biskupskih konferencija, 24. veljače je na redu Hrvatska biskupska konferencija.

S vojnim ordinarijem suslavili su vrhbosanski nadbiskup koadjutor i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH Tomo Vukšić, mostarsko-duvanjski biskup i trebinjsko-mrkanski i hvarski apostolski upravitelj Petar Palić, generalni tajnik HBK vlc. Krunoslav Novak te ostali svećenici djelatni pri HBK. U slavlju su sudjelovali i vjernici djelatni u ustanovama HBK.

„Na poziv Predsjednika Vijeća biskupskih konferencija Europe, kardinala Angela Baugnasa, umirovljenog nadbiskupa Genove, da se ove godine u korizmi, počevši od Pepevnice, svaki dan u jednoj od biskupskih konferencija Europskog kontinenta moli, za žrtve pandemije COVID-19, biskupi HBK sa svojim vjernicima, rado prihvataju ovu molitvenu inicijativu, uključuju se u molitvu Crkve na Europskom kontinentu za ovu nakanu.

U ovoj misnoj žrtvi spominjemo se također i obitelji koje su u tuzi zbog gubitka najmilijih i svih onih koji su i u ovome času pogodjeni tom bolešću i zabrinuti su za svoj život. Molimo također za sve one koji brinu o bolesnicima“, rekao je msgr. Bogdan uvodeći u slavlje.

Podsjetivši na broj preminulih od posljedica COVIDA-19, vojni ordinarij je na početku

homilije upozorio da su vidljive i druge posljedice pandemije „od narušena zdravlja, nesigurnosti i strahova, prisilno prekinutih životnih navika, međusobnoga udaljavanja, gotovo do otuđenja, i povlačenja u sebe pred neizvjesnostima. Kao da se svijet uhvatio u stupicu iz koje ne zna kako izići“, ustvrdio je. „Međutim, krize nisu pogodno vrijeme samo za jadikovke, sažaljevanje, malodušnost ili očajavanje, nego kudikamo više prigoda za preispitivanje, propitivanje, prosuđivanje i vrjednovanje. Potrebno je pronaći siguran oslonac, čvrsto uporište, ono što je stalno i nije podložno trenutnomu“, istaknuo je, dodavši da je vrijeme korizme milosni dar za ponovno vrjednovanje.

Osvrnuvši se na Božju riječ u čijem svjetlu treba „bistriti poglede i čistiti dušu i srce“ te misna čitanja dana kazao je da „riječ Gospodnja upućena Joni proroku i danas snažno odjekuje i ne gubi na snazi“. „Poslušati poziv na obraćenje jedini je spas svim gradovima i mjestima“, naglasio je otac biskup, usporedivši veliku Ninivu i razorenje koje joj je prijetilo s današnjim svijetom.

„Razorenje prijeti gdje god je narušen sklad između stvorenja i Stvoritelja, kao i između stvorenja i prirode. Potreban je zaokret, po-

vratak izvoru. Potrebno je istinsko obraćenje, ali ne samo pojedinačno nego kolektivno, kao u Ninivi, post i pokora od najvećega do najmanjega.“

Msgr. Bogdan nadalje je rekao da se u svakom vremenu nudi znak, istaknuvši da je Isus Krist, iako osporavan, trajni i postojani znak neizmjerne ljubavi prema svakome čovjeku, naklonosti i milosrđa. „Ni mi ne smijemo tražiti druge znakove, da ne bismo postali naraštaj opak.“

„Dok se brinemo kako sačuvati zdravlje i posao, potrebno je također zadržati vedru duha, učvrstiti vjeru i pouzdanje u Božju providnost i zaštitu“, istaknuo je.

„O, kada bi svi čeznuli za Božjom blizinom i shvatili vlastitu malenost, krhkost pred svim što nas nadilazi i u Bogu tražili spas – kada bi cijeli svijet bio zahvaćen obraćenjem. Obraćenjem Bogu koji je bogat milosrđem i pere od svake krivice, čisti od svakoga grijeha“, istaknuo je na kraju homilije vojni ordinarij, zaključivši da je naš Bog „pun sućuti, obnavlja i stvara čisto srce, duh postojan i ne prezire srce raskajano, ponizno. Takav je naš Bog, čija smo ikona, slika i odsjaj, otisak.“

DAN VOJNE KAPELANIJE „SVETI VALENTIN“ I DAN POSTROJBE POČASNO ZAŠTITNE BOJNE

U četvrtak, 25. veljače 2021., proslavljen je Dan vojne kapelanije „Sveti Valentin“ i Dan postrojbe Počasno zaštitne bojne u vojarni „1. hrvatski gardijski zbor“. Prije misnog slavlja pripadnici su zajedno s vojnim kapelanom i zapovjednikom brg Elvisom Burčulom položili vijence i zapalili svijeće na grobu prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana i na grobu pokojnog ministra Gojka Šuška. Pomolili su se i na grobu bivšeg zapovjednika Počasne bojne brg Joze Miličevića, te su odali počast svim žrtvama Domovinskoga rata kod Zida boli.

Svečanu svetu misu predslavio je vojni kapelan o. Zdravko Barić SMM. U propovjeti je naglasio važnost korizmenog hoda te govorio o osobinama bračne ljubavi koja bi trebala biti pažljiva, strpljiva i vjerna. Da bi to postigli članovi obitelji trebaju Bogu posvetiti vrijeme u zajedničkoj molitvi i činiti pokoru Bogu za ljubav.

Svečanost je završila dodijelom nagrada i poхvala pripadnicima postrojbe Počasno zaštitne bojne.

SJEDNICA ZBORA SAVJETNIKA I DEKANA U VOJNOM ORDINARIJATU

U ponedjeljak, 1. ožujka, u sjedištu Vojnog ordinarijata u Zagrebu, održana je zajednička sjednica Zbora savjetnika i Zbora vojnih i policijskih dekana Vojnog ordinarijata. Na sastanku se raspravljalo o aktualnim temama vezanim za pastoralno djelovanje i dušobrižničku skrb u vojnim i policijskim kapelanijama.

Sjednicom je predsjedao vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan. Nakon uvodne molitve, dekani i prisutni svećenici podnijeli su izvješće o radu u njihovim dekanatima u proteklom

razdoblju. Osobito se govorilo o izazovima organizacije dušobrižništva u vremenu epidemije koronavirusa. Naglašeno je kako je u ovom kriznom razdoblju važna dušobrižnička prisutnost među povjerenim vjernicima.

Istaknuto je kako se međunarodno vojno hodočašće u Lurd zbog epidemije neće ni ove godine održati na redovit način. Pokrajinska hodočašća, kao i ostali pastoralni programi, planirat će se sukladno epidemiološkoj situaciji i okolnostima.

KRIŽNI PUT NA ZAGREBAČKOM KSAVERU

Na četvrtu korizmenu nedjelju, 14. ožujka 2021. godine kod franjevaca trećoredaca na Ksaverskoj kalvariji u Zagrebu, održan je tradicionalni križni put Hrvatske vojske i policije. Križni put predvodio je vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan, uz sudjelovanje vojnih i policijskih kapelana iz Zagreba. Sudjelovali su i djelatnici Vojnog ordinarijata, djelatnici Samostalnog odjela za potporu Vojnom ordinarijatu (MORH) i Samostalne službe za suradnju s Vojnim ordinarijatom (MUP), pomoćnici vojnih i policijskih kapelana. Ove godine su sudjelovali na križnome putu i vjernici župe sv. Mihaela iz Gračana sa svojim župnikom fra Marinom Matančićem.

Vodeći brigu o posebnoj epidemiološkoj situaciji i mjerama, Križni put na otvorenome prostoru je održan s reduciranim brojem vjernika pripadnika Hrvatske vojske i policije i vjernika župe Gračani. Nakon četrnaeste postaje križnog puta, prigodnu homiliju izgovorio je biskup msgr. Jure Bogdan naglasivši da nas pobožnost križnog puta uvodi u

samo otajstvo Kristova križa, u smisao žrtve i trpljenja prekrivenih velom tajne.

Istaknuvši kako su ova i prošla godina bile obilježene patnjom pandemije i potresa, biskup je rekao da na križnome putu nalazimo utjehu za naš život. Svi naši križevi i patnje dobivaju dublji smisao u Kristovu križu. Bez razumijevanja toga Križa u vjeri, teško ćemo razumjeti, a još teže prihvati svoje križeve. Potrebno je združiti sve naše križeve s Kristovim. Tako se naši križevi neće pretvoriti u nepodnošljivo mučenje i očaj.

Biskup je propovijed završio željom da nam Kristov križ bude izvor snage za sve naše boli i patnje, nerazumijevanja na koja nailazimo, odbačenosti, bolesti, smrt dragih osoba, tjeskobe i neizvjesnosti. Na završetku pobožnosti, fra Marin Matančić zahvalio je biskupu vojnom ordinariju što je i ove godine na zagrebačkom Ksaveru predvodio pobožnost križnog puta.

SVETKOVINA SV. JOSIPA, ZAŠTITNIKA RATNE ŠKOLE „BAN JOSIP JELAČIĆ“

Povodom svetkovine sv. Josipa, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“ i Grad Zaprešić organizirali su 19. ožujka 2021., u Zaprešiću, proslavu blagdana sv. Josipa, zaštitnika Ratne škole „Ban Josip Jelačić“.

Svečanost je započela u kripti crkve sv. Ivana Krstitelja u 10.00 sati susretom s gradonačelnikom Zaprešića Željkom Turkom i polaznicima XXIII. naraštaja Ratne škole s načelnikom brigadirom Mijom Kožićem. Na susretu je bio i vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan.

Sv. misu u 10.30 sati, u crkvi svetog Ivana Krstitelja, predvodio je vojni ordinarij uz koncelebraciju župnika i dekana iz Zaprešića vlc. Ivana Frkonje i vojnog kapelana HVU-a p. Zorana Vujičića DI. U crkvi na sv. misi bili su: načelnik Ratne škole „Ban Josip Jelačić“ brigadir Mijo Kožić i polaznici XXIII. naraštaja Ratne škole, gradonačelnik Zaprešića Željko Turk i njegovi najbliži suradnici i

drugi vjernici. Msgr. Jure Bogdan je započeo svoju homiliju riječima: „Slavimo svetkovinu sv. Josipa, zaručnika Blažene Djevice Marije, Isusova čuvara i odgojitelja, zaštitnika sv. Crkve, zaštitnika naše Domovine Hrvatske, Dan Ratne škole 'Ban Josip Jelačić' Hrvatskog vojnog učilišta. Svima čestitam svetkovinu sv. Josipa a Ratnoj školi 'Ban Josip Jelačić' čestitam njezin Dan i svetkovinu nebeskoga zaštitnika. Čestitam također i imendan Josipima, Josipama, svima koji ga danas slave“. U prvome dijelu propovijedi biskup se zadržao na liku i vrlinama sv. Josipa. Nalglasio je da nas, zbog svoje autentičnosti i izgrađenosti, osoba svetog Josipa, njegov život i njegove vrline privlače uvijek iznova i s istom svježinom. Sv. Josip nas uči kako se u teškim i važnim životnim trenucima treba osloniti na Boga i pristupiti mu s potpunim povjerenjem. Sveti Josip je bio pravedan, izgrađen, čestit čovjek, koji je u intimi svoga srca i savjesti bio duboko povezan s Bogom.

Bog progovara, čistima srcem, dobronamjernima, iskrenim tražiteljima. U Josipovim dilemama i kušnjama Bog mu otkriva svoj plan s njime. Bog s njim, zaručnicom Marijom i djetetom što ga ona nosi pod svojim srcem ima veliki otkupiteljski plan. Josip se u vjeri podložio Božjem planu, vršenju njegove volje. Postaje tako zaštitnikom nerođenog djeteta, čuvarem Sina Božjega. „Tako nas Josip svojim primjerom poučava i poziva na zaštitu i promicanje svakog novorođenog života, i onog neplaniranog, neželenog, 'tuđeg' i onog planiranog, vlastitog, začetog iz ljubavi“ rekao je biskup. I potom nastavio:

„Ljudski je život svet zato što od samog početka uključuje *stvaralačko Božje djelo* i trajno ostaje u posebnom odnosu sa Stvoriteljem, svojim jedinim ciljem. Samo je Bog Gospodar života od njegova početka: nitko, ni u kakvim okolnostima, ne može sebi prisvojiti pravo neposrednog uništenja nevinog ljudskog bića. To što Crkva danas govori i definira Josip osjeća duboko u svome srcu, u svojoj naravi“.

U drugome dijelu homilije biskup je iznio i razloge radi kojih Ratna škola svake godine

o svetkovini sv. Josipa dolazi u Zaprešić. Hrvatski ban Josip Jelačić je pokopan u Zaprešiću s ostalim članovima obitelji Jelačić. Ovaj velikan iz vojne i političke hrvatske povijesti čije ime nosi Ratna škola dobio je ime po ovome sveču. Dotaknuvši se života bana Jelačića, biskup je zaključio da ga se i danas sjećamo s ponosom i zahvalnošću jer je Hrvatskoj domovini dao ono što je sam primio u vlastitoj obitelji: očinsku zaštitu i požrtvovnu skrb, skrb čovjeka plemenita osjećaja, dobrog srca i viteških nadahnuća. Svojim životom, ban Jelačić nam je posvjedočio autentičnu vjeru i iskreno rodoljublje.

Biskup je završio propovijed riječima: „Neka dobri Bog po zagovoru sv. Josipa čuva i brani našu Hrvatsku Domovinu a sve nas učvrsti na hodu autentične vjere i iskrenog rodoljublja koje nam je posvjedočio svojim životom i naš slavni hrvatski ban Josip Jelačić!“

Nakon sv. mise polaznici XXIII. naraštaja Ratne škole, s gradonačelnikom Zaprešića gosp. Turkom i biskupom Bogdanom položili su vijence i zapalili svijeće pred spomenikom hrvatskih branitelja i potom kod obiteljske grobnice Jelačićevih.

Ratna škola kod grobnice Jelačićevih u Zaprešiću

FOTO: Televizija Zapad - Zaprešić

PAPA FRANJO IMENOVAO DON IVANA ŠTIRONJU NOVIM KOTORSKIM BISKUPOM

Sveti Otac Franjo, prihvativši odreknuće msgr. Ilije Janjića od pastoralnog vodstva Kotorske biskupije, koje je podnio radi na vršene dobi, imenovao je novim kotorskim biskupom don Ivana Štironju, svećenika Trebinjsko-mrkanske biskupije, trenutno na službi župnika u Studencima i rektora svetišta Presvetoga Srca Isusova u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji u Bosni i Hercegovini. Vijest je objavljena u utorak, 22. prosinca tekuće godine u 12 sati po rimskom vremenu. Msgr. Ivan Štironja je rođen 10. svibnja 1960. u Pješivcu, tadašnja župa Prenj, danas Aladići, Trebinjsko-mrkanska biskupija, u obitelji s desetoro djece. Otač Stojan i majka Anica, rođena Bošković, rodili su tri sina i sedam kćeri – od kojih je jedna preminula još kao beba. Msgr. Štironja je osnovnu školu polazio na Pileti, u Crnićima (1967.-1975.), gimnaziju u Dubrovačkom sjemeništu kod isusovaca (1975.-1979.), vojnu obvezu je služio na Visu i u Šibeniku (1979.-80.), a bogoslovni studij pohađao na Visokoj filozofsko-teološkoj školi u Sarajevu (1980.-1986.). Za svećenika Trebinjsko-mrkanske biskupije zaredio ga je biskup Pavao Žanić u mostarskoj katedrali 29. lipnja 1986. Službovao je kao župni vikar u Dračevu (1986.-1987.).

Kao mladomisnik don Ivan se javio u misije i pripremao pola godine u Londonu pripremajući se za afričke misije i učeći engleski jezik (1988.). Misiju je djelatnost obavljao u župi Kating'ombe u biskupiji Iringi u Tanzaniji (1988.-1992.). Biskup Žanić ga je pozvao iz misija i poslao u hrvatsku župu u Oakville, biskupija Hamilton u Kanadi, gdje je djelovao tri i pol godine (1993.-1996.). Uz redoviti pastoralni i liturgijski život u župi, uređivao je župni bilten i svakog tjedna govorio na radnju Torontu hrvatskim vjernicima.

Nasljednik msgr. Žanića, biskup Ratko Perić poslao ga je na studij liturgije u Padovu, gdje

Msgr. Ivan Štironja

je na „Istituto di liturgia pastorale“ pohađao dvije godine liturgijske predmete i položio potrebne ispite. Ujedno je pastoralno skrbio za Hrvate u Padovi i Milanu. Biskup ga je pozvao u Mostar za župnika katedrale (1998.-2002.), a zatim ga je imenovao biskupskim vikarom za pastoral (2002.-2011.). Kongregacija za evangelizaciju naroda imenovala ga je 1. ožujka 2011. godine nacionalnim ravnateljem Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine. Na toj je službi ostao do rujna 2016., a od listopada 2016. do danas na službi je župnika i upravitelja Svetišta Presvetog Srca Isusova u Studencima. Član je raznih tijela pri BK BiH.

Osim spomenutih službi bio je član Prezbiterškoga vijeća, Zbora savjetnika, Nadzornoga vijeća Biskupijskoga Caritasa, predsjednik Svećeničke uzajamnosti, povjerenik za mladež, povjerenik za duhovna zvanja. U „Crkvi na kamenu“ vodio je iz mjeseca u mjesec liturgijsku rubriku „Liturgija i život“, te potom misijsku rubriku pod nazivom „Za evangelizaciju naroda“. Biskup ga je ime-

novao dijecezanskim ravnateljem misijskih djela u prosincu 1999. Pokazao se odgovornim promicateljem raznih inicijativa u korist općih misija i posebno hrvatskih misionara. Pisao je u „Radosnoj vijesti“, glasili Papinskih misijskih djela za područja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Služi se, osim hrvatskoga, također engleskim, talijanskim i afričkim swahili jezikom.

PAPA FRANJO IMENOVAO DON RANKA VIDOVIĆA HVARSKIM BISKUPOM

Msgr. Ranko Vidović

Apostolska nuncijatura u Zagrebu objavila je da je papa Franjo 4. ožujka 2021. imenovao hvarskim biskupom don Ranka Vidovića, župnika župe Gospe od Otoka u Solinu u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji.

Don Ranko je rođen u brojnoj obitelji s jedanaestero djece 6. svibnja 1961. u župi Vidonje. Danas ih je živilih 11 braće i sestara. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu Mlinište kod Metkovića (1968. - 1976.), klasičnu gimnaziju u Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu (1976. - 1980.), filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu (1980. - 1986.).

Za svećenika splitsko-makarske nadbiskupije zaređen je 29. lipnja u župnoj crkvi Gospe od Zdravlja u Splitu 29. lipnja 1986. Nakon svećeničkog ređenja vršio je svećeničke službe: kapelan u župi Kaštel Kambelovac 1986. - 1988.; župnik župe Gospe od milosrđa u Splitu 1988. - 2014.; od 2014. je na službi župnika župe Gospe od Otoka u Solinu. Od 2014. je i dekan solinskog dekanata.

IN MEMORIAM

MSGR. MILE BOGOVIĆ, umirovljeni biskup

(Cerovac kod Slunja, 7. kolovoza 1939. - Rijeka, 19. prosinca 2020.)

Katedrala Navještenja BDM u Gospiću

U subotu 19. prosinca 2020., u Respiratornome centru KBC Rijeka, preminuo je gospičko-senjski biskup u miru msgr. Mile Bogović. Preminuo je od posljedica zaraze koronavirusom, u 82. godini života, 57. svećeništva i 22. godini biskupske službe. Sprovodni obredi i

ukop msgr. Mile Bogovića prvog gospičko-senjskog biskupa održani su u gospičkoj katedrali Navještenja BDM u Gospiću, u utorak 22. prosinca 2020. u 11.00 sati¹.

Sprovodni obredi i misa zadušnica održani su u posebnim okolnostima epidemije Coviда - 19, a i sam je pokojnik podlegao bolesti zaražen koronavirusom pa je i to bio još jedan razlog pojačanog opreza. Na samom početku tijelo pokojnog biskupa bilo je položeno nad kriptom pred glavnim oltarom katedrale. Ukopne obrede predvodio je msgr. Zdenko Križić OCD gospičko-senjski biskup. Nakon što je tijelo pokojnika položeno u kriptu služena je misa zadušnica za pokojnika. Misu je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. S njim su koncelebrirali msgr. Giorgio Lingua apostolski nuncij u RH, msgr. Zdenko Križić gospičko-senjski biskup, nadbiskup metropolit riječki msgr. Ivan Devčić, nadbiskup koadjutor riječki i apostolski upravitelj dubrovački msgr. Mate Uzinić, msgr. Vlado Košić biskup sisački, msgr. Ivica Petanjak OFM Cap. biskup krčki, msgr. Jure Bogdan vojni ordinarij u RH, msgr. Tomislav Rogić biskup šibenski, msgr. Ivan Ćurić pomoćni biskup đakovačko-osječki, msgr. Ivan Milovan umirovljeni biskup porečki i pulski i nekoliko svećenika gospičko-senjske biskupije. U klupama su bili u korskome ruhu svi kanonici senjskoga kaptola, članovi obitelji Bogović, predstavnici županijskih i gradskih vlasti predvođenih županom Ličko-senjske županije dr. Darkom Milinovićem i gradonačelnikom Gospića Karlom Starčevićem. Broj sudionika u sprovodnim obredima bio je strogo ograničen.

¹ Dopus Br. 402/2020., Gospić, 20. prosinca 2020., msgr. Zdenka Križića svim biskupima HBK, Obavijest o preminuću mons. dr. Mile Bogovića.

Msgr. Mile Bogović

Homiliju je održao msgr. Zdenko Križić. Na kraju mise od pokojnika su se oprostili apostolski nuncij msgr. Giorgio Lingua, nadbiskup msgr. Ivan Devčić i biskup msgr. Tomislav Rogić.

Mile Bogović, sin Mile Bogovića i Mande r. Piršić, rođen je u selu Cerovac u općini Slunj 7. kolovoza 1939. godine. Prva četiri razreda osnovne škole pohađao je u Nikšiću kraj Slunja, sljedeća dva razreda u sjemenišnoj školi u Pazinu, a sedmi i osmi razred u osmogodišnjoj školi u Slunju. Gimnaziju je završio u Pazinskom sjemeništu gdje je položio i ispit zrelosti. Nakon prve godine bogoslovnog studija 1958./59. u Pazinu, služi vojni rok i onda opet nastavlja u Pazinu filozofsko-teološki studij. Za svećenika je zaređen 5. srpnja 1964. Odmah nakon ređenja imenovan je kapelanom u Senju i župnim upraviteljem u

župi Krivi Put. Tu ostaje jednu školsku godinu i kroz to vrijeme polaže ispite iz pete godine na Visokoj teološkoj školi u Pazinu. Poglavar ga odmah šalju na studij crkvene povijesti u Rim, ali ne može dobiti putovnicu. U iščekivanju putovnice pohađa Katolički Bogoslovni Fakultet u Zagrebu, ali i polaže ispite kako bi stekao licencijat (magisterij). Budući da je putovnicu dobio 1966. godine, u listopadu iste godine odlazi u Rim na studij crkvene povijesti na Papinskom sveučilištu Gregoriana. Od tada je i član zajednice svećenika studenata u Zavodu sv. Jeronima. Na istom fakultetu crkvene povijesti obranio je 21. lipnja 1971. godine doktorsku tezu pod naslovom: *Le relazioni della Chiesa cattolica e gli ortodossi in Dalmazia durante la Repubblica veneta nei secoli XVI e XVII.*

Tajnikom nadbiskupa riječko-senjskog imenovan je odmah nakon završenih studija 1971. godine i istovremeno i predavačem crkvene povijesti na Riječkoj Visokoj teološkoj školi. Kroz ak. godinu 1973./74. ponovno boravi u Rimu i Vatikanskim arhivima i Biblioteci, radi na proučavanju izvorâ za povijest Crkve u Hrvata. 1974. godine imenovan je rektorm riječke teologije i tu službu obnaša do 1985. godine. Ponovno je rektorm iste škole od 1991. do 1994. Generalni vikar Riječko-senjske nadbiskupije bio je od 1993. do 1996. godine. Od 1981. do 1985. upravljao je župom Praputnjak kraj Rijeke i tu je kroz to vrijeme bio i stalno nastanjen. Nakon toga odlazi u Senj za upravitelja Sakralne baštine. Uz suradnju prijatelja uredio je i riznicu senjske katedrale stalno postavljenu. Iz Praputnjaka i Senja redovito odlazi u Rijeku radi predavanja na Riječkoj teologiji. Objavljuje članke i radeve iz područja svoje struke, uglavnom s područja Riječko-senjske nadbiskupije. Piše redovito u "Zvonima" i "Vili Velebita" te u ostalim novinama i periodicima. Posebno se bavi poviješću glagoljice u našim stranama. Stalni je suradnik Leksikografskog zavoda za različita izdanja, a za Hrvatski biografski leksikon piše sve jedinice o biskupima senjskim, krbavskim ili modruškim, otočnim, riječkim i Riječko-senjskim.

Uređivao je niz "Priručna enciklopedija vjere" kod Kršćanske sadašnjosti u Zagrebu. Predavanja drži na mnogim znanstvenim skupovima.

Biskupsko imenovanje zateklo ga je na službi profesora na Riječkoj teologiji i profesora hrvatskog ranog srednjeg vijeka na Filozofskom Fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Glavni je urednik "Riječkog teološkog časopisa", član Vijeća Hrvatskog državnog sabora za žrtve rata, član Vijeća za ekumenizam i dijalog i Vijeća za kulturu Hrvatske Biskupske Konferencije, potpredsjednik Hrvatskog povijesnog Instituta u Rimu i upravitelj "Sakralne Baštine" u Senju (arhiv, biblioteka, riznica). Voditelj je znanstvenog projekta "Izvori za povijest Kraljevine Hrvatske u Vatikanskim arhivima od 16. do 20. stoljeća". Od početka domovinskog rata povjeravane su mu razne službe vezane za brigu za ljude i crkvene objekte na stradalim i ugroženim područjima, a nakon rata pročelnik je Nadbiskupijskog povjerenstva za obnovu stradalih područja. Dana 3. travnja 1995. godine dobio je za svoj znanstveni rad nagradu grada Senja, a 28. svibnja 1996. odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića. Vijeće Katoličkog Bogoslovnog Fakulteta u Zagrebu 21. ožujka 1992. godine priznaje ga na slovnim docentom, a 24. lipnja 1997. godine imenovan je docentom pri katedri crkvene povijesti na Katoličkom Bogoslovnom Fakultetu Sveučilišta u Zagrebu za Teologiju u Rijeci.

Od povratka iz Rima godinama je bio redovito predavač, a najčešće i organizator Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike Riječke metropolije. Ujedno je od 1974. organizator i permanentnog obrazovanja svećenika Riječke nadbiskupije. Posebnu brigu posvećuje obilježavanju crkvenih obljetnica. U tom je smislu 1986. godine vodio pripreme i rad znanstvenog skupa "Krbavska biskupija u srednjem

vijeku", u povodu 800. obljetnice osnutka krbavske biskupije, a 1997. međunarodnog znanstvenog skupa "Visoko crkveno školstvo u nas". Priredio je za tisak zbornike oba skupa.

Riječko-senjskim pomoćnim biskupom i na slovnim biskupom Tamate imenovao ga je papa Ivan Pavao II., 4. lipnja 1999. godine. Za biskupa je zaređen 29. lipnja 1999. u Riječkoj katedrali. Prvim rezidencijalnim biskupom novoosnovane Gospičko-senjske biskupije imenovan je 25. svibnja 2000. Ustoličen je u Gospicu 25. srpnja 2000². U Hrvatskoj biskupskoj konferenciji obnašao je službe: predsjednik HBK i BK BiH za hrvatski martirologij; član Biskupske komisije HBK za odnose s državom; član Biskupske komisije za dijalog sa Srpskom pravoslavnom Crkvom; član Biskupske komisije za Hrvatski Caritas; član Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije, Hrvatske konferencije viših redovničkih poglavara i Hrvatske unije viših redovničkih poglavarica, član Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima.

Papa Franjo prihvatio je od msgr. Mile Bogovića odreknuće od službe gospičko-senjskog biskupa zbog starosne dobi 4. travnja 2016. godine. Ujedno ga je imenovao apostolskim upraviteljem Gospičko-senjske biskupije do dana biskupskog ređenja njegova nasljednika u Gospicu msgr. Zdenka Križića, 25. svibnja 2016. godine. I nakon umirovljenja msgr. Mile Bogović je pastoralno i znanstveno djelovao u Gospicu do iznenadne infektivne bolesti Covid-19 i smrti. Preminuo je u Kliničkom bolničkom centru Rijeka 19. prosinca 2020.

² Glasnik Gospičko-senjske biskupije, 1/2000. posvećen je uspostavi Gospičko senjske biskupije.

KRONIKA VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA

PROSINAC 2020.

Zagreb, 2. prosinca 2020., srijeda. U Vojno-me ordinarijatu u Zagrebu biskup msgr. Jure Bogdan je primio polaznike XXIII. naraštaja Ratne škole "Ban Josip Jelačić" sa Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman". Po-laznici su pohodili Ordinariat predvođeni zapovjednikom Hrvatskog vojnog učilišta general-bojnikom Matom Pađenom i načelnikom Ratne škole brigadirom Mijom Kožićem. S njima je bio vojni kapelan koji služi na Hrvatskom vojnem učilištu o. Zoran Vujičić DI.

Split, 4. prosinca 2020., petak. U Splitu je proslavljen Dan nebeskoga zaštitnika vojnih kapelanija „Sveti Nikola biskup“ koje djeluju pri Hrvatskoj ratnoj mornarici, Središtu za obuku HRM, Flotili HRM, Obalnoj straži, Pomorskoj bazi Split. Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je sv. misu u 11.00 sati u crkvi sv. Ante na Poljudu. Biskup se susreo sa zapovjednikom HRM kontraadmiralom Ivom Raffanellijem, komodorom Damirom Dojkićem i brigadirom Darkom Podrugom. S biskupom je bio vojni kapelan i dekan u HRM don Branimir Projić.

Zagreb, 5. prosinca 2020., subota. U poslijepodnevnim satima biskup je pohodio u Specijalnoj bolnici za plućne bolesti u Rockefellerovoj ulici u Zagrebu teško bolesnog Filipa Vučka, hrvatskog veleposlanika u Francuskoj. Bolesniku je podijelio sakramente. Nakon toga biskup se zadržao u razgovoru sa zdravstvenim osobljem Odjela na kojem se nalazi teško oboljeli Vučak.

Zagreb, 6. prosinca 2020., nedjelja. U kapeli-ci Vojnog ordinarijata slavio sv. misu s narodom za narod.

Drinovci (Bosna i Hercegovina), 9. prosinca 2020., srijeda. Biskup je bio na sprovodu

don Milenka Majića, u Drinovcima u Mostar-sko-duvanjskoj biskupiji. Sprovodnu misu u kapelici na groblju "Bartuluša" predvodio je mostarsko-duvanjski biskup msgr. Petar Pa-lić. Vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan je propovijedao. U koncelebraciji je sudjelo-valo tridesetak svećenika među kojima i še-storica koji djeluju u Vojnome ordinarijatu u RH: don Marko Medo, don Slavko Rajić, don Vladislav Mandura, don Ivan Blaževac, don Pavao Mokri i o. Mirko Vukoja DI. Uz dvojicu biskupa od pokojnika su se govori-ma oprostili: generalni vikar iz Mostara don Željko Majić, zamjenik zapovjednika Hrvat-ske kopnene vojske general bojnik Tihomir Kundid i mjesni župnik. Završne sprovodne obrede i ukop u obiteljsku grobnicu gdje su pokopani don Milenkovi roditelji predvodio je mjesni župnik iz Drinovaca fra Josip Mioč, OFM.

Zagreb, 10. prosinca 2020., četvrtak. Godišnjica smrti prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. Visoko državno izaslan-stvo Hrvatskoga Sabora i Vlade RH ujutro u 8.15 sati položilo je cvijeće i upalilo svijeće na grobu predsjednika dr. Franje Tuđmana na Mirogoju. Na čelu izaslanstva bio je pred-sjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković, potpredsjednik vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, ministar obrane RH Mario Banožić i drugi visoki državni dužnosnici. Biskup je zajedno s gene-ralnim vikarom don Markom Medom pred-vodio molitvu za pokojnika.

Istoga dana navečer, biskup je u crkvi Sve-ta Mati Slobode u 19.00 sati predvodio misu zadušnicu s homilijom za pok. predsjedni-ka. S biskupom su koncelebrirali don Marko Medo generalni vikar, don Tihomir Šutalo SDB, provincijal salezijanaca i don Damir Stojić, SDB, župnik. Na snazi su stroge mjere protiv zaraze koronavirusom.

Zagreb, 11. prosinca 2020., petak. Na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (bivša vojarna na Borongaju), biskup je sudjelovao na znanstvenom skupu "Sveti Jeronim u hrvatskoj povijesti, kulturi i tradiciji". Skup je otvorio i uputio pozdravno slovo dekan prof. dr. Pave Barišić i prodekan za znanost prof. dr. Ivo Džinić. Biskup je održao predavanje o Hrvatskim svetojeronskim ustanovama u Rimu.

Zagreb, 13. prosinca 2020., nedjelja. Slavio sv. misu u Vojnome ordinarijatu s narodom za narod.

Zagreb, 17. prosinca 2020., četvrtak. Biskup je pohodio Ministarstvo obrane, susreo se s ministrom Mariom Banožićem i potom u predvorju Ministarstva predvodio tradicionalnu molitvu Božićnog blagoslova. Ovo je također bila prigoda da se biskup susretne i sa načelnikom glavnog stožera admiralom Robertom Hranjom i drugim visokim dužnosnicima MORH-a i GSOSRH. S biskupom su bili generalni vikar don Marko Medo i biskupski vikar za MORH i vojni kapelan don Slavko Rajić.

Zagreb, 20. prosinca 2020., nedjelja. U Vojnome ordinarijatu slavio sv. misu s narodom za narod.

Zagreb, 21. prosinca 2020., ponedjeljak. Po-vodom Dana Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ (29. obljetnica osnutka), biskup je u 7.00 sati služio sv. misu u kapelici HVU-a u zajedništvu s vojnim kapelanom o. Zoranom Vujičićem DI. U svim slavlјima i svečanostima ove godine pa tako i danas, broj sudionika je smanjen i strogo se poštuju epidemiološke mjere protiv zaraze koronavirusom (nošenje maske, dezinfekcija, udaljenost među osobama, programi na daljinu, itd.).

Istoga dana poslijepodne, biskup je u istoj vojarni "Petar Zrinski" na HVU, sudjelovao u svečanostima proslave HVU i na promociji kadeta Hrvatske vojske, polaznika diplom-

skih i preddiplomskih sveučilišnih studija Vojnog inženjerstva i Vojnog vođenja i upravljanja. Svečanosti je nazočio predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović, ministar obrane Mario Banožić, načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj, zapovjednik HVU "Dr. Franjo Tuđman" general-pukovnik Mate Pađen, rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. Damir Boras, prorektorka Sveučilišta u Zagrebu Ivana Čuković-Bagić, prorektor Sveučilišta u Splitu prof. dr. Goran Kardum i drugi visoki uzvanici.

Gospic, 22. prosinca 2020., utorak. Biskup je sudjelovao u stolnoj crkvi Navještenja BDM u Gospicu u sprovodnim obredima msgr. Mile Bogovića umirovljenog gospičko-senjskog biskupa. Biskup msgr. Mile Bogović premisnuo je u subotu 19. prosinca 2020., u Respiratornome centru KBC Rijeka, od posljedica zaraze koronavirusom, u 82. godini života, 57. svećeništva i 22. godini biskupske službe. Sprovodni obredi i ukop pokojnika u kripti stolne crkve i potom misa zadušnica održani su u posebnim okolnostima epidemije Covid-19. Misu je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. S njime su koncelebitali msgr. Giorgio Lingua apostolski nuncij u RH, msgr. Zdenko Križić gospičko-senjski biskup, nadbiskup metropolit riječki msgr. Ivan Devčić, nadbiskup koadjutor riječki i apostolski upravitelj dubrovački msgr. Mate Žinić, msgr. Vlado Košić biskup sisacki, msgr. Ivica Petanjak OFM Cap. biskup krčki, msgr. Jure Bogdan vojni ordinarij u RH, msgr. Tomislav Rogić biskup šibenski, msgr. Ivan Ćurić pomoćni biskup đakovačko-osječki, msgr. Ivan Milovan umirovljeni biskup porečki i pulski i nekoliko svećenika Gospičko-senjske biskupije. U klupama su bili u korskome ruhu kanonici senjskoga kaptola, članovi obitelji Bogović, predstavnici županijskih i gradskih vlasti predvođenih županom Ličko-senjske županije dr. Darkom Milinovićem i gradonačelnikom Gospica Karлом Starčevićem.

Broj sudionika u sprovodnim obredima bio je strogo ograničen, a vjernici su ispraćaj mogli

pratiti putem televizije *Laudato*. Homiliju je održao msgr. Zdenko Križić. Na kraju mise od pokojnika su se oprostili apostolski nuncij msgr. Giorgio Lingua, nadbiskup msgr. Ivan Devčić i biskup msgr. Tomislav Rogić.

Zagreb, 23. prosinca 2020., srijeda. Prijepodne u Vojnome ordinarijatu bilo je snimanje biskupove Božićne poruke.

Zagreb, 24. prosinca 2020., četvrtak, Badnjak. Slavio jutarnju sv. misu u kapelici Vojnoga ordinarijata.

Prijepodne u MORH-u susreo se s ministrom obrane Mario Banožićem. Sudjelovao na božićnome domjenku i čestitanju u dvorani „Janka Bobetka“.

Zbog pandemije COVID-19 u kapelici Vojnog ordinarijata slavljenje su dvije „Božićne noćne mise“. U 18.30 sati sv. misu je slavio i propovijedao msgr. Juraj Jezerinac, umirovljeni vojni ordinarij. Drugu misu u 20.30 sati slavio je i propovijedao msgr. Jure Bogdan.

Zagreb, 25. prosinca 2020., petak., Božić. „Blindirani Božić“! I na sam Božić u kapelici Vojnog ordinarijata slavljenje su prijepodne dvije svete mise. Biskup msgr. Bogdan je slavio u 10.00 sati i propovijedao, a msgr. Juraj Jezerinac u 11.30 sati. U cijeloj domovini sve je u znaku „blindiranog Božića“. Tako je po svuda u Europi.

Zagreb, 27. prosinca 2020., nedjelja, sv. Ivan, sv. Obitelj. Predvodio sv. misu u Vojnome ordinarijatu s narodom za narod.

Zagreb, 28. prosinca 2020., ponedjeljak. Dva snažna potresa pogodila Petrinju, Sisak i Glinu, a snažno su se osjetila u Zagrebu i okolici. Prvi je bio ujutro u 6.28 sati jačine 5,2 stupnjeva Richterove ljestvice a drugi u 7.49 sati jačine 5,0 stupnjeva. Cijeli dan se osjetilo više manjih potresa i podrhtavanja tla.

Zagreb, 29. prosinca 2020., utorak. Usred dana, u 12.19 sati, potres jačine 6,4 stupnjeva

Richterove ljestvice pogodio je Petrinju, Sisak i Glinu, a snažno se osjetio u Zagrebu i okolici, kao i diljem Hrvatske i susjednih zemalja. Slike s terena su zastrašujuće! Razrušeni domovi, crkve, gospodarske zgrade, preplašeni ljudi.

Zagreb, 31. prosinca 2020., četvrtak. Biskup je s generalnim vikarom don Markom Medo bio u obilasku nekih područja pogodjenih razornim potresom. U Glini se susreo s policijskim kapelanom don Ivom Borićem, mjesnim župnikom vlč. Ivanom Mađerom, s policijskim službenicima u Glinskoj policijskoj postaji. Razgledali su teško pogodjeni grad.

U Petrinji se susreo s vojnim kapelanom don Brankom Čageljem, vojnim zapovjednicima u Petrinjskoj vojarni. General bojnik Tihomir Kundid izvijestio je biskupa o djelovanju vojske u ovoj situaciji. Biskup je pohodio stare i bolesne, iz mjesnog doma koji je u potresu teško oštećen, smještene u vojarni. Razgledao je i kapelicu u vojarni koja je također doživjela oštećenja. Susreo se sa zapovjednikom Hrvatske kopnene vojske general pukovnikom Borisom Šerićem, brigadirom Draženom Reslerom i drugim vojnim zapovjednicima. Dok je obilazio grad, posjetio je i obiteljske kuće pomoćnika vojnog kapelana Maria Barišića i djelatnika Vojnog ordinarijata Vlade Krpana.

Biskup je s generalnim vikarom pohodio i policijsku postaju u Petrinji. Vožnja po gradu i pristup kućama i ustanovama bili su opterećeni prometnim gužvama uslijed velikih oštećenja izazvanih potresima. Iz sigurnosnih razloga neka područja grada su zatvorena za promet.

Istoga dana navečer u 18.00 sati, biskup je u kapelici Vojnog ordinarijata u Zagrebu predvodio sv. misu zahvalnicu s Te Deumom. U koncelebraciji je sudjelovao i umirovljeni biskup msgr. Juraj Jezerinac.

SIJEČANJ 2021.

Zagreb, 1. siječnja 2021., petak, Nova Godina, Svetkovina Marije Bogorodice, 54. Međunarodni dan mira. Slavio sv. misu u 10.00 sati u kapelici Vojnog ordinarijata zajedno s msgr. Jurjem Jezerincem.

Zagreb, 3. siječnja 2021., nedjelja. Druga nedjelja po Božiću. Slavio sv. misu u Vojnome ordinarijatu s narodom za narod.

Zagreb, 6. siječnja 2021., srijeda, Bogojavljenje. Slavio sv. misu u kapelici Vojnoga ordinarijata s narodom za narod.

Zagreb, 10. siječnja 2021., nedjelja, Krštenje Gospodinovo. U Vojnome ordinarijatu slavio sv. misu.

Zagreb, 11. siječnja 2021., ponедjeljak. Slavio sv. misu s djelatnicima Vojnog ordinarijata. Nakon toga u Ordinarijatu predvodio blagoslov djelatnika i prostora Vojnog ordinarijata.

U 10.00 sati sudjelovao na konferenciji "na daljinu" s biskupima Hrvatske biskupske konferencije.

Cetingrad, 16. siječnja 2021., subota. U Cetingradu u 14.00 sati predvodio sv. misu i sprovod pok. Nikole Medveda, oca potpredsjednika vlade RH i ministra hrvatskih branitelja Tome Medveda. S biskupom su u koncelebraciji bili mjesni župnik don Stanko Smiljanić, umirovljeni župnik vlč. Marijan Ožura, vlč. Mile Pecić župnik u Slunju i još dvojica svećenika.

Zagreb, 17. siječnja 2021., nedjelja. Slavio sv. misu u kapelici Vojnoga ordinarijata s narodom za narod.

Zagreb, 18. – 19. siječnja 2021., ponedjeljak – utorak. Sudjelovao na zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije.

Zagreb, 21. siječnja 2021., četvrtak. Na zagrebačkom groblju Mirogoj biskup je predvodio

sprovodne obrede hrvatskoga veleposlanika u Francuskoj Filipa Vučka. Od pokojnika su se oprostili govorima ministar vanjskih i europskih poslova RH Gordan Grlić Radman i predstojnik Ureda predsjednika Vlade RH Zvonimir Frka Petešić. Tijelo pokojnika položeno je u grobnicu na Mirogoju. Nakon sprovodnih obreda biskup je za pokojnika služio misu zadušnicu u crkvi Majke Božje remetske u Remetama. Uz više sudionika iz javnog, političkog i diplomatskog života RH, na sprovodu je bila pokojnikova supruga Branka, sinovi Matej i Damian i sestra Marija. S biskupom je bio generalni vikar don Marko Medo.

Zagreb, 22. siječnja 2021., petak. U sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u 12.00 sati biskup je predvodio blagoslov djelatnika i prostora Hrvatske biskupske konferencije.

Zagreb, 24. siječnja 2021., nedjelja. U kapelici Vojnog ordinarijata slavio sv. misu s narodom za narod.

Zagreb, 26. siječnja 2021., utorak. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu danas i sutra održava se Teološko-pastoralni tjedan. Dosadašnjih godina, ovaj najveći skup svećenika Crkve u Hrvata održavao se u Međubiskupijskome sjemeništu na Šalati. Pandemija Covid-19, ograničenost kretanja, potres, uvjetovali su da se ovogodišnji „tjedan“ održava na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu u reduciranoj obliku. Održavanje tjedna se može pratiti putem interneta. Biskup je sudjelovao u dvorani KBF na otvaranju tjedna i prijepodnevnim predavanjima.

Zagreb, 31. siječnja 2021., nedjelja. U kapelici Vojnog ordinarijata slavio sv. misu s narodom za narod.

VELJAČA 2021.

Zagreb, 2. veljače 2021., utorak. Svjećnica, Dan posvećenog života. U Vojnome ordinarijatu zajedno sa umirovljenim biskupom msgr. Jurjem Jezerincem slavio sv. misu

i blagoslovio svijeće. Na sv. misi sudjeluju djelatnici Vojnog ordinarijata. Sukladno tradiciji biskup je na kraju sv. mise s blagoslovljenim svijećama izmolio molitvu "grličanja" za sve prisutne u crkvi. Opasnost zaraze koronavirusom je velika pa se ne pristupa pojedinačno na molitvu i blagoslov.

Zagreb, 4. veljače 2021., četvrtak. Na zagrebačkom groblju Mirogoj biskup je predvodio sprovodne obrede saborskog zastupnika prof. Miroslava Tuđmana. Od pokojnika su se oprostili prof. Ivo Lučić, predsjednik Hrvatskog generalskog zbora general Pavao Miljavac i predsjednik Vlade RH Andrej Plenković. Tijelo pokojnika položeno je u obiteljsku grobnicu. Nakon sprovoda biskup je za pokojnika slavio misu zadušnicu u crkvi Sveta Mati Slobode.

Zagreb, 7. veljače 2021., nedjelja. U kapelici Vojnog ordinarijata slavio sv. misu s narodom za narod. Poslijepodne biskup je posjetio msgr. Tomislava Rogića šibenskog biskupa koji se nakon bolničkog liječenja u Zagrebačkoj Dubravi nalazi na oporavku u Sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu.

Zagreb - Krašić, 10. veljače 2021., srijeda, bl. Alojzije Stepinac. Ujutro u kapelici Vojnog ordinarijata biskup je slavio sv. misu za djelatnike Vojnog ordinarijata.

U župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Krašiću u 17.00 sati, biskup je slavio sv. misu u čast bl. Alojzija.

Zagreb, 11. veljače 2021., četvrtak, Međunarodni dan bolesnika. U kapelici Vojnog ordinarijata biskup je u 17.00 sati slavio sv. misu za medicinske sestre i zdravstveno osoblje.

Zagreb, 14. veljače 2021., nedjelja. Slavio sv. misu u kapelici Vojnog ordinarijata s narodom za narod.

Zagreb, 16. veljače 2021., utorak. Biskup je tradicionalno pastoralno pohodio Ministar-

stvo unutarnjih poslova. S njime su bili fra Frano Musić OFM, biskupski vikar za MUP, i policijski kapelan don Željko Rakošec, voditelj MUP-ove Samostalne službe za suradnju Mario Dokmanić i pomoćnik kapelana Vinko Bakula. Biskup se u sjedištu MUP-a susreo s potpredsjednikom Vlade RH i ministrom unutarnjih poslova Davorom Božinovićem i suradnicima. Na kraju je u prizemlju blagoslovio prisutne i čestitao im Novu godinu.

Potom je biskup pohodio Ravnateljstvo civilne zaštite. Susreo se s ravnateljem gospodinom Damirom Trutom i suradnicima. Biskup je u prizemlju Ravnateljstva čestitao svima Novu godinu te je izmolio i blagoslovnu molitvu.

Nakon toga biskup je pohodio i Ravnateljstvo policije. Susreo se s ravnateljem gosp. Nikolom Milinom i suradnicima. Blagoslovio je okupljene vjernike i svima čestitao Novu godinu. Biskup je izrazio zahvalnost svima za njihovo služenje društvenoj zajednici, sigurnosti i općem dobru.

Istoga dana biskup je pohodio Prihvati centar za strance "Ježevu" u Rugvici. Susreo se s voditeljem centra gosp. Domagojem Lovrićem i suradnicima. Blagoslovio je centar i svima čestitao Novu godinu. Potom se biskup susreo s korisnicima centra, izbjeglica ma iz više zemalja.

Zagreb, 17. veljače 2021., Čista srijeda, Peplnica. Slavio sv. misu s biskupom msgr. Jurjem Jezerincem u kapelici Vojnog ordinarijata za djelatnike Ordinarijata. Misom i obredom Pepeljanja započelo je korizmeno vrijeme.

Zagreb, 21. veljače 2021., nedjelja. Slavio sv. misu u Vojnome ordinarijatu s narodom za narod.

Zagreb, 22. veljače 2021., ponedjeljak. U zgradu Hrvatske biskupske konferencije sudjelovao na sjednici Biskupske komisije za odnose s državom.

Zagreb, 23. veljače 2021., utorak. U sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu danas se održava zasjedanje dviju biskupskih konferencija, Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Msgr. Želimir Puljić predsjednik HBK je odsutan radi bolesti. Zasjedanjem je predsjedao potpredsjednik Hrvatske biskupske konferencije nadbiskup zagrebački kardinal Josip Bozanić.

Zagreb, 24. veljače 2021., srijeda. Na molbu predsjednika Hrvatske biskupske konferen-

cije msgr. Želimira Puljića, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predsjedao je misnome slavlju u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije za žrtve Covida 19. Misu je izravno prenosio i Hrvatski katolički radio.

U kapelici Vojnog ordinarijata misnom slavlju za žrtve Covida 19 predsjedao je umirovljeni vojni ordinarij msgr. Juraj Jezerinac.

Zagreb, 28. veljače 2021., nedjelja. U Vojnom ordinarijatu slavio sv. misu s narodom za narod.

SADRŽAJ

MIR VAMA! Čestitka vojnoga ordinarija msgr. Jure Bogdana za Uskrs 2021.....	3
SVETA STOLICA	6
Poruka pape Franje za 54. svjetski dan mira	6
Poruka Svetoga Oca Franje za XXIX. svjetski dan bolesnika	12
Poruka pape Franje za korizmu 2021.....	15
Poruka pape Franje za 58. svjetski dan molitve za zvanja	18
Poruka pape Franje za Svjetski dan misija 2021.....	21
Motuproprij „Spiritus Domini“ o pristupanju žena lektoratu i akolitatu	24
Bilješka kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata o Nedjelji Božje riječi	27
Bilješka kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata o srijedi Pepelnici, o obredu pepeljenja u vrijeme pandemije.....	29
Bilješka kongregacije za nauk vjere o moralnosti korištenja nekih cjepiva protiv COVID - 19.....	30
Bilješka biskupima i biskupskim konferencijama o slavlјima obreda Velikoga tjedna 2021. god.	32
Odluka kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata u vremenu COVID-19.....	33
Odluka kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata u vremenu COVID-19 (II)	34
Pismo o slavljenju liturgije za vrijeme i nakon pandemije COVID -19 predsjednicina biskupskih konferencija Katoličke Crkve.....	35
Dekret kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata o upisu liturgijskih slavlja svete Marte, Marije i Lazara u Općim rimskim kalendari.....	39
HRVATSKI BISKUPI	40
Priopćenje sa 61. zasjedanja sabora Hrvatske biskupske konferencije	40
Poruka biskupa Hrvatske biskupske konferencije sa 61. plenarnog zasjedanja održanog 18. i 19. siječnja 2021. u Zagrebu	42
Poruka Hrvatske biskupske konferencije i Hrvatske redovničke konferencije prigodom Dana posvećenog života 2. veljače 2021. godine.....	45
Priopćenje s XXIII. zajedničkog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije i biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	47
Poruka msgr. Mate Uzinića, predsjednika Vijeća HBK za život i obitelj, riječkog nadbiskupa koadjutora i dubrovačkog apostolskog upravitelja za Dan života 2021.....	49
Poruka msgr. Ivice Petanjka, krčkog biskupa i predsjednika odbora HBK za pastoral djelatnika u zdravstvu, povodom Svjetskog dana bolesnika	51
Poruka msgr. Bože Radoša varaždinskog biskupa i predsjednika Hrvatskoga Caritasa za 15. Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini	52
Dokument - pobudnica Vijeća za nauk vjere Hrvatske biskupske konferencije "Pandemija koronavirusa i potres - poziv na obraćenje"	54
Propovijed vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana na blagdan bl. Alojzija Stepinca u Krašiću	63
Propovijed vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana na misi za žrtve pandemije COVIDA-19	67
PROMIŠLJANJA	69
Josip Vrandečić: Lepantska bitka 1571. godine o 450. obljetnici	69
Hrvoje Relja: Krunica Blažene Djevice Marije	82
Marko Trogrić: Sveti Ivan Kapistran	92

DEKRETI I IMENOVANJA	98
IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI	99
Blagoslov prostorija Ministarstva obrane i Glavnog stožera Oružanih snaga	99
Hrvatski vojnici u Poljskoj proslavili Božić	100
Biskup msgr. Jure Bogdan pohodio potresom pogodena područja	101
Dan vojne kapelanije Svete obitelji.....	104
Posljednji ispraćaj saborskog zastupnika Miroslava Tuđmana na groblju Mirogoj.....	105
Proslava Dana policijske kapelanije "Sveti Vlaho"	107
Proslava Dana policijske kapelanije „Blaženi Alojzije Stepinac“ u Virovitici	107
Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio misno slavlje Stepinčeva u Krašiću	108
Svetom Misom za medicinske sestre obilježen Dan bolesnika u Vojnom ordinarijatu.....	111
Pepelnica u vojarni 123. brigade HV Požega.....	112
Pepelnica u Vojnom ordinarijatu	113
U zgradи HBK biskup Jure Bogdan predslavio misu za žrtve koronavirusa.....	114
Dan vojne kapelanije „Sveti Valentin“ i Dan postrojbe Počasno zaštitne bojne	116
Sjednica Zbora savjetnika i dekana u Vojnom ordinarijatu.....	117
Križni put na zagrebačkom Ksaveru	118
Svetkovina sv. Josipa, zaštitnika Ratne škole „Ban Josip Jelačić“	119
Sveti Otac Franjo imenovao don Ivana Štironju novim kotorskim biskupom	121
Sveti Otac Franjo imenovao don Ranka Vidovića hvarskim biskupom.....	122
IN MEMORIAM	123
Msgr. Mile Bogović, umirovljeni biskup.....	123
KRONIKA VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA	126
SADRŽAJ	132

Sveta misa u crkvi sv. Ivana Krstitelja u Zaprešiću, 19. ožujka 2021.

Polaganje vijenca i paljenje svijeća pred spomenikom hrvatskim braniteljima u Zaprešiću, 19. ožujka 2021.

U kripti crkve Ivana Krstitelja u Zaprešiću, 19. ožujka 2021.

Načelnik Ratne škole "Ban Josip Jelačić" Mijo Kožić i gradonačelnik Zaprešića Željko Turk, Zaprešić, 19. ožujka 2021.

Obiteljska kapelica na imanju obitelji Jelačić, Novi dvori u Zaprešiću, 19. ožujka 2021.

S lijeva: gradonačelnik grada Zaprešića Željko Turk, zamjenik gradonačelnika Alan Labus, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan i zamjenik gradonačelnika Damir Benčević, Novi dvori u Zaprešiću, 19. ožujka 2021.

SVETKOVINA SV. JOSIPA, ZAŠTITNIKA RATNE ŠKOLE „BAN JOSIP JELAČIĆ“
ZAPREŠIĆ, 19. OŽUJKA 2021.

